

BES^eDA

E L E K T R O N S K A K N J I G A

Janez Jalen

Ovčar Marko

O M N I B U S

BES^eDA

Janez Jalen

OVČAR MARKO

Povest

*To izdajo pripravila Jože Sekirnik
in Franko Luin.*

ISBN 91-7301-316-1

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

VSEBINA

BEGÁNICE	4
1 RESJE CVETE	7
2 REBER ZELENÍ	30
3 ČEBELE ROJE	62
4 ČEZ VRH ŽENEJO	93
5 SLEČ ŽARI	131
6 JAGODE ZORE	154
7 O SVETEM VIDU	172
8 V VIŠAVE ZA PAŠO	194
9 MURKE GORÉ	216
10 GORE SE SPOGLEDUJEJO	237
11 DAN SE JE NAGNIL	262
12 PLANINE SE PRAZNIJO	283
13 DREVJE SE OBLETA	311
14 SNEG NALETUJE	327
15 SREN DRŽI	362
16 REBER SPET CVETE	385
LETA	407

BEGÁNICE

Krnice so se do malega izpraznile. Še varuha ni bilo v vsaki hiši. Zvonovi svetega Klemenca so sklicali ljudi na Rodine. Bila je cvetna nedelja.

Begánice so se pozibavale pred oltarjem kakor mlad les na vrhu Jecole v pomladnem vetru. V klopeh so zelele le redke, kakor v Rebri zeleni brinje, redke čase tako visoko, da moreš bičevnik urezati v njem. Mogočno in mirno so molele begánice nad odkrite glave pod korom in zunaj v lopi, kakor mole mogočno in mirno hrasti in lipe iz polja med Pečmi in Savo.

V vrhovih se jim je košatilo zelenje, pomešano z rumeno cvetočim drenom in z rdečim resjem. Manjkalo je belih cvetov s češnje, ki se tisto leto še ni razpustila.

Gruntarske so bile košate, bogato opasane z venci jabolka, nabranih na hudovitnove trte*. Kjer so pri hiši vozarili iz Trsta, so imele v vrhovih vpletene pomaranče. Podlipnik jih je Ceneku, svojemu edinemu fantu, nabodel na trte, za vsakega konja po eno, in jih je ovil okrog zelenja kakor drugi jabolka, a jabolko je navezal na vrh,

* dobrovita, *Viburnum lantana*

kamor drugi pomarančo; Podlipnik, ki je lahko zapregel tri parizarje.

Begánice bogatinov so bile trebušaste; bilo je v nje povezanih več malih: ena za v ovčjak, ena za v hlev, za v konjak ena in še za v čebelnjak ena. Podlipnik je vpletel še peto, vsako leto jo je, da jo je potem do druge cvetne nedelje vozil pribito na najtežji parizar od Trsta na Dunaj in še niže doli in še više gori. Ni čuda, da je bil Cenek ves prepoten in da ga je zanašalo pri procesiji okrog cerkve. S Krnic na Rodine in nazaj mu jo je pomagal nositi Cena sam; ni pustil Mihu, hlapcu, ki se je ponudil. Ne. Zato je moral od strani preslišati, da je narobe Simon iz Cirene.

Begánice revnih so bile vitke in visoke, gosto nataknjene z zelenjem, resjem in drenom; največ je bilo na njih tise, ki je najtršega lesa drevo, kar jih raste po Zavrhu.

Jabolk je bilo na njih bore malo, na nekaterih še za vsakega pri hiši niti eno ne.

Primožev Marko jih je imel cel roč.

»Bog vedi, na čigavem jih je jeseni nakradel,« so ga obsodili gruntarski, čeprav je vsak sam zase dobro vedel, da se Marko ne dotakne tujega sadja. Bolela jih je le pomaranča, ki jo je uvezal v vrh tudi Marko, čeprav niso imeli pri hiši konja; še krave ne; samo dve kozi in eno samo ovco z jagnjetom.

»Treba mu je nositi beganico, ko ima otroka, Manico pri hiši.«

»Hm. In že predlanskim je s fanti pobiral potice.«

»Da ga le sram ni mešati se med otročaje.«

V vseh begánicah pa je bila skrita oljka in iz nobene, tudi iz Podlipnikove, je ni gledalo toliko, da bi tako majhne vejice ne bil mogel prinesiti golob Noetu v bar-ko.

Take so bile begánice v rodinski cerkvi, za katero sta sveti Ciril in Metod prinesla svetinje svetega Klemenca.

Pa, od tiste cvetne nedelje je preteklo že več kakor sto let.

PRVO POGLAVJE

RESJE CVETE

Vsi trije zvonovi so se oglasili.
»Procesija gre okrog cerkve.«

Pri Primožu za pečjo je odrinil stari Jernej oguljeni kožuh raz sebe, pokleknil na križem obšito plevnico, se naslonil čez teme in začel prebirati jagode rožnega venca.

Na sredi hiše pa se je prelegel Volkun, svetlosiv kraški ovčar.

»—, ki je za nas krvavi pot potil,« je molil stari. Misli pa so mu ušle z Oljske gore v rodinsko cerkev in na pot od nje do doma. Prav dobro je vedel, da Marku ne bodo iztrgali pomaranče. Pa če bi jo: »Najbolj žalostna bi bila te izgube Manica, ki še nikoli ni jedla pomaranče.«

Manica!

Povrnil se je k Zveličarju in rabljem in bičanju.

Manica, najmlajša!

Spremljal je Gospoda na križevem potu in trepetal, kdaj se mu bo zgrudil pod križem, in se je bal, kdaj njega samega podero skrbi. Prirnil se je k Trpečemu, ga narahlo prijel za okrvavljen plašč, da se je ozrl nanj, na Jerneja, starega Podlipnikovega ovčarja. Prestrašil se je

svoje drznosti in, kakor bi se hotel opravičiti, je iz globočine svojega srca zaprosil:

»Ljubi moj Bog! Pomisli! Kdo jim bo kruha služil!«

Ščinkavec, ki je tik pod oknom med brstečim popjem vriskal pomladno pesem, se je preletel z jablane v češnjo.

Jerneju so zastale jagode med prsti. Stisnil je glavo med dlani in spremljal Gospoda, s križem obloženega, in mu je dopovedoval svojo nadlogo:

»Očeta že dolgo nimajo več. Za mamó smo pred nedavnim opravili obletnico. Če jim še mene vzameš —? Saj zase se ne braním. Malokdo doživi tako starost, kakor si jo meni odmeril. Ali! Da bi vsaj Marko našel svoj kruh. In, v najbolj nevarnih letih je.«

Na gmajni vrh smreke si je požvižgaval kos. Na zora ni njivi pa je zakrakala vrana.

Jernej pa je hodil s Kriščem na Kalvarijo in ni videl nič več ne rabljev ne križa, še njegov plašč mu je blestel, kakor blesti v soncu sneg-novinček, ki pade na trdo skorjo starega snega. In je dopovedoval in je moledoval:

»Gospod! Če si že dopustil, da se je njih oče povozil, Primož, edini moj otrok, ki si je iz ničá prislužil konje in voz, in vsega, ne konj ne voza, ni imel kam postaviti, pa vendar ni hotel vzeti Rotije, ki je hišo imela in hleva za silo. Ne. Majdleno je počakal, ki je služila za deklo. Ver-

jemi! Do danes bi si bil že lepo hišo privozaril in okrog nje bi se igralo več kakor samo troje otrok.«

Volkun, ki je bil zadremal, je jezno šavsnil kakor za muho.

Jerneja pa so konji in voz in ženitev odpeljali z Golgo-te na široko tržaško cesto:

»Ko bi bil Primož vedel, ne bi bil opiral voza, naj bi se bil trikrat okrog in okrog prevalil in naj bi se bili tudi konji pobili. Tako pa: tovor mu je pritisnil prsi in moji drobni otročiči niso imeli več očeta in mlada, brhka žena je bila — vdova. Kako bi bilo vse drugače!«

Nič več ni spremljal s križem obloženega Boga-Sina. Boga-Očeta je zagledal, visoko na oblakih neba, z dolgo sivo brado in z zlatim žezlom v roki, s katerim vodi in vlada svet.

»O, ljubi moj Bog!«

Volkun se je mrmraje pretegnil, stopil s prvima šapama na klop, pomahljal s košatim repom in motril gospodarja, kakor bi čakal, kaj mu ukaže.

»Priden, Volkun! Takrat te je vozil izza Trsta nekje. Kako si bil majhen in čudno zavaljen. Kdo bi ti bil prisodil, da boš danes najmočnejši pes pri tropih, še posebno, ko si bil za k vozu namenjen. Ej, ni te pripeljal. Drugi so njega, mrtvega, in drugi tebe, živega; otrokom za spomin, so rekli. Volkun, lezi!«

Pes se je znova zvil v klobek, gospodar pa se je pogovarjal z mrtvim sinom:

»Sanjaril si o lepi, beli hiši, o konjih in parizarjih, pa sem moral jaz, tvoj rodni oče, voz in konje prodati, da sem kupil borno streho. Vsaj tuja vrata tvojim in mojim ne bijejo na pete. In njivo sem jim kupil, iz svojega sem jo, Primož, da imajo repo in zelje doma. In kruha sem jim zaslužil. Kdo jim ga bo za naprej?

Ooo!

Hiša in njiva, vse bo šlo.

Ljubi moj Bog, ne vem, če je tako prav!«

Nejevolja na samega Boga-Očeta, ki na oblakih sedi in z zlatim žezlom vodi in vlada svet, se je oglasila v njem.

Takrat je na Rodinah pri svetem Klemenu pozvonilo k povzdigovanju. Jernej se je križal in trkal na prsi in ko je zvon utihnil, se je glasno prepričeval: »Bog že ve, zakaj je tako naredil, že ve, že ve.«

Nič kaj trdno ni mogel verjeti v svoj »že ve«. Zamahnil je z roko, kakor bi odganjal muho: »Poberi se, satan! Kaj boš preskušal mojo vero. Bog že ve. Ali vsaj moje stare kosti naj jim pusti še nekaj let, če je moralo tako biti, da jim je mamo žalost izgrizla. Na Marka bi popazil, da ne zaide v fantovske nerodnosti. In zavoljo Rozalke in male Manice me pusti.«

Mižé je razmišljal o vnukih, o vseh treh zapovrstjo:

Marko in Manica. Za mamino obletnico sta šla pred poldnem v Reber in prinesla polno naročje resja in kurjic. Kako so težko čakali, da je Rozalka pospravila pri ognjišču, in kako so skrbno pletli venec za na grob mami. Otroci.

»Še par let samo, če je količkaj mogoče,« je znova zaprosil in videl, kako bi bilo, če bi ga ljubi Bog uslišal:

»Marko vse vidi in natančno razloči. Kako je razlagal sesticama, da je sedem sort resja: belo, ki ima najbolj živo zelene lističe in ga dobiš samo pod Skokom, pa še tam težko; rožno rdeče na tri sorte cvete, ognjeno rdeče na dve; in sedmo je kakor kri, na Voglu, kjer pot v planino preide s trave na pesek, ga je največ. In kurjice: že sedaj ve, katere bodo ostale bele in katere bodo v soncu pordele. Sam tega nisem nikoli spazil, pa je res tako.

Marko! Zrastel je postavno; še Primož ni bil v teh letih tako močan. Kako bi ga bil izučil in v poštenosti utrdil.

Ljubi moj Bog! Samo še letos naj ženem v planino. Marko bi šel z mano. Ne bo ga boljšega ovčarja v naših planinah, tako bi mu vse razkazal.«

Še bolj sta ga skrbeli dekletci:

»Rozalka je kakor je bila mama. Postavo ima njeno, obraz njen, njene temne lase, in hodi, kakor je hodila ona. Tiha in krotka bo in pridna kakor čebela; že sedaj

se suče okrog ognjišča, kakor se ne zna še vsaka omožena ne.

Če se nerodno v koga zagleda? Oooo! Bog ne zadeni! Kako lahko bi nase pozabila ali pa se bo zagrizla v trpljenje, kakor se je mama.«

Svetlolaso, razkodrano Manico je imel najrajši. »Le od kod se je vzel ta otročiček, da je tako podoben moji rajnici? Ali bo dorastla do njene moči? Komaj. Ali bo ostala kakor kaka grajska spletična? Težko, da bo za trdo delo. Kdo ji bo služil kruha? Jaz bi jo dal vadit šivanja. Ali bo Marko zmogel, čeprav bi hotel?

Manica! Še deset let nima, pa poje, kadar je vesela, kakor nobena pevka na koru ne zna tako. Revica! Najmanj žaluje za mamico, pa jo čaka najhujše.

Pred svečnico, tisti dan je stresla iz napol odprte bele kurjice otrplo čebelico in se ni mogla načuditi rjavim hlačkam na zadnjih nožicah — na resju nabranem cvetnem prahu. Dihala je v njo, dokler ji ni zaplesala na roki. Kako je šele plesala, se vrtela, vzklikala in se veselila sama. Spustila jo je skozi okno, da bi zletela domov v panj. Zjutraj jo je našla na vrtu v snegu, jo prepoznala po cvetno naprašenih nožicah. Mislil je otrok, ki ne ve, kaj je smrt, da jo bo zopet ogrel. Skoro ji je sapa pošla; nič in nič, še peč ni pomagala. In si je izmislila: zavila jo je nazaj v beli cvet, jo obdala z resjem in nesla pokopat v Reber, v najbolj goreč grm resja za Krniškim robom.

Kako ne boš vesel otroka s takim srcem.

Še Volkun, še pes nori z njo, z Manico, in je žalosten z njo. S povešenim repom je šel za pogrebom na Reber.«

Jernej se je spomnil, da se je v molitvi raztresel, in se je sam nase pojezil: »Skoro z obema že stojim v grobu, pa posvetne marnje premišljujem, namesto da bi molitev pel. Oče naš, kateri si v nebesih —«

Pa ni domolil rožnega venca. V bolečinah prečuta noč ga je zmogla. Zadremal je in sanjal o resju, ki cvete na sedem sort, nedolžno belo in krvavo rdeče. In je hodil v sanjah — mlad — med Krniškim robom in Stražo in slišal brneti od daleč nekje kolovrat in peti svoje dekle, svojo rajnico — mlado, sam mlad, čeprav je v resnici stal že skoraj z obema v grobu.

*

Izpred hiše so odfrčali vrabci in ščinkavec se je preletel s češnje v smreko.

Volkun je dvignil glavo in narahlo zarenčal. Jernej, naglušen od starosti, se ni predramil.

Volkun je vstal, stopil pod okno, renčal čedalje glasneje, dokler ni izbruhnil mogočno in nizko: »Hov, hov, hrr —.«

Jernej se je zbudil in ugledal pod oknom črnkast ženski obraz, Rotijo: »Preklicana babnica,« je zamrmral ne-

hote. Kakor bi bil najrajši odprl Volkunu, da bi jo odpodil, se je vendar potajil in ukazal psu: »Tiho!«

Sivec se je zategnil v kot in je še vedno nejevoljno renčal, zalajal pa ni več, še takrat ne, ko je vstopila Rotija, visoka in močna ženska, cel moški. Tudi govorila je z nizkim glasom: »Kakor sam satan se vedno zažene vaš pes proti meni, čeprav ga nisem nikoli razdražila. Tako me sovraži, da še kosti ne pobere, če mu jo vržem.«

»Dober nos ima, pa morebiti ovoha tudi misli,« jo je zbodel Jernej. »Kosti mu pa ni treba nič več metati, se ne bo pritaknil nobene; še klobase ne vzame od nikogar. Sem ga odvadil, da je varen pred mišjico.«

Rotija je pazno ogledovala starega pastirja. Ne samo ona, ki si ničesar ni bolj želela, vsak, kdor bi bil videl Jerneja, bi bil razsodil: »Ta ne bo več gnal jarcev čez Vrh.« In Jernej sam je to najbolje vedel, pa Rotiji, ki je prišla prav nalašč zato, da ugotovi, kako je z njim, bi tega ne bil priznal za vse na svetu.

»Oh, no. Sem slišala, da ste nekaj bolni.«

»Po udih mi trga. Vreme se bo spremenilo.«

»Kaj pa leta, oča, leta?«

»Ko sonce zemljo presuši, bom šel še kakor gams po robah.«

»Pravijo, da bo letos trda planina.«

»Sem več trdih prepasel kakor mehkih.«

»Oh, no. Saj vam zdravja želim,« se je lagala. »Pa, če bi vendar ne mogli prevzeti Podlipnikovih jarcev?«

»No, kaj, če bi ne mogel.«

»Našemu Matevžu je pozimi volk psa raztrgal.«

»Dober pes je bil. Zakaj ga ni zapiral?«

»Sedaj je, kar je. Drugega bo moral dobiti.«

»Ga ne bo lahko.«

»Vem, vem. Zato sem prišla. Če bi vi —. Oh, no.«

»No, kaj. Če bi jaz?« se je že močno vznejevoljil Jernej.

»Če bi vi le ne mogli več gnati v planino.« Besede ji kar niso hotele iz ust. — »Volkun preveč pojé, da bi samo okrog hiše postopal. Prašička, jesenca, vam rada dam zanj, ga boste kar z istim preredili kakor Volkuna.«

»Volkun ni in ne bo naprodaj nikomur.« Še je potlačil togoto, ki ga je čedalje bolj grabila.

»Vam dam še enega kozlička.«

»Ali razumeš, kaj je: ne?«

»Oh, no. Oča! Meni se pa zdi, da vi le ne boste mogli več čez Vrh; posebno ne s Podlipnikovim tropom, v katerem je do petsto voln. Kaj pa, ko bi pasel pri Podlipniku naš Matevž in vaš Marko pri Blažniku, kjer jih še dvesto ni, in bi se skupaj držali Matevž, Volkun in Marko.«

»Da bi Volkun in Marko podpirala lenobo tvojemu fantinu. Ne boš!« Tako je vzrožil, da je kosmatinasti

kraševce zarenčal in pokazal zobe. Jernej ga ni slišal. Rotija pa je previdno prijela za kljuko; ni zaupala psu.

»Ne boš, babnica. Sova najgrše sorte, ki mi hodiš pri belem dnevu v hišo smrt skovikat,« je mislil. Rekel pa: »Seveda. Tvoj pri Podlipniku, Marko pri Blažniku, ko bi komaj sebi zaslužil suhega kruha, delal pa s psom za oba. Rozalka in Manica naj pa slamo s strehe jesta. Ali jo imaš ali je nimaš. Pameti!«

Strup je siknil Rotiji z jezika, strup, ki je bil že dolga leta stisnjen v njej: »O, vem, da te skrbi, stari. Pa bi bilo lahko drugače, ko bi bil Primož vzel mene.«

Jernej se je pognal proti njej, pa je od bolečin omahnil nazaj. Pes je znova zalajal, vendar se ni upal prestopiti. Nestrpno je čakal gospodarjevega ukaza. Jernej je zavpil v nizki hiši tako glasno, da bi se razleglo z gore v goro:

»Volkun! Kolji!«

Kakor bi se bil odtrgal vrag z verige, se je pognal kosmatinec za Rotijo in je butil, ne v njo, v vrata in jih sam sebi pred nosom zaprl. Pripri pa je gubo krila, ki jo je odtrgal, in renče raztrgal na drobne kosce.

Takrat se je prestrašil Jernej svoje zmote. »Hvala Bogu, da je dovolj hitro odnesla pete. Naravnost za grlo bi jo bil pograbil pes.« Spomnil se je, da se je v jezi zarekel in je ukazal »kolji« kakor na volkove, in ne »zapodi«, kakor če so cigani postopali okrog tropa.

»O, ljubi moj Bog!«

*

Na svečnico pride medved iz brloga. Če sije sonce, se zavleče nazaj, če pa je mračno vreme in mraz, ostane zunaj; zgodnja pomlad bo.

Od svetega Antona naprej je vsak dan od jutra do večera sijalo sonce. Reber je bila že o sveti Neži vsa kopna. Po polju pa so se še po svečnici tiste dni v sencah belili snegovi.

Na delopust k cvetni nedelji je začel jug tiščati izza Svetega Jošta oblake in jih gnal vso noč, da je bila na praznik zjutraj vsa dolina zatlačena z njimi in v Kleku vse v meglah.

Sonce se ni več pokazalo.

Mraz je zopet pritisnil.

Nobena čebela ni zletela iz panja; samemu sebi je cvetelo resje.

Proti poldnevu so utihnili tudi ptiči, ki so prejšnje dni veselo poletavali okrog hiš. Neopaženo so si poiskali po grmovju in po lopah hrane. Po polju pa so se oblastno prepeljavale med lipami in hrasti vrane, ki so dolgočasno krakale v pusti dan.

Na stogovih so se pa prepirale srake: Šrak, šrak, šrak.

»Sneg bo.«

Malo pred poldnem so oživele steze in pota, ki peljejo od cerkve na Rodinah.

Minila je maša.

Hrašani so odhajali mimo hriba čez veliko cesto in naprej po lepo zvoženi poti. Studenčani so zavili domov po kolovozu skozi Jarše. Najbolj goste so bile vrste na krniško stran; saj so skoraj vsi ljudje morali domov skozi Krnice; vse zgornje vasi fare.

Razvrstili so se po poti in po zgornji in po spodnji stezi. Otroci, katerim je bilo hudo, ker niso nosili beganic, so udarili za plot na Reber med resje in kurjice.

Po kamenju so pele okovane coklice otrok. Po mejah so se majali pisani kožuhi. Ženskam so blesteli v rokah beli robci.

So šli in so se pogovarjali: otroci o igračkah, dekleta o oblekah, fantje o dekletih, žene o otrocih, možje o skrbeh.

»Dež bo. — Sneg bo. — Oboje.

Potem se bo pomlad ustalila. Se bo.

Ni kanilo prej od strehe kakor od sveče. Medved je ostal zunaj. Zgodnja pomlad bo.

Hvala Bogu! Saj kmalu ne bo kaj vreči živini v jasli, ko nas je jeseni tako zgodaj zapadlo.

Da bi že vsaj jarce lahko v Reber zapodil in bi veje za jalovino ostalo.

O svečnici, so rekli stari, da za živino mine šele pol zime.

Če je letos ni minilo več, se bo morala krava, ko pride na travo, ob plot nasloniti, če bo hotela zamukati, tako bodo oslabele.

Konjem ne kaže trgati. Ali naj samotež vozim iz Trsta.

Svetogaj je povedal, da mu je ponoči volk odtrgal psa izpred hleva.

Na Dolenjčevem gnoju je še predsinočnjim stikal.

Sodrga! Če so pozimi, ko je vse škripalo, pritiskali v vasi, no. Ne pa na pomlad.«

In našteli so zapovrstjo vse, kar so zagrešili volcje tisto zimo.

»Lenčku so v ovčjak vdrli in so mu eno samo noč poklali petnajst jarcev.

Poljanarju je pri belem dnevu odnesel kozo.

Volkancu so v hlev prikopali in raztrgali junico.

Muhovec se mu je sam komaj ubranil.

Kdor ni pozimi vsak večer psa zapiral, je že davno brez njega. Še Jernej jim Volkuna ni zaupal zunaj. Ene-ga samega ta pes res zmaga; naj pa prideta dva ali več.

Zajčjih in lisičjih sledov ni bilo kar skoraj nič v snegu. Srnjaka ne vidiš več. Edino gams se jim še za silo umiče.

In medved je že zunaj; na Reber bo hodil po živino; saj drugega nima kaj jesti.

To bo zverjad klala jarce po planinah! Kdor ne bo imel dobrega pastirja, mu jih bo dokaj zapasel.«

Spomnili so se Jerneja in Balant je za vse povedal: »Škoda, če res ne bo mogel več pasti. Škoda njega in psa. Koga boš potem vzel, Podlipnik?«

»Rotijin Tevž se mi ponuja.«

»Tevž?« mu je vpadel Podrobar, ki je bil za srenjskega župana. »Kdo bo pa pri kravah tretjinil? Lansko leto se ni slabo obnesel.«

»Zato pa,« je ponagajal Podlipnik Podrobarju, katerega je skrbelo, kje bo iskal drugega tretjineka. »Kdo pa ima rad slabega pastirja.«

»Volkuna bo manjkalo pri živini, če Jernej res ne bo več mogel,« jih je ustavil Skočir, ki ni maral zbadanja med sosedi.

In so tako sklenili, da bo srenja kupila Volkuna, ker za kratek čas pes, kakor tele velik, pri bajti preveč poje. Izgovor so morali dobiti, da ne bi kdo mislil, kakor da kmetje ne morejo brez kajžarjev prebiti. Volkun bo stražil pri tamorih*, Primožev Marko bo pa tretjinil, da bo pomagal preživljati starega in dekletci in da bo psa privadil na drugega človeka.

Za pogovarjajočimi se vrstami pa je šel Marko in je vse slišal. Stisnil je pest v žepu, zavil naravnost čez meje domov in se grede rotil, da Volkuna ne da in da ne gre

* planinski, napol v zemljo vkopan hlev

za krniškega tretjineka: »Drugam bom šel past, če ne bo drugače; v drugo faro, če ne bo drugače; četudi na Koroško.«

Še tesneje je stisnil pesti v žepu, se gnal čez meje in sklepal: »Za tretjineka nikoli ne — za ovčarja, in četudi na Koroško.«

Mahljaje z repom mu je pritekel naproti Volkun.

Rozalka je že razživila ogenj na ognjišču. Manica pa je zlezla k oču za peč.

Vse po vrsti je povedal oču, kako so se pogovarjali iz cerkve grede. Jernej je zamišljeno poslušal, nekajkrat vmes povprašal in obmolknil.

Manica se ni mogla premagati, pritisnila se je k njemu in proseče vprašala: »Kajne, oča, da Volkuna ne damo?«

»Nič se ne boj, Manica.«

Otrok je skočil izza peči, nataknil coklice in oddrsal pred hišo pravit kožuhastemu prijatelju: »Mi te ne damo, Volkun. Jaz te ne dam pa oča te ne dajo pa Marko te ne da pa Rozalka tudi ne.«

In sta se igrala otrok in pes, dokler nista vsa vesela in oba že lačna pridrevila k ognjišču čakati na zakasnelo južino.

Jernej pa je dvignil glavo iz zamišljenosti in je vprašal: »Marko! Kaj, ko bi ti zanaprej pomladi prevzel Podlipnikov trop?« Takrat se je Marko zavedel, da so gospo-

darji iz cerkve grede oča prav presodili. Skozi stisnjeno grlo je odgovoril: »Bi, oča.«

Da skrije solzo, ki mu je silila v oko, je snel pomarančo z begánice, jo olupil in razčetrtil in oddelil vsakemu četrtno, oču in Manici, Rozalki in sebi. — Do večera je razen treh krehljev vso pojedla Manica. Drugi trije so jo samo pokusili, drugo pa na skrivnem dali Manici, ljubljeni.

Jernej pa je polglasno potožil: »Ljubi moj Bog! Opešal sem, pa se bom moral delati še trdnega. Komaj bi bilo, da bi človek na stara leta lagati začel, ko ljudje nimajo preudarnosti.«

*

Najprej se je pokazal sneg na Belščici in na Stolu, koj nato v Kleku in preden je Rozalka pomila lonce in sklede, se je usul tudi v Krnicah.

Manica je prihitela v hišo: »Oča, sneg. Spet gre sneg. Zakaj gre? Dovolj ga je že bilo za letos.«

»Bog bo z njim kajžarjem pognožil,« jo je poučil oča.

Nejevoljna je bila na sneg zato, ker se je že več dni lahko pred hišo igrala pastirico, sneg jo je pa zopet pregnal v hišo. »Kam naj sedaj ženem živino na pašo?« jo je zaskrbelo.

»V hišo jih prinesi, bova za pečjo pasla.«

Manica je imela ovčke in kozice, teličke, krave in vole iz turšičnih stebel. Naredil jih je Marko. Pa tudi oča je včasih preprosila, da je večal njeno čredo.

Prve pomladne sončne dni je pobral Marko za hišo konec turščine, ki jo je veter iz bogve čigavega stoga tja prinesel. Z nabrušenim tolmincem je odrezal kake štiri prste dolg, gladek konec, odklal spodnjo stran tik nad robovi, jo očistil stržena, naklal iz koščenaste vlaknine ožje in širše trščice in jim odmeril dolžine. Štiri je zasalil spodaj v stržen, spredaj dve in zadaj dve za štiri noge; zadaj v sredo eno, katero je zavil navzdol — za rep; dve precej široki in kratki vodoravno spredaj ob strani — za ušesa; in roge in vime je prav tako naredil.

Manica pa ga je gledala in povpraševala: »Kaj delaš, Marko?« — »Boš že videla.« In zopet in zopet: »Kaj boš naredil, Marko?« — »Boš že videla.« In z »boš že videla« jo je zavračal tako dolgo, dokler je ni razveselil z: »Na, kravo!«.

Vesel je bil otrok igrače, toda Manica je hotela še telička; in ji ga je naredil. In junico. In vola. In Marko je vse znal in Manici vse rad naredil. Mehkovolnatim, zalvaljenim ovcam in jagnjetom in koštrunom in butastim mrkačem je napravil trupelca iz samega stržena.

Manica je stekla v svinjak, kjer je imela zaprto svojo čredo — prašička so že pred božičem zaklali — in je prinesla v predpasniku govedo in drobnico in razpostavi-

la svojo živino za peč. Tam so bila njena Jezerca, nižja planina. Teme pa je krstila za Zelenico, višjo planino.

»Oča! Danes bomo gnali na Zelenico in nas šest tednov ne bo nazaj.«

»No le, Manica.«

»Ali mi boste kaj pomagali?«

»Saj boš vsej čredi lahko sama kos, ko si mlada in hitro hodiš.«

»Ne vem, če bom. Voli tako nagajajo.«

Kakor bi se bil rad igral z otrokom, ni mogel, preveč je bil utrujen od bolezní in skrbi.

Manica je prestavljala iz turščine narejeno živino na teme, jo poganjala in karala: »Lisec, kam bodeš? — Cika, pusti malega! — Na, mali, na!«

Naenkrat se je domislila: »Kaj, če pride volk, ko nimam nič psa v tropu. Marko, naredi mi psa; pa ne iz slame, lesenega, da bo imel močne čeljusti in hude zobe. Okovane zobe mu naredi.«

»Danes ne, Manica. Danes je nedelja in še cvetna. Kar kdo v nedeljo lesa narezlja, mu bo na sodni dan na rokah zgorel.«

»Pa jutri. Tudi gradanico mora imeti, da mu volk ne bo mogel pregrizniti vratu.«

*

Pod noč je prišel Podlipnik. Prinesel je Jerneju polič vina in kos pogače, da je imel izgovor za svoje poizvedovanje. Jerneja ni hotel žaliti, saj je že za njegovega očeta pasel pri hiši, sam pa tudi ni maral, da bi moral nazadnje najeti slabega ovčarja. Za dobre, je vedel, se bodo letos že davno pred svetim Jurijem gospodarji kar spopadli.

O vremenu in živini, o zdravju in boleznih, o planini in dolini, o vsem sta se že pogovorila, le o tistem, zavoljo česar je Podlipnik pravzaprav prišel, nista mogla začeti.

Jernejec ni več prenesel negotovosti. Zaobrnil je besedo naravnost. Kar bo, bo:

»Če ti je prav, bi letos oba pasla, Marko in jaz. Veš, da ga dodobra izvadim in mu kraje razkažem. Plačo boš dal pa kakor druga leta, samo zame.«

»Prav. Denarje kakor lani. Hrano dam pa rad za oba. Samo — če bi ti čisto opešal, bi meni ostal sredi trde planine neizkušen ovčar, in pri takem tropu.«

»Tak, do poletja ste mi še prisodili življenje?«

»Oh, kaj prisodili; kakor je vse mogoče. Res nisi več trden.«

»Če bi ti hotel biti dober, bi fant tudi sam lahko pasel, ko ima psa, da mu ni daleč naokoli takega.«

»Volkun je zares dober pes in vaje planine. Marko je pa ni. Lahko mi pol drobnice zapase.«

»Takole narediva. O svetem Klemenu, ko bo odpasel, bosta zračunala, koliko glav izgube bo padlo na vsakih sto živine, če bi bili vsi jarci v srenji en sam trop. Potem bosta natančno vedela, koliko glav ti mora prignati v ovčjak. Če jih bo več, bodo pa njegovi. Se lahko zanesesh. Nisva praznih rok.«

»Iz hiše vas ne bom podil. Saj nisem Jud.«

»Ali ne vidiš, da jo bodo snedli, preden odrastejo, če Marko ne bo za vse tri kruha zaslužil.«

Iz glasu je spoznal Podlipnik, kako je stisnila bridkost starcu grlo: »Kakor si rekel, tako bo. Vseskozi si držal z našo hišo, jaz bom pa z vašo.« Pristopil je k peči in je segel Jerneju v roko.

»Bog naj ti povrne, Cena.«

Pa Cena bi se ne bil tako hitro vdal, če bi ne bil s tem, da je Marka sprejel za ovčarja, ponagajal Podrobarju, ki naj sedaj išče za srenjo drugega tretjineka. In Volkuna je privezal k svoji živini. Preklicano ga Marko zlepa ne bo pustil od tropa, če bo zverina pravzaprav njemu trgala jarce, ne gospodarju.

Vsem je ponagajal. Zakaj pa njega niso postavili za župana.

Otroci so se umaknili v hlev. Večja dva sta vedela, o čem govorita oča in Podlipnik, in jih je hudo skrbelo. Manica se je brezskrbno igrala z jagenjčkom, Rozalka je

molzla kozi in Marko je nametal krme v jasli. Ko je dvignil škafo, da bi še vode prinesel, ga je poklical Podlipnik:

»Marko!«

Rozalki je skoraj žehtarec padel iz rok in mleko je pljusknilo čez rob in se v belih kapljah razlilo po črnem predpasniku.

Marko je postavil škafo nazaj v kot, pomiril Rozalko: »Mislim, da bo,« in odšel.

Podlipnik je premeril njegovo postavo, kakor bi ga ne bil še nikoli videl: »Saj si večji, kakor sem mislil. Za ovčarja boš letos pri nas, če boš kaj skrben.«

»Bom poskušal biti.« Srce mu je od razburjenja in veselja bilo prav v vratu.

»Pa boječ ne boš smel biti. Še medveda se ne boš smel bati.«

»Se ga pa ne bom.«

Ko je Podlipnik že odhajal, se je domislil dopoldneva in cerkve: »Marko! Zakaj pa si na begánico pomarančo navezal?«

Marko ni umaknil pogleda, fant, ki je pravkar obljudil, da se tudi medveda ne bo bal:

»Zato sem jo, ker je rajnki ata do morja vozil in bom jaz tudi, če Bog da.«

»No, če boš, kakor gre, te bomo pa iz ovčarja povišali v vozarja.«

»Bom prosil, dokler ne bom imel svojih konj.«

»O, hudimana, korajže ti ne manjka. Kje si pa dobil pomarančo?«

»Vaš Cenek mi jo je sam ponudil za perišče šišk, ki sem jih mimogrede v Goričici nabral.«

Podlipnik, sam drzen, je bil vesel Markove drznosti. Naročil mu je: »Kadar bo skopnel kajžarski gnoj, boš kar kmalu gnal v Reber. Nekaj pa le živina ugrizne, ko krme manjka. Ti bom že posebej plačal, kar boš pred svetim Jurijem pasel.«

S prijaznimi obrazi so se vsi poslovili od njega. Še Volkun mu je pomahljal z repom.

Niso zapele podkvice na Podlipnikovih petah po kamenju. Za štiri prste je že ležalo južnega snega. Vse je bilo tiho.

Manica se je prva oglasila:

»Kajne, Marko, kadar boš Podlipnikov ovčar, se te bodo pa vsi fantje bali?«

Marko se je zasmel, Jernej je pa osorno posvaril: »Kaj govorita neumnosti.«

*

Zjutraj je zopet posijalo sonce. Sneg-novinček se je topil in rahljal revežem zemljo. Ptiči so se zopet oglasili. Vsaka vejica je nosila svojega pevca. Potisnil jih je sneg iz Zavrha v vasi.

Vrane so letele nazaj k Savi, na Rebri pa so se preletavale in sklicavale gorske kavke, da odlete spet na Stol.

In kakor rdeča preproga ob velikih praznikih pred velikim oltarjem je od Krniškega roba do Straže znova zažarelo resje, na sedem barv razcvetelo. Med njim so pošumevale čebele in se obešale na drobne cvete.

Pomlad je prišla.

DRUGO POGLAVJE

REBER ZELENi

Za Podlipnikovimi konji veliki teden niso cvrkali težko obloženi parizarji. Ne. Kolca so cvilila in črtalo in lemež sta hreščala po peščenih njivah.

Med konji in koši, drevesi in branami je presipal gospodar žito in sejal sam in so sejali drugi.

V Jarše je prišel orat Podrobar. Ko ga je Podlipnik ugledal, mu je zaigral v levem kotu ustnic nasmeh. Kmalu nato je pomežiknil postaranemu Jožu, ki je kmetoval doma, kadar je bil sam na cesti, pomežiknil z levim očesom in tako, kakor je samo on znal. Na sredi njive mu je, ko sta se srečala s sejavnicami v komolcih. Joža je vedel, da je Cena spet nekje nekaj napeljal, nad čimer se bodo vsi jezili, reči pa ne bo nihče mogel nič. Da bi se mu le posrečilo. Gospodar se bo široko smejal in bo dobre volje in za praznike bosta miza in polič polna.

Na ozarah ga je ustavil: »Joža! Po južini pojdi k Primožu in vprašaj starega Jerneja, kaj misli letos sejati na svojo njivo. Popoldne naj Miha zapelje nekaj košev gnoja izpred našega hleva. Saj iz tistih kozjih bobov, ki jih je Marko pozimi s samotežnicami navozil na njivo, na tisti pesek, še plevel ne more prav rasti. Raztrosil bo že

Marko sam, zjutraj pa zorjita in vsejta, kakor se bosta z Jernejem dogovorila.«

»Vse bova naredila, da bo prav.« Joža je motril gospodarjev obraz, pa ni mogel uganiti, kako jo bo Cena zagodel. Nič. Z njive mu je še ukazal: »Seme kar iz naše kašče vzemi.« Spet je pomežiknil.

»Bom.« Takrat je uganil, da jim bo Podlipnik s Primoževimi ponagajal. Samo kako?

Med ozimino se je črnilo čedalje več nanovo preoranih njiv. Ob njih je že zelenela trava na mejah.

V grmovju so se sklicavali strnadi. V drevju so peli ptiči. Kakor z ženitovanjskega plesa, kjer sta najglasnejša škant in klarinet, je donelo z lip in jesenov ob stagnah.

Nad Pečmi pa se je prepeljavalo troje sokolov, ki so z rezkimi žvižgi sekali v delo in petje pod sabo.

Podlipniku se je obraz pomračil: »Če mi le Primožev ne bo preveč zapasel, da se ne bodo ob svetem Klemenu drugi meni smejali.«

Zaokrenil je nekako s skrbjo obraz proti Rebri. Na Krniškem robu je stal moški, katerega je prepoznal za Marka. In Volkuna je imel s sabo. Opazoval je s polja, kako je Marko prehodil vso Reber in kako se je najdlje pomudil na Poljanah in v Logu: »Če za travo stikuje, ima dokaj krvi starega Jerneja v sebi.«

Znova se je Podlipnik nasmehnil. Domislil se je, kako bo jeseni, če bo Marko dobro preпасel jarce.

»Da bi jih le za silo. Nagajali mu bodo, kar mu bodo mogli, posebno Rotijin Tevž. In drugi mu bodo, zato mu bodo, da bi meni dali pod nos. E, bomo že videli; saj bo imel Volkuna s sabo. Le kaj išče sedaj v Rebri? Če ni šel iz same baharije postopati,« se je v negotovosti vznemirjal Podlipnik.

Zvečer pa, ko mu je Marko prišel povedat, da v zatišnih dolinicah in ob vodi trava že raste in da drugi dan že lahko žene na pašo, ga je potapljal po rami:

»Kar vseč si mi, Marko.«

In spet je v nasmehu podrhtel levi kot njegovih ust.

*

Pa Marko drugi dan ni gnal tropa na Reber. Podlipnik ni hotel: Seveda! Da bi mu oponesli, kako nima nič več poklasti jarcem. Izjedi, ki so padale iz parn konjem v korita, je nosil Miha v ovčjak. In poljsko listje iz listjaka je pelo. Se bo že pretolkla drobnica čez praznike. Saj ni stiskal zanjo soli v pesti. Dovolj jo je pripeljal jeseni iz Trsta.

Ovce, ki so jagnjetile, so pri Podlipniku vedno posebej pripirali in jih krmili z otavo.

»Bo že, eh!«

In čez praznike vendar ne more pognati Marka v Reber, ko ne bo vse poletje slišal božje besede.

»Saj nisem lutrš vere.«

Za veliko noč je zlezel tudi Jernej izza peči. Poklical je k sebi Volkuna, mu otipal bodico za bodico na gradanici okrog vratu, mu jo skušal odpeti, pa ni imel v prstih več toliko moči, da bi bil stisnil kaljeno jeklo. »Marko, odpni Volkunu gradanico; nabrusiti jo morava. Če ne moreš z roko, vzemi klešče.«

Vso moč, kar jo je imel, je napel Marko, preden je odvil psu železje izza vratu. In v roko se je zbodel.

Bodico za bodico sta nabrusila; vseh šestinšestdeset; po tri so štrlele iz vsakega člena. »Preklicano bo zmaknil volk, če hlastne Volkuna za vrat.«

Nabrusila sta tudi sekirico na robevnici. In oča mu je razložil in pokazal, kolikor je pač mogel, kako prebiješ z robevnico — pastirsko helebardo — volku črepinjo in kako ga odrineš od sebe. Še medveda se ubraniš, če znaš prav zamahovati: »Pazi pa vedno, da ne dobiš pritlehnega okovanja v trebuh. Zato odskoči kakor maček vselej, kadar boš usekal.«

Vesel je odšel Marko iz nizke hiše. Postavil je med drevje na vrtu tesarski stol in ga je napadal, da so treske letele od njega, tako dolgo, da se je ves oznožil in nadražil Volkuna, da se je zakadil v lesenega volka.

Na podstrešje je poslal Jernej Marka po brezovo krevlevino, katero je moral vpričo njega na prvo roko obtesati. Nato mu je ukazal stopiti nanjo. Zarisal je okrog noge in se je lotil izrezavanja, da bo Marko čimprej mogel obuti cikle kljunače.

In vitre je moral nesti namakat v močilo.

Za klobučevino je pa že več let sam zase hranil obnošen kastorec.

*

Ni gnal Marko tropa v Reber, pač pa so na veliki četrtek prebijali pri Podlipniku jarcem ušesa. Seveda, Marko je bil zraven.

Odrasli so večinoma že vsi imeli v desno uho vsekano krniško znamenje — kolobar in črto zraven. Nekaj jih je pa Podlipnik čez zimo prikupil, da pleme ne posnetnjava. Tem so izrezali iz ušes prejšnje znamenje in vsekali krniško.

Dve ovci sta bili s koroške strani, kakor sta tudi dve Podlipnikovi ostali za Stalom. Tem je Joža poleg starega znamenja vsekali še krniško; morda se zamena letos izravna.

Jagnjeta pa je Marko drugo za drugim pritiral k tnalici. Otožno, kakor bi se bala bolečine, so bleketala. In matere ovce, okrog vimen okrvavljene, so preplašene tekale po dvoru, kakor bi hotele skriti svoje ljubljence.

Podlipnik je hodil med drobnico in jo ogledoval, prijel tu, prijel tam in spet mu je v levem kotu drgetal hudomušen nasmeh: »Je pastirska kri v Marku, je.«

In glasno ga je pohvalil: »Dovolj dobro se obračaš, Marko.«

Krničani so se pa Podlipniku hudomušno smejali. Še niso prepoznali njegove namere: »Preklicano se bo Cenc urezal, če misli, da bo Jernej še mogel gnati čez Vrh. Izza peči k peči je res prišel, naprej pa ne pojde več daleč.«

»Kar bo on še trave potlačil, se je še od vimena jagnje več ne napase.«

Cena je vedel, kaj mislijo, in jim je privoščil zmoto. Najrajši bi bil prelomil post in prinesel Jožu in Mihi in Marku in sebi jesti in piti:

»Se ne spodobi; saj nismo lutrš.«

Okrog vogla se je prismukal Rotijin Matevž:

»Lepo živino imate, Podlipnik, lepo.«

»Ti je všeč?«

»Mi je. Kar rad bi jo pasel.«

»Ko nimaš psa.«

»Pes bi se že dobil.«

»Pa mora biti tak, kakor je Volkun, ko si sam preveč boječ.«

»Volkun? Seveda, dober pes je. Marko, daj, prodaj mi ga.«

»Kaj misliš, da bomo pri nas s tesarskim stolom pasli?«

»Kdo neki bo pasel pri vas?«

»Če drugi ne bo mogel, bo pa Manica.«

Podlipnik se je zasmel Markovi nagajivosti: »Vidiš, Tevž, boš moral le še za tretjineka ostati, dokler si ne odrediš psa.«

»Tretjinjenje bo prav za nazadnje.« Jezen je odšel z dvora in se na tihem rotil, da bo Podlipniku še dobro žal, ker ga je vpričo Marka kakor otroka zavrnil.

Podlipnik pa je opomnil svojega ovčarja: »Marko! Tale bo pa tebi v planini silil na vrat kakor volk jarcem.«

»Bom pa še sebi pripel gradanico,« se je odrezal Marko.

»Le glej, da mi ne napraviš sramote.«

»Ne bom je, če Bog da.«

»Če Bog da. Tako moraš vedno reči,« je pripomnil Joža, »samo nase se ne smeš zanašati.«

In so naprej prebijali jagnjetom ušesa.

Prišel je Podrobar, da bi pozvedel, kako bo s tretjinekom:

»Dober dan vsem skupaj!«

»Bog daj!«

Podlipnik pa je znova pomežiknil in mu je odzdravil, kakor je ujel na hrvaških cestah:

»Mozi t'Bog, srenjski špan! Kaj boš povedal novega?«

Podrobar je prav dobro razumel, da mu je Cena opo-nesel, kako se srenjski župan ukvarja samo s kmetijo in nič ne vozari po svetu. Pa mu ni hotel vrniti. Saj ni še vseh dni konec.

»Tako sem bil premislil, da bi pri Primožu malo laže tolkli, če bi letos Marko tretjinil.«

In spet se je odrezal Marko: »Kaj nisem neizkušen? Če pride medved h kravam, kdo bo potem fanta pral.« To-krat je Marko pomežiknil Podlipniku.

»Vidiš, fant ni neumen,« je pripomnil Cena.

Podrobar, ki je hitro spredidel, kam pes taco moli, mu te ni ostal več dolžan: »Le ščuvaj ga, prevzetneža, da ga boš skvaril. Marko ni neumen, ti si pa, ko jemlješ novin-ca za ovčarja.«

»Zato sem ga, da bodo pri Primožu malo laže tolkli. Saj Jernej ni opešal srenji, meni je. Sem skoraj dolžan pomagati mlademu zarodu. Tudi z Volkunom bi grdo naredil, če bi ga dal po srenji za hrano preganjati, ko se je zadnji dve leti tolikokrat do krvi klal z zverino za moj trop. Na srenji še človek zmedli, ki ima jezik in lahko čez gospodinje pozabavlja. Kako naj bi pa Volkun povedal, kako so nekatere grdo stisnjene. Kakšna rebra bi prine-sel s planine; skozi kožuh bi se mu poznala, kakor ima kocastega.«

Sedaj je srenjski župan pokazal, da je hotel le srenji in sebi dobro, ne pa Primoževim in Marhku: »Saj to je . . . Psa si nam odjedel.«

»Oba. Fanta in psa.«

»Ti bo še dobro žal.«

»Kakor kaže, mi ne bo.«

Ko je Podrobar zavil okrog vogla, se je Cena na vse grlo zakrohotal.

Tako so pri Podlipniku na veliki četrtek vsekavali jarcem krniško znamenje v ušesa. Zraven so se postili.

Čez praznike pa sta bila miza in polič polna. In na veliko soboto je Podlipnica naložila Primoževi Rozalki, najmlajši gospodinjji v Krnicah, poln mali jerbas.

Vsi so bili veseli: Marko, Rozalka in Manica in Volkun. Še Jernej, dokler se ni spomnil, da stoji že skoraj z obema v grobu in da prihodnjo veliko noč skoro gotovo ne bo več užival velikonočnega blagoslova:

»Sami bodo otroci, sami. O, ljubi moj Bog! — Pa. Bog že ve. Že ve.«

*

Traaa, traaa, tra-ta-ta-ta-ta-ta-ta-taaa.

Na vasi je zatrobil Marko na kozji rog. Veselo je poskočil Volkun, se vzel Marku na prsi in razposajeno odlajal na Podlipnikov dvor.

Med Stolom in Jelovico in do Triglava je pomladansko sonce obsevalo prvo zelenje: ozimino in kalečo jarino, temno zelena deteljišča in rjavkasto zeleneče meje.

Reber pa se je vzpenjala vsa pisana od plota za poljem do melov, ki so se svetlo sivi usipali izpod skal v Pečéh.

Češnje so se čez praznike razpusstile.

Ptiči so peli tako na gosto, kakor bi bil vsak cvet rodil svojega pevca.

»Bog daj dobro jutro!« je pozdravil Marko Anco, gospodinjo, Podlipnico, ki je pri ognjišču mešala žgance v skledo.

»In tebi, Marko, daj Bog letos srečo na paši.«

Volkun se je postavno ustopil na kuhinjski prag. »Tudi ti boš dobil jesti, Volkun. Že sinoči sem mislila nate.«

Vsakomur je vedela reči Anca prijazno besedo; še psu.

In gospodar in hlapci in dekle in Marko so sedli k mizi, zajemali iz sklede in redkokdo je spregovoril besedo. Vendar je Marko spoznal, da bi rajši videli, če bi bil sedel danes k njim oča in ne on.

Res. Nihče mu ni rekel žale besede. Le z očmi in z vsem vedenjem so govorili, od gospodarja do Miha, vsi: »Fant! Glej, da nam ne napraviš sramote, nam, Podlipnikovim!«

»Da boš prepasel tako, da se bo Cena na svetega Klementa široko smejal Podrobarju in vsem!«

Tesno je postalo Marku. Zavedel se je, da mu bodo vse, kar bo pogrešil, jeseni desetkrat oponesli.

Njemu nasproti je zajemala iz sklede Podlipnikova Ančka; bolj otrok še kakor dekle. Njene oči so govorile drugače: »Saj si fant, Marko, nič se ne boj. Meni kar nekaj pravi, da boš zmogel.«

In Volkun se je stisnil k njegovemu kolenu, kakor bi mu hotel povedati: »Ne boj se, saj bom jaz s tabo!«

Globoko se je oddahnil, ko je stopil iz veže na dvor pod jasno nebo in mu je znova zadonelo na uho ptičje petje.

Čebele so se obešale na cvetje v češnji.

Volkun je skočil pred ovčjak in lajal v zaprta vrata. Nepočakanec.

Traaa, traaa, tra-ta-ta-ta-ta-ta-ta-taa — je znova zatrobil Marko.

»Miha! Pomagaj gnati na Reber,« je ukazal gospodar.

»Če bo treba,« se je branil Marko.

Prišla je gospodinja z blagoslovljeno vodo, da pokropi živino, ki je odhajala po prestani zimi prvič na pašo, da jo pokropi in zavaruje pred uroki.

Gospodar je sam odprl vrata.

Usuli so se skozi nje koštruni in ovce in jagnjeta in zadaj mrkači. Najprej na sredo dvora, kjer so stali ob soljenju žlebovi. Ni jih bilo. Nato so se zrinili okrog korita. Tropica je spazila vrata v ovčjak odprta in je odskak-

ljala nazaj k jaslim, kjer se je nadejala znova nametane krme. Jasli so bile prazne. In — ojoj! Volkun je privihral v ovčjak in odpodil prestradance v skok nazaj na dvor, obletal nekajkrat ves trop, oblajal koštrune in pokazal zobe mrkaču, ki se mu ni dovolj hitro pokoril.

Marko je zamahoval z robevnicco, brlizgal na prste in na kljuko in vmes z glasnimi no, no, no krotil od mračne svetlobe v ovčjaku na sončni luči napol oslepelo drobnico.

Vse kakor ga je učil oča.

Ugnali so nemirno živad, da je stala tesno z volno ob volni na sredi obsežnega dvora.

Marko je znova zatrobil in glasno prosil božjega blagoslova:

»Bog daj letos travi v visoko rasti, sveta Neža naj nam pa pomaga srečno jarce pasti.«

Vse kakor stari Jernej.

Odprl je lesa in zažvižgal.

Volkun je spet veselo zalajal.

Nekatere stare živali so šele sedaj prepoznale, da jih niso spustili iz ovčjaka na dvor ne na sol ne da jim namečejo znova krme v jasli, ne. Odprla se je lesa, ki so jo vso dolgo zimo skrbno zapirali pred njimi.

Hej! Na pašo, na sonce, na Reber!

Vse okrog njih je kakor prejšnja leta. Lesa je odprta in pes je zalajal kakor lani in predlanskim in še prejšnja leta. Le človek pri lesi je drugi. Mlajši je in bolj uren.

Otožno je donel iz tropa beee, kakor bi živad vedela in jokala za skušenim svojim pastirjem Jernejem.

Pa — na pašo, na sonce, na Reber!

Stopila je za Markom prva vrsta. Ovcá je bilo največ v njej, ovcá z jagnjeti in brez njih. Tudi nekateri koštruni so se uvrstili med vodnike.

Kakor bi teklo peneče se mleko, v katerega je padlo nekaj črnih smeti, se je usipal največji krniški trop skozi domačo leso na vas, na sonce, na pašo.

In Marko pred njimi. V coklah kljunačah, čisto novih, z ostrimi sekanci podkovanih; v lepih modrih nogavicah, v kratkih hlačah, v rdečem životniku in s širokokrajnim klobukom na glavi. In torbo čez rame in dolgokocinast kožuh zoper dež preko nje. In čutarico in kozji rog in roženico; vse kakor Jernej.

Obleka mu je bila tu in tam malo prevelika.

Robevnica pa je bila tako obaltna kakor nobenega drugega pastirja ne.

*

Manica je tisto jutro zgodaj vstala, se oblekla za na pot in nestrpno poslušala, kdaj bo v tretje zapel Markov rog.

Traaa, traaa — — —

Smuknila je v hlev in urno odvezala mlajšo kozo, od katere so kozliča prodali. Takrat je glasno jokala.

Stopila je v hlev tudi Rozalka in ji pomagala izgnati obe kozi in ovco in kozliča in jagnje.

Preden je Marko prignal trop na vas, je Manica svoj živino že davno napojila v potoku.

Kakor druga leta je Volkun takoj uvrstil ovco in obe kozi in jagnje in kozliča v Podlipnikov trop.

Glavo ob glavi je drobila drobnica za Markom in njegovo robovnico po razhojeni poti skozi vas. Noben zvonček ni pel v tropu. »Naj si živina sama izbere vodnika,« je odredil Jernej. Volkun je hodil sedaj ob levi sedaj ob desni. Poganjala sta pa Miha in Manica.

Kako bo ponosno peljal mimo Rotijine hiše prvič Podlipnikov trop na pašo, se je Marko že dolgo naprej veselil: »Škoda, da ni Tevž pred vrati.«

Na ganku pred podom je bila navezana polna nasušivna rjuha*. Prav na robu je slonela: »Če bi se le narahlo zadel obnjo, bi padla pred hlev,« je videl Marko.

S skednja je zablisnilo skozi špranjo Tevževo oko, kura je kokodaknila, kakor bi hotela komu uiti iz rok. »Aha, me le gleda,« se je razveselil Marko, se ponosno

* po gorenjskih hribih spenjajo seno in otavo v velike rjuhe na štiri roglje, da se drobna krma ne raztrese, ko jo spravljajo do voza ali doma

zravnal in kljubovalno pogledal na desno in levo po vrsti vodilnih živali.

Tevž je stopil s skednja na gank. Sunil je s komolcem rjuho, ki je z zamolklim štrbunkom telebila z višave na pesek. Obenem je zagnal iz vsake podpazduhe kuro, ki sta z vreščečim kokodajsom sfrfotali čez trop.

Preplašeni jarci so se pognali na vse strani. Pa — spre-daj je obdržal Marko, zadaj Miha in Manica, ki se je tudi sama močno prestrašila. Na desni jih je ustavil Volkun.

Na levi se jih je nekaj pognalo v močilo. Vse blatne so s težavo spravili nazaj na suho. Tevž in Rotija sta se na vse grlo krohotala pred vrati.

»Marko! Sivih jarcev, kakor jih ti ženeš na pašo, pa še nisem videl.«

Marka je bilo sram, da je zardeval. In jezen je bil; pa kako.

Odgovoril je Miha: »Ti, Tevž! Če boš našemu Marku še kdaj nagajal in če mu ne boš dal miru, ti bom jeseni s koprivcem polomil kosti, kakor so jih Judje levemu razbojniku. Za prmej da —. Na, bac, na, na!« je pognal naprej.

Volkun, ki se je bil tudi sam zmočil, je jezo zalajal nad Tevžem, da se mu je hitro umaknil v vežo.

In gnali so naprej, na sonce, na pašo, na Reber.

*

Peljal je Marko svoj trop trdo za plotom pod Krniškim robom do čebelnjaka v Delih. Širok pas mlade trave, kakor bi tekla reka z Vogla v polje, ozeleni tam, v zatišni dolini, vsako leto v zgodnji pomladi.

Ni mu bilo treba ustavljati jarcev. Kar padle so jim glave v travo. Le jagnjeta, ki so veselo priskakljala z ovcami, so se zaletela naprej, jagnjeta, ki se še niso znala pasti.

Ni stopil prednje ne Volkun ne Marko. Sama so obstala in zajokala za materami, ki so se jim oglašale, starejše nizko, mlajše visoko, čedalje bolj poredko. Starejše so jih klicale kar s travo med zobmi, nekaj mlajših pa, ki so prvič jagnjetile, je v skrbi stopilo za pogrešanimi otroki.

Kozi sta hoteli odskakljati v Peči, pa jih Volkun ni pustil. Spenjali sta se po kamnitem plotu in objedali nabreklo popje. Kozliček, ki ni imel sebi enakega, se je pomešal med jagnjeta, ki se niso znala po njegovem trkati. Zaletavala so se od daleč vanj, on se je pa vselej kaj pripravno postavil na zadnji nožici in zviškoma trčil nasprotnika. Pa, če ni boljšega.

»Miha! Bog ti povrni, da si mi pomagal; sedaj bom pa že lahko sam.«

»Pod noč ti bom prišel naproti; zavoljo Tevža. Jaz mu bom pokazal. Srečno pasi.« Postal je pri čebelnjaku in bi bil najrajši ves dan tam ostal; tako lepo so letele čebele.

Pa je klicalo delo. Skočil je čez plot, čeprav bi se mu bilo komaj desetkrat treba prestopiti do lese. Miha, ki je za stavo čez osedlane konje skakal — in že ga ni bilo več.

Lepo se je razporedila živina po planji. Marko pa je zatrobil in rog je pel za Marka lepšo pesem, kakor jo poje srebrna trobenta: Jaz, Primožev Marko, najmlajši pastir, pasem Podlipnikov trop, največji v vsej srenji, čeprav ste mi vsi nagajali. Tratatata.

Razumeli so to pesem v vas in na polje. Tevž in Podrobar in drugi in so grdo pogledovali v Reber in sklepali: »Že poskrbimo, da ne boš lahko pasel.«

Kaj bi je ne razumeli. Saj jo je še Manica, otrok. Komu bi povedala, kako je vesela. Marku? Ne. Marka se sedaj vsi boje in se ne sme več igrati; na vse kraje mora gledati, da ne pride volk. Stekla je k Volkunu. Se je poigral z njo, pa je venomer drugam pogledoval in ji je ušel, kakor hitro je starejša koza previsoko zašla, da jo je pritisnil nazaj: »Uh! Ta koza neumna, ki nagaja, da mora biti tudi Volkun čuječen.« Pomešala se je med jagnjeta, med najmlajše, ki samo še od mleka žive in se še nič ne pasejo in so tako lepo razkodrana. In kozliček jim je uganjal svoje burke.

Počasi, s sklonjenimi glavami, se je pomikal beli plaz volne skozi Dele in čez Pretarico na Malo. Sonce je sijalo in budilo življenje in veselje in vabilo mlado travo iz zemlje.

Široko razprti so trepetali v rahlem vetru cvetovi kurjic, več ali manj vsi pordeli, le redkokateri bel kakor tedensko jagnje.

Resje je umiralo. Žareli so samo še zakasneli vrtinci. Čebele so naredko pošumevale med njim; letele so na razcvetajočo se češnjo.

Ptiči so peli, peli in peli in nekateri že znašali gnezda. Škrjanci so se v višave spreletavali, drobili drobne pesmi in naravnost na glavo padali izpod neba v meje. Za prvega se je Manica ustrašila; mislila je, da se bo ubil.

Nizko nad jarke se je pripeljal jastreb. Odnese bi jagnje, če bi se mu ponudila prilika.

Bleketanje se je oglašalo čedalje bolj redko.

In noben zvonec ni zapel.

Saj res. Marko je moral spaziti, katere živali vodijo posamezne tropiče, da jim obesi zvonce, je naročil oča.

In pol ducata jarcev je bilo blatnih; tistih, ki jih je Tevž splašil v močilo: »Ala! K vodi, da jih v slapiču pod Stanom umijem!« In je žvižgal in klical in trobil najmlajši krniški ovčar z največjim številom voln v tropu.

*

Prve vrste so se pomikale v breg na Mali. Volkun je dvignil nos in napel ušesa, skočil naglo pred trop in ga zaustavil.

Pazi!

V zraku, prenasičenem z vonji prebujajoče se zemlje, mu je zavalovil duh mesojede živali.

Volk? — Ne. Pes.

Prihulil se je na tla in oprezoval.

Kakor bi se bila dvignila osmojena ruša v kamnitem svetu, je zrastel na Mali iz nizke kotanje velik bel pes, s svetlo rjavimi lisami. Naježil je dlako in počasi stopal proti Volkunu.

»Volk!« se je prestrašila Manica, ki volka še ubitega nikoli ni videla. Ujela je kozliča, svojega ljubljenca, in ga dvignila v naročje, da ga ubrani smrti. Otrok.

»Ni volk, kvečjemu kakšen podivjan pes,« ji je odgovoril Marko in stopil z dvignjeno robevnico pred trop, da ga brani, če bo treba.

Volkun je stopil poleg njega, se nagrebenil in grozeče renčal. Ej, kako ga je mikalo, da bi stekel tujcu nasproti in se pomeril z njim, pa ni smel od ogroženega tropa.

Jarci so odskočili nazaj, zagrmeli skupaj, se tesno stisnili drug k drugemu in čakali, kaj bo; jagnjet ni bilo več videti.

Kozi sta pridrevili k Manici po kozliča, da zbežita z njim v skale; pa ga Manica ni hotela izpustiti.

Stopil pa je na vrh Male visok možak v širokokrajnem klobuku in temno modrem burnusu. Ugledal je prestrašene jarce in na boj pripravljena oba čuvarja, da odženeta in morebiti v spopadu celo ubijeta njegovega, nji-

ma popolnoma tujega psa. Rezko je ukazal: »Hrust, nazaj!«

Hrust se je pri priči obrnil in stopal nazaj k svojemu gospodarju.

Marko je povetil robevnico in začudeno gledal psa in neznanega moža, ki je začel vabiti: »Volkun! Volkun!«

Volkun je prijazno pomahljal z repom, stekel naprej in veselo pozdravljal moža na zeleni jasi.

»Jok!« se je izvilo Marku. Pohitel je za Volkunom: »Bog te sprimi! Mi smo se pa že bali, da te več ne bo domov. Si bil v Kompostelu?«

»Sem bil; hvala Bogu in svetemu mojemu patronu svetemu Jakobu. Kaj pa Jernej, vaš oča?«

»Oslabeli so.«

»Kdo bo letos pasel pri Podlipniku? Ti?«

»Da, jaz!«

»Prav. Kdo bo še pasel?«

»Konje bo Brkovčev Tomaž; črednik bo Lukež Komar, tretjineka pa še nimajo; lani je bil Rotijin Tevž. Jarce pa pasemo: jaz pri Podlipniku, Blaž Podgošar pri Podrobarju, Planjavčeve Mežkov Joža, Muhovčeve pa Gašper Polkljugar. Blažnik še nima ovčarja. Tevž se mu ponuja, pa se boji zameriti Podrobarju, srenjskemu županu, ki hoče Tevža še naprej obdržati za tretjineka.«

»Ni velik Blažnikov trop, pa zame bo dovolj, ki sem sam in imam še mladega in neizvajenega psa.«

»Mlad da je pes? Pa je večji kot naš.«

Hrust je poskušal izvabiti resnega Volkuna, da bi se z njim igral.

»Je iz dežele Španske doma. Še dveh let nima. Letos se bo naredil, kakor se bo. Sem sam radoveden. Do sedaj kaže še dosti dobro. Volkun bi ga prav izvadil. Če ti je prav, Marko, bi blizu skupaj pasla. Saj si tudi kakor moj Hrust, mlad in neizkušen. Kar bo Volkun Hrustu posodil, bom jaz tebi vrnil.«

»Jok! Sam Bog te je pripeljal domov.«

»Naj bo zahvaljen in pa sveti Jakob iz Kompostela, ki sta mi dala, da sem se še enkrat naležal med pomladnim resjem. Zadnje cvetoče grme sem ujel in zadnji trop ujamem, če Blažnik ni še z Rotijinim fantom udaril. Srečno pasi.«

Na Joku je bila Marku najbolj všeč lepo pisana čutara. Manica pa, ki je med pogovorom od daleč stala, kakor se spodobi otrokom, kadar odrasli med sabo govorijo, se ni mogla načuditi romarski školjki, katero je nosil Jok pripeto na burnus. Seveda. Manica ga ni poznala, on pa jo je prijazno po imenu ogovoril, ko je prišel do nje, in ji je obesil okrog vratu močno žegnano svetinjico. Kakor gospod v cerkvi se ji je zdel, ko ji je pogledal v oči in ji voščil, naj jo sveta Marija in sveti Jakob obvarujeta bridkosti, kakršne je prestajala sprelepa Vida doma in v deželi Španski.

Odšla sta Jok in Hrust. Drobnica se je pripasla na Malo in plegla pod orehe k opoldanskemu počitku.

Manica ni več strpela v Rebri. Mudilo se ji je domov, da pokaže oču in Rozalki svetinjico, ki ubrani pred hudimi uroki.

*

Marko je opral jarce, katere mu je bil zjutraj Tevž splašil v močilo. Zajel je vodo v cokle in se je na več krajih do kože zmočil. Vrgel je kožuh na zemljo, legel nanj in južinal kruh in krhlje, ki mu jih je Podlipnica dala s sabo. Hitro se mu je oboje uprlo, soržičen kruh in jabolčni krhlji.

Premočena obleka se je v soncu parila na njem, v njem pa se je kuhala jeza na Tevža:

»Naj le počaka, beštja!«

Volkun, ki je poležaval okrog tropa, je stekel po kozi, ki sta zašli v Srednjo. Marko ga je bodril: »Primi jih, neubogljivki!« Pa je Volkun samo mimogrede pogledal Marka, kakor bi hotel reči: »Saj še zalajati ni vredno nad kozami, nikar, da bi jih grizel.« Volkun, pes, ki je že več starih volkov užugal.

Mirno je prežvekovala drobnica. Sonce je plesalo po razkodranih hrbtih in preganjalo iz volne rezek duh po ovčjaku. V vaseh so se oglašali petelini, na gosto, kakor

se samo spomladi, ko povešajo v medsebojnih bojih okrvavljene glave.

Po polju so na redkokateri njivi še cvilila kolca. Ženske so sadile krompir in turščico in trebile zelene meje. Na Blatih so usihale zadnje vode in že je tudi na njih tu in tam med rudino* sijala zelena lisa.

Na cesti so razpeljavali in nasipali gramoz.

Pod Babjim zobom je zelenelo že prvo drevje.

Kosi so prepevali iz polnih grl, kakor bi hoteli udušiti drobno gostolenje škrjancev in vriskanje fantovsko pretepaških ščinkavcev.

Nad hišami, nad poljem in nad Rebrijo so švigale lastovice.

Vrane so priletavale v parih na polje.

Nad Jecolo sta se vozila samo dva sokola, ne več trije, in nista več sekala z žvižgi v petje in delo pod sabo.

Kakor med zelene palmove veje razgrnjeni plašči po jeruzalemskih ulicah, ko je jahal na Sion Sin kralja Davida, so ležale pogrnjene med zelene meje njive in čakale, da prijahajo po njih iz spodnjih krajev skozi Ljubljano in Kranj tudi v gorske doline sveti Jurij.

Sovraštva in pretepi za ljubezen in gnezda so se umikala skrbem.

»Je ali ni?« Marko je vstal in si zaslonil oči, da bi bolje videl.

* slaba, predvsem močvirska trava

»Je.« Podlipnikova Ančka, ki se je zjutraj pri mizi potegnila zanj, čeprav ni nič rekla, gre po polju in v Reber gleda. Marko je zatrobil in zažvižgal, dvignil jarce in jih zastavil nazaj proti Krniškemu robu.

»Naj le počaka Tevž!«

Volkun je bil, res da, samo dvakrat na dan vaje jesti. Pa oča mu je vselej opoldne odlomil kos svojega kruha. Marko je pozabil nanj. Volkun pa se je prav do noči vedel, kakor bi premišljal, kaj je zagrešil, da ni bil pohvaljen od novega ovčarja.

Troje zimskih jagnjet je začelo zaostajati in nobeno izmed njih ni več pogledalo trave. Napenjalo jih je in sapo so dobivala čedalje težje. Marko jim je ponudil kruha; še povohala ga niso. In Marko je spredidel, da najmanjše izmed njih ne bo moglo priti samo domov, da ga bo moral nesti.

Pod noč pa je storila tudi črna koroška ovca. Jagnje je bilo slabotno. Kaj naj ves trop nese skozi vas! To se mu bo Tevž smejal. Da bi vsaj Miha prišel, kakor je obljubil. Pa, da bi bil Marko vedel, kako so vsako njegovo stopinjo s polja opazovali, bi ga bilo še bolj skrbelo.

Ne boš lahko pasel, mladec!

Jarci so silili domov in Marko ni mogel več čakati na Miha. Pobral je najprej bolno jagnje, zataknil pod pazduho robevnico, vzel v naročje še novostorjenčka in sto-

pil pred trop, da ga popelje skozi vas. Občutil je, kakor bi mu bili ukazali iti z golim hrbtom skozi šibe.

»Le kje hodi Miha!«

Tam, kjer se Reber zoži v stagne kakor lijak v tuljavo, se je oglasil Miha: »Daj meni bolnika!«

Marku se je odvalil kamen od srca in Volkun je veselo zalajal. Ni vedel, kaj bi začel z zaostajalci. Kako bi bilo lepo, če bi ne bila jagnjeta obolela.

Na Rotijinem pragu je stal Podrobar, srenjski župan, ki je Marka uščipnil: »Marko! Bosta morali še Rozalka in Manica s tabo na pašo, da ti bosta jagnjeta pestovali. Takega hrusta, kakor je Miha, je vendar škoda za pestunjo.«

»Počemu obe,« se je oglasil Miha. »Saj bo Manica sama lahko vse opravila, če ji boste vi posodili jezik za plenice, da bo jagnjeta povijala. Dolgega imate kar prav.«

»Da te sram ni tako odgovarjati srenjskemu županu, hlapec!« se je za Podrobarjevim hrbtom oglasil Tevž, in da bi se prikupil Podrobarju, je stopil pred duri in še pristavil: »Ko bi se mi jagnje ne smililo, ki ga neseš v naročju, bi ti eno prisolil.« Pa se je hitro umaknil nazaj na prag, ker je pred njim zarežal in pokazal zobe Volkun.

»Tevž! Le nikar preveč ne govori. Sem ti že zjutraj povedal, da moj koprivec težko pade.«

Podrobar bi bil rad stopil na vas in zaustavil Podlipnikov trop in ozmerjal Marka gospodarju na sramoto, pa je sprevidel, da, kakor hitro zmede jarce, bo imel psa na vratu: »Prekleta mrha pasja.« Potajil je jezo in spregovoril, kakor bi se bil hotel le potegniti za vso srenjo: »Ne prerekaj se, Tevž, za prazne besede. Saj, če bi prevzeten ne bil, bi ga Podlipnik še za hlapca ne hotel ne.« In je vpil nad Markom, ki je napajal za lučaj daleč trop ob potoku, da se je razlegalo po vsej vasi: »Ti, Podlipnikov ovčar, če se ne upaš jarcev gnati pod Peči, pa bi se jih ne bil lotil. Za plotom jih ne boš pasel, da bodo kravam vso travo zasmradili.«

In Tevž se je znova vtaknil v prepir: »Za poljem ne boš pasel. Kaj misliš, da bova s črednikom zaradi tvoje bojazljivosti krave v meli zaganjala.«

Po hišah naokrog so se v oknih pokazale glave in ljudje so stopali pred duri, marsikdo z mislijo: »Čakaj, Primožev, ne boš lahko pasel!« In niso vedeli, ali bi pomagali Podrobarju in Tevžu ali bi se jima smejali. Pred njima je namreč stal Volkun in jima ni dal stopiti s praga. Volkuna so pa vsi imeli radi kakor vsakega res dobrega psa.

In Tevž bi prav gotovo ne bil drugič spregovoril, če bi bil vedel, kako veselo novico bo povedal Marku. Novico namreč, da bo on tretjinek in da ni prehitel Joka, ki bo pasel Blažnikov trop. Da bi bolj mirno odgovoril —

saj bi bil najrajši objel Tevža za njegovo sporočilo —, je poskočil nazaj čez vodo in še nekaj korakov stopil do Rotijine hiše: »Čudim se, zakaj se znašata nad mano. Kakor bi ne vedela, da je do sedaj, kar ljudje pomnijo, veljalo:

Svet' Mart'n

ukaže pastirjem po vs'm;

svet' Florjan

pa vsak'mu spet na svojo stran.

Po svetem Florjanu pa le po meni, če bom še za poljem pasel. Pa že davno prej ne bom, če bo trava tako lepo odganjala, kakor je začela.«

Pred vrati in v oknih je bilo vse tiho. Celo rahel smeh je hušnil na vas. Marko je razumel, da se je misel »čakaj, fant, ne boš lahko pasel!« sprevrgla v drugo: »fant ima prav«.

Podlipnik je bil pod noč nasajen. Cenek se mu ni nekaj prav obrnil. Prepirl na vasi ga je še bolj razdražil. Zaprl je ovčjak, da ustavi jarce na dvoru in jih zunaj pregleda. Komaj so se zgnetle prve vrste skozi lesa, se je že lotil Marka: »Le počemu prenašaš napol crknjenega jagnjeta skozi vas, da se nam ljudje smejejo. Za plotom bi ga bil pustil.«

Marko se je branil: »V Rebri bi ga ponoči vzel volk.«

»Prava reč. Bi ti ga vsaj jutri ne bi bilo treba zagrebat. Misliš, če v ovčjaku pade, da ti ga ne bom vštel med zapasene.«

Marko bi jeznemu gospodarju najbrž ne bil nič odgovoril, ko bi ne bila prišla prav takrat k vodnjaku po vodo Ančka. Ali je slutil, da se bo potegnila zanj, ali pa ji je hotel pokazati, da se ne da kar tako, tega še sam ni vedel, ko je ugovarjal: »Pred svetim Jurijem in po svetem Klemenu mi ne boste nobenega šteli, naj pade doma ali na paši. Od svetega Jurija do svetega Klemena sva se pogodila.«

Pa se je res potegnila Ančka za Marka: »Ata, nikar po nepotrebnem ne puščobujte.«

Podlipnika je bilo skoraj sram in ni vedel, kaj bi še rekel. Rešil ga je Jernej, ki je tudi čez dan z vrta opazoval v Reber in ki ni preslišal Podrobarjevega vpitja na vasi. Ni lahko šel, pa je moral, ko zjutraj ni fanta poučil tudi o tem. Ves čas, ko se je trudil ob palici, da bi kar mogoče dobro šel, si je ponavljal, da je res že star, ko vse pozabi. Prišel je vendar še v pravem času, da je segel v besedo:

»Prav imaš, deklič. Kakor bi ata ne vedel, da se vsako leto kakšno jagnje, ki se še ni paslo, nažre zelenih listov izpod kurjic. Nikar letos po vsem stradanju. Lanenega olja prinesi, pa ne bo padlo nobeno jagnje ne gospodarju ne ovčarju.«

»Veš, Jernej, če sem vzrožil, sem zato, da se fant navedi. Pokaži mu, da bo drugo leto vedel,« se je ugovarjal Cena in odšel h konjem

Jernej pa se je ustopil na sredo dvora in poklical Volkuna. Jarci so ga gledali in čakali. »Volkun, poženi!« je ukazal Jernej in zažvižgal na kljuko. »Poženi! Poženi!«

Pes je podil trop po dvoru naokrog. Obolele živali niso zdržale in niso mogle prav nikjer drugod zaostati kot pri Jerneju na sredi dvora, kakor se nabere vse slabo žito na sredi rešeta, ker ga odrine od oboda težko, zdravo zrnje.

In Jernej je znal; škoda, da je opešal.

Zdravim jarcem je Marko odprl ovčjak. Zagrmeli so vanj, da bi se bili skoraj med vrati, kakor so bila široka, zataknili. Bolne je pregledoval Jernej in tem, ki jih je napenjala, sta z Markom vlila olja, drugim sta namazala rane na nogah, ker so se nastopili, in spet drugim je bilo treba puščati kri.

Nekateri so imeli črve v nosu. Zalegel jim jih je obad. Otresali so z glavami in v diru jim je hitro zmanjkalo sape. Pa jih je kljub temu ukazal oča do večernega zvojenja poditi po dvoru. In vsi upehani niso smeli prenočevati v ovčjaku. Izkihali bi obadove ličinke v gnoj in ta zlodejev zarod bi se zaril in naprej redil. Pa naj zleze črv, če more, v trdež na dvoru, na katerega in s katerega so tolikokrat vozili s težkimi širokoplatiščnimi pari-

zarji. Če bodo kakšnega pozabile pobrati zjutraj kure, ga bo že sonce speklo čez dan.

Volkun, seveda, je moral ostati na Podlipnikovem dvoru in Cena je spustil iz konjaka tudi oba svoja psa in jima je pripel gradanici. Saj volcje se menda letos ne bodo več pritepli do vasi; pa če bi se?

Marko je počakal večerje. Tudi Jerneja je vabila Anca, pa ni hotel čakati, kozarec vina pa, ki ga mu je natočila, je prav rad popil. Kakor bi se bil otresel nekaj let, je šel proti domu; redkokdaj se je oprl na palico. Ali ga je vino poživilo ali se je pri jarcih razživil? Jernej — ovčar.

Ko pa je sedel doma k peči, ga je spet objela prejšnja trudnost.

»Pa sem se res postaral.«

»Marko? Zmogel bo. Kako se je postavil Podlipniku po robu, ko ga je hotel za jagnje.«

»Ljubi Bog, ti že veš.«

Marko je ležal pod strešnjo. Pri redkem pažu si je bil postlal, da je, kadar ni spal, prisluškoval na vas, na polje, v Reber in Peči.

Da bi danes spal. Kako! Položil je bil robevnico poleg sebe in, če nastane ravs na Podlipnikovem dvoru, še cokel ne bo natikal. Ležal je pa kar oblečen. Pa, saj ne bodo več prišli volcje letos v vas.

V polju nekje se je oglasil čuk; za Skavalico je zaukala sova.

Pod Skokom je zalajal lisjak. Dež bo. Prav je. Izpral bo pajčevine iz ruše, potem bo čez noč vse zeleno. Ko bi še vsaj po Pečeh pognala trava, da se ne bo Podrobar ujedal.

Kakor bi odsekal, je utihnil lisjak in v melu je zahreščal pesek pod raztegnjenimi skoki. Marko je planil pokonci, napel oči skozi špranjo v pažu, pa ni mogel ničesar razločiti. Kako neki; skozi temo čez vso Reber v Peči! Gramoz je završal v vrtincu, obupno je zapihal lisjak in vse je utihnilo.

»Prav gotovo. Volk je ujel lisjaka.«

Marko bi sam ubil lisjaka, če bi ga le mogel. Tisti večer pa mu je bilo žal zanj; ni privoščil volku: »Mrha, beštja, še vedno si upa tako blizu k vasi.«

Naj le nastane ravs na Podlipnikovem dvoru. Še bolj si je pripravil robevnico, da jo bo le mimogrede pobral.

Na Blatih so se začele sklicavati divje race. Gosi so pripiskale iz spodnjih krajev od Save nekje, letele čez polje in vas, čez Gosjak, dokler niso utihnile v Medjem dolu.

Marku je bilo težko, pa spet ni vedel zakaj.

Da. Ančki, ker se je zanj potegnila, bo prinesel rož poleti z gora.

Dež je začel drobiti na streho in Marku so se oči same zaprle.

V spanju je pasel jarce v tako visoki travi, da se jagnjeta niso videla iz nje, in zelo ga je skrbelo, ali bo pri-
gnal zvečer vsa domov. Pa je bila kar naenkrat pri njem
Podlipnikova Ančka, hudo zrasla, odkar je ni videl, in
jagnje je imela v naročju kakor sveta Neža, jagnje, ki se
je s tankim glasom kakor otrok pogovarjalo z Ančko.

Dež je šel vso noč in ves naslednji dan.

Še isti teden je zelenje zagrnilo polje, Reber in Peči.
Drevje po vrtovih in mejah je začelo odganjati.

Pa se še pozebe niso nič bali tisto leto. Da je le ses-
tradana živina mogla na pašo.

Hvala Bogu!

TRETJE POGLAVJE

ČEBELE ROJE

Tistega leta, ko je Cena prevzel gospodarstvo in se pred pustom oženil, je hotel imeti Jernej, spomladi, preden je gnal v planino, še troje zvoncev, da jih obesi jarcem za vrat.

»Saj jih v nobenem tropu toliko ne poje kakor v našem,« mu je ugovarjal mladi gospodar. »Tudi nimam locnjev.«

»Zvonce daj, locnje bom že sam naredil,« moledoval Jernej.

»Daj mu jih, daj, Cena. Jernej že ve, česa je pri tropu treba, da Bog da srečo,« je potegnil z ovčarjem stari Podlipnik, ki je takrat še živel.

Seveda, obema se je mladi gospodar moral vdati: »Izberi jih, bom že za krave druge kupil.« Oba stara sta čutila, da ni rad privolil.

Jernej se je opravičeval: »Le verjemita, da živina z dokaj večjim veseljem trga travo, če okrog nje lepo pozvanja. Saj tudi konju, ki noče piti, požvižgaš, pa potlej poln škaaf izprazni.« In že je poskušal zvonce, kateri mu bo prav pel.

Stari ga je uganil: »Je že res o konjih, za jarce pa ne vem. Mislim, da tebi le vseč ne pojejo na jarčje vratove postavljene orgle.«

»Zakaj bi ne prikupil še nekaj piščali, da bodo potlej vsi glasovi v tropu. Saj sama dobro slišita, kako v cerkvi vsaki pesmi nekaj manjka, odkar se je Podlipnikov Cena oženil in Ance ni več med dekleti na koru.« Jernej se je bil hudomušno nasmehnil in odšel z odbranimi zvonci čez prag.

Največ zvoncev je pelo v Podlipnikovem tropu in v nobenem drugem se niso tako ujemali kakor v Podlipnikovem.

Marko je že vse zvonce porazdelil in obesil jarcem, le veliki, za katerim potegnejo vsi manjši, je še visel na veliki leseni kljuki v veži.

Pod njim je bilo zloženih celo krado vreč in na vrhnji je ležalo do ducata nabrušenih škarij za jarčjo strižo.

K Podlipnikovi mizi je sedlo zjutraj poleg domačih poslov tudi več najetih, da ostrižejo največji trop v srednji, vsega en dan. Zopet se je hotel Cena ločiti od drugih. Dolgo je čakal, da pokaže, kako mu nič ne manjka denarjev in lahko striže šele takrat, ko so nekateri pomladansko volno že poprodali. In pa — ženske bodo volno dokaj laže oprale, če jo je prej na koži nekajkrat izpral dež.

Med najetimi je bila tudi Primoževa Rozalka, ki tujih jarcev sicer še nikoli ni strigla, pač pa so jo hvalili, kako lepo je posnela volno z domače ovce. Podlipnica jo je naprosila, da bi Ančka, ki pojde prvič s škarjami in plažovtom* v Reber, imela vrstnico. In še Manica je prišla z njo, da bo odganjala ostrižene jarce nazaj k tropu.

Marko, ki je med jedjo ves čas nekaj razmišljal, se je komaj napol pokrižal, pa je bil že zunaj. Drugi so šele dobro vstali, ko je zapel v veži veliki zvonec.

»Aha, ga je snel. Le kateremu jarcu ga bo obesil?«

Na dvoru je veselo zacvilil in zalajal Volkun in poskačeval okrog Marka, ki je šel najprej zapirat lesa, da ustavi trop na dvoru.

Pred vežne duri je prvi pritekel iz hiše Cenek, za njim Manica. In dekle in hlapci in strižači in strižačice in Ančka, vsi so prišli. Iz veže pa sta pogledovala gospodar in gospodinja.

Na kateri vrat ga bo obesil?

Podlipnika, Cena in Anca, bi zamerila Marku samo takrat, če bi prezrl ves trop in bi izbral Primoževo ovco. Pa je imela tudi Anca svoje jarce, in še precej, saj jih je kar ducat dobila za bala.

In Cenek in Ančka sta imela svoje. Nista odnehala, dokler jima oče ali mati nista odstopila kakšno posebno

* predpasnik iz surovega platna ali jutovine, s kakršnimi se ob pletvi ženske plazijo po njivah

lepo jagnje. Sedaj nista več moledovala, saj sta vsako leto sama priredila več jagnjet, prodajala že odrasle jarce in sama gospodarila z denarjem.

Nad dvorom so cvrčikale in se trepetaje pozibavale lastovice, katere so preplašili od vodnjaka, kjer so pobirale lužo in gradile in popravljale gnezda pod podstreškom.

Volkun je pozorno obstal pred ovčjakom. Marko je odprl vrata. Kakor se usiplje iz kmečke kašče skozi zaporo žito v mernik, tako so se usipale vrste jarcev na dvor.

Marko se je zanesel na Volkuna. Sam je prešel dvorišče in obstal pri lesi. Veliki zvonec mu je nabijal v roki.

Cenek se ni mogel zdržati. Pritekel je k njemu in ga zaprosil: »Marko, obesi ga mojemu črnemu koštrunu!«

»Saj že nosi zvonec.«

»Pa mu tega snemi in daj velikega.«

»Ni za to, Cenek.«

»Daaaj, Marko!« je moledoval Cenek.

Marko pa je že ujel za volno veliko pisano ovco iz prve vrste, ji stisnil glavo med kolena in ji tako ročno pripel zvonec, da bi se bil oča prav gotovo dlje zamudil, kakor je bil najboljši ovčar.

Cenku se je vtaknilo, da ga Marko ni uslišal, pa mu je oponesel: »Saj vem, da imaš Ančko rajši kakor mene.«

Pred durmi so se vsi zasmeli, Marko pa, ki ni vedel, da je velika pisana ovca Ančkina, je začutil, kako mu hiti kri v glavo. Naglo je odprl lesa in stopil pred trop, da je prej zginil za vogalom.

Zardela pa je tudi Ančka, ki se je urno skrila po opravkih v kuhinjo. Anca, mama, je stopila za njo, in čeprav se je deklič vedno obračal od nje, ji ni mogla prikriti zardelega obraza.

»Cenek, ti jo pa utreneš. Veš, je bilo že od nekdaj tako, da imajo fantje rajši dekleta, dekleta pa rajši pogledamo za fanti kakor za dekleti,« se je oglasila Brkovčeva Franca in na skrivnem, vsaj mislila je, da je nihče ne vidi, dregnila narahlo s komolcem Miha, ki se ji pa ni upal vrniti ljubeznivosti, ker je predobro vedel, kako Podlipnikovim očem nič ne uide.

Res se je oglasil Cena: »No, za potrebo smo se že nasmejali. Sedaj pa za tropom, da vas ne bo noč podila.«

Zarožljale so škarje, zaprašilo se je iz vreč in plažovtov in prvi je stopil čez prag Miha in tik za njim Franca.

Pa se je spet oglasil hudomušni gospodar: »Miha, vem, da ne strižeš rad jarcev, pa ostani doma, bova konjem repe prirezala.« In se mu je naravnost v obraz smejal, samo na pol ust, kakor vselej, če je komu ponačgal.

»Meni je vseeno,« je zamrmral vozar, grede pa je že ošinil Franco, kakor bi ji hotel reči: »Ali si ga morala

stegniti. Sedaj pa imava. Boš vsaj vedela, kako zna Cena za jezik prijeti.«

»Ata, jaz bom tudi pomagal konjem repe prirezovati,« se je ponudil Cenek, ki se je silno rad sukal okrog konj, očetu v veselje.

»Si še premajhen. Na Reber boš šel, boš Ančki jarce držal, da bo laže strigla.«

»Saj sem lani tudi pomagal pri konjih.«

»Na Reber, sem ukazal.«

Cenek je molče odšel.

Podlipnik je pa v mislih sam s sabo govoril: »Naj si fant zapomni, čeprav je še otrok, da ne sme vsega povedati, kar misli.« Jezilo ga je, da so se posli smejali na rovaš njegove Ančke.

V kuhinji pa je zaprosila Ančka mamo: »Preveč dela boste imeli s kuho. Kaj, ko bi ostala doma. Bodo pa drugi na Rebri bolj hiteli.«

»Ne bodi no! Kdo te bo pa snedel. Kmalu boš do vrha, pa zardevaš, če ti ponagajajo z ovčarjem, ko vendar vsi vemo, da ni in da ne more biti nikoli nič res. Smej se še ti, pa bodo tiho.«

Ančka je molče vzela plažovt in škarje, ki jih je Joža nalašč zanjo nabrusil in jih ji je že prejšnji večer dal, da bo laže strigla, in odšla za vasjo po vrtovih na Krniški rob.

»Nak! Da bi se še ona Marku smejala. Nak! Ko je tako skrben in dober. Nak!«

Okrog vodnjaka so zopet posedale lastovice, gnetle v širokih kljunčkih razmočeno zemljo in jo odnašale v podstrešek, da popravijo stara gnezda, in so lepile obroč, da zgrade nova.

Maček je oprezoval za koritom. Dvakrat je naskočil lastovke, pa je drugič čofotnil v tako lužo, da se je osramočen umaknil v polje stikat za mišmi.

Sonce je posulo Reber s cvetjem. Na zelenih jasah z marjeticami, v zatišjih za skalami in grmiči z jetrnikom in vse počez s polno drobnimi rožicami, belimi, rumenimi, rdečimi in sinjimi kot nebo. Pod Pečmi pa so kimali petelinčki.

Marko je prignal na Krniški rob. Iz doline je narahlo vlekel zgornji veter.

Že prejšnji dan je Marko ogledal jarce, kateri imajo lepo skodrano volno, in je določil, katere bosta strigli Ančka in Rozalka. Ne bodo rekli, da ne znata striči. Kakor bi žival slekel iz kožuha, tako bo vsa volna, ko bodo zadnjič odrezale škarje, ena sama plasta.

Pa če ugamejo, da Ančki priganja samo odbrane živali, ga bodo spet dražili, da jo ima rad? Naj ga. Drugače bi pa Ančko, da ne zna striči. Je pa že bolj prav, da dražijo njega, kakor pa da bi se muzali Ančki in Rozalki: »Lejte! Nič kaj jima ne gre delo izpod rok.«

In je odbiral izmed tropa živali z najbolj resasto volno: »Čakaj, Brkovčeva, te boš strigla ti, da ti bo veter sproti odnašal volno, tako se ti bo trgala. Pa jo lovi z jezikom, dolgega imaš dovolj.«

In, da bi vsem ponagajal, ki so se mu pred pragom zasmajali, je nastavil trop proti borovemu gozdiču za Brunkom. »Da bodo morali dlje iti za njim.«

Volkun je postal nemiren. Iskal je sledu na tleh, visoko dvignil glavo in vsrkaval in izpihaval zrak, kakor bi precejal vonje, ki jih je prinašal rahel veter. Obletel je v skokih drobnico, da je bil pred tropom, in ni pustil nobenemu jarcu več naprej. Marko pa je hotel ponagajati, zato je tiščal živino pod Brunk. Volkun je pokazal zobe. Jarci so se začeli sukati v kolobarju, kakor bi proso meli.

Marko je postal nejevoljen: »Beštja pasja, tak spusti živino naprej.«

Pa Volkun ni odnehal. Grozeče je pričel lajati proti borovcem in spomnil ovčarja, da je najbrž prignal trop na volčjo sled ali pa da je morda celo kakšen volk zjutraj zaostal v borovcih. Nič jim ni zaupati, mrham! In je pripustil Volkunu, da je potisnil trop nazaj in je z njim pod lipami in limovci* srečal strižače in strižačice.

* vrsta jelše

»Spet te bo Podrobar ozmerjal, da jarce za plotom paseš,« se je oglasila Brkovčeva, da bi ponagajala Marku, ko ni mogla gospodarju in se ni več upala Ančki.

»Glej, da ne bo Podlipnik tebe, če boš grdo strigla!« in ji je pahnili najbolj resastega koštruna na plažovt.

Marko nikomur ni povedal, kako se mu je Volkun uprl in zakaj se mu je. Povprašal je le, ali se ne bo mračno nebo sprevrglo v oblačno. Vedel je namreč, da se ob jasnem soncu zverjad ne upa iz gozda in na plano: »Lastovice visoko letajo; lepo bo!« Kljub temu sta se on in pes vedno sukala med tropom in Brunkom in robevnice bi ne bil odložil za ne vem koliko ne in je rajši z eno samo roko lovil jarce za Ančko in Rozalko in Franco. Drugi so si jih večinoma lovili sami, kar od kraja.

Ropotali so zvonci, jarci so neprestano bleketali, da se je Brkovčeva nejevoljna jezila nad njimi: »Le kaj se tako derejo, saj jih ne devljemo iz kože. Prava reč, če jih ostrižemo. Nobeden ne bo s kratko volno zmrznil čez polje.«

Spet jo je zavrnil Marko: »Naj se. Kako pa bi ti vpila, če bi ti lase ostrigli. Če bi ti pa jezik le malo prikrajšali, pa iz kože skočiš, kakor imaš dolgega.«

Vsi so se glasno zasmeli Franci, le Ančka je s pogledom prosila Marka: »Nikar!« Zasmilila se ji je Franca, ker ni bilo Miha na Rebri, pa se je tako veselila, da bo ves dan z njim. In je vedela, da bo kmalu Miha moral s

parizarjem na cesto in ga ne bo dva, tri mesece več nazaj.

Pogovor se je pretrgal. Le škarje so škrtale in Ančka je vrgla že drugo volno, kakor kožuh sprijeto, na rjuho, Rozalka ni prav nič zaostajala za njo. Obeh je bil Marko vesel in je pritiral tudi Franci, ki je že dva resarja ostrigla, lepo skodrano ovco, da se ji volna ne bo raztrgala. Razumel je dobro Ančkin pogled.

Franca ga je začudeno pogledala in dobro ji je delo. Rekla je: »Marko! Sedaj bova spet prijatelja.«

In nato so bili vsi tiho, le zvonci so zvonkljali, jarci so se oglašali in škarje so škrtale.

Okrog jarcev in ljudi je stopicala, se preskakovala in potresala z repkom pastiričica. Tako domača je bila, da še odletela ni, ko jo je Manica poskušala ujeti; komaj za dober seženj se je preletela pred otrokom.

*

Manica se je naveličala pri jarcih. Zmuznila se je k čebelnjaku, sedla za brinov grmiček, da bi je čebele ne napodile, prisluševala brenčanju in ogledovala, kako so izletavale in kako težke padale na brade, kadar so se vračale s paše. Tako se je zaverovala vanje, da nič ni čutila, kdaj je prišel k čebelnjaku Vrbanek, majhen, postaren možiček, ki je kajžo že davno sinu oddal, sam pa si je izgovoril čebele, da je modrijanil pri njih, največ

sam sebi, pa tudi drugim, če so prisedli. »Manica! Kaj pa ti delaš tukaj?«

»Jej,« se ga je ustrašila. »Jarce pomagam striči.«

»Aaa, tako. — Kajne, lepo lete.«

»Ali daleč lete?«

»Na Zavrh, kjer po sencah resje še cvete in kurjice.«

»Pa znajo same tako daleč, ko so tako majhne?«

»Uuu, še dlje znajo, na vrh Stola znajo.«

»Čudno, da se ne izgube.«

Z lesenim ključem je odprl čebelnjak, stopil vanj, pogledal v dvoje, troje korit, pustil vrata priprta in se je nameril k strižačem. Ne zares, kaj bo otrok, tako iz prijaznosti je rekel Manici: »No, pa ti pasi čebele, bom pa jaz namesto tebe pomagal striči jarce.«

»No, le.« Manica se je presedla izza grmiča na klopi-co. Nič več se ni bala čebelic.

Veselo so pozdravili Vrbanka na Robu. Manica je še videla, kako so mu natočili sadjevca, potem pa se je zagledala v čebele. Včasih ji je zadonel smeh na ušesa, pa je ni mikalo od čebelnjaka. Smeh pa se je prizibal čedalje bolj pogosto do nje, in nazadnje so butnili v glasno krohotanje in niso mogli nehati. Otrok bi bil tudi rad slišal kaj veselega in že je hotela iti povedat, da ne bo več sama pasla čebelic, pa je opazila, kako na gosto poletavajo čebele in trotje pred izletavnikom tistega korita, ki je imelo na končnici naslikano, kako hudobec babi jezik

brusi. »Ali se je žrelo zamašilo, da ne morejo domov?« Čebel pred panjem je bilo vedno več in svatovsko veselo brenčanje je preglasilo enakomerno delovno pošumevanje. »Joj!« Iz žrela so se usipale čebele, kakor bi druga drugo podile čez brado.

Manica je začela klicati na pomoč: »Vrbanek! Pojdite pomagat! Ušel bo!«

»Kdo?«

»Babji jezik.«

Glasi smeh ji je odgovoril. Vrbanek pa je veselo pritel k čebelnjaku: »Roj, roj! Prvi roj. Dva dni pred svetim Jurijem.«

Manica se je čudila Vrbankovemu veselju: »Zamašite jih!«

Oglasil se je Cenek, ki je pritekel za Vrbankom: »Kako si otročja. Ali ne veš, kaj je roj?«

»Naka. Ne vem ne. Povej!«

»Kadar je v panju toliko ljudstva, da bi lahko polovico živali lenarilo, pa bi bilo vseeno jeseni poln panj strdi, takrat ukaže sveti Ambrož, da jih mora za eno korito ven. Zato, da nanosijo gospodarju dva panja voska in strdi. In če jih še dosti ostane, morajo še drugič ali celo še tretjič iz panja.«

»Dobro si pokazal, da si Podlipnikov,« se je čudil fantinovi razlagi Vrbanek. »Kdo te je pa tako poučil? »

»Naš Joža.«

»Joža ne ve prav, ko nima svojih čebel. Vama bom jaz povedal, ko roj vsadim.« Roj se je odločil od čebelnjaka in veselo plesal proti jesenu v plotu.

Vrbaneč je pripravil nov panj in veliko čebelarsko žlico — tako velike žlice Manica doma še ni videla — in je zadovoljno opazoval, kako je roj sedal na nizko vejo v jesen.

Po Rebri za plotom je prišel mlad fant, Kuharjev Tonej: »Kaj imate res že roj?«

»Saj vidiš,« se je pohvalil Vrbaneč. »Kje imaš pa sv. Ambroža. Obljubiš, pa ne narediš. Pa bi rad prvi roj izročil v varstvo čebelarskega svetnika. Pa ne narediš.«

Tonej je prinesel izpod suknjiča končnico, na katero je naslikal svetega Ambroža, kakor je obljubil Vrbanku za eno matico, ki mu jo je pomladi odstopil: »Da me ne boste kregali.« Oddal je končnico tako, da jo je mož moral šele obrniti, preden je mogel videti sliko. Začudil se je: »Nisem mislil, da se ti bo tako sponeslo. Salabolsko! Kapo in škofovo palico si mu kaj imenitno naredil. Ti pa znaš. Res znaš.«

»Ne znam. Naučil bi se rad.«

»Eee, kaj se boš deval v nič. Kdo pa zna bolje kakor ti?«

»Tisti že, ki je svetega Frančiška na Rodinah upodobil. «

»Res. Tisti te je pa posekal.«

»Tako bi jaz rad znal.«

»Od rad do zares je dolga pot. Ne vem, ali jo boš kdaj prehodil. Ne rečem, ko bi bil Podlipnikov iz Krnic, pa si Kuharjev z Breznice.«

Otroka tega pogovora nista slišala. Ogledovala sta od daleč roj, kako je sedal.

Tonej je sam prav dobro vedel, da lahko opeša na dolgi poti in da bi mu to marsikdo privoščil: »Kaj sili berač naprej.« Zato je odlašal in se ni upal iti v svet učiti se slikarstva. Otožna senca mu je legla na obraz, katere Vrbanek ni prezrl. Lepo se mu je zahvalil za sliko in ga povabil, naj mu pomaga vsaditi roj. Vedel je, da Kuharjevega nič manj ne vesele čebele in panji kakor barve in čopiči.

»Nič ne maraj, Tonej, bova pa čebelarila,« je tolažil Vrbanek Kuharjevega.

Obletavana od roja sta se pogovorila o dobro nastavljenih čebelah. Tudi pri Kuharju so čakali že prvega roja.

*

Vrbanek in Tonej sta privezala panj s svetega Ambroža novo končnico v krono nizkega jesena, prisedla k Podlipnikovim in zdaleč opazovala, kako se selijo čebele z veje na nastavljene satiče v panju.

Manica je komaj čakala, da je mogla zaprositi: »Vrbanek! Zakaj čebele roje?«

»Če ne veš, kdo je bil Noe, ti bom težko dopovedal. »

»Vem, kdo je bil,« se je odrezala Manica. »Sto in dvajset let je barko tesal. V njej je prebil veliki potop. Drugi ljudje so pa vsi potonili, zato, ker so greh delali. Pa živali je s sabo vzel.«

Rozalka je skrbno poslušala, ali bo Manica prav vedela povedati. Sramote bi bila deležna najbolj ona, ki jo je učila.

»Dobro si povedala,« jo je pohvalil Vrbanek. »Ali pa veš, kako je čebelice rešil, da niso potonile?«

Manica je pomislila: »Nak, tega pa ne vem.«

Oglasil se je Cenek: »Kako! En panj je s sabo vzel v barko.«

»Noe še ni znal zbiti panja. — No, kako?« je silil Vrbanek v odrasle. Pa tudi ti so zmigovali z rameni, da ne vedo.

»Če nihče ne ve, bom moral pa sam povedati.« Dobro se mu je zdelo, da ni znal nihče odgovoriti.

»Več let je Noe premišljal, kako bi rešil čebele. Mož se je rad posladkal, saj veste, kako ga je sladko vince ukanilo. Korito jim je stesal in je preselil močno čebeljo družino iz žlamborja vanje. Bilo je tisto leto dobro za čebele: nanosile so si strdi, da so bile bogato založene. Saj so rože tako cvetele, kakor bi naprej vedele, da jih bo hudobija ljudi podušila. Noe ni spodrezal satja, da bi čebele zavoljo pomanjkanja ne padle in pa še zato ne, da

bi imel, če bi vsega same ne použile, tiste prve dni po potopu, ko je vedel, da bo vsa zemlja tako premočena, kakor ni bila nikoli prej in nikoli več ne bo, zdravilo zoper kašelj in prehlad zase in za svojo družino.«

Vsi so Vrbanka pozorno poslušali. Še pastiričica je prenehala poskakovati okoli tropa in se je čudila s strani nagnjeno glavico, kako da vsi molče in da le škarje škrtajo, pa še te bolj počasi kakor prej.

»Barko je Bog ukazal od znotraj in od zunaj zaliti s smolo. Noe je pa vedel, če ne bodo čebele mogle izletavati, da bo imel čez mesec v koritu kup smradu namesto močnega plemenjaka. Pa se ni upal vprašati Boga, kako naj s čebelami naredi. Zato se ga ni upal, da bi mu sladkosnedosti ne oponesel. Kar sam na svojo roko je izvrtal skozi zadnje bruno pod streho tako nizek in ozek izletavnik, da sta se s težavo dve čebelici srečali v njem. Za to ozko špranjo pa je pribil strdi in živali polno korito in ga tako oblił s smolo, da ni nihče izmed njegovih vedel, da za tistim črnim tramom čaka na potop več tisoč živalic.

Noe je mislil, da take majhne luknjice v ladji in tistega prismoljenega korita Bog še opazil ne bo. Pa ga je.«

»Kaj ni vedel, da Bog prav vse vidi in prav vse ve,« je prekinila Vrbanka Manica.

»Tiho, Manica, kadar odrasli govore,« jo je svarila Rozalka in bila vesela njenega znanja.

»Kaj bi ne bil vedel; saj je bolj poznal Boga kakor nas eden; saj se je včasih pogovarjal z njim. Gospod Bog je Noetu pustil njegovo napačno mislico, saj je le čudno, da jih ni imel več, ko je bil ves svet tako grdo popačen, in je bil vesel njegove modrosti zavoljo čebel in se je nasmešnil, kadar se je spomnil, kako se bo Noetovo modrovanje in prikrivanje skončalo.«

Vrbanek je prenehal. Pa sta nestrpno zaprosila, ne samo Cenek in Manica, tudi trije odrasli glasovi so bili radovedni: »Kako?«

»Počakajte, da premenimo jarce,« je skoraj ukazal Marko, zapodil ostrižene k tropu, prignal nazaj druge, vrgel Ančki in Brkovčevi vsaki svojega na plažovt, nato pa se naslonil na robevnico ter zaprosil: »Sedaj pa le naprej! Težko že čakamo.«

»Ko so vode upadle in je Noe šel iz ladje in izpustil živali, so zlezli tudi čmrlj in sršen in osa in druge muhe iz špranj v podstrešju, le čebele so ostale v svojem koritu. Ker je bila zemlja dobro namočena in pognojena s pregrešnimi trupli, je kaj kmalu cvetela čebelam obilna paša in začelo je primanjkovati prostora v Noetovem koritu. — Kaj pa sedaj?

Takrat je legla jajčeca še vsaka čebela, ne samo mati-ca, zato so imele vse enako besedo. Samo trotje so morali biti tiho, kakor morajo biti tiho še dandanes.

Zgrnile so se na posvetovanje.

Stara, že vsa oguljena in črna čebela je s strupenim glasom zacvilila: Mladi rod, ki smo ga odgojile po potopu, naj se izseli!

Oglasila se je lepo zrasla čebela, ki se je izlegla že med potopom: Samih nikar ne pustimo. Naj nas gre nekaj starih z njimi, da jim bomo pot kazale.

Pojdi, če te veseli, so jo zasmehovale stare oguljenke. Dobro; pojdem!

Mlade, kakor z žametom porasle sivke so se zgrnile okoli edine stare, ki se je zanje potegnila. Še tiste, ki so še v zibkah tičale, so hitele gristi pokrovce, ker so sprevidele, da se mlademu rodu doma ne obeta nič dobrega.

Pojdi, pojdi! so kričale tovarišice nad njo tako srdito, da se še tiste starejše čebele niso upale oglasiti, ki se jim je prav in pravično zdelo, da ne vržejo mladega rodu brez vodstva pred izletavnik.

Nastal je vrišč v koritu, da čebele niso več umele, kaj pravzaprav katera svetuje. Vsevprek so kričale. Me smo se rešile, vas smo vzgojile. Ven, ven, ven. Me, me, me same!

Ko je bilo čebeli, ki se je izlegla med potopom, šundra dovolj, je zapela, kakor še dandanes zapoje matica, da ves trušč preglasi. Veselo kakor otroci so se prekucavale mladice, ko so se usipale skozi izletavnik v sončni dan, in rajale svatovski ples okoli ladje. Prav nič niso

mislile, kaj bo z njimi. Bo že kako, da so se le ločile od starih, čemernih in strupenih oguljenk.

Sedle so na vejo, da se odpočijejo in posvetujejo. Pa so tako sklenile, da naj samo medpotopna čebela ukazuje in naj bo samo ona mati vsemu novemu rodu, in so jo kar postavile za kraljico in mater.«

»Prav so imele,« je veselo pristavila Manica. »In potem?« je bila zopet radovedna.

»Naselile so se v suhi votli palmi. Še trikrat je peljala prva matica srečno novi rod na roj in je vselej preskrbela za nove matice doma. Četrtilj jo je zalotil z vsem rojem vred močan podsončnik in jo je zanesel z vsem rojem vred med naše gore, na Kranjsko; zato imamo Kranjci najboljšo čebelo.«

»Beži no!« se je začudila postarana strižačica Katra.

»Kaj pa je bilo s starimi godrnjavkami?« je hotela vedeti Manica.

»Lej, skoraj bi bil nanje pozabil. Rekle so: Zadnje smo ostale v ladji, naša je. Nič več ne pustimo oditi mladega rodu; pomaga naj, da bomo vso ladjo napolnile z voskom in satjem. Od stropa navzdol so gradile sate in jih polnile z medom. Noe je satje izpodrezoval, pa so se menda kmalu on in njegovi preobjedli. Čebele pa vesele: Sedaj, sedaj napolnimo vso ladjo z medom, potem bomo samo počivale in uživale! Pozabile so pa, da tako ozko in take mere satje, kakor ga je Bog ukazal delati

čebelam, ne sme biti previsoko, ker ne vzdrži na cente teže. Preden so ga do polovice napolnile, se je odtrgalo vse satje in pomečkalo prevzetne čebele, stare in mlade.«

»Prav jim je bilo,« je privoščil Cenek.

»Tako pravim, Cenek, da preveč bogastva na enem kupu tudi večno ne vzdrži. Ali sedaj veš, zakaj čebele roje?«

»Vem.«

»Od gradu do gradu pojdi pravit graščinskim, zakaj roje.«

»Prav bi bilo.« Vrbanek je vstal, da postavi prvi roj v čebelnjak. Tonej mu je šel pomagat in vsi so gledali za njim. — Kakor blisk pa je šnil sokolič mednje in odnesel pastiričko. Ne krik ne Volkunovo jezo lajanje ne Manice jok je ni mogel iztrgati njegovim krempljem.

Nebo se je znova začelo oblačiti. Čedalje bolj hitro so škrtale škarje. Jarci so se umirjali. In prišla sta Cena in Miha z vozom in odpeljala volno.

Ančka in Marko tisti večer dolgo nista mogla zaspati.

Pri redkem pažu pod strešnjo bi bil Marko, ki je znal še v spanju tanko prisluškovati na vas, na polje v Reber in Peči, komaj slišal, če bi se bili zravsali volkovi za plotom. V lahni dremavici je čul svatovsko veselo brenčati roje. Potem je padlo s centi strdi založeno satje nanj,

izpod katerega se je hotel prebiti, da ga ne bi zadušilo. Udaril je s pestjo ob preperele deske, da se je razleglo po vsem vrtu in še dlje, in se je prebudil: »Oh, zakaj je Ančka Podlipnikova. Če bi bila kakor naša Rozalka . . .«

Prav tisto uro je tudi Ančka želela, da bi ne bila Podlipnikova . . .

V srenji pa so se gospodarji spoprijeli. Podrobar je zbadal Podlipnika, da njegov ovčar pase za plotom. Cena mu ni bil tiho. Pa ga ni zavrnil, da šele sveti Florjan ukaže vsakemu na svojo stran. Ne. Oponesel jim je, da tudi drugi s Podrobarjem vred že pasejo jarce za plotom, čeprav nimajo še pastirjev.

»Je že res. Ampak razkropljeno jih pasemo. Ne pa kar za planino zvrščenega tropa z vsemi zvonci vred.«

»Marko vas boli, ker je pokazal, da zna dobro pasti.«

»Mar nam Marko in njegov pes. Konje in govedo bi radi pasli, ko krme manjka,« so se izgovarjali najbolj glasni, da bi jim Podlipnik še kakšne hude ne povedal.

»Kaj pa čakate svetega Florijana. O svetem Juriju, pravijo, da se mora vrana v ozimini skriti. Letos bi koze ne videl, če bi legla vanjo. In čebele že roje. Kaj čakate!«

In je bil Cena tisti, ki je nasvetoval, da naj na svetega Jurija dan začnejo pasti vso živino. Podlipnik, ki svojih vprežnih konj ni pasel, konj za tri parizarje.

Drugi dan je ukazal Marku, da mora na svetega Jurija dan zagnati trop v Peči.

*

Skozi špranje je pogledal dan na Brkovčev skedenj. Iz svisli se je primotal Tomaž, otepel slamo raz sebe in se pretegnil. Skoraj do peter je zasegel z rokami, tako je bil velik. Petnajst let je s kirasirji ogledoval svet. Nekajkrat je zamahnil s svojo težko sabljo v kri; tudi drugi so jo večkrat puščali njemu. Pred štirinajstimi dnevi pa je minilo dvajset let, odkar mu je pruska sablja posnela vse prste na levi roki in še pol dlani. Desetega malega travna sedemnajsto enainštiridesetega leta »baj Molvic in Šlezijen«.

Namesto kirasa in čelade so mu dali ponošeno kmečko obleko — premajhna mu je bila — in še lajno so mu dali in pravico, da sme iti za kruhom skozi mesta in vasi »durh di gance monarhi«.

Nastavil je proti domu. Čez dobrega pol leta je prodal v Tržiču lajno in pravico »durh di gance monarhi«, teden dni pil in veseljačil za svoje in drugih denarje, saj je vedel povedati, da bi ga bil človek vso noč poslušal, in tako zalil zadnjo atako »baj Molvic in Šlezijen«, prav po kirasirsko, se prespal in znova stopil na cesto brez lajne in brez pravice »durh di gance monarhi« in brez božjaka v žepu. Čez tri ure je stal na domačem pragu, tešč, kakor je odšel iz Tržiča. Sram ga je bilo prosjčiti v domačem kraju.

Brat Fronc ga je takoj spoznal in ga je bil vesel, zaskrbelo pa ga je, ko mu je Tomaž pokazal roko. Pa ga je poprosil samo za kot v svislih in da naj ga drugo nič ne skrbi.

Pripovedovati je znal, konje je umel zdraviti in delati je poskusil, pa kaj boš z eno samo roko. Prihodnjo pomlad je gnal konje v planino in potem vsako leto. Še za starost, pa ni bil več mlad, je imel prihranjenega nekaj in za pogreb in za mašo.

Tomaž je sedel na tnalico, na kateri so sekali rezanico za kravo, in obuval visoke škornjice. Za vse na svetu bi ga nihče ne bil pripravil, da bi v coklah konje pasel. Kakor je težko obuval škornjice, bile so lepo sešite in zelo ozke nad sklepi, je bil vesel v svojih mislih:

»Tako je prav. Na svetega Jurija dan morajo konji prvič na pašo, ne pa na svetega Florjana. Sveti Jurij ima konja, on je pri konjenici služil. Saj nič ne rečem svete-mu Florijanu, naj nas varuje časnega in večnega ognja, ampak golido ima in ne konja, pri pešcih je jedel komis in ne vem, kako bi se bil obnesel v ataki.«

Obesil je torbo čez ramo, ogrnil širok plašč, zataknil priročno sekirico za pas in s težkim bičem v roki ropotaje odšel po stopnicah.

V vas se je napotil po stezi med vrtovi.

Vonj, ki ga je izpuhtevala mlada, z rožami posejana trava in odganjajoče, razcvetelo drevje, je utopil zatohli

duh po senu in slami, katerega je prinesel s sabo Tomaž s skednja.

Sonca še ni bilo izza Straže, vendar so čebelice že brale.

Iz detelje je skočil zajec v grm. »Blizu vasi, na meji med volkovi in psi si je otel čez zimo življenje. Sirota. Saj je najbrže zajklja.«

Prisluhnil je ptičjemu petju in ga pohvalil. »Zima je proč. Svetega Jurija pozdravljajo. Lahko so ga ptiči veseli. Ne bo mu treba stikati za senom, kakor smo morali mi kirasirji včasih. Mimogrede bo do sita napasel svojega konja.«

In ga je zaskrbelo, ali bo Podlipnik držal besedo in vse leto pustil žrebca na paši: »Nimaš boljšega psa pri konjih na paši, kakor je žrebec. Ne volk in ne medved se ne srečata rada z njim.«

Na Podlipnikovem dvoru mu je prihitel naproti Volkun in se mu prikupoval. Pobožal ga je med povešenimi uhlji: »Volkun! Kako boš pasel z Markom? Ni tako moder, kakor je bil Jernej, ki nas je vse učil. Nič se ne boj, Volkun, ne bomo ga pustili, kar nas je od starih ognjev.«

Marko je pri koritu polnil čutaro z vodo. Pritekla je Ančka s škaфом in ni hotela, da bi ji Marko pustil prej natočiti, saj je iskala prilike, da bi z njim spregovorila: »Marko, ne bodi hud na ata, če ti je prezgodaj ukazal gnati trop v Peči.«

»Saj nisem, Ančka.«

Za te besede bi bil Marko gnal trop na vrh Stola; ne samo med volkove in medvede, med leve bi gnal past za Ančkino prijaznost.

*

Markovi jarci so pridrobili po stagnah na Krniški rob. Vodilni zvonec je potegnil proti vetru na levo, za Rodine; Marko je zabrlizgnil na kljuko. Ančkina pisana ovca je obotavlja se zaokrenila na desno, pod Brunk. Obotavljal se je tudi Volkun. Po vetru za zlomka ni rad spustil tropa. Kakor napol slep se je vselej sukal po vetru pred jarci. Zato se je, ker ni mogel ovohati, kaj je pred njim.

Marko je zažvižgal na prste in ukazal: »Volkun, ženi!« Sam je stopil pred trop, pes jarcem za repe. Šele na Voglu sta jim spustila gobce v travo.

Nad sabo je videl Marko jasno Jurijevo jutro, pred sabo pa Peči z neporaslimi melmi in njih vrh, ozelenelo Jecolo, kamor se hodijo volkovi razgledovat v dolino in kamor se je namenil zagnati trop zavoljo gospodarjevega ukaza in še bolj zavoljo Ančkine besede. — »Samo malo naj se jarci oddahnejo.«

Preslišal je ptičje petje. Preslišal prebujajoči se trušč v vasi. Vse. Samo Ančka, Peči in Jecola!

Peči: Od Most do Struj je videl pred sabo divji zid, ki loči vasi od Zavrha, ljudi od zverine. Iz pripovedovanja je vedel, da so takrat, tistega leta nihče več ne pomni, ko se je na Koroškem Dobrač odtrgal, tudi Peči, razrahljane po potresu, stresle raz svoj skalnat okostnjak s travo, grmovjem in drevjem prerasle strmine. Od Most do Struj. Le Jecola na vrhu je ostala zelena in pa nad Zabreznico majhna planja.

Pok, pok, pok, pik pok. Tresk, tresk, tresk.

Iz nič kaj veselega premišljevanja je prebudilo Marka pokažanje biča na vasi v Krnicah. In je vedel: Kakor že toliko pomladi kliče znova z bičem konjar Tomaž konje na pašo iz štirih vasi, letos na svetega Jurija dan. Marko mu je odgovoril na rog: Jiiihahahaha, hrrr, hrr, hr.

Zarezgetal je Podlipnikov žrebec. »Mu ga je le spustil iz konjaka. Ej, naš gospodar!« se je razveselil Marko.

In od Zabreznice do Rodin so začeli rezgetaje odgovarjati konji, kakor bi za Tomažem ponavljali: »Zima je proč.«

»Ali so se takrat tudi konji pasli na Rebri, ko so se Peči posule? In voli in krave? In če so bili jarci in koze v Pečeh?

Morebiti spe pod robovi na Rebri, pod Krniškim, pod Malo, pod Srednjo, pod Stanom s tropi vred, živi zasuti, pastirji? Visoko nasute grobove imajo. Ni jim treba no-

siti cvetja na grobe, samo se je zasejalo, resje in kurjice in sto sort drugih rož. Prav je.«

Med rezgetanje konj se je vmešalo togotno, na boj izzivajoče ruljenje volov, ki ga je večkrat prevpil volar Boštjan Žorga, kateremu so nagajali, da je najmočnejši v svojem tropu in da se noben vol ne upa z njim iti bost, če zavpije nad njim, čeprav nima rogov. Pa Boštjanu je to še dobro delo: »Kajne, kajne,« je odgovarjal.

Prve vrste jarcev so stopile s trave v mel. Jagnjeta je bodel oster gramoz. Zaostala so in zableketala, kakor bi hotela ovcam potožiti: »Boliiii.« Matere so se jim oglasile in jih spodbujale: »Naprej! Navadite seee!«

Marka pa je mikalo, da bi zagnal trop pod Skokom, čez Stan in skozi Struje do Sv. Petra, pa se je spomnil, da bi moral z njimi skozi gozd; vedi zlomek, kaj je v njem: »Nič! Po goljavi gremo na Jecolo.

Seveda. V Strujah lahko raste gozd in Poljčani so ga veseli. Pravijo, da imajo nad svojo vasjo najbolj trdno skalo, ker je obdržala travo in drevje na sebi, ko se je nad vsemi drugimi vasmi svet odtrgal. In na tej trdni skali so zidali cerkev v čast skali — svetemu Petru.«

Jih je pohvalil v svojem srcu, Poljčane. Še bolj pa so mu bili všeč Zabrezničani, ki so na edini zeleni planji, katera je ostala v Pečeh nad vasjo, sezidali cerkvico svetemu Lovrencu. — Škoda, da ne stoji več. Marsikakšno jutro je Marko, ko je zaslišal svetega Lovrenca zvon zvo-

niti dan, občudoval starega Voreno, kako je prišel skozi burjo ali kako je pregazil visoko zapadli sneg, in kdaj je moral iti od doma, da je bil že navsezgodaj tako visoko v Pečeh.

Najbolj modri so bili pa Brezničani. Svet, ki ga jim je vrgel potres za vas, je spodjedala voda, da jim je čedalje bolj lezel za hiše. Pa so postavili pod premikajoče se bregove cerkvico svetemu Miklavžu, ki ima pri vodah veliko besedo, trdno preverjeni, da dlje kakor do svoje hiše ne bo svetnik pustil vodi spodnašati sveta. Niso se zmotili. Bregovi so obstali. — Še dandanes stojе, cerkvičica pa ne več.

Reber pod Markom je oživila.

Kozar Peter Koraček je pridrevil pod Peči svojo rogato drobnico: »Prehitel si me, Marko. Veš, so babe prelene, da bi zgodaj vstale in pomolzle. Pa jaz jih bom že naučil.« Psa ni imel nič, saj je vse leto vsak večer prignal pod noč v vas, zaradi mleka, zavračal je pa na daljavo s kamenjem in vselej zadel kozo tako, da ji ni nič škodilo. Tako je znal pomerjati, da bi s kamnom ptiča z vrh drevesa zbil.

Koraček je zagnal koze po poti na Krniški vrh. Tudi pod Markovo coklo je škrtnil gramoz; stopil je za jarci v mel.

Pod Pečmi so se gibali še štirje beli plazovi, štirje tropi jarcev:

Pod svetim Lovrencem je učil Jok svojega Hrusta.

Pod Skavalico je zamišljeno postopal za Planjavčevim tropom Mežkov Joža, fant s temnimi skodranimi lasmi. Prav tako skodrana je bila tudi njegova psica; ni bila sicer velika in volkov se je bala, toda zavračala je dobro. Tudi Joža se ni rad srečal z zverino.

Podrobarjev ovčar, Blaž Podgošar, je zaustavil svoj trop pod melmi na Krniškem robu. Ostal je najbližje vasi, iz tega namena, da se je norčeval iz pastirjev, ki so konje in vole in krave mirili.

Na Srednjo je prignal Gašper Pokljukar Muhovčev trop. Njegov pes Ravs se ni dosti menil za jarce; stikal je bolj za sledmi in Gašper je bil tega vesel, saj ga je še sam podpihoval:

»Morda pa le ujame kakšnega zajčka. Če mu ga bom mogel, mu ga bom vzel, če ne, ga bo pa sam pojedel; ne bo mu škodil.«

Med konje, ki so večkrat zacvilili in se zbrcali, je sekal Tomaž s svojim bičem.

Žorga je rjovel in bil z gorjačo vole po rogovih, ki so se borili za vodstvo tropa.

Pri kravah pa so ogledovali gospodarji, ali bo treba zimskim teletom natakniti bodičaste uzde, da ne bodo na paši sesali krav.

Med tropi za plotom pa je hodila Mica, postarano dekle, in se najrajši mudila pri konjih. Naravnost izpod njenega okna je odšel Brkovčev Tomaž med kirasirje.

S Primoževega vrta pa je gledal žalostno v Reber Jernej, na jok mu je šlo, ko ni več mogel med pastirje. Celo visoko z Jecole ga je opazil Marko in čutil njegovo bridkost.

*

Podlipnica in Ančka sta pekli. Za rženim kruhom je zamasila Anca tudi iz čiste pšenice: »No, pa ugani, Ančka, kaj bom spekla iz bele moke?« je skoraj nagajivo vprašala mama hčerko. »Ne vem,« se je branila Ančka. »Čigav god pa bo jutri?« je silila mama v dekle. Ančka je zardela. »Spet po nepotrebnem zardevaš,« jo je učila mama.

Vstopil je Cena, ki je zadovoljno ogledoval Marka v Pečeh: »Sveti Marka bo jutri. Našega ovčarja god. Specita mu štruco, ko že pečeta. Fant dobro kaže.«

Kako je bila Ančka vesela teh atovih besedi.

Marko pa je ležal na vrhu Jecole in ogledoval Zavrh. Volkun poleg njega. Naenkrat je pes nemirno poskočil, pogledal v zrak. Takrat pa je tudi že Marko zaslišal in videl, kako je pribrenčal bogve odkod močan roj, ki se je usedel na bližnjo bukev in zlezal v duplo.

Marko je bil neizrečeno vesel. Takoj je sklenil, da steše korito in da si bo tudi on napravil čebele.

Marko je gledal Zavrh. Vesel je bil, ker je vse že močno odganjalo. Tudi na Jezercih, ne samo na polju, bi sveti Jurij lahko napasel svojega težkega konja.

Kako bi bil šele vesel, če bi vedel, da mu Ančka peče veliko belo štruco za god. Ančka!

ČETRTO POGLAVJE

ČEZ VRH ŽENEJO

Iz vasi pod Pečmi je jutro za jutrom prizvonilo po stagnah na Reber na stotine zvoncev.

Med krniškimi pastirji je dan za dnevom prvi zatrobil na vasi kozar Koraček: »Sem jih že navadil, babe, zgodaj vstajati,« je ves zadovoljen večkrat povedal kozam, katere je drevil pod Peči tako naglo, da so rožljali drobni zvončki v čredi kakor kraguljci pred graščinskimi sanmi: »Saj drugače poleti ne boste prehodile poti pod Srednji vrh in nazaj.« Sam pri sebi pa je razmišljal, ali bo letos še planinila pri Mačevskih kočah Majda in kolikokrat bo utegnil izpod Srednjega vrha čez Vrtačo iti v vas.

Za Koračkovim rogom je navadno počil Tomažev bič, če ga ni prehitel Žorga, ki je sklicaval vole iz hlevov s tako zamolklim hohojem, da je bil njegov glas zares precej podoben oddaljenemu mukanju.

Ovčarji niso ne trobili ne klicali, ker je zapiral vsak svoj trop v en sam ovčjak, čeprav so pasli vsi, razen Marka, jarce več gospodarjev.

Zadnja sta bila vedno črednik Lukež in tretjinek Tevž, ker sta morala čakati, da so ženske krave pomolzle. Pa to je bilo že od nekdaj tako.

V Rebri in v Pečeh je pozvanjalo od jutra do večera, da se je razlegalo v polje, kakor bi vsak kamen in vsak grm pel. Vmes so pa udarjali z basom zvončarji-vodniki.

Pred trjaki in pred Zofijo tiste dni so zvonci vsak dan bolj na gosto pozvanjali, črede so se začele hitro premikati preko robov in planjav.

Dežja ni hotelo biti; peščena zemlja je omagala in trava je prepočasi odganjala za stotine lačnih gobcev.

Kozar se je smejal; grm, ki ga koza objeda, se najdlje ustavlja suši.

Druge pa je kar vse skrbelo. Edino Žorga se je tolažil, da majnika trava mora rasti, če jo s kijem zabijaš nazaj v tla. Pa se je vendar nad nemirnimi voli tako razhudil, da jih je s hudičem klel.

Trjaki bodo dali dež. Zofija pa prav gotovo, saj je vsako leto mokra.

Pankrac je vzdignil vetrove. Zgornji in spodnji sta se skušala, kateri bo močnejši.

Na Servaca zvečer je zmagal jug.

Bonifac pa je vso noč in ves dan na temnih oblakih vozil dež izpod sonca.

Zofija bo mokra.

Paše je že tako primanjkovalo, da sta se Jok in Marko kljub mračnemu vremenu dogovorila, da bosta gnala na Bonifaca na vrh Peči; bosta že Volkun in Hrust ovohala zverino, če bo kje v gošči skrita prežala.

Marko je najbolj zato tiščal na vrh, ker je vedel od Vrbanka, da najlaže mračnega dne izsekaš čebele iz drevesa. Navezal si je panj čez ramo, vtaknil sekirico za pas in z rogom in žvižgi in z »na, na, bac« prignal s prvim zagonom na Skok in nastavil čredo proti Oknici.

Jok pa je s Hrustom rinil jarce čez Vogel na Jecolo.

Markov panj je opazil Tevž in je tako dolgo prigovarjal čredniku Lukežu, da sta zagnala krave na Vrhe. Za Markom ga je mikalo. Če ne drugega, se mu bo vsaj lahko smejal, ko ga bodo pikale čebele.

Marko je prepustil na Oknici trop Volkunu. Pes ga je dobro razumel; saj ga je tudi Jernej pustil večkrat samega pri živini.

Jok Hrustu še ni zaupal. Sedel je na skalo, da je videl svoje in Markove jarce, in je zdaleč opazoval Marka, kako si je zatikal pod klobuk ozelenele bukove vejice, da bi ubranil obraz pred čebelami. »Boji se jih pa le in kako si zna pomagati. Ni neumen fant.«

Nedolgo potem, ko je odzvonilo po dolini poldne, je zapela v bukvi Markova sekirica.

Krave so se pripasle takrat čez Praprotnik na Mali stan. Tevž se je glasno krohotal Marku, ki si je otepal z

rok pikajoče čebele. Črednik mu je ukazal, naj pazi, da ne bo živina ušla skozi napol polomljen plot na sečo. Tretjinek pa je prepustil krave samim sebi, stopil skozi leso in tik ob robu Peči šel proti Marku, da bi mu od blizu privoščil pikanje čebel.

Zagledal je pod seboj Podlipnikove jarce. Kakor bi ga po neprevidnosti sprožil, je sunil z nogo v mel kamen, ki se je parkrat zaobrnil, nato odletaval v vedno daljših skokih in usekal v sredo Markovega tropa. Jarci so zagrmeli na dve strani. Dveletni, popolnoma bel koštrun, Cenekov je bil, lepa žival, pa se je z odbito zadnjo nogo utočil v meline.

Jok se je zadrl nad Tevžem: »Pusti jarce, kaj so ti napoti!«

Marko, ki je že postavil satje v pritrjene kozice v panju, je zamašil s pripravljeno rušo izsekan žlambor, da čebele ne bodo silile nazaj in da bodo rajše zasedle satje v panju, poskočil z bukve na tla in tekkel proti Tevžu, grede pa že klical psa: »Volkun! Podi! Zapodi!«

Volkun pa je imel preveč opraviti z jarci, da jih zopet sežene, in je preslišal ovčarjev ukaz.

»Beštja ti, Rotijina,« je siknil ves zasopel Marko v Tevža in bil tako razdražen, da se je Tevž izgovarjal: »Kamen se mi je sprožil izpod nog.«

»Kaj pa stopaš na kraj, če ne znaš pogledati, kaj imaš pod nogami. Če si taka neroda, zakaj greš past v gore. Z ženskami hodi na njive plet.«

»Ti hodi na njive plet. S Podlipnikovo Ančko, da ti ne bo dolgčas.«

»Z robevnico te bom po buči; pa ne zavoljo Ančke; zavoljo jarca, ki si mu nogo odbil. Beštja! Ti ga boš plačal, ne jaz.«

Tisto zaradi Ančke in jarca pa je bilo narobe res.

Volkun je že uredil čredo in se podvizal po melu k Marku. Tevž ga ni opazil, ker se je res bal, da bi Marko, jezen, ne zamahnil. Marko tudi ne, ker mu je zaradi Ančke zavrela kri.

Stala sta si nasproti z naprej sklonjenima glavama kakor dva trmasta vola, preden z vso težo treščita skupaj.

Takrat pa je zagnal Jok na skali grozen krik in mahal proti seči z robevnico.

Urno sta se oba nasprotnika okrenila in ujela z očmi zadnji skok, s katerim se je pognal velik, rjav medved na hrbet kravi, ki je zašla skozi raztrgan plot tako daleč na sečo, da je bila že čisto blizu gozda na oni strani.

Togotno je renčal medved na hrbtu krave, ki se je skušala otresti strašnega jezdeca in ubežati. Preskočila pa se je komaj za tri svoje dolžine. Zverina ji je z udarci svoje težke šape zlomila križ. Krava se je sesedla in v

smrtnem strahu zarjula z glasom, ki pretrese mozeg živini in ljudem.

Tevž in Marko sta preplašena obstala. Tudi Volkun se ni upal napasti; z naježenim hrbtom je renčal poleg obeh pastirjev.

Jok je lezel s skale in vpil. Kaj, ko ga ni nihče razumel.

Krave so tekale naokrog, suvale z rogovi teleta, jih zganjale na sredo, togotno kopale zemljo, pri tem tuli-le skoro nič manj strašno kakor njih pobita vrstnica na senožeti, katera se je še vedno skušala dvigniti in uteči smrti. Medved, ki se je lotil že vimena, je še nekajkratov udaril s šapo, nakar je krava utihnila in s seče je bilo slišati samo še momljajoče renčanje zverine.

Okrog krav je kakor brez glave tekal Lukež in klical: »Ježeš, Kristeš, Tevž, kam si šel!«

Tevž je stekel k Lukežu. Marko pa je še vedno stal, kjer je bil, in razmišljal, kako bo branil svoje jarce, če bo treba. Pa je nedaleč od njega zakričal Jok: »Kaj stojiš, Marko! S psi nadenj!«

In preden se je Marko zavedel, je že ščuval Jok oba psa: »Volkun! Hrust! Ujs! ujs!«

Na ta ukaz je šinil Volkun kakor puščica na senožet; Hrust za njim; za obema pa se je spustil v dir Marko.

Nekaj skokov pred medvedom in kravo se je Volkun ustavil. Hrust seveda tudi. Oba sta pa pričela glasno in

tako na gosto lajati, da je odmevalo od vrhov, kakor bi se togotila cela jata psov, ne samo dva.

Medved je grozeče renčal, krave pa vendarle ni pustil.

Prišel je še Marko. Da se pes izkaže pred gospodarjem ali ker mu je ob navzočnosti človeka zrastel pogum, se je Volkun pognal od zadaj v medveda, ga ugriznil in še hitreje odskočil.

Medved se je obrnil, zagledal Marka, se postavil na zadnje noge in nameril nanj.

Marko je nastavil robevnico. Kaj pa je drugega mogel storiti? Jok ga je videl, Lukež tudi in Tevž, ta ta! »Saj bo sta psa pomagala in Jok in Lukež tudi. Križ božji . . .«

Medved je res prišel do Marka na tri, štiri sežnje blizu. Takrat se mu je pa zaprašil Volkun v hrbet in ni več odskočil. Hrust, mlad in neizkušen, ga je napadel od spredaj, pa ga je zverina tako oplazila, da je bil naenkrat ves krvav. Preblizu medveda se sicer ni več upal, je pa zato še bolj razdraženo lajal vanj.

Marko se je že prestopil, da gre z robevnico pomagat Volkunu, ker je vedel, da pes ne bo vzdržal.

Takrat pa je s sklonjeno glavo, s krvavimi očmi — prst in ruša sta mu leteli izpod parkljev — pritulil od krav junec, Balantov je bil, in naravnost nad medveda.

Medved se je otresel Volkuna in v nekaj skokih, kakor je prišel iz goščave, spet zginil v njej.

Psa sta jezno lajala za njim; v grmovje nista šla.

Marko pa je imel dovolj opraviti, da je odganjal junca, ki se je ves razgaden hotel lotiti njegovih psov.

Pritekel mu je pomagat Lukež, ki je zamahnil s palico po juncu. Marko pa se je potegnil za žival: »Ne bij ga, ko nas je vse rešil iz zagate.«

»Kaj nas, tebe, tebe,« se je oglasil Jok globoko zasopljeno. »Nisem več za tek. Sapa, sapa mi nagaja — Lukež, ti bi jo pa lahko več imel. Če si videl, kako se je medved postavil pred fanta, bi mu bil skočil pomagat. Pa Tevž! Le kako si se upal potegovati, da bi pasel svoj trop. Pa še k Podlipniku si silil. Ali veš, koliko je petsto jarcev! Saj je junec imel ne samo poguma, tega ima že tako ali tako več, pameti, pameti je imel več kakor vidva. Da si mogel tako glavo izgubiti, Lukež! Čigava pa je krava?«

»Res sem napol zmešan, ko še tega ne pogledam,« je priznal črednik, se okrenil in prestrašil. »Ježeš, Kristeš. Zaboršnikova! Eno samo imajo pa kup otrok.«

»Ali vidiš, tretjinek, kaj si naredil, ko nisi poslušal črednika in stal pri plotu? Ko bi bil jaz Zaboršnik, bi ti ušesa navil. V meléh imaš pa še jarca z odbito nogo. Štor! Kaj zijaš sedaj? Zgubi se! Krave past! Bomo že brez tebe opravili.«

»Pa kar hitro,« ga je nagnal še Lukež.

Tevž ni rekel ne bev ne mev; odšel je, kakor so mu ukazali, in se strahovito jezil na Marka in se pridušal, kako mu bo vrnil. Le kaj mu je Marko naredil?

Pobiti kravi, ki je še vedno trepetala, so spustili kri, katero sta Volkun in Hrust polizala. »Sta jo tudi zaslužila.«

»Danes si se pa postavil. Vse si nas posekal,« je pohvalil Marka črednik.

Marko se je od hvale prevzel: »Pravzaprav je škoda, da ga je junec odpodil. Ubil bi ga bil, mrho.«

Jok ga je hitro zavrnil: »Ali pa on tebe. Zahvali Boga in svetega Jakoba iz Kompostele, da se je tako izteklo, kakor se je. Se boš že še srečal z medvedi. Pa na samem in sam. Glej, da ti takrat ne uide srce za pete. Če je že na Vrheh hudo, kaj bo šele letos na Zavrhu!«

Marko je obmolknil; na tihem ga je zaskrbelo.

»Ježeš! Lenki bo hudo. Kristeš! Kaj naj naredim sedaj?« je žalosten vzkliknil Lukež.

Pa ga je kompostelski romar potolažil: »Žena te ima rada in ji boš lahko dopovedal, da nisi ti kriv nesreče. Le vse leto jo bo skrbelo, kdaj te medved v planini raztrga. Taka je ženska, če te ima rada. Krave pa nazaj na Reber zaženita, napasla jih danes tako ne bosta, ko so vse zbe-gane. Potem pa stopi domov, naj takoj kdo pride z vozom po kravo. Pod Komunom naj še Podlipnikovega koštruna naloži.«

Črednik se je še enkrat obema lepo zahvalil in odšel. Na tihem mu je bilo žal, da ni Marko njegov tretjinek; pa se je domislil, da bi potem ne pasel Podlipnikovih

jarcev, in je samega sebe — kakor Marko Tevža, ozmerjal z bučo neumno. Padle so prve kaplje dežja. Ovčarja sta se ogrnila: Marko s kožuhom z volno na zunaj, Jok je pa oblekel burnus z romarsko školjko na prsih.

Zofija bo mokra. Hvala Bogu!

*

Na Krniškem robu je že zdaleč ugledal Marko velik rdeč dežnik, ki je bil kaj malo dvignjen od zemlje: »Le komu se ljubi v dežju sedeti na gmajni?« je pomislil Marko.

Rdeča streha pa se je začela premikati proti njemu. »Saj ni odrasel človek; otrok je.« Marko je obsodil ljudi, ki nimajo pameti, da puščajo otroke pod noč in v takem vremenu zdoma. Koj nato je stekel Volkun vesel proti razpetemu dežniku in Marko je spoznal Manico.

»Marko!«

»Kje pa je Rozalka?«

»Doma.«

»Kaj da te je pustila od doma?«

»Saj mi je rekla, da ne smem iti, pa sem ji ušla.« Na jok ji je šlo.

»Kaj pa je vendar, Manica?«

»Skrbelo me je, ali vama res ni medved nič naredil. Tebi in Volkunu.«

Marko se ji je zasmel: »Saj vidiš, da sva oba zdrava.«

Bosa je stopicala Manica poleg brata in pripovedovala, da krava že odrta visi na Podlipnikovem skednju in da bodo Podlipnikov ata Zaboršnikovim še nocoj drugo kravo dali, da bodo otroci imeli mleko, in da so koštruna tudi zaklali. In da je Podrobar rekel Balantu: »Baha, baha. Pa Podlipnik lahko, ko ima vsega dovolj in bo vse samo dvema pustil.« In je še potožila, da ne ve, zakaj so Podrobarjev ata hudi na Podlipnikovega, ki bodo za mrtvo kravo dali živo.

»No, Manica, le pojdi domov, da ne boš mokra,« jo je odslovil Marko. »Tudi jaz bom kmalu prišel.«

Manica je pritekla domov.

»Kje si hodila?« jo je osorno sprejela Rozalka.

Manica pa še dežnika ni utegnila zapreti. Smuknila je k oču za peč: »Oča! Oča! Oba sta zdrava, Marko in Volkun.«

Kako ne boš vesel otroka s takim srcem!

*

Pred Podlipnikovo hišo, pod širokim napuščem, od katerega je lil gost kap, je stala vrsta ljudi, ki se je pred vrati zgostila v gručo. Pogovor se je pletel venomer okrog medveda, ubite krave in Marka. Vsem se je dobro zdelo, da je Marko iz Krnic, iz njih domače vasi doma: »Mi, mi!«

Nekajkrat se je odtrgal iz gruče smeh zaradi tretjine-ka, Rotijinega Tevža.

Otroci so nepočakani pogledovali izza vogla na vas, dokler ni Cenek vesel oznanil: »Že poje! Naš zvonec poje. Marko žene v ovčjak.«

In otroke in ženske in tudi nekatere moške je premagalo, da so nehote stopili izpred vrat na vogel.

Ančka se že okroglo uro ni upala iz kuhinje; bala se je pogledov in morda bi jo celo z besedo podražili. Sama ni vedela, kako je stala kar naenkrat v hiši pri oknu in prav takrat, ko je Marko v mokrem kožuhu in z robevnico pod pazduho prignal jarce, ki so se začudili gruči ljudi in obstali pred odprto lesu.

Marko je ni prezrl. Prijazno sta se nasmehnila drug drugemu in silno dobro se je obema zdelo, da tega ni nihče opazil.

Mar je bilo sedaj Marku za ljudi, ki so ga čakali. Saj ga je z veselim obrazom pogledala skozi okno Ančka, Podlipnikova Ančka.

In ko so ga vaščani pozdravljali: »Marko, ti pa ti. Pogum imaš. Kdo bi ti bil prisodil,« jim je Marko sicer prijazno, pa samo mimogrede odzdravil, zaklical Volkunu, ki se je za hip zmedel, pognal v ovčjak in grede sklenil: »Če Bog da in če bo prilika nanesla, ubijem medveda, da bo Ančka vesela. Podlipnikova Ančka. — Podlipnikova

. . . ? Naj bo čigar hoče, Ančka je Ančka, ubijem ji medveda.«

Ančka pa je pritekla vsa zaskrbljena v kuhinjo: »Mama, Marko je moker. Brž mu dajva kaj gorkega, da se ne prehladi.«

Podlipnica jo je s skrbjo pogledala: »Ančka, hitro odraščaj. Pa ne vem, če poganjaš v pravi vrh.«

Dekle je zardela in se je takoj zasmilila mami: »Juhe mu nalij, meso je še pretrdo. Saj je on rešil kravo.«

Marko je otepal s klobuka in kožuha mokroto. Takrat je stopil na prag Cena in prijel Marka za obe rami: »Čaj, da te ogledam. Živ si še. Cel tudi. Alo! Ženske! V žehto s fantom.«

Marko ni vedel, kaj gospodar hoče. Cena pa je začel smrkati in ugotovil: »Pa, saj nimaš nič duha. Se je pa srenjski župan bal, kdo te bo pral, kadar boš medveda srečal.«

Glasi krohot, ki je veljal Podrobarju, ne Marku, se je razlegel po Podlipnikovem dvoru.

Sedaj je Marko razumel in se je postavil: »Žehto naj namočijo danes pri tisti hiši, kjer navezane nasušivne rjuhe same s skednja padajo in kjer vse kure takrat zne-sejo, kadar jaz prvič ženem jarce mimo hiše. Tevž! Kurja korajža pa vrabčeva moč.«

Nato je Podrobarjevega fanta, ki je tudi pasel radovednost, kar odneslo okrog vogla.

Za njim so se počasi razhajali drugi in se pogovarjali:

»Hudomušen pa je Cena.«

»Je, pa je tudi dober. Ne bi vsak dal žive krave za mrtvo.«

»Saj je tisto dal, ki jo je sam mislil jutri pobiti. Pojutrišnjem odpeljejo s parizarji na Trst in kaj jim je, ba hačem, pojesti eno kravo. Trije, štirje si jo razdele. Boš videl, kako bodo pod noč prišli po meso.«

»Tiste ni dal, ki jo je mislil pobiti. Junico je mislil pobiti. Táko je dal z mlekom. Zaborštnik ni prav nič na škodi.«

Balant je pogovor ustavil: »Recite, kar hočete. Kadar gre zares, se Cena vselej izkaže. Če pa včasih koga kaj priseka — no, marsikdo zasluži.«

»Obrne se mu pa tudi vse po sreči. Pri jarcih ima sedaj najboljšega psa. Ovčarja tudi, kakor kaže, čeprav smo se norčevali iz Marka.«

»Kako bo pa nam zverina trgala živad, bomo pa jeseni videli. Če medved pride na Vrhe, kako bo šele gospodaril nad Zavrhom.«

Gospodar je peljal ovčarja v hišo in mimogrede ukazal v kuhinjo: »Ančka, prinesi mu juhe.«

Ančka se je oddahnila, ker je že držala skledo v rokah in jo je skrbelo, če ne bo zardela v hiši in bi ata to opazil.

»Sedi in jej! Si zaslužil.« Sam ni sedel.

Marko pa se je spomnil Tevža: »Vse bi bilo dobro, če bi ne bil Rotijina neroda, ali — ne vem, kako bi mu rekel — koštrunu noge odbil. Malo sram me je, da sem izmed vseh ovčarjev prvega jarca zapasel jaz.«

»Nisi prvega. So jim jih že zjutraj za Poljčami, opoldne pa za Mostami volkovi metali.«

»Slabo me tolažite. Trda bo na Zavrhu.«

»Bo. Zato pa ta koštrun ne šteje med zapašene. Bi bil moral tako ali tako enega zaklati. Cenek se je nekaj usajal, ko ni še pozabil, da nisi hotel njegovemu jarcu obesiti velikega zvonca, in sem mu hotel jaz drugega koštruna dati, pa me je že Ančka prehitela, ki se še sedaj čuti počaščeno, da njena ovca nosi veliki zvonec. Vidiš. Pravzaprav sem jaz še za eno volno na dobičku.«

Tudi Marko se je čutil hudo počaščenega, ne toliko zaradi zapašenega jarca kakor zato, ker mu gospodar ni z Ančko nič ponagajal.

»Vidim, da se nisem motil o tebi. Pasi, ko mene ne bo doma, kakor veš, da je prav, še soliš lahko po Zavrhu, če ti bo bolj kazalo.«

Podlipnik je že pozabil, kako je mislil in govoril na cvetno nedeljo, Marko pa ni in je prav dobro vedel, če ne bo kaj prav, da si bo gospodar znova premislil in bo zopet drugače z njim govoril. Gospodar je gospodar. Vsak se brani škode.

Cena je odšel h konjem in vozovom. Marko pa je srebal juho in zajemal kose pogače, ki mu jih je nadrobila Ančka v skledo, in se pri tem zavedel, da je z današnjim dnevom stopil za vselej v vrsto odraslih.

Ko mu je Ančka prinesla še mesa, ni bil prav nič v zadregi, ko jo je nagovoril: »No, Ančka, kako ti je?«

Dekle se mu je prisrčno nasmejala: »Sedaj mi je dobro.« Pa je takoj šinil žalosten spomin na njen obraz: »Popoldne sem pa mislila, da bom od strahu umrla.«

»Kaj te je tako prestrašilo?«

»Črednik. Pol vasi je obletal in venomer gonil: Marko, medved, krava! Vsi smo že mislili, da si mrtev. Veš, da mi je bilo hudo.«

»Sirota.« Najrajši bi jo bil pobožal.

»Potem so šele izvlekli iz njega, da si ti medveda, ne medved tebe.«

»Saj ga nisem. Pa ga še bom, če bo prav.«

»Ančka!« je poklicala mama, ki se ji je zdel pogovor v hiši predolg.

»Že grem,« se je obrnila Ančka in poprosila še ovčarja. »Marko! Predrzen nikar ne bodi!«

Volkun v veži je bil tudi bogato deležen kolin in se je veselo vzel na Ančko, ko je stopila iz hiše.

Domov je prinesel Marko lep kos mesa. Podlipnica je bila dobrih rok in Rozalko je posebno rada imela in vse Primoževe.

Še tisti večer je nesel Marko svoj panj čebel, ki jih je pustil pri Vrbankovem čebelnjaku, na Breznico Kuharjevemu Toneju v oskrbo. Od Vrbankovega čebelnjaka je bilo preblizu nazaj v bukev, iz katere je roj izsekal.

*

Tisti, ki so šli popravljat tamare, so povedali, da na Jezercih okrog koč raste tako gosta in visoka murava, da se noga zapleta vanjo. In po Basalščih in pod Bukovo pečjo in pod Srednjim vrhom — vse zeleno. Povedali pa tudi, da je nedolgo pred njimi stikal medved okrog koč, odtisnil veliko sled in se skoraj na pragu rodinske kočice očedil, kakor bi se norčeval iz pastirjev in jih klical na korajžo. In volcje, da so raztrgali pri zgornjem jezercu srnjaka.

Paše ne bo manjkalo, samo z zverino bo vojska.

Pa se je oglasil Tomaž, ki je bil drugo jutro namenjen s konji čez Vrh:

»Sita čebela pika, sit soldat napada, napaseni konji se pa iz same presitosti zbrcajo in zgrizejo med sabo. In pa — žrebec vsaj za junca zaleže. Če pa kakšno žrebe pade — no — nobene vojske ni bilo še brez krvi. In pa — saj bo še Žorga z voli od zadaj in siti voli niso jagnjeta, ki se dado tiho poklati.«

»Kajne, kajne, da voli tudi nekaj zaležejo,« se je oglasil Žorga, ki se mu je dobro zdelo, da je pohvalil njegove vole konjar, katerega je više cenil kakor sebe.

*

Kakor še nikdar je sedel drugo jutro Marko sam za Podlipnikovo mizo. Namesto z žganci in mlekom so mu postregli z juho, s kuhanim in pečenim mesom in vina je postavil sam Cena predenj. Je pojedel juho, mesa se je komaj pritaknil; na prigovarjanje Ance ga je spravil s pogačo in potico vred v torbo. Tudi z vinom si je komaj omočil usta.

Tesno mu je bilo in tiščalo ga je v grlu.

Kako bi ga ne!

Na dvoru so stali za na pot pripravljeni trije parizarji. In Cena in Miha in še dva vozarja so jih pregledovali vsi v jerhovini in visokih škornjicah, še stari Joža jih je njim na čast obul; morda pa zato, da se je bolj živo spominjal svojih mladih dni, ki jih je preživel na cesarskih cestah. Konjar Tomaž, katerega je Podlipnik povabil na jutranjo odhodnico, pa tako ali tako ni nikoli pasel konj v raševini in coklah, da se je ločil od drugih pastirjev. Konj je konj; kje za njimi so voli in krave in drobnica.

Vsi v jerhovini in škornjicah, samo Marko v raševini in coklah. Marko, ki se je že v otroških letih zavedal, da

se mora maščevati nad cesto, zato ker mu je ubila očeta.

»In če se pretrgam, bom privozil s svojim vozom in s svojimi konji iz Trsta na Dunaj, preden se bom ženil.« Spomnil se je Ančke.

»In še za mamó, ki v grobu leži, in še za Ančko. Da mi ni očeta povozilo, bi danes že oba vozarila in Primožev Marko bi lahko čez nekaj let vprašal tudi za Podlipnikovo Ančko, tako pa pase njene jarce in si želi, da bi Ančka ne bila Podlipnikova.«

Kako naj bi jedel, saj je skozi stisnjeno grlo še dihal težko. Od ovčarja do vozarja je dolga pot, od vozarja do gospodarja še daljša.

»Pa vendar. — Če se tudi pretrgam, ne stopim prej pred oltar z nobeno, dokler ne privozim s svojo lastno vprego od morja na Dunaj. — Prevozim! Za ata, za mamó, za Ančko, zato, ker ne bo moja.«

Volkun, ki je že dlje časa stal pred njim s povešeno glavo, ga je sunil z gobcem v koleno in ga spomnil, da morata gnati.

Marko se je poslovil od vozarjev in jim voščil srečno pot in oni njemu srečno planino.

Gospodarju se ni upal ponuditi roke. Pa mu jo je Cena sam in ostro mu je pogledal v obraz: »Kaj si umaknil oko in zakaj se ti tresejo lica?«

»Nič.«

»Bi rad šel z nami?«

»Sami veste, kako.«

»Saj si še mlad. Počakaj še nekaj let.«

»Naj čakajo drugi, jaz ne utegnem. Srečno pot!«

V dir je napodil jarce z dvora, da se je prej odtrgal.

Podlipnik pa je s praga še pogledal za Markom, tako mu je bil všeč, in rekel ženi, ki je prišla klicat h kosilu: »Anca! Kako se včasih narobe naredi na svetu. Če bi se temule fantu ne bil oče povozil, bi bilo morebiti tudi pri nas drugače, kakor bo; pa, kar je, je.«

»Tiho bodi!« mu je pošepetala žena, »Ančka sliši.«

»Prej bi bila opozorila, sedaj sem že rekel, pa sam vem, da bi bilo bolj prav, če bi ne bil.«

»Jest!« je poklical h kosilu in prvi stopil čez prag.

*

Plevice na polju so se plazile po razorih od Save proti Pečem, da so vedno in vedno lahko pogledale na pot čez Vrh.

Moškim, ki so obsipali krompir, so uhajale oči od motike in prsti na pot čez Vrh.

Konje in vole so zganjali na Rebri, da jih ženejo čez Vrh v planino.

Za uzde so jih vodili iz vasi na Vogel, kjer se zlivajo vse steze in vsi kolovozi v širok pas, v pot čez Vrh, ki se vzpenja preko neporaslih, sivih melin in se, kakor se je

odtrgala iz zeleno porasle Rebri, zgubi med skalami pod Vrhom, se požene še prek lesene škarpe čez Brunk in se pod križem na Krniškem vrhu prevesi v Zavrh.

Krniška pot čez Vrh, edina vozna pot, ki je speljana čez razdrapani greben Peči, se odtrga od ceste, ki veže vasi, pri rodinskem znamenju, v katerem uči sveta Ana deklico Mater božjo molitev peti, preseka ozek pas polja, udre skozi plot na Reber in zavije nad Deli v rahlo napetem loku na Vogel. Do sem je kolovoz, ki se sam nasiplje s prstenim gramozom. Od Vogla naprej pa se včasih razširi kakor cesta, in je tako zbrušena, da blesti v jasnem popoldanskem soncu na Kranjsko polje; v vas pod sabo in v Blejski kot pa kar bode v oči.

Od križa na Vrh, s katerega pogleduje bogec z enim očesom na tiste, ki prihajajo po poti prek melin, z drugim, bolj zaskrbljenim, pa na tiste, ki odhajajo na Zavrh, se vidita, kadar ni megleno, Ljubljana in Krim.

Konj, ki je zvlekel prazen voz na Krniški vrh, je prestal preskušnjo za pred najtežji parizar.

In kadar vozijo nastil in drva po tej poti v dolino, zavirajo v nekaterih krajih na vsa štiri kolesa; in kamen in železo zacvilita včasih tako, da pri srcu zaboli.

Zganjali so konje na Vogel. V Delih je zbiral Boštjan vole. Samo večji zvonci z nizkimi glasovi so pozvanjali v polje in skoro vsaka žival je imela svojega varuha. Pred leti jih je izučilo, ko so vprav nad škarpo pričeli konji

ritati, podrli ograjo in zbili kobilu z žrebetom vred v mel. Oba sta se ubila.

Že dvakrat je prepasel Žorga vole za plotom sem in tja in tudi konji so bili že davno vsi zbrani, le Podlipnikovih ni bilo od nikoder in Tomaža tudi ne.

»Z bahaškimi vozarji žre in nas pusti čakati,« je zabavljal Podrobar. »Da ga sram ni.«

Pod vasjo so počili biči in Tomaž je prijezdil na neosedlanem žrebcu na Krniški rob. Pustil je, da sta ga Joža in Cenek, ki sta vodila vsak svojo kobilu z žrebetom, prehitela, sam pa je zaokrenil žrebca in z bičem odzdravil vozarjem.

Žrebec je zarezgetal. In na Voglu in na poti pod vasjo so se mu odzivali številni rezgeti.

Parizarji so zavili z ozke vaške poti na veliko cesto. Vozarji so zavriskali in pognali v tek.

Fantje pri konjih na Rebri so jim vrisk vrnili in mirili nemirne konje.

V Pečeh je pasel Marko. Ni zavriskal. Žalosten je gledal za drdrajočimi parizarji, ugledal pod Rodinami na Muhovčevi njivi Brkovčevo Franco, ki je mahala Mihi v slovo, in sklenil, da ji ne bo nikoli več nagajal.

»Saj jima je hudo. Pa kaj marata. Ko si Miha nekaj prisluži, se bosta lahko vzela. Zakaj ni Ančka njena sestra!«

Tomaž je prijezdil do svoje črede.

»Zadnji prideš,« se je obregnil srenjski župan ob konjarja.

Tomaž je bil kar prav razgret od vina, da se mu ni zdelo vredno zbesedičiti se s Podrobarjem. Pogledal je po konjih: »Ste vsi? Vsi. Naprej!«

Pognal je prvi na pot, skočil na tla in peljal žrebca za uzdo.

Takoj za konji so pognali vole, ki pa so kaj kmalu zaostali.

Kakor bi vlekel po belem platnu črno verigo, tako so videli izza Žapuž vozarji odhajati po krniški poti konje in vole čez Vrh v planino.

Pri križu je Tomaž znova zajezdari žrebca in ukazoval visoko s konja, kako naj vodijo konje čez škarpo. Ali ga je vino razgrela ali je bil ponosen na trda kirasirska leta? Spomnil se je, kako ga je bilo predavnimi leti groza, ko je njih polkovnik stal s konjem pod križem kakor on danes in v jutranjem somraku pridušeno preklinjal kirasirje, ki mu niso dovolj tiho vodili konj čez prelaz. Polkovnik je preklinjal, kirasirji so se pokrižavali mimo križa. Tudi zato jih je klel in ozmerjal z bojazljivci in babami. Tomažu se je nastopil konj, da je moral zaostati. Skozi grmovje je videl, kako je polkovnik stopil s konja h Križanemu in mu objemal noge in mu jih poljuboval.

»Vest ga peče,« je mislil Tomaž. »Tako grdo preklinja. Pa oženjen je in otroke ima. Dedec grdi,« je mislil.

Ko jih je dohitel, je preklinjal kakor prej, in Tomaž se je zavedel, da je pri vsem polku morda najtežje polkovniku.

Sredi poldneva so padli turški konjenici v hrbet in se morali skozi njo presekati nazaj k svojim. Če bi se ne bili in če bi bili Turki polkovnika živega ujeli. Joj, joj, joj. Ni zastonj klel in ni zastonj molil.

Zadnji konj je zginil za ovinkom. Takrat je tudi Tomaž stopil z žrebca h križu, poljubil bogcu vseh pet ran, mu izročil konje in sebe v varstvo, zajezdil zopet žrebca in v tek pognal za čredo.

Na vrhu Črvivce je zaustavil žrebca. Pod njim so vodili po bregu navzdol konje v dolino Završnice, ki je razpenjena bobnela izpod Srednjega vrha, se odpočila v zgornjem in še dlje v spodnjem jezercu, da je še bolj razdivjana drevila med zeleno travo skozi Zingarske peči v Savo.

Za sabo je zaslišal vole, ki so prizvonili mimo križa čez Vrh. Zdrknil je s konja.

V temni gošči na Kališčih nekje ali še više v Begunjšici je rezko požvižgavala kanja. V bukovju okrog senožet na pobočju Stola so se sklicavale kukavice. Tomaž je nehote pogledal na obe strani za glasovi in se namrdnil temnim gozdom: »Le počemu raste toliko gošče. Da paše manjka in da se zverina skriva v njej. Kako lepo požganje je od Podjavora do Velikega plaza. In že deset let

pasejo sedaj jarce tam, kamor se prej še z voli nihče ni upal. Tako lepo se mi ogenj še nikoli ni prijel kakor takrat.«

Ves zadovoljen pa je pogledal zelene planjave do koč na Zelenici in še više gori, kjer je bila ruša še rjava; ni še odganjala trava. In še na drugo stran Srednjega vrha je pogledal, proti Šiji, kako visoko je že ozelenela zemlja: »Kako bi bilo lepo, če bi ne bilo v sredi med pašami tako gosto zaraslega Srednjega vrha.«

Nameril je grozeče z roko predse: »Le počakaj! Preklicano taborišče medvedov in volkov, tudi tebe bom še razdejal.«

»Dobro jutro, Tomaž! Ali si za generala?« S hribca tik nad njim ga je ogovorila Bajtnikova Mica, ne dosti manjša kakor Tomaž. Pred dobrimi tridesetimi leti je bila kaj brhko dekle in močna, da je še sedaj preskušala svojo moč pri delu z moškimi.

»Kaj si iz zemlje zrasla, Mica, ko te nisem prej opazil?«

»Po Zavrhu moraš tiho hoditi, če hočeš kaj videti. Komu si grozil?«

»Srednjemu vrhu. Požgal ga bom. Samo da ujamem pravo sušo in pravi veter. Ko bi se ne bal za koč na Zelenici, kdaj bi že po njem pasli.«

»Škoda. Gošča da več kakor planja. Marsikak božjak sem že našla v njem.«

»Denar da si našla v Srednjem vrhu?«

»Ali si lepo neumen. Kaj ne veš, da je na Zavrhu v vsakem grmu krajcar za tistega, ki ga vidi.«

»A tako.«

»Tako, tako. Pa srečno pasi in nikar se preveč ne togoti, da še na drugi roki prstov ne zgubiš.« In že je ni bilo več.

Tomaž je peljal konja po strmini v dolino: »Pa naj bi bila ona odnehala, če je bila bolj modra.« Spomnil se je, kako sta se on in Mica v mladih letih kot fant in dekle za prazen nič sporekla in se je on v jezi zapisal med kirasirje. — Če bi jo bil našel poročeno, ko se je vrnil, bi mu bilo laže. Tako pa: »Kaj hočeš z eno samo roko. Še sebi komaj kruha zaslužiš, nikar drugim. Če bi se pa ne bila sporekla? — Pa kaj bi mislil, ko je prepozno.«

Pri mostu so sneli konjem uzde. Takoj na drugi strani vode so začeli konji vohati po zemlji in striči z ušesi. Tomaž je precej vedel, da so prišli na volčjo ali medvedovo sled. Rastogotil se je nad zverino in konji. Zapeljal je žrebca v najbolj gosto vrsto, mu snel uzdo, odstopil v varno daljavo, poprijel tesno bičevnik in užgal po konjih. Od jeze zaripel v obraz je kričal: »Kaj se obotavljate, mrhe! Krajcpataljon! Grajft im Gotes Namen an!« In je užgal vsakega konja, ki ga je dosegel.

Konji so v divjem diru tekli proti Jezercem.

Na vrhu Črvivce pa je zaploskala Mica in s svojim mogočnim glasom spodbujala razdivjano živad: »Uraaa! Uraaa, Uraaa!«

Žorga se je podvizal z voli. Tudi on je pognal vso svojo čredo takoj za mostom v tek.

Po vsem Zavrhu, tudi v najbolj skrito volčjo jamo in v najbolj teman medvedji brlog, so se morali slišati konjski in volovski zvonci, tako sta pridrevili obe čredi na Jezerca.

In konjar, kirasir Tomaž, in Boštjan Žorga, volar, sta se skupaj naselila. Oba v Bohinjčevo koč.

Veselo so trgali konji gosto muravo, voli pa drugo travo, ko jim murava smrdi.

Od vseh strani pa so se oglašale kukavice. In čim više je lezla senca v Bukovo peč, tem bolj na redko so kukale in so popolnoma obmolknile, ko je tudi z vrhov Begunjšice, Vrtače in Stola zginilo sonce.

Psi niso noben dan več usledili v Pečeh zverjadi, kakor da bi jo bila Tomaž s konji in Žorga z voli zares potisnila v gošče.

V jutranjem soncu sta za križem na vrhu poti brezskrbno poležavala Jok in Marko. V Pečeh pod njima je pasel Volkun Markove jarce, Jok pa je svoje pustil pri Svetem Lovrencu Hrustu; še nikoli mu jih ni, da ga preizkusi, ali bo obstal sam pri tropu ali bo prišel, prav po-

tepeno, po sledi za ovčarjem. Vse je kazalo, da se bo »španec« dobro obnesel.

Blejsko jezero se je lesketalo okrog cerkve na otoku in Sava se je kakor srebrn pas previjala med gmajnami, gozdovi in polji. Izza Babjega zoba so se belile bohinjske gore, Črna prst, Podrta gora in Bogatin. Najlepši je bil Triglav, kjer prebivajo bele žene. In v koliko dneh bi prehodil človek nepretrgano sleme samih visokih gora od Rjavine do Kepe?

Domači vrhovi, Begunjšica, Vrtača in Stol z Belšico, so bili tako blizu, da bi jih lahko kar z roko prijel.

Ugotovila sta tudi, da se danes vidi Ljubljana.

Pa vse samo mimogrede, ker sta z očmi spremljala vozove, ki so na Moste okrog peljali na Jezerca majericam basengo*: lonce in sklede, pinje in škafe in posteljino.

Na Voglu pa sta Lukež in Tevž pognala na pot čez Vrh krave. Pred njimi in za njimi so šli moški s platnenimi vrečami prek ramen, in ženske z rožastimi škafi na glavah. Oboji so nosili posodo za mleko.

Ko so se prvi pokazali izza skale, je pocukal Jok Marka za životnik: »Bi se utegnil kdo ob naju obregniti, da lenobo paseva. Prikrijva se jim.«

Po vseh štirih sta se preselila za grm in toliko razgrnila veje, da sta videla na pot.

* selitev, kar kdo pri selitvi vzame s seboj

Med prvimi je prisopla Rotija s košem na hrbtu.

Marko je pozabavljal proti Joku: »Eno samo kravico je dala v planino, pa nese posode za tri dobre mlekari-ce. Kaj misli, da bosta tudi junica in volček molzla.«

»Za Tevža nese. Boš videl, da bo prišel prazen.«

»Če bi trikrat eno noč moral prehoditi pot od doma na Jezerca in nazaj, svoji mami ne bi pustil nositi ba-senge. Grdo je to od Tevža.«

»Preveč ga ima rada, ko ima samo njega.«

»To bo še Tevžu žal, kadar mu bo mama umrla.«

»Kakor ga je naučila, takega ima.«

Prizvonile so krave. Pod parklji jim je hreščal pesek. Jok in Marko sta se pričela glasno pogovarjati, pa jih na pot ni nihče slišal.

Spet ni bilo Marku všeč: »Oba vélika zvonca, krniški in rodinski, zadaj nekje pojeta. Kaj da ga prva krava ne nosi?«

»Čigava pa je?«

»Trlejeva.«

»Kateri dve ga pa nosita?«

Marko je previdno dvignil glavo nad grm in pogledal: »Krniškega Podrobarjeva, rodinskega pa Honova.«

»Trlej je bolj vesel, če gre njegova krava brez zvonca prva, kakor če bi ji obesil na vrat veliki zvon svetega Kle-mena, pa bi med zadnjimi hodila. Mar mu je. Podrobar-ju in Honu pa je. Lukež je prav naredil. Zakaj bi si po

nepotrebnem nakopal zamero. Saj vsi vemo, in Trlej tudi, da oblastne ljudi vsaka smet boli.«

Pa je res Lukež znal. Zastavil je tretjineka naprej in se je drugih tako ognil, da je ostal sam z ženo pri križu.

Marko in Jok sta pridržala sapo.

»Lenka, sedaj boš šla nazaj.«

»Lukež, naj grem na Jezerca s tabo. Še postlala bi ti rada.«

»Nič ne pojdeš. Do križa sva se dogovorila.« Že je praznil njen jerbas in polnil svojo bisago.

»Dolgčas mi bo doma. Tri mesece te ne bo.«

»Kaj res misliš, da te imam tako malo rad?«

»Saj ne boš utegnil.«

»Zakaj pa so noči. In jaz, kakor fant.«

»Lukež.«

Pobožal jo je po licu.

»Še pomoliva malo,« je opomnila Lenka.

In sta prosila božjega varstva; pa ne sebično vsak zase, ne; on za ženo, ona za moža.

»Zbogom!«

Vse mu je Lenka hotela dati. Še psička Žabo je zapodila za možem, da mu ne bo na Zavrhu preveč dolgčas.

Jok je pošepetal Marku: »Ne vem, ali bo tale kužek prišel s planine. Pa je le prav naredila.«

»Kdo bi bil mislil, da se imata tako rada.«

Nazadnje so majerice prignale prašiče.

Frčejeva Reza jih je vabila za sabo z narobkanim čerhom turščice.

Brkovčeva Franca, Mihov deklíč, jim jo je včasih iz cajnice posula.

Bajtnikova Mica jih je s šibo priganjala.

Trljeva Meta je pa z rokami ploskala in jih zavračala in se je za vsak prazen nič na glas smejala.

Marko se je pokazal: »Meta, zvonec obesi prvemu, pa potegnejo vsi pujsi za njim.«

»O, Marko!«

»Kmalu priženi za nami.«

»Še ta teden.«

»Na, na! Pujs!«

In so se razšli.

Za krniškim mostom je Žaba zabevskal. Izsledil je zajčka in ga podil v rovte. Naenkrat je sam zacvilil. Jok je takoj vedel:

»Ta ne bo videl Jezérc. Hitro si ga je privoščil volk.«

»Lenki bo hudo.«

»Bo — moj ‚španec‘ je pa le vzdržal.«

»Dober pes bo.«

»Kaže.«

In sta odšla vsak k svojemu tropu.

*

Že več dni je Podlipnico skrbela Ančka, ki se je z nerazločno izgovorjenimi besedami v spanju izdala, da se boji tistega jutra, ko bo Marko gnal čez Vrh.

Pa »razumna in tiha žena se z ničimer ne zamenjuje«.

Najela je še Primožovo Rozalko, da bi tudi ona ne videla bridkosti oča Jerneja, ki po dolgih letih ne more več z jarci čez Vrh in komaj še s palico pride iz hiše, in je obe dekleti navsezgodaj poslala pobirat kamenje na deteljišče.

Manica pa je otrok, ki še ne vidi v dušo, in bo verjela Jernejevim besedam. Naj ostane pri starem ovčarju; samega ne sme pustiti.

Ančka jo je vsak dan bolj skrbela, Podlipnico, razumno in tiho ženo.

Ančka in Rozalka sta se prestopavali vsaka po svoji srdi*, se priklanjali k zemlji, pobirali kamenje, katerega so ob nakladanju detelje iz rodovitne prsti izgreble grablje, ga metali v trugo, ki sta jo zdaj Ančka zdaj Rozalka pehali s sabo vštric po razoru, in odnašali v njej, vsaka za eno uho, nabrano kamenje na posekane ozare.

Govorili sta samo najpotrebnejše, obračali se pa tako urno, da je bilo kljub jutranjemu hladu do takrat, ko je Marko prignal svoj trop na Reber, že obema vroče.

Rozalka se je spomnila skrbi polnega popoldneva na cvetno nedeljo in se je razveselila:

* leha, ogon

»Ančka!«

Ančka je globoko sklonjena hitela pobirati kamenje in je skušala prikriti Rozalki obraz.

»Ančka! Ali ne slišiš?«

»Kako si rekla, Rozalka?«

»Čeprav so tako nasprotovali, pa vendar žene Marko čez Vrh.«

»Žene. Čez Vrh žene.«

»Dober je vaš ata.«

Podlipnikova ni odgovorila. Spomnila se je na mamo, ki ji je šele sinoči, ko sta legali spat, povedala, da bo morala navsezgodaj na njivo. Kaj bo o njej, o Ančki, mislil Marko, ko mu edino ona, Ančka, ni voščila srečne planine. Še doma je ni bilo danes zjutraj; sinoči je pa prepozno zvedela: »Oh! Naša mama,« se je po tihem vznemljevala na mater, na razumno in tiho ženo.

Želela je biti Primoževa, Markova sestra: »Kaj se tebi mara, Rozalka.«

»Ali si mar kaj bolna, Ančka?«

»Nisem. — Ne vem.«

Če bi bila Ančka vedela, kako kar ni mogel Marko odgnati jarcev z dvora, da je bilo celo Podlipnici žal, ker je poslala Ančko zdoma, in kako je še z vasi iskal Marko v Podlipnikovih oknih Ančko, bi ji bilo še huje.

Ropotaje je padalo kamenje v trugo. Obema dekletoma, Ančki in Rozalki, pa so uhajale misli in oči čez po-

lje, čez vas in čez Reber k Marku, ki je gnal čez Vrh največji trop v srenji, Marko, najmlajši ovčar.

Nič manj ni hodil v mislih z njim, z Markom, Jernej. Samo — drugače je hodil kakor sestra in, no — Ančka. Na vrtu je sedel, na nizkem stolčku. Manica je stikovala okrog dreves.

»Da mi ne boš jedla zelenih češenj.«

»Ne bom, oča, so še prekisle in predrobne. Sama koščica jih je.«

»Tak si jih že pokusila.«

»Sem jih. Pa so zanič.«

Gledal je v Péči, kjer je čez meli gnal Marko z Volkunom, naravnost po Brunku navzgor pa Jok s Hrustom: »Prehitro žene fant. Na Vrh se jima bosta tropa zmešala in vso planino jarci ne bodo vedeli, čigavi so. Joka bi moral spustiti naprej. Saj pravim, kako je narobe, ko človek opeša.« Godrnjal je sam zase.

»Ali bi kaj radi, oča?« je prihitela Manica.

»Nič, nič, Manica. Kar igray se.«

Ko bi se bil Jernej spomnil, kako je tudi njegov trop nekaj let, ko je še njegova rajnica živela, neurejeno in zmedeno hodil čez Vrh, bi se bil za Marka bolj bal kakor za Rozalko in Manico. Pa on, starec, niti slutil ni, da Marko, mladec, kaj malo misli na jarce in da je Primožev fant tako žalosten zaradi Podlipnikovega dekliča, tako žalosten, da se jezi na Ančko, ker mu ni voščila

srečne planine. Res! Primožev Marko na Podlipnikovo Ančko.

Žal mu je bilo, da je Podlipnikov ovčar, žal, da ni šel na Koroško past.

Manica je pobrala v travi dva para zraslih, prezgodaj odpadlih češenj, si jih obesila za uhlja in se prikošatila k Jerneju:

»Oča, pogledjte, kako imam lepe uhane.«

»No, no, Manica! Grdi so; pa ti tudi, ker se šopiriš.«

»Pa če bi bile češnje že zrele in rdeče?«

»Ph!« se je razhudil, »še takrat bo prezgodaj za nečimrnost, ko boš sama kakor zrela češnja, če boš kdaj.«

»No, pa ne.« Vrgla je zelence v travo.

»Kaj se nič ne bojiš, da bi na Zavrhu medved ne raztrgal Marka?«

»Še malo ne. Medved naj se boji Marka.«

Vendar je obstala pri oču in se z njim vred zazrla v Peči. Jokovih jarcev ni bilo več videti; Markove pa je Volkun poganjal skozi tesen pod križem. Marko sam je pravkar stopil od križa na nasprotno stran poti in obstal na visoki skali. Iz vasi in s polja se je videlo za njim in nad njim samo jasno nebo.

»Traa-taaa!«

»Trobi,« se je razveselila Manica.

»Slabo trobi,« se je vznevoljil Jernej.

»Hooohooj!« se je oglasila s polja Rozalka.

»Hooj,« se ji je pridružila v vrtu Manica.

»Traa-taaa!«

Dekleti sta izsuli kamenje iz truge in obstali tesno druga ob drugi. Bolj iz otroške preprostosti kakor zares je šinila v glavo Rozalki čudna misel: »Tebe kliče: Aan-čkaaa.«

»Hooohoooooj!« se je odzvala Ančka, se tisto jutro prvič nasmehnila in se tesno pritislila k Rozalki, Markovi sestri.

Marko je spoznal njen glas in je še enkrat zatrobil: »Traa-taaa! Aan-čkaaaaa!«

Marko je zginil s skale, odšel za tropom in sram ga je bilo, da se je jezil nad Ančko.

S polja se je odzvalo še več hohojev in v nobenem ni bilo sovraštva. Zavist se je skrila in molčala, odkar je Marko obstal pred medvedom.

Dekleti sta zopet prijeli za trugo:

»Pobožala bi te, Ančka, ko bi ne imela od prsti grdih rok.«

»Poljubila bi te, Rozalka, ko bi ljudje ne videli.«

Obema je bilo tako dobro.

Jernej pa je skril glavo v dlani. Manica je mislila, da je zadremal, in se je tiho izmuznila od njega, da bi ga ne zbudila.

Staremu ovčarju pa so same od sebe začele teči solze. Tako hudo v življenju mu je bilo samo še tisto uro, ko so

mu zabili rajnico v krsto. Z njo je živel kratka leta, z gorami pa nad pol stoletja. In nikoli več jih ne bo videl. Nikoli več:

»O, ljubi moj Bog!«

In je videl Boga-Očeta. Z visokih oblakov je priplaval na rahlo meglico v škrbino med Stolom in Srednjo pečjo in ni imel zlatega žezla v roki. Skoraj delavniški je bil in ga je dobrohotno ogovoril, njega, opešanega ovčarja:

»Ali spet za vnuke moleduješ?«

»Gospod Bog! Zase bi prosil. Če ti je prav, vzemi me k sebi; dognal sem.«

»Kaj pa Marko, Rozalka in Manica?«

»Boš pa ti nanje popazil.«

»Ali sedaj veš, da vem?« Skoraj hud je bil.

»Vem, vem, vem.«

»Prav.« Zopet se je dvignil proti visokemu nebu in čim više je bil, tem bolj je bil prazničen.

»Ljubi moj Bog, še nekaj.« Pogledal je nazaj.

»Če bi me v nebesih zraven moje rajnice posadil.«

Ni mu odgovoril. Zginil je.

Rozalka, ki je prišla kuhat južino, se je oča prestrašila, tak je bil. Pomagala mu je v hišo.

*

Drugi dan zgodaj dopoldne je prignal za Markom in Jokom na Jezerca Gašper Pokljukar Muhovčev trop. Nje-

gov pes, Ravs mu je bilo ime, se je takoj pokadil v Hrusta, pa je hitro odnehal, ko je zarenčal nad njim Volkun.

Okrog poldneva je pripel za Planjavčevimi jarci Mežkov Joža. Imel je za varstvo slabotno psico Živo. Pa ga ni nič skrbelo.

Zadnji je pripasel do koč Podrobarjev trop šaljivi Blaž Podgošar, brez psa. Ko so ga vprašali, kaj bo, če se pri-tihotapi volk, jim je odgovoril: »Naj le pride. Mu bom tako povedal, da bo od smeha počil pa bo sit.«

Reber je obmolknila in počivala. Le vsako jutro in vsak večer so zapeli kozji zvončki in redkokdaj Koračkov rog.

Oživela pa je pot čez Vrh. In iz nje je marsikako jutro, kadar so nesle dekleta v rožastih škafih, z belimi prti prevezanih, mleko s planine, zaplavalala nad poljem med Pečmi in Savo zdrava pesem.

PETO POGLAVJE

SLEČ ŽARI

Zadnjo skledo mleka je posnela Bajtnikova Mica, pokrila smetano in je, dasi ni imela navade sama s sabo govoriti, glasno spregovorila: »Prav ponjo bom morala iti.«

Mica je že več let planinila v rodinski koči, ki je bila edina zidana na Jezércih; dandanes je zapuščena, bo v nekaj letih razvalina in bo izginila, kakor so izginile druge stare koče in tamori.

Izpred praga se je ponovno ozrla proti spodnjemu jezercu, na stezo, po kateri je počasi prihajala Frčjeva Reza z velikim šopkom razcvelega sleča v roki.

»Drugam moram obrniti misli dekliču,« je sklenila korenjaška Mica in sedla na klopco pod smreko, tako debelo, da sta jo dva moža komaj objela.

»Rezka! Najbolj rdeče vejice sleča si nalomila. Prisedi!«

»Za pred Mater božjo sedmerih žalosti sem jih.« In je sedla.

»Sem videla, da si jo prinesla s sabo v planino. Ne vem, če si prav naredila.«

»Nekaj svetega moramo imeti tudi v planinah pri sebi, ko k mašam ne moremo.«

»Imaš prav. Pa — ne s sedmerimi meči prebodenega srca žalostne Matere božje za mladega dekliča, kakor si ti.«

»Najlaže pred njo molim.« Solze so ji stopile v oči.

Mica jo je prijela za roko in jo očitajoče pogledala: »Rezka?«

»Kaj me gledaš?«

»Spet si bila v Globokem potoku pri Štefanovem križu.«

»Kako to veš?«

»Pred mano na Zavrhu nihče nič ne more skriti. Še mravlje ne kadila in svoje zalege. In ko si predvčerajšnjim vsa zasopla pritekla h kočam in pripovedovala, da si v Globokem potoku čutila medveda, sem kmalu za tabo prišla tudi jaz. In jaz sem bila tisti medved, ki je v gošči nad Štefanovim križem godrnjal in lomastil.«

»Zakaj si me tako prestrašila?«

»Zato sem te, ker nisem mogla več gledati tvojih solza in ker sem te hotela za vselej oplašiti, da ne boš več hodila jokati za Štefanom.«

»Oh! Da ga je morala smreka ubiti. In še previden ni bil. Oh! Preveč sva bila prijatelja.« Skrila je glavo v rdeči sleč in bridko jokala.

Mica jo je nekaj časa molče opazovala in premišljala, ali bi ali bi ne. Pa ko se je spomnila, da Reza nima mame, pravzaprav nikogar, se je odločila, da bo. Prisedla je tesno k njej, k revici, in jo milovala kakor lastnega otroka.

»Rezka! Kakor te ogledujem, ne morem verjeti. Ne bo res. — Morebiti le drugače nisi zdrava.«

Rezka je dvignila glavo in jo začudeno gledala. Ni je razumela. Samo čutila je, da ima Mica, robavsasta Mica, srce in da ima njo, Frčejevo Rezo, zelo rada.

Mica se ji je pa nasmejala. »In četudi je res: če sta se imela rada. Vsak človek kaj pogreši. Res da nimaš mame in pravzaprav nikogar. Bom pa jaz tvoja mama. Nisem praznih rok. Po Zavrhu je v vsakem grmu krajcar in jaz jih dolga leta nabiram in ne vem pravzaprav nikamor z njimi. — No, reci da.«

»Mica! Ni res, kar misliš.«

»Saj sem rekla, da ne morem verjeti. Kaj pa potem tožiš, da ni bil previden!«

»Zaradi naju dveh mu niso zapirali nebeških vrat.«

»Zaradi drugega pa tudi ne. So mu jih mar zaradi žuljavih rok in pretegnjenih kosti?«

»Mica!«

»No kaj?«

»Pa mi bodi mama. Pa ne zaradi denarja. Tako —«

»Bom, če boš ubogala.«

»Bom.«

»Poglej! Štefan je v nebesih, če še ni, pa še bo. Moli zanj! Ti si pa na zemlji, na kateri vsak človek nosi svoj križ, pa je vseeno lepa. Vstaniva! — Poslušaj! — Z vseh bregov se zlivajo glasovi zvoncev h kočam v eno samo pesem, ki človeka ziblje. Kaj so proti njej Bovčani z basom, škantom in pa klarinetom v zasmrajenih gostilnah in na zaprašenih skednjih ob svatbah. In kakšne odre je naredil sam Bog našim godcem: konjem, govedi in drobnici. Podstavil jim je živo skalo, jo pregrnil s travami, obsenčil z gozdovi in opletel z venci sleča. Po osojah ga je nasadil, da prehitro ne odcvete.«

Reza sama sebi ni mogla verjeti, kako da se je Mica tako raznežila, in je z otroško široko odprtimi očmi stala zraven nje, Mica pa je obmolknila in Rezi je bilo silno nerodno; ni vedela, kaj bi, in je hotela oditi: »Treba bo prijeti za žehtar; tretjinek že žene molzne krave h kočam.«

»Nikamor se ti ne mudi. Nisem še vsega povedala.« Prijela jo je okrog pasu.

»Ti si letos prvič prišla v planine, jaz sem se postarala v njih. Tri pomladi boš vsako leto preživela. Prvo doma, drugo med žarečim slečem na Jezercih, tretjo na Zelenici, kadar murke zagore. Srednja je najhujša.«

»O, to bo lepo! Kar vse življenje bom planinila.«

»Je lepo, pa je tudi hudo. Preveč razgiblje pomlad srca. Še butasti Žorga se bo otajal za dan, dva, potem bo pa spet zamrznil.« Pošepetala ji je na uho, čeprav ju nihče ni mogel slišati: »Zlepa nikomur nič ne verjemi! Sicer bom pa že jaz vse videla, saj sem sedaj tvoja mama.«

»Si. Le bodi!«

Odšli sta vsaka v svojo kočo. Reza je pozabila postaviti pred žalostno Mater božjo razcveli sleč.

Mleko je pelo v žehtarje. Pa je pomolila Mica glavo okrog kravjega repa in razigrano opomnila Rezo: »Ti, Trljeva Meta bo še mleko zlila. Samo na Bukovo peč gleda, čez katero žene Marko jarce. Haha! Kaj ti nisem rekla, deklič, da sleč žari.«

»Morebiti si prezgodaj obsodila.«

»Nje ne. Za fanta pa še ne vem.«

Napenili sta polne žehtarje mleka in ga odnesli vsaka v svojo kočo.

*

Ovčarji so zaprli v tamore vsak svoj trop. Kakor šestero snežnih zametov, kateri, na debelo nanesen v globoke kotanje, do poletja niso skopneli, so ležali jarci v nepokritih stajah, z zloženim kamenjem ograjenih. Črne živali med drobnico pa so bile kakor temno kamenje, ki se je privalilo s strmin v nižino na sneg.

Psi so poiskali po kočah svoja korita in pohlastali pripravljeno večerjo, ovčarji pa so pricoklali k skali sredi med kočami in tamori, po kateri se je spenjalo in igralo nekaj kozličev.

Vsak večer so se tako sešli in skoro vselej je kdo poštožil, da mu je ali medved vrgel jarca ali da mu jih je volk klal ali da se mu je kakšen izgubil in ga ni več. Večnoma so bile to motoglave živali, ki jih ni bilo posebno škoda. Joku pa je medved odnesel eno najlepših ovca.

Stali so pred skalo in se pogovarjali:

»K tamorom se ne upa zverina zaradi ognjev in psov, za tropi na paši pa še v jasnih dneh stikuje.«

Radovednost je prignala tudi Tevža. Med ovčarje ni hotel stopiti zaradi Marka; spodil je kozliče s skale in sam sedel nanjo.

Zadnji je prišel Jok, kateremu so hiteli povedati:

»Marko je zopet do zadnjega jagnjeta vse prignal h kočam.«

»Prav,« se je razveselil Jok.

»Kakšen zlomek je vendar to, da imamo že vsi drugi več dni izgube, še ti eno, Jok, on pa noben dan nič!«

Jok je mirno razložil, kakor bi učil: »Nekaj je sreča, največ pa Volkun, ki vedno obrača trop proti vetru in ga takoj ustavi, če zavoha, da ni varno. Pa bo že še tudi Marko prišel na vrsto. Da bi le prevečkrat ne. Kaj pa drugi?«

»Samo Podgošar — Blaž — pogreša troje jarcev.«

»Ti jih je volk zmetal?«

»Mi jih ni. V Plaznini so se nekam vtaknili. Nisem jih mogel izslediti. Jutri zjutraj bo pa skoro gotovo že prepozno.«

Jok je pomislil: »Škoda jih je. Res bo kmalu noč; pa saj bo jasna in nekaj lune bo tudi. Če bi Marko šel z Volkunom in bi še mojega Hrusta s sabo vzela, jih skoro gotovo rešita.«

»Še mojega Ravsa vzemita,« je ponudil Pokljukar svojega psa.

»Bolj prav, da ne, ko se z Volkunom takoj skoljeta.«

»Pojdiva brž!« je silil Marko.

»Večerjala bi še prej.«

»Kaj večerja!« je dejal Marko in tenko zažvižgal: »Volkun! Hrust! K meni! Fi-fiii! — Kar hiti,« se je obrnil k Blažu, »te bom že s psoma dohitel.«

Psa sta vesela pritekla. Marko jih je grede, ko je odhajal, pobožal: »Priden, Volkun! Priden, Hrust! Oba pridna!«

»Ga nimata psa zastonj rada.« In so odšli vsak k svoji skledi mlečne kaše.

Tevžu se je upirala in jo je skoraj polovico vrgel v pomije. Zmaknil je cokle, sezul nogavice in rekel, preden je odšel: »Noge me pečejo, jih grem v roso hladit.«

Komaj se je dobro znočilo in so pozaprli koče, se je Tevž kakor lisjak prioprezoval k Podlipnikovi jarčji staji, previdno odprl novo lesno, komaj za enega jarca na široko, in se kakor maček splazil k drobnici, katera se ni kaj prida vznemirila. — Kako naj živina, in še posebno jarci, razloči ponoči Tevža od Marka. — Ujel je za volno jarca in ga pahnil skozi lesno iz staje. In še drugega in še in še. Skrbno je pazil, da ni prijel nobene živali z zvoncem: »Ne bo jih zlepa dobil Marko, četudi ostanejo živi.«

Tiho, da ga nihče ni mogel slišati, je odgnal mali tropič proti Podjavoru, se hitro vrnil in še slišal s svojega ležišča, kako sta vsa zadovoljna prignala Marko in Blaž vse tri izgubljene jarce, jih zaprla v Podrobarjevo stajo, Marko pa Hrusta k Blažnikovim jarcem, voščil lahko noč in ukazal svojemu psu: »Volkun! Čuvat! Hop!« Pes je skočil, kakor skoraj vsak večer, čez ograjo v stajo. Za Markom pa so takoj nato zaškripale duri Podlipnikove koče.

Skodoželjno se je nasmejal Tevž v okajene skodle: »Nimaš še nič izgub, ti edini; bomo videli, kdo jih bo imel do nedelje največ.«

Pastirji in majerice, vse je pospalo. Na planjavi med obema jezercema so bili konji ob travo. V pokritih tamorih, večinoma napol v zemljo vkopanih, je prežve-

kovala goved, Žorgovi voli in Lukeževa čreda; za kamnitimi ogradi pa jarci.

Kakor bi tudi zvonci na vratovih spali, se je redkokdaj kateri oglasil in še takrat prav rahlo.

Ozek krajec lune je že davno zginil. Na jasnem nebu pa so pomežikovale zvezde, kakor bi si hotele skozi temo ogledati, kaj se godi na zemlji.

V goščah so se oglašale sove.

V stajah pa so stražili psi: Volkun in Hrust in Ravs in Živa.

*

Majerice so vedno prve vstajale, še pred svitom, da so do sonca pomolzle krave. Saj so po južini navadno zopet malo legle. Pastirji pa, ki čez dan pri tropih niso smeli prav nič zadremati, so radi dalje poležali.

Utrujen od prejšnjega dne je Marko tako trdo spal na frči, da ga je morala Brkovčeva Franca večkrat porukati, preden ga je prebudila: »Marko! — Marko! — Marko! — Zbudi se vendar!«

»Kaj pa je?« je vprašal še v polspanju.

»Od svoje staje leso si snoči pa pozabil zapreti.«

»Nisem. Sama si jo odprla, pa me hočeš oplašiti. Mir mi daj, da bom spal, saj še ni dneva.« Obrnil se je v paž in hotel še enkrat zaspati.

Franca pa ni odnehala: »Marko! Vstani! Zdi se mi, da nekaj jarcev manjka.«

»Beži!«

»Res!«

Marko, ki je sedaj sprevidel, da ga domača majerica nima za norca, je poskočil s frče, kakor bi ga bil vrgel, nataknil cikle in planil iz kočice k staji. Obstal je pred napol odprto leseno, se sklonil k zemlji in se zagledal v sledove:

»Seveda, da so šli jarci iz staje. Pa — ali vidiš — za vsemi jarci je šel še človek, ki je bil bos.«

»Vidim.«

»Le čigava je ta noga? Joka poklič!«

Franca se je urno obrnila. Marko pa je poiskal še nekaj odtiskov bosih nog in dognal potlačene pete in da je na desni nogi palec zavihan, na levi pa mezinček podvit. Opozoril je na to Joka in Franco in jih prosil, naj si natančno zapomnita, da bosta lahko kdaj pričala, poklical Volkuna, ga zastavil na sled in se podviral iskat izgubljene jarce. »Ne spuščajte tropa, dokler se sam ne vrnem,« je še odredil in izginil v jutranji somrak.

Volkun ga je kaj kmalu privedel do pogrešanih jarcev, ki so celo pred svojim psom varuhom odskočili, tako so bili preplašeni. Ko je Marko z Volkunom preiskoval, če še kje tiči kaka žival, je naletel na čednega koštruna s pregriznjenim vratom. »Volk,« je takoj sprevidel ovčar.

Od njega pa je peljala še krvava sled v goščo. Volkun je silil za njo, pa mu Marko ni pustil, kakor bi mu bil rad; ni mogel čez dan pogrešati psa.

Krave so bile še pri kočah, ko je Volkun prignal izgubljeni tropič pred stajo. Marko pa je privlekel na vlaki, s trto zvezani, mrtvega kostruna pred kočo, ga pustil na njej in odšel štet jarce. Manjkalo mu je samo eno lansko jagnje.

»Bal sem se hujšega,« je povedal majericam, ki so radovedne čakale, koliko je škode. Brez kosila bi bil gnal past, če bi ga ne bila opomnila Franca, da ga čakajo žganci in mleko.

»Še kostruna bi moral pravzaprav odreti, preden grem,« se je domislil Marko.

»Kar ženi, ga bom že jaz,« se je ponudila Mica.

»Kaj misliš, Marko, kdo ti je izpustil jarce?« je vprašala Trljeva Meta.

»Nič ne mislim, vem in ve tudi, če niste slepe.«

»Pa kdo?« je vprašujoče po vseh pogledala s svojimi modrimi očmi Frčejeva Rezka, ki v svoji otroški duši ni nikogar dolžila. »Res ne vem.«

»Če res ne veš, ti pa povem: Podvihani palec! — Ali sedaj veš?«

Kakor bi zarezetala kobila, se je zasmejala Mica in za njo še dekleta.

»Boljšega pritikljaja mu nisi mogel dati. ‚Podvihani palec‘ naj bo, vsaj ne bo vedel, kdaj se o njem pogovarjamo. Če bo pa le pogruntal, se ga bomo pa vselej lahko hitro znebile.« Tako je bil vseč to jutro Marko Brkovčevi Franci, da, če bi Miha ne bil Miha —? Seve, Mica bi pa obdolžila razcvetele plazove sleča.

Marko je odgnal svoj trop.

Pred kočjo pa je stopila Mica, napravila z dlanmi trobilo, poklicala črednika, ki je s tretjinekom gnal krave na Bāsališče, in mu zakričala: »Lukaaa! Nič ni hudegaaa. Samo eno lansko jagnje manjkaaaa. Pa še tisto je bilo grintavooo.« Ooo, ooo, ooo, se je odzval odmev.

»Da ne bo ‚Podvihani palec‘ mislil, kako je Marku skljudal,« je povedala Mica dekletom, nabrusila nož in se lotila koštruna. Vsi so ga jedli zvečer in še drugi dan, tudi Tevž.

*

Pastirji so zjutraj naglo odganjali trope na pašo, se porazgubljali vsak v svojo stran, pod noč pa so počasi pri-zvonkljali z živino nazaj h kočam.

Majerice pa so imele največjo zadrego zjutraj in pod noč; čez dan so posnemale, sirile in medle, hodile druga k drugi v vas in se največkrat sešle pri izkušeni Mici.

Brkovčeva je stopila v rodinsko kočjo: »Zadnje dni sem nečesa pogrešala v planini, pa se nisem mogla

spomniti, česa manjka. Sedaj vem. Mežkov Joža je utihnil in nič več ne poje.«

»Saj res,« ji je pritrdila Meta. »Ga bomo morale prositi, naj nam še kaj zapoje. Lep glas ima in toliko pesmi zna, da mu jih nikoli ne zmanjka.«

»Morebiti je bolan,« je sočustvovala z njim Frčejeva.

»Pa še hudo je bolan; na srcu,« je vedela Mica.

»Kaj ga mar dekline ne mara? Pa je dober fant.«

»Saj nobene nima.«

»Ga bo že minilo. Potem bo pa spet pel.«

»Meni se pa smili,« je zopet sočustvovala z njim Rezka.

»Pa se mu ponudi. Preklicano bi bila lačna. Na pesmih kuhan sok je redek,« jo je zavrnila Mica. »Bi pa še ‚Podvihani palec‘ za bolj gostega zaslužil, kakor je malo prida.«

»Podvihani palec!«

Hi, hi, hi, so zahihitale in odšle vsaka za svojim delom.

Tudi pastirji so začeli zvečer, ko so zaprli živino, zelo pogosto obiskovati majerice.

Tevž je ogledal, da je Brkovčeva Franca sama doma, pa je stopil v Podlipnikovo kočo:

»Kaj sta te kar samo pustila Marko in Jok?«

»Saj me ni strah.«

»Pa bi ti vsaj kratek čas delala, tako brhkemu dekliču, kakor si ti.«

»Boš pa ti kaj povedal, da bo prej noč.«

»Prav gotovo ti je po Mihu dolgčas.«

»Kaj mi bo dolgčas, saj mi ga ti krajšaš.«

»Veš, Francka, jaz bi vsak dan prišel k tebi v vas, pa ne maram zaradi vašega ovčarja.«

»Kaj pa Marka briga; saj ni moj fant.«

»Ti ni treba biti žal, če ni. Metlo bi ti pa lahko vendarle novo naredil, ko je ta že obrabljena.«

»Saj jo je nameraval, in to prav ono jutro, ko je šel pod Javor jarce iskat. Sedaj pa noč in dan išče tistega, ki je takrat bos hodil po njegovem tamoru. Sled si je dobro ogledal in jaz tudi. Takoj bi ga spoznala.«

»Koga išče?«

»Podvihani palec.«

Tevžu je kar sapo zaprlo. Franca pa se je ustopila predenj, ga porogljivo gledala in mu še nagajala: »Tevž, zdi se mi, da se ti noge pote. Prav dobro de, če jih v mlačni vodi splakneš. Ti bom vlila kropa v pomijnik.« In preden je tretjinek utegnil odpreti usta, je že postavila pomijnik pred njegove noge: »No, kar sezuje se.«

»Ne, ne. Ne utegnem,« je zajecal Tevž in se podvihal iz koče.

Franca pa za njim na prag in ga je prav sladko vabila: »Nikar še ne hodi. Še dolgo ne bo noči in meni bo

dolgočasno. Saj ne bom Mihi povedala, če se ga bojiš, da sva se tudi midva malo rada imela v planini.«

Tevž se je naredil gluhega. Ko pa se je spomnil, kako neumno se je bil izdal, je zaklel predse: »Prekleta baba hudičeva.«

Od tistega večera se Tevž nikoli ni preobul vpričo drugih in tudi nog ni šel nič več v roso hladit.

*

Konjarja Tomaža je zadnje dni vsaka pot peljala k Bajtnikovi Mici. Mica se je tudi kar nekako pomladila in je govorila kakor najbolj razcvetelo dekle o rožah in sleču, ki je res tisto leto žarel kakor že davno ne.

In stari kirasir se je odločil. Še nobena ataka ga ni tako skrbela. Dolgo je molčal pri ognjišču, potem se mu je pa kar odtrgala beseda: »Mica! Morebiti bi pa le ne bilo preveč neumno, če bi se midva vzela.«

»Sedaj v teh letih?«

»Bolj prav je, če v sivih letih skuhava trmo, kakor če bi je nikoli ne. Vsak nekaj imava in ti še stanovanje; kar lepo bi bilo.«

»Prepozno si se spomnil, Tomaž!« Mica se ni norčevala.

»Otrok bi res ne bilo več. Pa zavoljo naju dveh.«

»Če bi mi bil ti to povedal kadarkoli, še pred štirinajstimi dnevi, bi bila kar gotovo rekla: Pa se vzemiva! Sedaj pa ne več.«

»Da si se v dvajsetih letih vprav zadnjih štirinajst dni tako premislila, mi kar noče v glavo.«

Mica mu je pa na uho pošepetala: »Tomaž! Jaz imam otroka.«

Konjar je odskočil, tako se je začudil: »Ti, Mica, otroka. Kje?«

»Pri sebi. V planini. Na Jezercih.«

»Kje?«

»Frčejevi Rezki, ki je tako sama, sem se ponudila za mamo in deklič me je z veseljem sprejel.«

»A tako. — Prav si naredila.«

»Kajneda.«

»Pa tudi to je prav, da sem povedal, kar sem. Laže nama bo odslej.«

»Saj je bilo dolga leta dovolj hudo. Tebi in meni.«

Zanaprej sta si bila Tomaž in Mica tako odkrita prijatelja, kakor si niti v mladih letih nista bila.

*

Marko je še pred kravami prignal h kočam. Tako je naspel jarce, da so mu začeli sredi popoldneva polegati in siliti domov.

Majerice so sede le pri Mici pod smreko.

Trljeva Meta je dregnila Brkovčevo: »Pojdi in daj Marku jesti.«

»Če je lačen, si bo že sam kaj poiskal. Pa ne verjamem, da bi sedaj hotel jesti.«

»Uh, nič mu ne postrežeš.«

Ostale tri so si pomežiknile.

Marko je res vzel samo sekuro in vrv iz kočice in odšel po drva pod vlak. Mimo Metine kočice je vodila steza do Podlipnikovih drv.

Meta se je izgovorila in odšla v svojo kočico, vse so vedele zakaj.

»Danes ga izpazim,« je takoj sklenila Mica.

Večkrat je že šel Marko mimo Metine kočice; vselej je stal deklič na pragu; vselej sta spregovorila nekaj besedi; ustavil pa se Marko ni.

In Mica, ki je imela oči, da je tudi na daljavo razločila poteze na obrazih, je ugotovila, da je Marko z Meto samo prijazen kakor z vsemi, z mladimi in starimi, več pa ne čuti do nje. Še več; da ve, kako je Meti všeč, pa noče videti: »Pa se bo morda kmalu ženil, ker Jernej ne bo dolgo. Ej, če bi Rezko, mojo Rezko —«

Začela je hvaliti njegovo pridnost, poštenost, podjetnost, postavo, vse: »Že kar v očeh mu bereš, da ne bodo pometali z njim.«

Franca ji je pomagala: »Kakor sva si že prišla navzkriž, pa me vendar ni sram priznati, da, če bi že Miho-va ne bila, bi bila kar vesela, ko bi me Marko vprašal.«

»Katerakoli ga bo dobila, ne bo je treba biti sram svojega moža,« jima je potrdila še Reza.

Teh besedi svoje Rezke je bila Mica silno vesela: »Morda bo le.«

Franca pa je povedala:

»Bogve, kaj bo še z Markom, ko se je tako napačno zagledal.«

»V katero?« sta bili obe drugi radovedni. »V Podlipnikovo Ančko.«

»Kaj je znorel,« se je skoraj razhudila Mica.

»Saj ga Ančka tudi rada vidi.«

»Tako,« se je hudovala Mica še naprej.

Reza pa jo je mirila: »Kaj moreta zato.«

»Drugam naj obrne misli, drugače bo preveč pretrpel,« je skrbela za Marka Mica in mislila na Rezko, ki je pa drugače vedela povedati: »Misli si pač še dajo ukazovati, srce pa ne. Hudo mu bo, naj ne vem kam ukaže svojim mislim. Srce ne pojde za njimi.« Pa je bil Rezki Marko hudo všeč, najbolj zato, ker ni znal skriti, da se je previsoko zagledal. In prav dobro je vedela, kam je hotela Mica obrniti njene misli in želje in srce: »O, ne. Fanta ne bom nikoli prevzela drugi; to mora preveč boleti.«

Zvečer je šla Rezka po vodo. V jezercu je plavala že skoraj polna luna. Od njega k smreki, pod katero je Mica znova tkala svoje misli, pa sta prispela Mežkov Joža in Frčejeva Reza, ki je postavila vodo v kočo in tesno prisedla k Mici:

»Mamica! Lepo je, kadar Bog z venci žarečega sleča oplete planine.«

»Sem slišala pesem. Prav! Če se le ne boš še kdaj kesala.«

Potem sta še dolgo šepetali: »Pravzaprav je škoda, da mora delaven človek tudi v tako lepih nočeh, kakršna je nocoj v gorah, vsaj malo spati. Lahko noč! Mamica!«

»Lahko noč.«

Tiho sta legli vsaka na svoje ležišče, kjer se je Mica potolažila: »Bo vsaj na križ v Globokem potoku pozabila, Rezka.«

*

Tokrat je Gašper Pokljukar prignal prvi h kočam, zaprl Ravsa in šel naproti Primoževemu Marku, ki je gnal s Požganja.

»Marko! O sveti Marjeti bo moje žene god. Rad bi ji kaj kupil, pa nimam s čim. In otroci so tudi vajeni priboljška na ta dan.«

»Jaz ti ne morem pomagati.«

»Lahko mi.«

»Kako, ko nimam denarja.«

»Ti ga nič ni treba. V Bukovi peči,« mu je zaupno pripovedoval Gašper, »imam ogledanega čednega gamsa, pa mu ne morem do živega. Vselej se mi umakne tako v skalo, da ga od nobene strani ne morem s kroglo doseči. Ti, ki si korajžen, bi splezal za njim in mi ga potisnil zgoraj ven in — bumf. Če se bo nazaj pritakal, ga boš pa spodaj ven privalil.«

Marku so zažarele oči: »Kdaj bi ga pa?«

»Koj nocoj. Kar za mano pridi.«

»Bom.«

Marko je zginil od koč in pod noč je počila na vrhu Bukove peči Pokljukarjeva puška.

Pozno je prišel Marko domov in Franca, ki ni mogla pomiti z drugo posodo vred tudi Markove sklede, mu je nejevoljna očitala: »Le kje hodiš, da te ni večerjat.«

»Mar mi je nocoj kaša. Še vama je lahko žal, če sta se je preveč najedla. Franca! Jetrca nam boš naredila.«

»Kakšna?« je vprašal Jok.

»Gamsova,« se je pohvalil Marko.

»Kje si jih dobil?« je spraševal Jok, nič kaj vesel.

»Z Gašperjem sva povalila v Bukovi peči gamsa.«

»Prilegle se bodo. Marko, ti si pa fant,« ga je pohvalila Franca.

»Le naredi jih, jaz jih ne bom jedel,« je izjavil Jok in se obrnil proč.

»Zakaj ne?«

»S Pokljukarjem hodiš okrog. Še piti začni z njim.«

»Ženi bo kupil ruto za god in otrokom priboljšek.«

»Verjemi mu.«

Marka je grabila jeza, ker se je nadejal, da ga Jok pohvali, ga je pa grajal. Pa kompostelski romar še ni dokončal: »Seveda! Do gamsov in srnjakov dóbi slo, jarce ti bo pa zverjad odnašala. Kakšen ovčar pa boš?«

Marko je molčal; ni se maral prerekati s pobožnim možem.

Jok je pa odvrigel romarja in je govoril kakor grmeč Mojzes:

»Le. Vedi pa: Če bi z rokami iz trnastega grmovja travo trgjal in sušil in s tistim senom jarce redil, boš več mesa snedel, kakor če leto in dan postopaš za gamsi in srnjaki. Le, le! Le vdaj se sli. Seveda. V Vrličih, na najbolj strmi skali, visi tvoj parizar in najtežja vprega za predenj, s katero boš pripeljal sto centov blaga iz Trsta na Dunaj. Še nocoj splezaj ponj. Le, le, kar.«

Na trde besede se je tudi Marko opogumil in je zadirčno jezikal: »Če mi nič ne privoščiš.« Raztrgal je z rokami jetra, stopil na prag, požvižgal Volkunu in Hrustu in jih vrgel vsakemu polovico. Skoro mu je bilo žal, da je poklical tudi Jokovega psa, bolj iz navade ga je kakor s premislekom, pa se je prepozno spomnil.

»Čeprav si jih iz togote vrgel psom, si prav naredil. Zate je kaša.«

»Sem že tvojega zmerjanja sit.«

»Še kaše ti bo manjkalo, če boš z Gašperjem hodil.«

Franca je zagrebla ogenj v pepel in legla. Ker ni marala, da bi ju opravljali, ju je opomnila: »Le vpijta. Po drugih kočah pa poslušajo.«

Marko dolgo ni zaspal in je delal naklepe: »Še bom šel, še. — Kaj mu mar. — Kaj je mar moj oče? — Prava reč, če je romal v Kompostel. — Zanalašč bom s Trljevo Meto prijazen, da ga bo še bolj jezilo. — Saj nisem več otrok.«

Ko se je zjutraj precej pozno prebudil, je slišal pred kočo govoriti Franco: »Ne bo dobre volje. Ga je sinoči Jok precej trdo prijel, ker je šel s Pokljukarjem na gamsa.«

»Marko s Pokljukarjem —.«

»Ančka!« je sunilo Marka v srce, ko je spoznal glas in Ančkinjo žalost v njem. Sram ga je bilo, da bi bil najrajši potegnil kožuh čez glavo in bi nikoli več ne vstal.

»Kaj boš do sonca spal, Marko,« se je ponorčeval Cenek, ki je vstopil.

Marko je na videz premagal žalost: »O, dobro jutro, Cenek, pa si zgoden.«

»Se nama je mudilo.«

Z rožastim škafom in pisanim svitkom v roki je vstopila Ančka: »Dobro jutro!«

»Bog daj.«

»Marko! Mama je ukazala, da še danes priženi domov na sol.«

Kako je pokazala, da je Podlipnikova.

»Pojutrišnjem sem mislil.«

»Danes!« je ukazala.

»Bom gnal,« je odgovoril tiho, da se je komaj slišalo. Ančke se ni upal pogledati.

Ančki se je zasmilil in z božajočim glasom je rekla:

»Marko! Sinoči so prevideli vašega oča.«

Marku je zastala žlica v skledi. Planil je iz koče in spustil jarce. Ves zmeden je bil. Volkun ga je začudeno gledal. »Ooo! Da bi se v zemljo pogreznil.«

Na Bāsališčih je zaslišal peti vinjenega Gašperja neumno pesem. Ognil se ga je in mislil: »Gamsa je v Moste nesel, prodal in pil. Muhovčevi jarci se danes ne bodo do sita napasli.«

Še pravočasno je opazil Ančko, ki je nesla škaf mleka na glavi, in Ceneka z dežico smetane v roki. Skril se jima je. Na vrhu Črvivce pa je zagledal, da tudi Jok žene domov na sol. Spoznal je njegovo dobroto in umel žalost, ki mu jo je sinoči prizadel s svojo trmo. Počakal ga je in prosil, naj mu nikar ne zameri.

»Je že dobro, Marko, samo, da sprevidiš.«

ŠESTO POGLAVJE

JAGODE ZORE

Vsa objokana in zasopla je pritekla Primoževa Rozalka k Podlipniku in naletela v veži na Anco, ki je pripravljala malico za v polje: »Mama! Oča so padli v hiši in jih ne morem sama spraviti v posteljo.« Dekle je zajokalo.

Podlipnica je zasočustvala z Rozalko: »Sirota. Ti bom šla koj pomagat.« Ukazala je prestrašeni Ančki, naj napravi malico in nese na polje, in odšla z Rozalko k Primožu.

Jernej je ležal na golih tleh, le glavo je imel na blazini, ki mu jo je popravljala Manica, in močila s solzami oča in blazino. Podlipnica je takoj videla, da ni več daleč tista ura, ko se bo stari ovčar ločil s tega sveta. Dvignili sta ga z Rozalko na posteljo in Podlipnica je vprav premišljevala, kako bi namignila Jerneju, da se mu bo treba pripraviti, ko je Jernej sam spregovoril: »Bog ti plačaj, Anca. Po gospoda naj gre Manica. Naj pridejo z Bogom in z vsem. Ne bom več dolgo.«

»Po gospoda?« se je ustrašila Rozalka. »Manica ne more. Gospod vikar so danes v Radolci.«

Dekleti sta znova glasno zajokali.

Podlipnica pa jih je mirila: »Nikar ne vekajta! Manica! Steci samo v Jarše in reci našemu Jožu, naj vse pusti in pride koj s konjem domov in koleselj naj pripravi, da bo šel v Radolco po gospoda.«

Rozalka se je vsa zmedena vrtela po hiši: »Oh, mizo moram, pregniti, pa nimam ne prtov ne svečnikov ne križa. Nič nimam. Sem pa sama. Ko bi bil vsaj Marko doma. Kako naj si pomagam z otrokom, z Manico.«

»Nič ne skrbi,« jo je tolažila Anca. »Saj imamo pri nas vse. Mizo bova že medve z Ančko napravili. Marko bo pa jutri prignal na sol in bo tri dni ostal z jarci na Rebri. Ti samo oču strezi. In če ti bo česa manjkalo, pošlji Manico k nam iskat. Vse boš dobila. Saj ste pravzaprav naši.«

»Anca!« je pošepetal Jernej.

»Kaj bi rad, Jernej?«

»Dobra si. Ti bo že Bog povrnil.«

»Jernej! Kar pustiva to. Svoje življenje premisli!«

»Hooi,« mu je zacvililo v grlu. »Imam dobro premišljeno. Še preveč.«

Nočilo se je že, ko je zacingljal na vasi zvonček: »Z Bogom gredo.«

»Z Bogom gredo.«

Od vseh strani so hiteli Krničani s prižganimi svečami k znamenju na vasi in pred hišo po blagoslov. Vse tri roženvence so že odmolili v veži, pa še ni pozvonil ro-

dinski vikar Ignacij Ostenik, da bi smeli še drugi vstopiti v hišo.

»Le kaj se spoveduje tako dolgo Jernej? Morebiti pa le ni bil tako pošten, za kakršnega smo ga imeli?« Natolcevanje je začelo siliti v duše.

Jernej pa je hotel vedeti, kaj naj reče Marku, da bo držalo. Nobena beseda mu ni bila dovolj močna, da bi razboritega fanta, kakor je bil Marko, priklenila k dobremu za vse življenje.

In vikar Ignacij je pomiril Jerneja šele, ko mu je obljubil: »Bukve mu bom dal, oča, da bo lahko do smrti bral in da bo vse življenje imel zvestega tovariša, ki ga bo svaril pred nepoštenim. Joža, ki me bo peljal nazaj, jih bo prinesel.«

»Pristanem. Bukve bi držale. Pa kaj, ko fant brati ne zna.«

»Se bo pa naučil. Mu bom že pomagal.«

»Da se bo brati naučil in da bo iz božjih bukev bral, katere mu bom jaz sam na smrtni postelji dal, to mi mora obljubiti.«

Zapel je zvonček in Jernej je prejel Boga in v sveto olje so ga dejali: »Kyrie eleyson, Christe eleyson, Kyrie eleyson.« Podlipnici so med litanijami ušle misli k možu, k Cenu, ki jo bo prav gotovo pohvalil, da je poslala Joža z vozom v Radolco: »Zopet ima eno stopnjo več, ko bo dopovedoval gospodom, da je treba Rodine povzdigniti

nazaj v faro — Cena? — Kje je? — Najbrže bo spal nocoj bliže Dunaju kakor Krnicam —«

*

Manici se je sanjalo, da sta ležala z Volkunom pod češnjo in obema je bilo hudo vroče. Po stezi je prišel belo oblečen angel; zlato košaro je imel v rokah in v njej kakor jabolka debele jagode. Manica je prav dobro vedela, da jih nese bolnemu oču. Naenkrat pa je Volkun planil proti angelu in zalajal nad njim. Angel se je ustrašil in zginil. Manica pa je stekla k Volkunu, ga tako ozmerjala, da ga je bilo sram. Vendar mu ni prizanesla in ga je udarila še po gobcu in se — zbudila.

Odprla je oči in še vedno mislila, da je pod češnjo na vrtu. Opazila pa je blede svetlobo, ki se je pozibavala na steni nasproti vrat, in se čudila, zakaj gori v hiši leščerba: »Aha.« Zavedela se je, da leži v kamri na posteljici.

Spomnila se je prejšnjega večera in se popolnoma prebudila: »Oča bodo umrli. Kaj je angel šel že ponje?« Dvignila je glavo, poslušala in ujela težko bolnikovo sapo: »Ni še šel angel po dušo. Le mene je prišel spomnit, naj naberem oču jagod.«

Zjutraj je poiskala coklice, katerih že več tednov ni obula. Bala se je kač, ki lezejo po grobljah, kjer okrog grmov rastejo jagode. Ob stezi v Ključe je natrgala šop dolge trave in iz bilk spletla košarico.

Strahoma se je bližala prvi groblji. Ko bi bil vsaj Volkun z njo, da bi pogledal, ali je kača v grmu: »Volkun se kače nič ne boji. Še celo volka premaga.« Pa ga ni bilo.

Manica je hotela kačo prepoditi. Mahala je z rokami in jo plašila kakor kure: »Ššš, ššš, ššš!« Potem je previdno odgrnila veje in rdeče jagode so se ji zasmejale iz zelene trave.

Polno košarico jih je nabrala. Samo nekaj napol zrelih je pojedla sama. Druge je vse nesla oču, ki bodo umrli: »Bog ve, če kaj hudo zaboli, kadar človek umrje? To bi jaz zavpila; da bi se po vsej vasi slišalo.«

Jernej je pojedel samo dve jagodi, da bi Manice ne užalil. »Samo dve?« In Manica je prav dobro vedela, da bodo sedaj oča kmalu umrli, ko ne morejo več jesti jagod, ki so tako dobre.

*

Marko ni odnehal, dokler ni odšla Rozalka, ki je bila počitka zelo potrebna, spat v kamro k Manici. Zaprl je za njo vrata, da bi je ne motila brleča leščerba; sam je legel k peči na golo klop. Zaspal ni. Še kadar se mu je zadremalo, se ni pretrgala nit njegovih skrbi polnih misli.

Tiho, da bi ne prebudil oča, je sedel, oprl komolce ob kolena in podprl glavo kakor starec, katerega je upognilo trdo življenje.

Skozi odprto okno je slišal, kako je veter narahlo razgibal drevje. — Pod streho je poskočil maček. — V Lipju in v Ključih se je oglašal čuk.

Dušeč dim je predramil Marka iz premišljevanja. Narahlo, po prstih je šel ugasiti kadečo se leščerbo.

»Marko!«

»Kaj bi radi, oča? Vode?«

Jernej pa je odkimal in Marko je postavil lonček, v katerem je ponudil oču vode, nazaj na stol. Ujela sta se z očmi in razbrala iz njih drug drugega misli.

Jernej je zopet pogledal v platneno rjuho: »Hiša je itak tvoja. Njivo sem tudi tebi dal. Dekleta imajo kot, in kar je vaša mama prinesla atu, jima vse pusti: skrinjo, posteljo, obleko, vse. Če se bo pa katera možila, ji moraš napraviti novo skrinjo, novo mizo in posteljo; les samo. In vsaki sem izgovoril pet rajnšev. Saj ne boš hud, Marko?«

»Oča, več jima bom dal, več.« Marko se je premagoval, kar se je mogel, pa so mu vendar zatrepetale ustnice.

»Če boš imel,« je mirno odgovoril Jernej.

Marko je obmolknil, se naslonil na končnico postelje in zamižal. Jarci, konji, vozovi in široka cesta so zaplesali v temi pred njim. Vsa dolga pot s samimi klanci; od ovčarja do vozarja in še naprej do gospodarja, pot, ka-

tero izmed tisočih komaj eden prehodi, drugi omagajo ali se ubijejo, kakor se je njegov rodni oče, Primož.

Jernej pa je znova spregovoril: »Ne kakor brat, kakor oče skrbi za Rozalko in Manico, posebno za Manico, in še mama jima poskušaj biti, čeprav si še sam potreben staršev.«

Marko je stopil k zglavju. Ne kakor mladec, kakor mož je položil pred oča desnico. »Oča! Dokler bo ta gibala, jima ne bo hudega.«

Z obema rokama je prijel Jernej Markovo desnico. Pomolčal je in premislil, kako bo dopovedal fantu: »Samo z rokami, Marko, je težko služiti kruha za več ljudi. Roke in glava. Šele oboje kaj velja. — Obljubi mi, Marko, da se boš brati in pisati naučil.«

Marko je molčal, ker ni sam verjel, da bi mogel izpolniti, kar je zahteval oča.

»Obljubi!« je silil Jernej.

»Bi, ko bi vedel, kako naj se naučim.«

»Za prve začetke boš šel h gospodu vikarju na Rodine, tako sva se dogovorila z gospodom Ignacijem, potem se boš pa lahko sam bistril. Obljubi, Marko!«

»Obljubim!«

»Vem, da boš držal besedo.« Jernej je segel pod blazino in prinesel izpod nje staro židano ruto, v katero je bilo zavito nekaj trdega: »Vzemi in spravi v svojo posteljo, Marko. Nekaj denarja je notri, da boš imel za

prvo silo. In pa bukve so, iz katerih se boš brati naučil in v katerih je zapopadena modrost za ta in za oni svet. Beri iz njih. Predvsem zato sem te silil, da se nauči brati. Na!«

Marko se je branil sprejeti židano ruto, v kateri so bile, tako je že od otroških let mislil, skrite vse skrivnosti Primoževe hiše.

»Saj to hočem,« je silil Jernej, »da prevzameš skrb za vso hišo, in — Marko — reši me posvetnih skrbi.«

Marko je spravil omot do jutra v omarico.

»Marko!«

»Oča?«

»Delaj, kakor boš sprevidel, da je prav. Vendar, Jókovih nasvetov nikar ne zametuj!«

Marko se je spomnil, kako je prejšnji večer jezikal kompostelskemu romarju. Narahlo je od sramu zardel. Vedel je, da je zvečer Jok obiskal Jerneja: »Moder mož je; danes to vem, včeraj še nisem.«

»Saj ni hud nate, čeprav sta se sporekla. — Marko! Še nekaj bi te prosil, če ti ne bo pretežko.«

»No, kar, oča!«

»Kadar se bo Volkun postaral, ga nikar ne ubijaj. Pusti mu doživeti. Saj star pes skoraj nič ne sne.«

»Bodite brez skrbi. Že zavaljo Manice bi ga ne smel in sam bi ga tudi ne mogel.«

»Prav.«

Zjutraj, ko je Rozalka že kuhala pri ognjišču in je bil Marko že opravljen, da gre k Podlipniku solit jarce, ga je oča še enkrat poklical:

»Marko! Če ne boš hud. — Saj ne ti ne Ančka nič ne moreta zato, če se rada vidita, pa vendar, pomisli, da bi bilo bolj prav, če bi drug na drugega pozabila.«

»Bog daj, da bi.«

Jerneju se je razjasnil obraz: »Marko, če imaš pa toliko modrosti, potem me prav nič več ne skrbi umreti.«

Marko je odšel. Jernej pa je premišljeval, kako bo povedal gospodu Bogu, ko bo stopil pred njegovo obličje, da vse ve, in vse prav ve. Tako se je zamislil, da ni slišal ne voz, ki so ropotali na vasi, ne ptičev, ki so peli na vrtu, še Manice ne, ko je vstala in odprla hišna vrata.

Čudno. Volkun je pritekel od jarcev, se spel na posteljo in pritisnil svoj mrzli smrček k licu starega ovčarja in ga predramil iz zamišljenosti. Jernej ga je pobožal po glavi: »Volkun —«

Na vasi je zapel Podlipnikov veliki zvonec, pes se je odtrgal od postelje in stekel k tropu.

*

Cvetje na lipah je že rumenelo. Razcveteli lan je podrhteval na njivah, kakor podrhteva v soparici jasno nebo. Žita so valovila po polju, in mak in plavica z njimi. Trave so bile kakor mašni plašč vse nasute z rožami. V rav-

nicah sta gospodarila bela kresnica in zlata sončnica, v bregovih pa modri žavbelj in svetlo rumeni vošček. Sonce je obsevalo polje in gore včasih iz jasnine, včasih skozi prosojen oblak, včasih se je skrilo in zasenčilo žareče cvetove, kakor bi hotelo pokazati polje in gore v vseh svetlobah, v vsej lepoti.

Marko pa je pogledoval z Rebri samo proti Krnicam in se bal, kdaj bo zagledal Ceneka, katerega je obljubila poslati Podlipnica sporočit Marku, če bi oča začeli umirati.

Še kose je komaj opazil, ki so se vrščeči izpeljali iz gnezda v gostem grmu, v katerega so jarci vtaknili glave.

Ceneka ni bilo.

Pozno zvečer, ko sta vse opravili in pospravili, sta prišli Podlipnica in Ančka k Primožu pogledat Jerneja. Še je prikimal stari ovčar, da jih pozna; koj nato mu je omahnila bela glava v blazino.

»Marko! Ljudi poklič! Oča mro.« Kakor doma je ukazala Anca in prižgala rdečo svečo, katero je Jernej sam za svojo zadnjo uro prinesel še pred leti s svetih Višarij; kjer kraljuje pastirska Mati božja.

Jarci so prvi poklekovali pred Marijino čudodelno podobno, skrito v grmovju. Za njimi so molili pred njo pastirji. Gospodarji in gospodje so jo hoteli imeti med sabo

v dolini, v Žabnicah, pa jim je Marija uhajala nazaj med jarce in ovčarje.

Goreča rdeča sveča je Jerneja spomnila teh čudovitih dogodkov in z jasno mislijo je zaprosil in pomolil:

»O, Marija z višave, priprošnjica samotarskih ovčarjev, stoj na moji strani ob tej zadnji uri.«

Rozalka, ki je videla, da premika ustnice, se je sklonila k njemu: »Oča, kaj bi radi?«

Podlipnica je prenehala moliti. Rozalka in Manica sta udušili jok. — Jernej je molčal.

In spet sta se oglasila molitev in jok.

Marko je pritekel h Komarju, da pokliče Lenko, črednikovo ženo. Pred vrati bi se bil kmalu sesedel, tako se je prestrašil. Skoraj zaletel se je bil v Lukeža, črednika:

»Kaj pa je, Marko?« ga je prepoznal črednik. »Oča umirajo.«

»Ježeš, Kristeš! Kar domov hiti. Bom že jaz sklical Lenko; sem pravkar prišel s planine.«

Lenke ni bilo treba klicati. Je že sama od sebe prišla odpirat in posvetit: »Lukež! Odloži in kar pojdiva.«

Ob svitu sveče je Marko videl, kako je črednik dal svoji ženi velik šop rdečega sleča in v tobolcu, iz smrekovega lubja spetem, — noben zvonec ni tako velik — polno jagod.

Marko je živo videl, kako sta se takrat, ko je črednik gnal čez Vrh, Lenka in Lukež pri Križu na vrhu poti po-

sločila. In natančno je še vedel, kako je zacvilil psiček Žaba v Rovtah, ko ga je volk ujel. In spomnil se je Podlipnikove Ančke in je bil jezen sam nase, zato je bil, ker so mu še od očeve smrtne postelje ušle misli k Ančki, ko nikoli nič ne more biti iz tega.

Polna hiša ljudi se je že nabrala in še so prihajali. Vrbanek je s pobožnim glasom molil litanije, drugi so mu odgovarjali. Pri postelji so ihtele Rozalka in Manica in Podlipnikova Ančka. Podlipnica, ki je svetila, se je umaknila Marku, da je on stal ob zglavju. Jernej ga je pogledal in zagibal z ustnicami. Marko je prav dobro vedel, da je izgovoril njegovo ime. Solze so mu stopile v oči. Obrnil se je proč in zagledal Ančko, ki je z blagoslovljeno vodo škropila posteljo in okrog nje in po vsej hiši, da čim delj odžene hudobca, ki hoče iztrgati angelu dušo.

Jernej pa je čutil, kako se je zazibala pod njim postelja. Začudil se je, kam so prešli vsi ljudje iz hiše. Samo otroci in Podlipnikovi dve, ona in dekle, so še ostali pri njem. Še bolj čudno se mu je zdelo, odkod je prišlo nenaenkrat toliko jarcev v hišo.

Postelja se je spremenila v oblak, ki je odnesel Jerneja kar skozi strop in streho. Zunaj je sijalo sonce in Jernej ni mogel doumeti, kako da jim pri belem dnevu gori v hiši leščerba, da človeku tako težko leže dim na pljuča: »Saj sem zdrav in mi ni nič; samo dim me je dušil.«

Nagnil se je čez rob oblaka, da pogleda, kam pravzaprav plove na mehki pernici. Takrat je veter bolj močno potegnil in Jernej bi bil kmalu padel z oblaka na zemljo. Na Reber bi bil priletel, v velik trop jarcev: »Morebiti so bili Markovi in bi bil kakšnemu zlomil hrbet, fantu v škodo.«

Uprl se je z nogami in poprijel oblak tudi z rokami, kakor bi držal v postelji za rjuhe, in znova stegnil glavo čez rob. Trop pri tropu se je pasel v Rebri.

Oblak ga je zanesel čez Vrh. Tudi po Zavrhu se je pasla čreda pri čredi. Vsa dolina od Krniškega mostu trdo pod Srednji vrh in še naprej v Zelenico in za Šijo, po Begunjščici in na Stolu, povsod je bilo polno volnate drobnice.

Oblak se je zadel ob vrh Stola in se razpršil: »Seveda, s človekom na sebi ni lahko splavati čez tako visoko goro.«

Jernej je stal na najvišji skali domačega sveta in se pričel razgledovati. Na kranjski strani in na koroški, kakor daleč je seglo oko, povsod so bili sami jarci. Namesto Ljubljane in Celovca sta se gnetla v daljavi dva srborita tropa, v katerih se je živad nemirno, togotno in zavistno zaletavala druga v drugo: »Za ves svet bi ne obstal pri njih za pastirja.«

Tedaj je šele opazil, da je v vseh tropih za čudo veliko jagnet; skoro samo jagnje. Ovcá je bilo pa kaj malo, ovnov še manj.

Nekateri pastirji so peli, drugi se jezili, nekateri celo kleli. Vsi pa zavračali živino, kakor bi jo vsi hoteli pri- gnati na vrh Stola: »Ne bo res. Še naprej ženejo. Na Ró- žico?«

Jernej se je obrnil proti Rožici. Kakor bi gledal skozi najlepše brušeno steklo, ko še vsak kamen vidiš kakor razcvetelo rožo, tako je videl Jernej pod sabo Rožico.

Med legijoni cvetja je stalo jagnje, sámó, čisto zase, kakor bi ne spadalo k nobenemu tropu ali pa k vsem, in belo, da ne more biti noben sneg bolj bel in bleščalo je okrog njegove volne, kakor bi upiralo najvišje sonce vse svoje žarke samo v to jagnje.

»Le čigavo je jagnje? Na uho mu grem pogledat, vsaj za vas bom vedel, saj poznam od Podkorena do Ljubelja in še dalje vsa kranjska in koroška znamenja.«

Prestopil je s skale, pa mu ni obstala noga na pesku. Kakor prej na oblaku je plaval sedaj brez njega nad strminami s Stola na Rožico. — Tako ga je včasih, ko je bil še otrok in ko je odraščal, v sanjah nosilo z gore v goro.

Z bosimi nogami je stopil v mavrično razcveteli vrti- nec rož. Jernej je vedel vsakemu listu doma in v gorah ime. Izmed teh rož pa ni prav nobene poznal: »Vse bi

bilo treba šele krstiti. Pa — da bi človek prav zadel, bi moral samo to premišljati vse življenje. Ooo. — Tri življenja. Še več.«

»Jeeer-neeeej —«

Ali je jagnje zableketalo ali ga je zares poklicalo? Jernej se je ozrl od rož. Jagnje mu je šlo naproti. Že čisto blizu njega je bilo. Stari ovčar je začuden obstal in počasi razprostiral roke. Sama so se upognila kolena. Pokleknil je med nepoznane in neskončno lepe rože. Prepoznal je jagnje. V desni prvi nogi je nosilo na zlati paličici s križcem v vrhu ozko banderce, na katerem je bilo napisano, — Jernej je dobro vedel, čeprav ni znal brati — napisano z zlatom, kakor sonce bleščečim: »Glejte jagnje božje.«

»Jeeer-neeeej —«

»Go-spod Bog — — ti veš!«

Tiho, pa vendar tako glasno in toliko razločno je spregovoril te besede, da so ga slišali Marko in Ančka, Podlipnica in Rozalka in Manica.

Zasopel je še, kakor bi se oddahnil od težkega truda, se umiril in utihnil.

Umrl je.

Jok je prevpil molitev. Podlipnica je prikapala rdečo svečo na mizo, naj do konca pogori, kakor se je izteklo življenje Jerneju, ki jo je za svojo zadnjo uro prinesel s Svetih Višarij.

Marko je prekrižal oča in z vso silo udušil jok. Zavedel se je, da je možak. Ustavil je uro in kakor mimogrede odšel pred hišo in zadihal nekajkrat prav do dna pljuč.

Mladost je utonila v noč. Nazaj čez prag je stopil — ne več varovanec, varuh majhne domačije, v kateri mora biti za tri prostora in kruha, za Manico in Rozalko in še zanj.

Preslišal je celo, da mu je Ančka voščila lahko noč.

*

Tomaž in Žorga sta bila s konji in voli že na Zelenici. Navsezgodaj je prišel Žorga na Jezerca po mleko in je grede nabral poln klobuk jagod in silil majerice, naj jih jedo. Dekletom so že vsi izgovori pošli in Žorga je postal hud, ker je od strani ujel, kako je Mica pripovedovala, da bo Boštjan kmalu čisto zamrznil, ker se vsako leto bolj pozno odtaja in vsako leto bolj nerodno.

»Še iz zlate dežice bi ne jedle jagod od Žorgovih umazanih rok, pa bi jih iz njegovega smrdljivega klobuka.«

Vse je rešil iz zadrege črednik, ki je prisopel od spodnjega jezera in povedal, namesto da bi voščil dobro jutro: »Nocoj ponoči je umrl Jernej.«

»Bog mu daj dobro!«

Zginil je smeh z mladih obrazov. Žorga je prijel klobuk za kraje, da bi se pokril. Zapozabil se je in stresel vse jagode.

Drugi dan so vsi ovčarji gnali na sol, da bodo pri pogrebu. Tudi Tomaž je na dan pogreba prišel z Zelenice in vzdignil še Mico. Brkovčeva Franca, Podlipnikova majerica, je pa odšla že davno pred njima, da bi ji Podlipnica ne oponesla, kako nič ne drži s hišo.

*

Dva dni je pasel Podlipnikove jarce namesto Marka Joža. Brez psa. Volkun ni hotel od mrtvega Jerneja. Še za pogrebom je šel prvi za krsto.

Ko so Jerneja zasuli, je pes s šapami razbrskal prst ob nogah, se ulegel in položil glavo na grob. Pogrebci, posebno pastirji, kar niso mogli od groba. Nekatero žensko je bilo strah, druge je do solz ganila Volkunova vdanost.

»Z domačimi bo odšel. Z Markom prav gotovo.«

Marko je bil z Rozalko in Manico že med vrati. Pes se ni ganil. Marko ga je klical. Volkun še glave ni dvignil.

Marko je šel nazaj h grobu in prijel psa za gradanico, da bi ga zgrda odpeljal. Ko bi ne bil hitro odskočil, bi ga bil Volkun ugriznil.

»Od žalosti je stekel,« so se zgrozili.

Tedaj je šla nazaj Manica.

»Ne hodi k njemu! Te bo.«

»Nič me ne bo.«

Manica je sedla k Volkunu in ga božala:

»Volkun! — Volkun! — Volkun!«

Pes je dvignil glavo in zavil, kakor bi zajokal. Pastirji so pogledali v tla in segli v žepe po rute.

»No, le razjokaj se. Saj vsi jokamo.«

»Uuu! Uuu! Uuu!«

»Volkun!« je prosila Manica.

»Uuu! Uuu! Uuu! Av, av, av!«

»Volkun! Pojdi z nami domov. Kaj me nimaš več rad?«

»Av-uuu! Av, av!«

»Če od žalosti pogineš, kdo me bo varoval? Kaj, če me volk? Volkun, pojdiva!«

Pa ga je preprosila. Pes je vstal in krotek odšel z otrokom.

SEDMO POGLAVJE

O SVETEM VIDU

Skočir je podražil Rozalko, da se bo Marko kmalu ženil. Od tistega dne je na vse strani pazno poslušala in ujela, da ženske res že izbirajo nevesto za Marka.

Manica je mirno spala. Rozalka pa je premišljevala pozno v noč, da bi za brata res ne bilo prenapačno, če bi se kmalu oženil:

»Če bi Ančka prišla k hiši, Ančka, ki je dobra. Lepo bi bilo. Tako pa, bogve kako bo. Sebe bi že preživela. Če pa Manica ne bo mogla biti doma? Pa — Marko je dober. Bog mu daj pravi um in pravo pamet.«

Na Rodinah je bila ura enajst.

Pod oknom se je nekaj zganilo. Rozalka je razločno videla, kako se je v bledem svitu lune nekaj premikalo pod oknom — kakor visoka bela senca. Obšla jo je groza. Potegnila je odejo čez glavo in si ni upala nič več pogledati proti oknu.

Eno je še slišala biti. Potem je zaspala.

Zjutraj jo je Koraček s kozami prehitel. Zaspala je dan.

»Dohitim ga.« Podila je v Reber, da je kozliček komaj dohajal. Pa Koraček je znal bolje. Pod Pečmi ji je zmanjkalo sape: »Nalašč nagaja. Bo pa Manica danes pasla.«

Kozar pa se je spustil po Malem melu nazaj po Primoževe koze. Čudno. Nikoli ni čakal zakasnele drobniče, da je navadil ženske zgodaj vstajati, Rozalki je hitel naproti.

»Priden si, Peter,« ga je ogovorila.

»Sem. Pa ne tebi na ljubo. Zavoljo Marka. Hej! Kozek! Hej! Teci! — Teci! — Teeeci!«

Rozalka se še ni oddahnila, ko so že znova zarožljali vsi zvončki v kozjem tropu.

Kozar Peter Koraček je dočakal svoje pomladi.

Dan se je raztegnil in noči skoraj ni bilo. Sonce je zorilo žita in žgalo v Peči, da je puhtela od njih vročina, kakor bi gorela v peči grmada. Nad Zavrhom je pozibavalo pisane metulje in zaredilo v frate vse gosto hroščev. V tropih so odcvrčavale iz trave kobilice pred jarci. V gorah je pogledalo v najbolj skrite globeli in raztopilo sneg do zadnjega perišča.

Sonce je sijalo dan za dnevom. Na daljši dež ni prav nič kazalo. Plohe pa so pridno zalivale rožam in jagodam, travam in gobam. Poletje je nastlalo vse naokrog divjačini s hrano in zredilo po goščah zverjadi obilen plen.

Če je poginil jarec in obležal na odprtem svetu, ga ni več čez noč odnesel volk. Še lisica ni rada prišla do nje-ga. Jastreba, ki sta gnezdila za Stolum nekje, in krokar-ji in gorske kavke so ga razparali in obrali in sonce je obelilo kosti. V trdi zimi se bodo volcje zravšali zanje.

Živina po planinah se je tako lepo in tako mirno pas-la, da se je pastirjem, ki so poležavali pri tropih, kar samo smejalo.

Koraček je zagnal koze v skale in v skokih pridrevil po strmini k Marku, ki je slonel nad odprto knjigo in pisal s prstom v zravnan pesek pred sabo. Kozar se je začudil:

»Ali copraš ali zagovarjaš?«

»Ne. Brati se učim.«

»Le počemu ti bo učenost pri jarcih?«

»Škodovati ne more.« — »Kaj bi mu razlagal,« je mislil Marko, »bi tako ali tako ne razumel, zakaj se mo-ram učiti brati.«

Koraček mu je najprej povedal, kako je zjutraj ustrel-gel Rozalki, ki je zaležala, potem šele ga je prosil, naj bi malo pogledal čez dan za kozami, ker bi sam rad šel čez Vrtačo na koroško stran k mačevskim kočam.

»Aha! Te h Korošam vleče. K Majdi?«

»Samo videl bi jo rad.«

Kozar je odšel. Marko pa se je presedel za tropom in se zopet zamislil v »tablo teh puštabov«, zravnal nov

pesek in vanj p-i-s-a-l — pisal, dokler ni Peter privriskal z Mačevske planine.

»Si jo videl?«

»Ahm. Prijazno je govorila z mano in rekla, naj še pridem. — Jujujuh!«

Marko je nagubal čelo in v zrak napisal: »A-n-z-k-a.« Ni vedel, ali je prav zadel; v knjigo pa ni utegnil več pogledati. Volkun je gnal trop že proti kočam.

*

Bajtnikova Mica je izkopala okrog mravljišča ozek in plitev jarek, obrisala s predpasnikom poten obraz in zagledala pred sabo Marka. Ni slišala, kdaj je prišel; bobnela je Završnica mimo nje. Prestrašila se ga je. Ujel jo je, ko je ravno premišljevala, na kakšen način bi zvedela od Marka, kako in kaj misli: »Obril bi se, Marko. Dekleta nimajo rade resastih fantov.«

Marko je pomislil samo na Ančko: »Za jarce sem dober. Kadar pa pojdem v dolino, bom gladek kakor dekle pri šestnajstih letih.«

Mica je uganila njegovo misel: »Marko! Ni samo Podlipnikova Ančka dekle. Kaj majeric pri kočah ne vidiš?«

»Seveda jih. Brhka dekleta so. Posebno Frčejeva Reza. Lahko Mežkov Joža noč in dan prepeva. Skoraj sem mu nevoščljiv.«

Mica ga je hudomušno pogledala, in Marko bi se bil najrajši ugriznil v jezik. Zavedel se je, da je preveč rekel, in je hitel izpeljavati pogovor drugam: »Zakaj pokrivaš sedaj jamice s smrečjem?«

»Kadilo in jajca bodo znosile mravlje vanje.« Razkopala je z rovnico mravljišče. »Vidiš, tako nabiram krajcarje po Zavrhu. In kaj misliš, komu jih bom pustila?«

»Meni jih daj, ko mi tako manjka denarja,« se je šalil Marko.

Mica pa ga je prijela za rokav in mu popolnoma resno pogledala v obraz: »Lahko je moj denar tvoj, če hočeš.«

»Saj te prosim zanj.«

»Ne smeš se. Resno mislim. Frčejevo Rezo vzemi in z njo dobiš tudi moj denar. Njej ga bom pustila.«

Marku je prišepetavala izkušnja: »Rezka ima vendar Joža rada.«

»Pusti Ančko, pa se bo tebe prijela. Kakor sama sebe jo poznam. Verjemi!«

»Čedno dekle je. Če bi vedel, da bi me res marala . . .,« je bolj sam sebi kakor Mici govoril Marko.

»Gospodar si že, pa še tako otročji. Po postavi in pameti si fant za tri Jože. Z medvedom bi se lahko spoprijel za medvedko, nikar s tem kolednikom za dekleta.«

Marko se je zamislil, Mici pa se je obraz razvedril.

Mravlje so hitele skrivati kadilo in jajca pod smrečje, kakor na skrivnem znašajo dobre tete revni nečakinji predivo in žito za balo.

Zvečer je prišel Marko obrit v rodinsko kočo: Reza in Mica in Franca in Meta in Joža, vsi so ga veselo pozdravili, le Tevž je obmolknil.

Marko se je razživil. Največkrat se je zapletel pogovor s Frčejevo Rezo in ji je pripovedoval same vesele, da se je od srca smejala in drugi z njo. Bajtnikova Mica že dolgo ni bila take volje.

Mežkov Joža se je čedalje bolj poredkoma oglasil in je venomer hodil gledat na prag, kdaj se bo ulila ploha. Tevž je uganil njegovo žalost in je računal da bo držal Joža z njim, če nabode Marka.

In ga je: »Ti, Marko! Ali se zato učiš brati, da boš Podlipnika zagovoril, da bi Ančko dal ovčarju?«

Vsi so obmolknili. Kakor bi jo bil naprosil, se je prav takrat ulila ploha. Zgnetli so se med vrata in gledali, kako so psi poskakali iz vseh staj in bežali pod streho v koč. Jarci so vstali in se tesno stisnili drug k drugemu. V napol nepokritih, v zemljo vkopanih stajah so se prelegale krave pod streho. Slišali so pa zapeti samo največje zvonce, tako je glušil dež; ki je bíl na drevje, na koč in staje in na travo, čofotal v obe jezerci in nastale mlake. Vmes se je nekajkrat zabliskalo in zagrmelo.

Marko je gledal ploho z drugimi vred; zaradi lepšega; v resnici pa je ostro premišljal, kako bi Tevžu z eno samo besedo zamašil usta. Tudi Mica je premišljevala, kako bi ugnala tretjineka, ki je iskal prepira.

»Ne bo hudega.«

Umaknili so se k ognjišču.

»Tretjinek bi rad vedel, zakaj se učim brati,« je začel pogovor Marko. »Veste zakaj?«

»Zakaj? Povej!«

»Samo zato, da bi iz črnih bukev znal prebrati tisti zagovor, ki na nogah poravna podvite palce.«

Vsi so se glasno zasmeli, Tevž pa je rdel od jeze: »Kaj hočeš s tem?«

»Da boš potem ti bolj brez skrbi ponoči spuščal jarce iz tamorov med volkove.«

»Kdo jih je spustil?«

»Ti — meni!«

»Še enkrat reci, če se upaš.«

»Stokrat, če hočeš. Pa se sezuj!«

»Tebi ne.« Tretjinek je zamahnil, da bi udaril Marka.

Dekleta so se prestrašile. Bajtnikova Mica pa je objela Tevža od zadaj čez pas, ga dvignila, odnesla iz koč in zaloputnila duri: »Na dežju se bo že ohladil. Pretepal se pri meni nihče ne bo.«

S Tevžem je vrgla Mica tudi dobro voljo iz koč. Ko je ploha prenehala, so se vasovalci porazgubili.

*

Dnevi so bili dolgi.

Le malo pred polnočjo je prilezla noč iz doline in iz črnih jarkov na vrh Stola, in kmalu po polnoči je pogledal Triglav v temo pod sabo.

Kamen in skala se nista shladila od sonca do sonca.

Živina je v opoldanskem premoru na paši dlje časa ležala in se bolj odpočila, če niso bile muhe prehude, kakor ponoči v tamorih.

Pastirji in majerice so zvečer do teme pohajali okrog koč, zjutraj pa so, premalo naspani, še s soncem neradi vstajali.

Nekaj dni Marko ni prišel v nobeno kočo več v vas, še pod veliko smreko pri rodinski koči, je rekel, da se ne utegne ustaviti, čeprav so ga Mica in Reza in Joža vabili.

Pozno je hodil spat; vstajal je prvi. Najrajši je bil sam. Jedel je malo in hujšal je.

»Ali je zbolel? Naj pove, da mu bom skuhala rož,« je zaskrbelo Franco, Podlipnikovo majerico.

»E, kaj bo bolan,« jo je zavrnil Jok.

»Le kaj tuhta?«

»Seveda! Tebi bo razlagal svoje skrbi.«

»Saj tako vem.«

»Figo veš.«

Potem je Jok prišel na paši k Marku: »Ne bom se vti-
kal v tvoje skrbi. Ne v potrebne, pa tudi v nepotrebne
ne. Ne vem, katerih imaš več. Le to ti povem, da, kar bi
bilo za koga drugega pametno, je zate neumno. Menda
veš, kaj mislim?«

»Vem.«

»Prav. Ne bom se vmešaval. Le sam zastavi. Saj ni ni-
komur na svetu tako, kakor bi rad. Samo . . . Tisto sraj-
co, za katero je človek stkal platno sam, še najlaže nosi,
če še tako bode. In jo mora nositi, dokler je ne strga, če
je kaj moža. Če boš pa kdaj hotel vedeti tudi moje misli,
me pa vprašaj.«

Marko je spregovoril, da bi vse povedal romarju iz
Kompostela, vse, o Ančki in Rezi in o Micinem denarju
in kako bi pravzaprav na najlažji način kupil konja in
voz, za začetek, in kako bi potem —

Jok ga je prekinil: »Kaj boš pravil. Saj vem. Sam pre-
tuhtaj! In ko se boš odločil: tako in nič drugače, potem
mi boš šele povedal. — Ali obad tvoj trop kaj hudo nad-
leguje?« je Jok zaokrenil pogovor drugam.

»Če ga, kaj morem pomagati.«

»V grmovje zaganjaj v vročini. Med vejami se jarci
bolje branijo.«

»Tega še nisem vedel.«

»In še marsikaj drugega se boš moral naučiti. Pa sreč-
no pasi!«

Jok je odšel nazaj k svojemu tropu. Hrust je v senci od vročine zijal in molil jezik iz gobca.

»Priden, Hrust.«

Marko pa je vzel iz torbe knjigo SVESTI TOVARSH in poskušal brati: »O-zha na-sh, kir si u'n-n-ne—be-sih, —« Ustavil se mu je očenaš, čeprav ga ni prvič bral.

»Sam zastavi! Sam pretuhtaj!« je slišal govoriti Joka iz bukev.

Večerje se je komaj pritaknil. Volkun jo je pohlastal namesto njega.

»Tako boš zredil psa, da se bo polenil,« je ugovarjala trdo Franca v skrbi za Marka. Smilil se ji je.

Marko je ukazal Volkunu v stajo in odšel in Franca je vedela, da se pred nočjo ne bo vrnil . . .

Marko je že hotel vstati izza smrekovih tršev, kjer je pretičal vse večere, in oditi spat, ko je začutil, da nekdo prihaja po stezi pod njim. Obležal je. Ni se maral nikomur pokazati.

»Dva sta,« je razložil korake. Pretemno je že bilo, da bi ju spoznal po licu, prepoznal pa je po glasu Mežkovega Joža in Frčejevo Rezo. Ozka je bila steza, preozka za dva, vendar sta šla vstric. Tudi po veliki cesti bi šla tisti večer tesno drug ob drugem.

»— — — Marko — — —«

Slišal je izgovoriti svoje ime in kakor ni imel navade vleči na ušesa, je vseeno dvignil glavo, da bi mu ne ušla nobena besedica.

Rezka ga je hvalila in hvalila in rekla, da je Podlipnik nespameten, če bo branil Ančki Marka, posebno ker je že Primož, njegov oče, pokazal, kaj ta rod zmore. In Marko je ves kakor njegov ata. Mar naj bi fanta podprl, pa bi videl: »In sedaj se še brati uči. Kdo pa zna v fari! Še Podlipnik samo številke pozna.«

Sama od sebe bi Frčejeva pač ne znala tako pohvaliti Marka; od Mice se je naučila, ko ga ni mogla prehvaliti, kadar sta z Rezko govorili o Podlipnikovem ovčarju.

»Uuu-huuuu,« se je oglasila uharica iz gostih macesnov v Srednjem vrhu.

Joža in Reza sta obstala.

»Mica bo huda. V kočo morava,« je priganjala Reza.

Joža pa ji je zastavil stezo: »Rezka! Kakor vidim, ti je Marko hudo všeč.«

»Mi je.«

»Pravzaprav bi mu morali reči Primož, ko je že gospodar.«

»Prej se bo hiši spremenilo ime kakor njemu. Se ga je preveč prijelo.«

»Rezka!« Joža je odstopil za korak od dekleta. »Zate bi bilo bolj prav, če bi ubogala Mico, pustila mene in vzela Marka.«

»Bi ga, če bi ne bila spoznala tebe. Ali pa tudi ne; ker mi v srcu nekaj pravi, da je Marku pisana drugačna pot, na kateri nikjer ne vidim sebe. V klance bi mu bila za coklo, ne s klancev.«

»Rezka! Jaz te vendar ne morem poročiti.«

»Sedaj. Kako bo pa čez dve, tri leta —? Pokaži, kaj zmoreš!«

»Rezka,« se je razveselil Joža, pa je takoj zopet otožno pristavil, »in če bi se izkazalo, da ne zmorem dovolj?«

»Potem me bo Mica, privzeta moja mama, z življenjem, ne z besedo učila. Tudi zame raste na Zavrhu v vsakem grmu krajcar.«

»In če bi jaz konje pasel kakor Tomaž?«

»Dovolj bo.«

Joža in Reza sta zopet tesno stopila drug k drugemu in, če je Marko v rahli temi prav razložil, sta se poljubila.

Frčejevo Rezko, katero je Marko skušal imeti rad, je Marko imel sedaj res rad, samo drugače, kakor jo je skušal imeti. Zato jo je imel, ker ga je opomnila, da zaenkrat tudi zanj na Zavrhu v vsakem grmu raste krajcar in — da poroka ni vse in — da je Ančko vredno čakati trikrat »eno leto, dve al' tri«.

Samega sebe ga je bilo sram. Spomnil se je, da je pravzaprav v mislih že prelomil svojo obljubo glede lastnega parizarja in konj, s katerimi se je zarekel, da bo pri-

peljal pred poroko od morja na Dunaj . »In kako bi bili Rozalka in Manica žalostni. In kaj bi rekla Ančka?«

Da se opraviči, je stopil k staji in poklical Volkuna k ograji. Pes mu je pomahoval z repom: »Volkun! Za na cesto te je ata namenil. Ne postaraj se prezgodaj. Jaz te popeljem na cesto.«

Ko bi bil Marko slutil, kako ga popelje na cesto?!

Na drugi strani gornjega jezercja, kjer je marsikdaj pozno v noč pel Mežkov Joža, je nekdo fantovsko veselo in pogumno zavriskal. Samo dva sta prav dobro vedela, da je bil to Mežkov Joža, katerega še nihče nikdar ni slišal jukati. Samo dva sta vedela: Primožev Marko in Frčejeva Reza, Rezka, ki se je tega vriska bolj razveselila kakor denarjev Bajtnikove Mice.

Tisto noč, kar je še ostalo, je Marko trdo prespal, brez sanj. Zjutraj ga je Franca morala večkrat poklicati, preden se je zbudil. Zadnji je gnal trop od koč. Sonce je sijalo že več sežnjev visoko iznad Bukove peči.

*

Rozalki doma se ni godilo dobro. Pa ni nikomur potožila.

Že več kakor teden dni ni bilo Marka domov, in to v času, ko bi se moral bolj brigati za domačijo kakor kdaj poprej. Da bi vsaj kako pošto poslal s planine. Pa nič: »Morebiti mu pa že Frčejeva Reza pere; ali pa Brkovče-

va Franca. Nič jim ni zaupati. Pod svojo streho je vsaka rada.«

Podnevi sta bili skoraj vsak dan z Manico pri Podlipniku. Rozalka je pomagala delati, Manica pa — i, no — Podlipnica jo je imela rada in vsi; vodo je tudi že lahko nesla v polje, in pa, kaj naj počne otrok sam doma.

Anca bi jo bila kar najrajši vzela za svojo, ko je imela samo Ančko in Ceneka.

Ančka je hotela vedno in vedno govoriti o Marku. Rozalka pa ji je kar kratko odgovarjala. Lagati ji ni marala, z resnico bi jo bila pa užalostila.

Kadar sta se zvečer vrnili domov, je bila od dne do dne hiša bolj prazna: »Bogve, ali se Marko res nič ne spomni, kako je nama po oču dolgčas.«

Noči se je vsak večer bolj bala. Strah jo je bilo, pa ni nikomur potožila. Bratu bi: »Pa — če se sam ne spomni.«

Nekaj dni potem, ko je Rozalka videla pod oknom belo senco, je Manica med enajsto in polnočjo poskočila s posteljice in vsa trda od strahu kazala proti oknu: »B-b-bela žena.«

Rozalka je vzela Manico v svojo posteljo in od takrat sta skupaj spali. Utrujena je večer za večerom uspavala otroka, sama pa je s strahom pričakovala ure duhov in se časih oddahnila šele, ko je zazvonilo dan.

Res, prav zares je vsako noč nekaj strašilo pod oknom.

»O Marija, ti meni pomagaj.« Pa nikomur ni potožila: »Eno samo noč naj bi prišel Marko domov, da bi videl, kako je meni.«

Ura je odbila enajst. Manica se je zbudila: »Rozalka! Ali bo kmalu dan?«

»Zaspi, Manica.« Vsa zaskrbljena jo je božala. Na okno je nekaj potrkal.

V polspanju se je Manica razveselila: »Marko je prišel s planine. Mu grem odpret.«

»Nikamor, Manica,« je hitela braniti Rozalka. Otrok pa se je že toliko dvignil, da je videl v okno. Zatrepetala je:

»B-b-b-bela — Oooo!«

Manico je stresla božjast.

Rozalka je zajokala: »O Marija! Meni ni več živeti.«

Zjutraj, ko je šla Rozalka v hlev h kozam, se ni upala Manica sama ostati v postelji, čeprav se je že daniilo. Tudi k Podlipniku je navsezgodaj tekla za Rozalko, ki je šla pravit, da je danes ne bo v taberh, ker mora k bratu v planino.

»Podlipnikova mama! Pri nas straši,« je brž povedala Manica.

»Tebi se sanja,« jo je zavrnila sestra.

Anca pa je iz prepadlih obrazov videla, da nekaj ni prav, in je bila nejevoljna na ovčarja: »Saj je res Marko čuden, da ne pride nič pogledat domov. Ko bi mu ne bila poslala soli, bi vama naročila, naj prižene jarce na Reber na sol. Le povejta mu.«

Manica pa se je priliznjeno prismuknila k Podlipnici: »Nikar ne bodite hudi na Marka. Morebiti se pa res meni samo sanja.«

In Anca ni videla, ali bi se jezila na ovčarja ali bi tolažila Rozalko ali bi se smejala Manici.

*

Rozalka sama bi bila skoro gotovo dobila še Marka s tropom pri kočah. Tako pa je hodila z njo v planino tudi Manica, ki se ni upala ostati doma, in se ji nikamor ni mudilo. Jezera in Save in cest, ki so križale polja, se kar ni mogla nagledati. Najbolj pa se je čudila njivam, ki so bile kakor židane rute, všite v zeleno polje mejá.

Skozi preseko na vrh poti je Manica začula brenčati čebele, ki so letele na Zavrh, na medeči jelovec. Poskušala jih je šteti. Kako, ko jih je včasih več kakor ducat naenkrat švignilo nad njeno glavo. Rozalka, ki se je bala, da se otrok, razgret od hoje, na prepihu ne prehladi — na vrh Krniške poti noč in dan piha — se je morala razhuditi, preden jo je spravila naprej. In vsak zaostali cvet sleča je Manica hotela odlomiti in vsako rožo je

videla in nobene jagode ni zgrešila. Z vpraševanjem je sestro kar obsipala in za vse vrhove je hotela vedeti, kako se imenujejo.

Ko je Manica od spodnjega jezerca zagledala pred Podlipnikovo kočo Brkovčevo Franco, je prijela coklice v roko in stekla po gladko razhojeni poti k majerici.

»Kje sta Marko in Volkun?«

»Z jarci na paši.«

»Je to daleč?«

»Zate predaleč.«

»Jih pa počakam, da se vrneti.«

»Pa boš morala potem čez noč ostati pri meni.«

»Bom. Saj rada.« Manica se je spomnila strahu doma pod oknom.

Rozalka je pri kočah samo počila in odšla sama brez Manice za Markom na pašo.

Volkun jo je veselo oblajal, Hrust ji je obliznil roko, Marka je zapekla vest, Jok pa je razmišljal, kaj neki je prignalo lep delaven dan dekliča za bratom.

Da straši in da je Manico prijela božjast in da se ne upa nič več spati doma ne z otrokom, sama pa še manj, je povedala Rozalka.

Straši — Marko ni vedel, kaj bi. On in Rozalka sta nestrpno čakala, kaj poreče Jok.

»Hm — hm —,« je premišljal Jok, oprt na robevnico — »bo že res, da straši. Samo — kaj straši?«

»Strah.«

»Ali pa Jernej išče pomoči — ali pa hudoben človek nagaja. Dognati bo treba.«

Marku ni bil kaj všeč odgovor kompostelskega romarja: »Rad bi poznal tistega, ki se tako nič ne boji, da bi se upal —«

»Saj ga poznaš,« ga je prekinil Jok.

Rozalka je hvaležno pogledala starega prijatelja Primoževe hiše: »Morebiti boste vi tako dobri?«

»Ne jaz — Marko.«

»Jaz?« se je prestrašil Marko.

»Saj si gospodar. Boš mar pustil hišo zavoljo strahu razpasti?«

»In če strah raztrga mene, kaj potem ne bo razpadla?« je ugovarjal Marko.

»Nič hudega ti ne bo naredil, če ga boš prav ogovoril.«

»Ko bi ga znal.« Marku se ni zdelo nič več nemogoče, kar je zahteval od njega Jok.

Jok je obrazložil, kako misli; pravzaprav je ukazoval:

»Otroka, Manico, bosta pustila pri meni in pri Franci v planini; bi ji utegnil strah vse življenje ostati v udih. Rozalka, ti pojdeš še za dne domov, da te bodo v vasi videli, in zvečer dolgo ne ugasi luči. Bogu se priporoči in angelu varuhu, pa te še strah nič ne bo.«

Rozalka se ni upala ugovarjati.

»In ti, Marko,« Jok je govoril pridušeno, čeprav nihče ni mogel prisluškovati, »ko bo pri kočah vse pospalo, se izmuzni z Volkunom in se tiho, kakor maček, priplazi v vas ter se skrij zunaj hiše, pa tako, da boš videl kamrno okno. Volkuna stisni k sebi; pes ti bo povedal, kaj straši. Če je res strah, se bo tudi pes tresel. Ti pa spregovori: ‚Vsaka stvar Boga časti, zakaj ga pa ne ti?‘ In strah bo izginil in nikoli več ga ne bo.«

»O Marija.« Rozalko je bilo že sedaj groza.

»Nič se ne boj, deklič,« jo je miril Jok, »če pa oča išče pomoči, se bo Volkun prilizoval in hotel steči k njemu. Pa ga nikar ne pusti. Tudi oča ogovori in reci: ‚Kaj je Krišč svojim jogrom rekel, ko je k njim prišel?‘ — ‚Mir vam bodi,‘ mora odgovoriti. Ti pa vprašaj: ‚Zakaj pa vi miru ne daste?‘ Pa bo povedal. Morebiti je pozabil popraviti kakšno škodo ali pa bo treba dati za maše.«

»Marko, ali ti kaj prida moliš za oča?« je Rozalka skoraj očitajoče vprašala brata.

»O tem se bosta pozneje zgovorila,« je brcnil Marka Jok. »Če je pa hudoben človek, bo pes naježil dlako in zarenčal; pa ga míri tako dolgo, da bo strah tik pod oknom. Potem ga spusti — ho!« Jok je potrkal z robevničo ob tla in Marku so se zasvetile oči. »Kolji!‘ psu nikar ne ukaži, da ne pregrizne komu vratu — — —«

*

Marko je čepel za butarami, držal Volkuna za gradanico in čakal. Ko je ura udarila enajst, je zadrgetal. Na vso moč ga je mikalo oditi v hišo, pa se je zbal očitka, da je strahopeten.

Rozalka v kamri je potegnila odejo čez glavo.

Na Blatih so regljale žabe. Za butarami je stikala miš. Mimo strehe je priprhotal netopir.

Volkun se je zganil in narahlo zarenčal. Marko mu je pošepetal: »Tiho!« ga z rokami božal in miril. Čutil je, kako pes grebeni hrbet, in ga je minil strah: »Človeka voja.« Marko je pokleknil na koleno, se sklonil čez Volkuna in nepremično obstal. Kakor bi bil psa in fanta v bron ulil, sta ždela, pripravljena na skok, Marko in Volkun.

Počasi in neslišno, senca se premika tako, se je približala oknu visoka, temna postava. Volkun je od nestrpnosti ganil z repom in Marko ga je moral prijeti za gobec, da ni glasno zarenčal. Temna postava — Marko je prepoznal v njej žensko — je ogrnila belo rjuho, stopila pod okno, se pozibavala kakor konoplja v vetru in narahlo popraskala po leseni steni.

V kamri je zakričala Rozalka. Pes je planil pod okno. Marko je komaj še utegnil ukazati: »Volkun! Primi!« Vse se je dogodilo naenkrat, kakor bi trenil.

Žensko, zavito v nasušivno rjuho, je zbil pes na tla, ji stopil na prsi in togotno renčal v razbiti obraz. Priskočil

je Marko in spoznal »strah« — Rotijo, Tévževo mater: »Beštja babja,« je zasikal in brcnil na vso moč z boso nogo prestrašeno Rotijo. »Zaslužiš, da bi te ubil,« se je togotil Marko.

Rotija je zatulila, bolj z živalskim kakor s človeškim glasom.

»Le rjovi.« Marko jo je ponovno brcnil in žal mu je bilo, da ni bil v coklah.

Rotija se je zavedela in se hotela rešiti. Udarila je Volkuna, ki jo je zato popadel v roko. Nato je pričela kričati, kar ji je grlo dalo: »Pomagajte! Pomagajte!«

Napol oblečeni so prihiteli ljudje iz hiš:

»Kaj imata?

»Kaj imata?«

»Sem mislil, da gori!«

»Psa proč, saj vidiš, da je baba krvava,« je ukazal Balant.

»Zadavi naj jo. Kaj pa hodi strašit pod naše okno.« Pa je vendar prijel Marko Volkuna za gradanico.

Rotija je vstala in hitro našla izgovor: »Ni res. Zajce sem šla plašit na zelnik.«

Sicer so vsi verjeli Marku, s Podrobarjem vred, ki je prvi potegnil z Rotijo in za njim še nekaj drugih; vsi tisti, kateri so bili nevoščljivi Podlipniku, ker mu je Marko tako dobro pasel jarce. Je pač tako na svetu.

Rotija se je izmuznila splošni obsodbi. Razšli so se. Vsak je vedel svoje in Marko tudi. Duhov in strahov se vse življenje ni več bal.

Drugi dan se je Rozalka preselila k Podlipniku. Z Ančko sta spali v isti sobi.

Marko je odgnal navsezgodaj Primoževe koze čez Vrh in jih uvrstil med jarce.

Manici se je izpolnila želja; ostala je v planini.

OSMO POGLAVJE

V VIŠAVE ZA PAŠO

Na resju in sadju, na lipi in na roži so čebele nabrale kakor že več let ne tako. Rojev je bilo toliko, da so jih ogrebali tudi v stare, zavržene panje in korita in da je primanjkovalo prostora v čebelnjakih.

Prvec, katerega je bil pomladi Marko izsekal iz bukve na Jecoli, je napolnil do lipe panj s satjem in živadjo, znova rojil in dal močnega drujca in čednega tretjiča.

Ko so na mejah in sečah padle trave in so se čebele obrnile čez Peči na rožo na rovtih, je pričel mediti tudi jelovec. Od zgodnjega svita do poznega mraka je bučalo v vrhovih jelovih goščav nad Zavrhom. Marsikatero prepridno delavko je prehitela noč, da je prenočevala zunaj, skrita med iglami. Najpridnejše družine so ob polni luni celo ponoči letele.

Kuharjev Tonej je sporočil Marku, da nosi svoje čebele od doma Zavrh v Bitgovec in da naj tudi Marko pride po svoje štiri roje, da bodo čebele sredi paše in se ne bodo zamujale s potjo.

Še isti dan je prišel Marko k Podlipniku prosit na posodo čebelarstvo krošnjo.

Mama je ukazala Ančki, naj mu gre odklenit čebelnjak. Toliko se je še videlo, da ni bilo treba svetiti. Molče je šla Ančka pred Markom.

»Ančka!« jo je boječe poklical Marko.

»No?« Še obrnila se ni.

»Zakaj si huda name?«

»Eh! Kaj bom huda!«

»Pa si.«

Ančka je odklepala. »No, pa sem. Misliš, da ne vem. — Ženiš se.«

»Ančka?«

»Ančka! Ančka!« ga je oponašala. »Zaradi mene se kar daj, če si tak. Bomo pa še Manico k nam vzeli, ker se tebi nič ne smili. — Na panjih je krošnja. Brž jo vzemi. Ne maram, da bi mislili, kako se mi dobro zdi, če sem s teboj!«

Marko je molče vzel krošnjo in jo postavil pred vrata:

»Prav! Pa bodi huda. Povem ti pa: Res sem te poskušal pozabiti, pa te ne morem; zato se ne bom ženil, dokler se ti ne omožiš. Lahko noč!« Marko se je urno okrenil, da bi odšel.

»Marko!«

Ne. Ni mogel oditi, s takim glasom ga je poklicala.

»Ančka!«

Prijel jo je za roko, ki ji je vsa trepetala.

»Ančka! Ali si res moja?«

»Sem. In če ne bom mogla biti tvoja žena, se ne bom
možila.« Stopila je tesno k njemu.

Rahlo, kakor bi dahnil in da se nista niti zavedela, sta
se poljubila. Kar verjeti nista mogla, da sta res tako sreč-
na.

Od samega veselja vsa razžarjena je Ančka dvignila
kazalec na usta: »Pssst! Nikomur ne povejva, kaj sva si,
da nama bo še lepše.«

»Nikomur, Ančka. Saj bi naju nihče ne razumel.«

Pssst! — — —

*

Kuharjev Tonej in Primožev Marko sta počivala na Gos-
jaku. V panjih na krošnjah so hrumele vznemirjene če-
bele. Marko se jih kar ni mogel naposlušati, tako je bil
prevzet od prijetne zavesti, da ima zastavljeno svoje
čebelarstvo: »Če bi jih prodal — za eno kolo k parizar-
ju bi mi vrgle. Pa jih ne bom — ne bom — ne bom.«

Nebo je bilo narahlo omreženo z oblaki. Po njih se je
prelivala jutranja zarja. Tonej se je razgledoval na vse
kraje in obstal z očmi v blejskem kotu: »Marko, ali
vidiš?«

Zatopljen v gospodarnost je Marko odgovoril s pas-
tirsko pametjo: »Lep dan se nam obeta.«

»Hotel sem te le opozoriti, kako lepo jutro je danes. Ko bi znal in mogel ujeti jezero in grad, Babji zob in Črno prst in nad vsemi to nebo z barvami na platno, tako, kakor sedaj vse vidim —«

»Lepa bi bila taka podoba.«

»Lepa, lepa! — Vem pa, da bi podobo in mene poznali tudi v mestih, o katerih se kranjskim vozarjem, kakor pridejo daleč, še ne sanja ne. In bi rekli možje, ki razumejo, kaj so barve na platnu: »Zna, zna; Anton Janša!«

»Že mogoče,« je odgovoril Marko, ki ni razumel, kaj so barve na platnu.

Oprtala sta znova krošnji in zamišljena vsak v svoje molče nesla hrumeči tovor navzdol in čez Završnico zopet navkreber.

V jelovcih so že šumele čebele.

Tonej se je tako podvizal, da je Marko prišel precej kasneje k čebelnjaku. Tonej, vse jutro tako zamišljen, je bil razposajeno vesel: »Lansko leto mi je razmetal medved čebele, da sem moral potem vse noči kuriti pred čebelnjakom, letos mi jih pa ne bo. Sem ga ugnal strica. Haha! Poglej, Marko!« In mu je razlagal, kako je ob straneh pred izletavniki postavil seženj visoka in poldruga široka plotova iz kolov, kamenja in trnja in vmes z verigami pripel za poltretjo ped od tal na dva tramova debelo bruno: »Haha, sem ga ugnal. Te zavire ne more preskočiti, ker bi z glavo butil v čebelnjak. Če bi bilo

bruno pritrjeno, bi ga prelezal ali se pod njim splazil do panjev. Tako pa, kakor poskuša, se mu vse ziblje in misli kosmatina, kdo mu nagaja, in se ujezi. Poglej! Dolgo se je moral premetavati z mojo nastavo, da je travo tako steptal in si toliko dlake ogulil. Pa sem ga res pretuhtal, tata kosmatega. Haha!»

»Tonej! Ali si bil že katere svoje podobe tako vesel kakor te nastave?»

»Nak. Še nobene ne.«

Postavila sta prinesene panje v čebelnjak. Tonej je odpiral končnice, razkazoval in pripovedoval o kraljici in delavkah in o trotih, ki matico oprašče in ne donašajo vode, kakor se nekateri motijo. In da čebele ob jelovi paši počrne, in da —.

Marko bi ga bil poslušal ves dan in vso noč, pa se mu je mudilo na Jezerca k jarcem, da jih žene na pašo: »Škoda. Povem ti pa, Tonej, če ljudje zvedo, kako ti poznaš čebele, bo ime Anton Janša še po vsem svetu zaslovelo. — Srečno!«

*

Marko ni silil, da bi hodila Manica z njim na pašo. Res se je rad pogovarjal s sestrico, še rajši pa je mislil na svoje dekle: »Ančka me ima rada — Ančka se ne bo možila, pa bi se lahko tako bogato, kakor nobena druga ne. Ančka bo čakala name.« In da jo čimprej prisluži, ni pri-

šel prav noben dan več praznih rok h kočam. Ali je nabral gorskega mahu ali je nasekal kresilne gobe, ki jo je potem kuhal v pepelu, ali pa je prinesel češminovo metlo: »Če dobim pest kaše zanjo, je več kakor nič.«

Manica se je pri kočah vsem priljubila. Edino Tevž je zarežal nad njo, kadarkoli je mogel. Tudi Pokljukar se ni zmenil za deklička, češ da je že doma otrok čez glavo sit. In njegov pes Ravš je Manici že parkrat pokazal zobe.

Majerice so jo pa vse od kraja imele silno rade. Preveč. Če je Manica sedla v travo in poslušala zvonkljanje oddaljenih tropov ali če je skrita za kako skalo opazovala, kako lovi in donaša borovčica, ki je gnezdila v zidu Urbasovega tamora, mladičem muhe, ali če je trgala rigelce v muravi, da si je iz njih spletla venec okrog las, jo je kmalu poklicala katera izmed majeric: »Manicaaa! Pridi v vas.« In če ni hitro odšla, jo je navadno prišla klicat še Reza in še Mica in še Franca: »Manica! Manica! Manica!« da otrok ni vedel, v katero kočico naj gre, da ne bo zamere. Mica ji je že večkrat prav posebno postregla. Ko je Jok to zvedel, je godrnjal, da bodo ženske otroka preveč razvadile, pa ni pomislil, da sam ni prav nič drugačen.

Doma po polju so peli srpi, polnili stogove s snopovjem in spreminjali valujoče njive v bodeča strnišča, ki so klicala konje in vole s planine, da bo na jesen kaj jêde v kašči in repe v kletih.

Konji in voli na Zelenici so se od počitka in sočne trave tako odebelili, da so se kar svetili. Kakor bi vedeli, da jih čaka doma komat in jarem in od truda penasti boki in slinasti gobci in muhe in gmajna in rudna v parnah, so se oboji ustavili na Zgornji Oglenici in niso hoteli z Zélenice. Šele ko je zasklel Tomažev bič, so se prestopili konji. In voli, ko je Žorga v vsem tropu najglasneje mukal. Obotavljajoč se so prizvonkljali na Jezerca, konji naprej, voli tik za njimi.

Manica, ki je pomagala Franci siriti, seveda bolj z očmi kakor zares, je smuknila od ognjišča na prag: »Žrebetki, žrebetki, žrebetki!« Stekla je naproti Tomaževemu tropu, tako zaverovana v živahno okrog težkih kobil poskakujoča žrebeta, da je morala Franca, v skrbi za otroka, zavpiti nad njo, preden jo je ustavila in poklicala nazaj in poučila, da so v planini vse žrebetne kobile hude: »Še Volkun se ne upa med konje; če pa slučajno zaide mednje, ga tako napode, da jim s povešenim repom uide. Za žrebetke se boje, ki se sami še ne znajo braniti; zato brcajo in popadajo, da ima včasih še Tomaž dovolj opraviti, če mu je treba ujeti kakega žrebeta.«

»Ne pojdem preblizu. Res ne. Franca?« Manica je tako proseče pogledala majerico, da ji Franca ni mogla odreči.

»Od daleč jih glej. Pa pazi.«

»Bom.«

Manica se je pa kaj hitro sprijaznila s Tomažem in konjar ji je pripomogel, da je pobožala oba Podlipnikova žrebetka. Tudi na konja bi jo bil posadil, pa Manica ni marala, se ni upala.

Ker je tako lepo prosila in ker je Tomaž prevzel varstvo nad njo, je smela Manica spremljati konje proti Krniškemu mostu.

Ali se je otrok zagledal v konje ali je konjarja zmotil otrok? Prepozno se je vrnila. Ujela jo je ploha in do kože premočena je pritekla h kočam. Preobleči se je morala, piti vroče mleko, da se ne prehladi, in ožet natrst zoper božjast in leči pod odejo na frči, da se segreje.

Franca je zunaj nekje molzla krave. V kočo pa je pristorkljal tretjinek Tevž: »Kaj ni nobene doma? Manica!«

Manica se ni upala oglasiti, tako se je bala Tevža. Še ganiti se ni upala. Skoraj strah jo je bilo. Videla pa je izpod narahlo privzdignjene odeje, kako je Tevž urno stopil k Volkunovemu koritu, izsul iz umazanega papirja v psu pripravljeno večerjo rumen prah, pomešal kar s prstom in odkrevsal iz kože.

Majerica se je vrnila in prinesla v vsaki roki poln žeh-tar mleka.

»Franca!« se je boječe oglasila Manica s frče. »Kaj bi rada, Manica?«

»Ne bom več sama doma.«

»Ne utegnem biti pri tebi. Ubogaj, Manica!«

»Bom, če ne bo več Tevža nazaj.«

»Kaj pa je stikal v najini koči?«

Manici se je hudo brhko zdelo, ker je Franca rekla »v najini koči« in tudi njo prištela med majerice. Dvignila se je na ležišču: »Volkunu je vmešal med jed rumenkast prah.«

»Res?« se je začudila Franca. »Res. Prav zares.«

»Hudoba grda. Zastrupiti ga hoče z mišjico. Marku povem. Psu pa pripravim drugo, boljšo večerjo.« Majerica je postavila pasje korito na najvišjo polico, da bi ga ne mogel doseči ne Volkun ne Manica.

»Grdoba grda,« se je razhudila tudi Manica na frči.

Franca je zopet odhajala z izpraznjenima žetartjema: »Bom kočo zaklenila, da boš brez skrbi ležala.«

Ooo, Manica se je zavedala svoje dolžnosti kot majerica in je odgovorila odločno, kakor bi še vsaka odrasla ne zmogla: »Le pusti odprto. Če pride še enkrat Tevž, ga bom tako napodila . . .«

Jezerca je zopet obsijalo sonce. Izpod Bukove peči proti kočam pa je pozvanjala z velikim zvoncem ovca Podlipnikove Ančke. Marko je gnal s paše. — — —

»Tretjinek je hotel zastrupiti Volkuna,« je hitela pripovedovati Manica Marku.

»Mi je že Franca povedala.« Marko je vzel pasje korito s police in odhajal. Jezen je bil.

Manico je zaskrbelo: »Marko!«

»Nič se ne boj, Manica, saj bom zaprl Volkuna k tebi v kočo.«

Marko je odšel. Pes je hlatal večerjo iz pomijnika. Manica na frči pa se je čedalje bolj bala za brata.

Marko je dobil tretjineka pri večerji: »Sem zvedel, da si mojemu psu primešal med jedilo nekakšen priboljšek.«

Tevžu je obstala žlica v skledi. Prebledel je in nekaj godrnjal in jecjal.

Marko se je premagoval in mirno nadaljeval: »Veš, tretjinek. Moj pes je že dovolj rejen. Vaše tele bi bilo pa tudi bolj zastavno videti, če bi imelo nekaj funtov več mesa pod kožo. Zato nesem nocojšnjo Volkunovo večerjo s tvojim priboljškom vred vašemu teletu. Saj menda ne boš hud?«

Marko se je zaokrenil, kakor bi hotel prav naglo oditi v Rotijin tamor. Tevž je poskočil za njim iz koč: »Ne smeš. Prepovem ti. Seveda, da bi tele crknilo.«

Marko je tako pogledal Tevža, da mu je zastala sapa: »A, tako. Beštja, si se izdal. Zastrupiti si mi hotel psa. Pa reci, če ni res. Beštja.«

Tretjinek ni odgovoril. Z naglim sunkom je izbil Marku korito iz rok, da so se z mlekom zaliti žganci in kaša raztresli na razhojeno zemljo in živinske odpadke.

Še bolj urno pa je Marko pripeljal Tevžu tako klofuto, da se je tretjinek kar opotekel.

»Beštja ti!«

Tevž je zarjovel strašno kletev in se pogнал v Marka. Izpred vseh koč so gledali ljudje, le Podlipnikova je bila zaprta.

Togotno, kakor se bodeta najmočnejša vola za prvenstvo v tropu, da pokajo in se lomijo rogovi, sta se prerivala tretjinek Tevž in ovčar Marko. Sredi razvnetega boja je Marko odrinil za toliko časa Tevža, da je utegnil stopiti iz cokel. Nato se je zaletel v nasprotnika, ga podrl na tla, mu obrnil obraz k zemlji in blatu in raztreseni pasji hrani, mu tiščal usta vanjo in sikal: »Na! Žri sam mišjico in pogini. Manj te je škoda ko psa in teleta.«

Nekdo je zakričal, Marko ni razložil kdo, ali Jok ali Lukež ali Joža: »Marko! Preveč ga nikar!«

»Če ga napol ubijem, bo še vedno premalo.« Znova so zapele klofute.

Zaškripala so vrata Podlipnikove koč, zarenčal in zalajal je Volkun in tekел v mogočnih skokih, naravnost, ne čez brv, Završnico je preskočil, pomagat gospodarju.

»Marko! Spusti ga, če ne ga bo pes do kosti obgrizel.«

Marko je prepoznal Jokov glas, ki je bil ukazujoč. »Steci v kočo. Jaz te ne bom branil. Drugega pes ne bo poslušal.«

Kakor bi ga bil s fračo vrgel, je planil tretjinek v kočo. Še cokel, ki jih je zgubil med ruvanjem, ni utegnil vzeti

s sabo. Volkun, ki ni mogel skozi zaprte duri do Tevža, je hotel vsaj cikle raztrgati, pa mu jih Marko ni pustil.

Marko je pobral korito, obul cikle in odšel domov. Ni se hotel z nikomer zaplesti v pogovor, čeprav so vsi dali prav njemu in nihče ne Tevžu:

»Sedaj bo menda dal tretjinek mir.«

»Če je pameten, ga bo dal.«

»Škoda, da je tak, ko je dober pastir.«

»Mater ima zanič. Misli, da mora sama vse požreti. Vsaj vse najboljše kose.«

Pred Podlipnikovo kočjo je vsa bleda sprejela brata Manica, ki je spustila Volkuna, da bi pomagal Marku, pa se je takoj prestrašila, da ne bi pes preveč ogrizel Tevža:

»Marko!«

*

Megla je zagrnila vse vrhove in nastopila tako nizko, da se je zadevala ob vrh smreke pred rodinsko kočjo. Nera-di so gnali ovčarji trope v zamegljene višine, pa — v nižinah je bilo popaseno in živina ne sme biti lačna.

Marko in Jok sta pasla blizu skupaj. Popoldne je pripasel za njima Mežkov Joža še Planjavčev trop in po-tožil:

»Volk mi je odnesel psico.«

»Živo?« se je začudil Marko.

»Živo. Druge ni v planini.«

»Volk psice nikoli ne raztrga,« je vedel Jok. »Volkulja jo je. Volčiči ji odraščajo in ne shajajo več z mlekom. Sami še ne znajo loviti. Živeti pa morajo.«

»Ko bi vedel, kje ima skrit zarod?« je mikalo Marka.

»Najmanj uro daleč. Blizu gnezda volkulja ne kolje, da ne izda mladičev.«

Marka je premagalo. Urno je vstal in zamahnil z robevnico: »Joža! Na sled me pelji. Greva z Volkunom za njo. Vidva pa pasita moj trop in ga priženita h kočam, če me prej ne bo nazaj.«

Joža je pomišljal: »Če se volk ne loti psice, se tudi Volkun ne bo volkulje —«

»Ne misli! Na življenje in smrt bo branila mladiče, da bosta pes in fant imela dovolj opraviti. Pazi, Marko!«

»Imam ostro nabrušeno robevnico.«

»Pa srečno opravita!«

Tako se je gnal Volkun po tu in tam okrvavljeni sledi, da je bil Marko, ki se ni utegnil v goščavah izogibati vejam, ves stopen po obrazu. Vdel je bil namreč psu konopec za gradanico in držal oba konca, da bi lahko Volkuna takoj sprostil.

Bojaželjno je poskočil pes in preden se je Marko zavedel, ali mu je ušel ali ga je sam spustil, je začul v globeli pod sabo togotno ravsanje in dračje je hreščalo, kakor bi skozi najbolj zarasel gozd podil Čatež v divjem pogonu zverjad vsega Zavrha.

»Volkulja.« Marko je hitel pomagat.

Volkulja in pes sta se premetavala, zagrizena drug drugemu v gobec. Nihče ni hotel spustiti, najbrž bi tudi nihče ne mogel, čeprav bi rad. Marko je zamahnil z robevnico. Volkuljine čeljusti so ohlapele; zadrgetala je nekajkrat in obležala v krvi.

»Volkun! Išči — Išči —! Išči —!«

Z gobcem pri tleh je kolobaril pes, švigal z razpotegnjenim repom, pretikoval grmovje, postajal za hip in lovil z nosom vonje.

Zarenčal je Volkun, zajokal je volčič. »Volkun! Pusti.« V skokih je bil Marko pri psu. Ujel je dva zdrava volčiča, tretjega je, preden ga je Marko mogel rešiti, udušil Volkun.

Pri kočah so se vsi zbrali okrog Marka in občudovali okrvavljenega Volkuna; le Tevža nikjer ni bilo. Pokljukar je s posebno naslado odrl volkuljo in mrtvega volčiča. Živa dva sta nerodno kobacala v praznem svinjaku. Manica se je poskušala z njima igrati. Vso noč sta bevskala in Manici sta se smilila, ker nimata več mame. Tolažila se je, da Marko že ve, kaj je prav, Marko, ki je že večji kakor čisto velik in vse zmore.

Živina, ki je vohala bližino volkov, se je nemirno prestopala v stajah, v tamorih in hlevih. Krave so venomer mrčale in klicale teleta. —

Manica, ki je pravzaprav zaspala šele proti jutru, ko so majerice že vstajale, se je prebudila. Spomnila se je osirotelih volčičev in prisluhnila. Nič več nista bevskala: »Ali so ju spustili? Ali so ju ubili?« Stekla je pogledat. Iz svinjaka je začula pridušeno revskanje. Stopila je na prste in opazovala skozi izbito grčo. Volčiča sta trgala odrto žival. Manica ni mogla verjeti, da bi jima bili vrgli kar celega jarca. Potem je z gnusom spoznala, da se volčiča samogoltno davita z mesom ubite volkulje, svoje lastne matere.

Otrok je ogorčen zacepetal z nogami: »Fej! Fej! Sram vaju bodi! Nehajta! Takoj nehajta! Če ne, spustim Volkuna k vama, pa bosta videla.« Nič ni pomagalo. Manica je slišala, kako se volčiča še vedno prerivata okrog nagnusnega plena. Zasovražila je vse volkove.

Poiskala je brata: »Sram te bodi! Grd si. Grd, da veš.«

Marko ji je komaj dopovedal, da ni on vrgel mladičem volkulje, ampak Pokljukar.

»Dedec grdi,« se je hudovala Manica na Pokljukarja. »Zato mu rastejo tako grde muštace. Še bolj naj mu.« In ni odnehala prej, dokler ni Marko z robevnicco potegnil volkulje iz svinjaka. Volčičema je pa zagrozila, da jima nikoli ne bo prinesla jesti, četudi se z bevskanjem pretrgata.

Vrišč, katerega je dvignila Manica zaradi volkulje in volčičev, je utihnil, kakor bi ga bil odrezal. Vsi so se ozrli

proti zgornjemu jezercu. Spoznali so Podlipnika. Ali je iz tal zrastel ali je z neba padel?

Od Ridovta na koroški strani so navsezgodaj pretegnili konji njegove tri parizarje, da jih zvlečejo pred vročino na vrh Ljubelja. Poslal je Miha z vozmi še po že kupljeno žito v Trst in mu ukazal, da se mora do svete Ane vrniti, sam pa je obesil nabito polno torbo prek ramena, ogrnil ohlapen vozarski burnus in hitel z lahko nogo po stezi čez Zelenico, da čimprej vidi in obdari ženo in Ančko, in še Ceneka, bodočega gospodarja.

Ko je odzdravil pastirjem in majericam, je mrko pogledal Marka:

»Kakšno crko pa prevlačuješ okrog koč?«

Marko je Podlipniku zameril obsojajoči pogled in mu ni hotel pojasniti jutranjega nemira pri kočah na Jezercih. In še zato ga ni hotel, ker bi morebiti Cena mislil, da se postavlja pred njim, ovčar pred gospodarjem. Opravičil se je, kakor bi bil sam zagrešil nerodnost in ne Poljukar: »Preden bodo jarci silili iz staje, bo mrhovina pokopana.« In je obmolknil.

Zato so pa drugi bolj hiteli pripovedovati o Marku in Volkunu. In Podlipniku se je dobro zdelo, kakor bi hvalili njega samega.

V koči je Cena obdaril Manico s polnim periščem fig in z največjim rožičem, kar jih je nosil v torbi. Takoj nato se je obrnil k ovčarju: »Marko! Kakor vidim, ne delaš

hiši sramote. Samo tega ne vem, ali se boš upal teh šest tednov, ko bodo krave na Zelenici, ostajati s tropom sam čez noč za Šijo. Sam si je vaš oča zgradil kočo gori, ker je zadnja leta težko hodil; ograd za drobnico sem postavil jaz. Le prepozno je prišel Jernej na to misel. Skazalo se je, da je tudi za jarce bolj prav, če manj hodijo. Ali se boš upal, Marko?»

»Skrbi me samo Manica, če bi jo moral kdaj samo pustiti v koči. In morebiti še ponoči in v burji. Kaj vem, kako se mi bodo razleteli jarci.«

Franca je brž povedala Cenu, kako je Manico zavoljo Rotije prijela božjast, in je zaprosila: »Naj gre Manica z mano na Zelenico?«

»Kaj sprašuješ mene. Njo vprašaj, ali hoče iti, in pa Marka, ali jo pusti.«

»Sem mislila zavoljo mleka in moke in kruha.«

Cena je hotel poudariti, kako zna biti dober tistemu, ki veča njegov ugled, kakor ga je Marko, in je poučil majerico: »Franca! Navadi se vendar hiše. Pri Podlipniku še nikoli niso vpraševali gospodarja, kam naj stresejo drobtine z mize. In Bog daj, da bi ga nikoli ne bilo treba.« Podlipnik je še enkrat odprl torbo in segel tudi za Franco in Marka vanjo, napolnil Joku mehur s tobakom in izročil Franci pozdrave od Miha, da bi popravil svoje nagajanje od takrat, ko so strigli jarce. Povprašal je še po novicah.

Ko je Marko odhajal z Volkunom k tropu, se mu je ponudil, da mu proda koži in volčiča, če mu zaupa. Marko je bil te ponudbe kaj vesel, ker je vedel, da bo Cena več iztržil, kakor bi sam: »Živo in mrtvo blago vam še danes zvečer prinesem na dom.«

»Kožam se nič ne mudi, volčiči pa tudi toliko ne oteže, da bi jih ne mogel sam vzeti s sabo.« —

Zadovoljen s kupčijami v svetu, vesel živine v planini in ponosen na svoje ljudi je stopil Podlipnik skozi tesen na vrhu krniške poti in zagledal pod sabo gorenjski kot, domačo vas in domače polje. Vselej, kadar se je vračal z dolgih voženj, je čutil, da tako lepega sveta zlepa nikjer ni. Danes pa, ko se je odgrnila domača zemlja, jutranje sveža, vsa naenkrat pred njim, ga je prevzelo. In oba svoja stogova, po petnajst bran dolga, je videl natlačena s snopjem: »Če bo žito količkaj prida plenjalo, bodo lahko debele drobtine padale z mize za tiste, ki nimajo.« Tako ga je prevzelo, da se je odkril in zmolil pred križem očenaš v zahvalo.

Stopal je naglo navzdol. V vreči, čez ramo prevešeni, je nesel volčiča, spredaj enega, zadaj enega: »Pa naj še reče Podrobar, da mi bo žal, ker sem vzel Marka za ovčarja.« Zajukal bi bil, pa se je spomnil, kako bi ga Anca opozorila, da se to za njegova leta več ne spodobi.

Zavriskal bi bil! Če bi bil pa vedel tudi to novico, da je Ančka, njegova edinka, Podlipnikova Ančka, dala bese-

do ovčarju, Primoževemu Marku, in je ona njegovo dekle in on njen fant, bi bil zamišljeno sklonil glavo in šel proti domu po strmi krniški poti, na kateri navzdol zavirajo vozovom na vsa štiri kolesa, tako počasi, kakor megla brez vetra.

*

Koče na Jezercih so bile kakor oropane. Mleko in maslo in sir so odnesli v dolino, sklede in lonce, žehtarje in škafe pa na Zelenico. Jutri navsezgodaj odženeta črednik in tretjinek krave na Zelenico; za njimi se bodo pa pokorile majerice s prašiči; popoldne se vrnejo po posteljino in že naprej jih bo skrbelo, kako čez šest tednov zopet uredi zanemarjene koče, v katerih bodo ostali samo dedci, ovčarji. Ne vsi. Marko se preseli za Šijo; in Jok premišlja, kako bi tudi on svoj trop stisnil v Podlipnikovo ograd in sebe v tesno koč.

In ko se murava obraste, bosta prizvonila na Jezerca Tomaž in Žorga s konji in voli.

Za slovo so se zbrali pri Mici v rodinski koči. Prav vsi. Tudi Marko in Tevž; s sovraštvom v srcu po starih pastirskih postavah ne smeta narazen: »Marko kaže dobro voljo, Tevž pa —? No, drugače govori, kakor misli.«

Živina dolgo ni hotela poleči, kakor bi se veselila odhoda v višave. V frati je zalajal srnjak.

»Kako se dere. K dežju se bo napravilo.«

»V burjah je hudo na Zelenici.«

Oglasila se je Mica: »V burjah je povsod hudo, v soncu pa nobena planina ni tako lepa kakor Zelenica.«

»In dobra, dobra.« Spregovoril je črednik Lukež: »Bolje je za kravo, če ima na Zelenici od prsti grd gobec, kakor če doma stoji pri polnih jasliah.«

»Še ne veste, kaj je Zelenica.« V pogovor je posegel Jok.

»Kaj? Kaj? Povej! Kaj?«

»Tujec je prišel čez Zelenico, učen človek je bil, in je rekel, da je na Zelenici včasih kamen, s katerem pastir zavrne kravo, več vreden kot krava.«

»Prav je imel. Zlata ruda je na Zelenici.«

»Za zlato rudo ne vem. Morebiti. Je pa na Zelenici ne-
kje zakopana zlata veriga. Kakšno bogastvo je pod njo, pa nihče ne ve in najbrž nikoli nihče ne bo zvedel.«

Živina zunaj se je umirila. Spokojno so prizvonkljavale črede s pločevinastimi zvonci Joku, kompostelskemu romarju, ki je pripovedoval pastirjem in majericam povest o zlati verigi:

»Gervaz in Protaz sta bila dvojčka, tako drug drugemu podobna, da ju niso ločili. V trdem sta zrastle, siromašno živela. En sam lonec sta premogla, v katerem sta skuhalo, kadar sta kaj imela.

Spala sta v plevniku pri Jurju na Rodinah, oba na enem otepu slame, odeta s starim kožuhom.

Nabirala sta rože in gorski mah in tako sta se rada imela, da nista mogla drug brez drugega prestati.

Kresno noč se je sanjalo Gervazu: Ko boš jutri na Zelenici brskal med ruševjem za mahom, boš naletel na zarjavel kavelj verige; potegni zanj in koplji tam tri pedi globoko, pa se vama bo z bratom dobro godilo. Ne smeš mu pa prej povedati.

Do pičice tako se je sanjalo Protazu.

Trdno prepričana, da se sanje uresničijo, sta naslednji dan nabirala mah, komaj par grmov narazen, ter se veselo pogovarjala. Vsak sam zase je bil ves presrečen z mislijo, kako bo vzradostil brata.

Naenkrat je utihnil Protaz.

Prav takrat je obmolknil tudi Gervaz.

Protaz je bil naletel na zarjavel kavelj verige, o katerem je sanjal, potegnil zanj, z vso močjo se je moral upreti, in je izvlekel zlato verigo, tako debelo, kakor je najtežji zavirivnik. Grofijo bi bil lahko kupil samo s tistim zlatom, ki ga je že držal v rokah. Kaj bogatije pa je bilo skrite še tri pedi pod rušo.

Da bi bil takoj poklical Gervaza Protaz!

Prav toliko vredno zlato verigo je izpulil izpod ruševja Gervaz, zato je obmolknil, in izkopal bi bil isto bogastvo kakor brat.

Da bi bil takoj poklical Protaza Gervaz! Pa sta oba razmišljala:

„Če pokličem brata, mu moram odstopiti natančno polovico, rajši več. Če ne, bo upravičeno rekel, da sem grd. Tudi jaz bi. Dvojčka sva.“

In sta oba varno skrila pod mah in kamenje že najdeno zlato verigo, zaznamovala natančno kraj, si ogledala okolico ter sklenila Gervaz in Protaz:

„Jutri se vrnem, odkopljem zaklad, bom dal bratu, da bo imel za vedno dovolj, sam pa bom velik gospod.“

Nič več nista spala na istem otepu pod istim kožuhom, nič več nista jedla iz istega lonca. Leto in dan sta iskala in pretaknila vso Zelenico, pa ne Protaz in ne Gervaz ni mogel več najti tistega ruševega grma, pod katerega je pred bratom skril že najdeno zlato verigo. Ne Gervaz in ne Protaz.

Odšla sta v svet, vsak na svojo stran. Nič več se nista videla in obema se je do smrti hudo godilo. Zlata veriga pa je še dandanes zakopana na Zelenici.«

Jok je utihnil, molčali so tudi drugi. Na ognjišču je prasketal ogenj. Tik za kočo je zalajal srnjak, tako hropeče, da so se vsi zdrznili. Po stajah so se mu oglasili psi. Manica je zbežala k Marku in se tesno stisnila k bratu. Srnjak se je splašil in oddirjal v skokih.

Drugo jutro so odgnali krave na Zelenico, Marko pa svoj trop za Šijo.

Na Jezercih je postalo pusto in dolgočasno.

DEVETO POGLAVJE

MURKE GORÉ

Krrrii-vik.
Marko je pasel svoj trop na Zeleni planji za Vrtačo. Bil je vaje preletavanja gorskih kavk in se v jutranjem soncu ni menil za njih krike. Krrrii-vik. Krrrii-vik. Krrrii-vik, vik.

Od vseh strani so priletavali črni ptiči, se zbirali v skalah pod gladkimi ploščami, posedali po grušču in kamenju in se preletavali z glasnim krivikom, kakor bi ogledovali, ali je njih plen že resnično mrtev ali morda še živi.

Visoko pod nebom se je oglasil krokar, se v kolobarjih pripeljal med jato kavk in obsedel na skali, kakor bi preudarjal, ali naj se že loti svojega opravka ali ne.

Obotavljajoči se ptiči so opozorili Marka, da se je šel prepričat: »Morda si je kakšen jarec polomil samo noge in čakajo njegove smrti. Škoda bi bilo zdravega mesa za take pogrebce.« Živo so mu pele cokle, ko je z dolgimi koraki hitel čez meline pod peči.

Krokar in kavke so preplašeni odleteli in Marko je iskal z očmi: »Aha! Na to skalo je priletel z gladkih plošč. Sledi se kri. Potem se je prevrgel na tla. Za skalo bo.«

Marko je prestrašen obstal. »Križ božji!« Pred njim je ležal z razbito glavo in polomljenimi udi mlad fant. »Morda se še zave?«

V človeku, kateremu je skala razbila polovico glave, hitro ugasne življenje. Obraz si je bil samo malo opraskal. Marko je videl, da je bil mrlič še včeraj zdrav, močan in lep fant. Ni ga poznal ne po obrazu ne po imenu; po noši pa je presodil, da je pastir s koroške strani.

»Na Mačevsko planino pojdem povedat, naj pridejo ponj. Pravzaprav bi ga morali pokopati na Rodinah, ker je padel na našo stran. Nak! Med svojimi domačini naj leži, če jih ima. Pastirji po gorah imamo tudi svoje postave.«

Potegnil je veter. Z visokih skal je padlo na mrliča več zagorelih cvetov murk, in še dvoje tako temnih kakor ugašajoče ogle, in za njimi napol razcvela očnica.

Kakor blisk, ki preseka temo, se je posvetilo Marku: »Fant je imel dekle. Rož ji je natrgal. Sedaj jih siplje veter na njega samega, mrtvega. Ubogo dekle!«

Marko je nameraval zakriti truplo z ruševimi vejami in jih obtežiti s kamenjem, da ne bi ptiči načeli mrtvega, potem pa oditi k mačevskim kočam, ko je zagledal od daleč kozarja Petra Koračka, ki je hitel po stezi na Koroško. Priklical ga je. Koraček je ponesrečenega spoznal. Bil je Urh, mačevski ovčar.

»Marija!« se je spomnil Koraček, »Zalka se bo v solzah utopila.«

Peter je odšel. Marko pa je sedaj tudi vedel, kako je ime nesrečnemu dekliču: »Ubogo dekle!«

Po skalah, obeljenih od sonca, in po grušču okrog mrtvega Urha so ležali raztreseni zagoreli cveti murk, kakor bi svetile lučke mrliču. Temni cveti pa so bili kakor velike kaplje strjene krvi. In iz teh lučk in iz teh kapelj krvi je v soncu kipel omamen vonj.

Ptiči so posedali za streljaj daleč in se vreščeče zadirali, kakor bi hoteli prepoditi Marka, ki je, zatopljen v premišljevanje, varoval mrliča, tovariša po stanu in srcu. —

Od mačevskih koč so prišli štirje možaki. Pripeljal jih je Koraček. Zavili so Urha v belo rjuho in ga z vrvmi privezali na nosila. Marko je zbral vse rože, zagorele in temne murke in napol razcvelo očnico, in jih zataknil za vrvi krog mrliča.

Zmolili so še tri očenaše: za rajnkega Urha prvega, za duše tistih, ki so v gorah umrli nagle in nepredvidene smrti, drugega, in za vse verne duše tretjega.

Molče so se razšli koroški in kranjski pastirji. Muhe so pobrenčavale po okrvavljenih skalah. Krokar je že davno odletel, kavke pa so se spustile stikat za skalo, kjer je ležal Urh.

Koraček ni zdržal dolgo molka: »Le počemu je lezel za rožami?«

»Ali si res tako kratkega uma?« ga je zavrnil Marko.

»Čeprav je Zalka brhka, pa —. Naka. Moja Majda me bo vzela brez rož. Sva se že dogovorila. Jujujuh!«

»Tiho!« je ukazal Marko. »Dokler vidiva mrliča, ne boš jukal.«

Peter Koraček je odhitel h kozam, vesel, da se letos Majda nič več ne norčuje iz njega. Izmodrila jo je zibel. Drugi se je ponorčeval iz nje. Pa — saj Peter ve, kako je, in pravi, da bo otroka imel prav tako rad, kakor bi bil njegov.

Možaki so se prikopali na vrh meli in se odpočivali. Kotlino za Vrtačo pa je napolnil glasen jok. Marko je videl, kako se je na prevesu steze vrgla čez nosila ženska, oblečena, kakor so dekleta na Koroškem, in je vedel, da je prišla Zalka naproti svojemu fantu. Zalka! Njemu srcu v veselje je šel Urh nabirat rože, natrgal jih je pa za na svoj pogreb.

»Ubogo dekle! — Pa je res prav, da ni Manice z mano. — Še bolj prav pa, da ni Ančke.«

*

Okrog svete Ane gorenjske gore do vrhov vzcvetejo. S skalnih polic se sklanjajo rože. Nobeno dekleško okno ni

tako lepo okrašeno. Nad prepadi drhte ozelenela zatišja. Noben vrtec ni lepše zasajen.

Da mora natrgati Ančki za god šopek, kakršnega še noben fant ni prinesel s planin svojemu dekletu, to je Marko dobro vedel. Preudarjal je le še, kako ji ga pone-
se.

Za Šijo jarcev ne sme pustiti samih. Tudi v Volkunovem varstvu ne. Podlipnik bi ga oštel. In kako rado se takrat naredi kaj narobe. Ne more. Ne sme.

»Na sol bom gnal, čeprav bi moral še cel teden čakati. Kdo pa ve, kdaj sem zadnjič solil. In Podlipnici, njeni mami, natrgam še lepši šopek, pa se bo tudi Cenu dobro zdelo. Če bi pa le kaj rekel, mu bom odgovoril, da mi je ukazal pasti jarce po moji razsodnosti, in da bi moral biti preklicano zarobljen, če bi ne vrnil mami in Ančki, ki sta mi spekli za god štruco na njegov ukaz, pa se mu bo še enkrat dobro zdelo.«

Vsega cvetja, skoro samih murk; je natrgal Marko že več kakor dovolj, le nekaj lepih očnic bi bil še rad dobil.

V strmi skali je zagledal pod sabo bel vrtinec samih očnic. Štel jih je: »— petnajst, šestnajst.« Srednje rože so bile lepo razcvetele. Legel je na polico, se oprijel z levo in se stegnil z desno za cvetjem. Še hitreje jo je umaknil. Izpod rož je zasikala kača.

Previdno je vstal: »Nak! Rož, ki jih varuje kača kakor ukleta kraljična zaklad, ne bom nosil Ančki. Tudi njeni mami ne. In nobeni drugi ne.«

Kmalu nato je naletel na sončno jaso, vso posejano z gorskimi nageljni. Komaj jih je obsegel s prsti, toliko jih je natrgal. Pridodal je samo nekaj najlepših cvetov murk in očnic in šopek ogledal v roki: »Pa naj reče kdo, da ni lep?«

Ančka je nesla na travnik malico, ko je zatrobil Marko v Pečeh. Skoraj ji je padel jerbas z glave, tako se je razveselila. Pa nikomur ni izdala svojega veselja, razen Rozalki, s katero sta se med grabljenjem pomenljivo pogledovali.

Skušala se je potajiti pred mamo. Še ozrla se ni Ančka v kuhinji, ko je Marko prignal na dvor, pa je vendar mama uganila njene misli: »Ančka! Premagati se pa znaš.«

»Kaj?« se je delala nevedno Ančka.

Mama se ji je pa smejala: »Ne taji. Rdečica te izdaja. Si že prav ravnala,« jo je pohvalila.

Pritekel je Volkun in se tako dobrikal Ančki, da je mama ponagajala: »Še pes ve, katero ima njegov gospodar rajši.«

»No, mama!« je zaprosila Ančka.

»Dober večer!« Marko ni bil prav nič v zadregi. Res je najprej pogledal po Ančki, stopil je pa prej k Podlipni-

ci, h gospodinji, ki ga je v mislih pohvalila, da ve, kaj se spodobi. Ko ji je pa dal za god še tako lep šopek, se ji je naravnost prikupil in sklenila je, da mu to ljubeznivost povrne.

»Tebi, Ančka, sem pa nageljnov natrgal. Zdi se mi, da so dekliču, kakor si ti, najbolj všeč.«

»Tako sta lepa šopka, da jih morava koj v vodo postaviti.« Anca je nalašč odšla, da sta ostala Marko in Ančka trenutek sama.

»Ali mar mama ve?« je zaskrbljeno vprašal Marko.

»Saj tega ne moreva skriti. Kako sva se pa dogovorila, nič ne ve.«

»Kaj bo, ko zve?«

»Nič ne skrbi, mama je tako dobra.«

O Marijinem zvonjenju so pod Podlipnikovimi okni zaropotali otroci z zvonci in lonci gospodinji in hčeri za god. Še nobeno leto niso bili obdarjeni s tako velikimi kosi pogače in še nobeno leto niso tako napolnili žepov s krhlji in orehi. Delila jim je Ančka.

Ko se je znočilo, so počile na vrtu pištrole. Kako bi fantje pozabili na god obeh Podlipnikovih? Cena sam je šel vabit streljavce v hišo. Med njimi je bil tudi Marko.

Šopka sta stala na oknu. Nekaj rož pa si je pripela Ančka na žametast modrček. »Kako se ji poda!«

Ob pogači in ob vinu so nazdravljali godovnicama. Ančki, dekliču, je napil najstarejši fant, konjar Tomaž:

»Ančka! Krajcpataljon! Vsi fantje naj Boga hvalijo, da sem jaz že star! Taka si!«

»Saj mi je žal, da nisi več mlad!«

»Star ali mlad, samo to ti voščim: Bog ti daj fanta, ki te bo vreden.«

Marko je voščilo ponovil: »Bog ti daj fanta, ki te bo vreden.« In še dodal: »Toda, drago te bo moral odkupiti od nas drugih krniških fantov. In ovčarji bomo prišli na svatbo zaplečvat. In bomo plesali, da bomo s coklami skedenj razbili.«

Ančka ga je prav dobro razumela: »Marko! Tebi pa Bog daj dekliča, ki te bo rada imela.«

Marko je moral obmolkniti, ker so začeli hvaliti nje-ga, nato je Cena ukazal Ančki prinesiti še en bokal.

»Kakor stari Jernej je Marko; še poseka ga včasih. Ali še pomnite, kako je Jernej znal pripovedovati o gorah in živini, o duhovih in strahovih in koliko storij je vedel. Marko, povej nam še ti kaj!«

In niso odnehali, dokler se ni Marko vdal in je začel:

»Živela je kraljična, lepa kakor jutranja zarja. Za doto ji je oče, ki je vladal pol sveta, namenil tri voze zlata in devet dežela. Kraljeviči in cesarjeviči, grofi in baroni so jo snubili, pa ni nikogar marala.

Nekoč je v gorah zašla in zdrknila v globok prepad. Od lakote in žeje in od strahu in ran bi bila umrla, če bi je ne bil rešil mlad pastir, v katerega se je kraljična za-

ljubila in on v njo, tako, da je želel biti pastir vitez, kraljična pa pastirica. Ker se nista mogla vzeti in ker bi kraljična rada postala kraljica, nerada pa ostala samica, ji je pastir svetoval, naj obljubi roko španskemu kraljeviču, katerega so izmed vseh snubačev najbolj hvalili in ki je bil v kraljično noro zaljubljen. No, in —

Pastirja je ljubila, s kraljevičem se možila.

Za god ji je kupil ženin rož, iz zamorja pripeljanih; z zlatom jih je odtehtal. Pastir pa ji je natrgal šopek po strmih skalah. Kraljična se je bolj razveselila pastirjevega vezila kakor kraljevičevega. Španca je to zbodlo. Pozabil je, da bi brez pastirja kraljična ne bila njegova nevesta in bi jo bili že davno krokarji in kavke obrali do belih kosti, pa je udaril vpričo kraljične pastirja z bičem v obraz, naščuval nanj svoje pse in ukazal hlapcem, naj ga ujamejo in do smrti zbičajo. S krvavim obrazom je pastir ušel v take strmine, da nihče ni mogel za njim, in je z višine pljunil na pse in na hlapce. Kraljična je Špancu zagrozila, da ga ne bo vzela, če se ne spravi s pastirjem. Pa ji je znal domišljavi črnuh dopovedati, da mora pravzaprav pastir prositi njega odpuščanja, zato ker je pljunil na njegove pse.

Pri poroki je želela imeti kraljična v laseh najlepšo očnico. Sporočila je to željo pastirju, ki je, da bi je ne užalil, brez obotavljanja zlezel v strme stene in odtrgal očnico, kakršne še ni videl. Ko se je vračal, mu je spod-

letelo; padal je od police do police in obležal ubit na dnu stene. Iz njegove mrtve, krčevito stisnjene desnice so izvili kraljičnini odposlanci sprelepo očnico, katero je oškropila ena sama drobna kapljica pastirjeve krvi. Pri-nesli so cvet na grad. Pastirjevo smrt so pa zamolčali.

Ko je pa pred poroko kraljevski nevesti kot zadnji okras prva spletična zataknila v lase prineseno najlepšo očnico, se je kraljična, lepa kakor jutranja zarja, spremenila v kačo, ki se je med jokom in grozo povabljenih svatov odplazila v gore.

Pastirja kralj ni pustil pokopati. Sežgali so ga, češ da je bil čarovnik. In burja je raznesla njegov pepel po skalah, globelih in meleh.

V steno, s katere je padel nesrečni pastir in se ubil, je priplezal čez sedem let drug pastir, zaljubljen v brhko majerico in ona v njega. Fant bi bil rad razveselil svojega dekliča z lepo očnico. Naletel je na vrtinec očnic. Srednja roža je bila velika kakor od majolke dno. Pod cvetjem pa je bila zvita kača. Pastir, ki je poznal navade kač, je cvet spretno odtrgal. Tisti trenutek se je kača spremenila v kraljevsko oblečeno nevesto, ki je spregovorila: 'V kačo ukleta kraljična sem; zato, ker sem pastirja ljubila, pa se s kralji možila. Ker si imel dovolj poguma, da si snel sprelepo očnico iz mojih las, te prosim, vzemi me še za ženo, da bo konec moje ukletve. Za doto dobiš tri voze zlata in devet deželá.'

Pastir pa je odgovoril: ‚Kakor jutranja zarja si lepa, kakor kraljica iz Sabe bogata. Moja žena pa ne moreš biti, ker ljubim drugo, ki ni tako lepa, kakor si ti in nič nima. Prav zanjo sem odtrgal to sprelepo očnico, pa ji je sedaj ne bom nesel.‘ Zamahnil je z roko in vrgel cvet v strmino.

Kraljična je vdano uklonila kronano glavo in voščila: ‚Bodita srečna, ti in tvoja majerica. Sedaj vem, kako sem zaslužila pokoro.‘

Ko je to priznala, so ji zrastle peruti in kakor angel je plavala nad vrtincem cvetja, katerega je, v kačo ukleta, varovala sedem dolgih let. Očnice pa so naenkrat dozorele in veter je dvignil iz rož seme. Bilo ga je za majhen oblak, ki je obkrožal kraljično in se kaj kmalu izobličil v ubitega pastirja. Kakor dva angela sta odplavala ukleta kraljična in ponesrečeni pastir proti nebu.

Prav tisto uro so Turki privezali v boju ujetega španskega kraljeviča na rep razdivjanemu konju, katerega so zapodili po okrvavljenem bojišču.

Pastir pa in njegova majerica sta se vzela, nista vse življenje nič imela, pa sta kljub temu vse otroke lepo preskrbela; dvanajsti je postal celo škof.«

Povest je vse tako prevzela, da so, ko je Marko nehal pripovedovati, še naprej molčali. Potem so pohvalili Marka, nato so pa pričeli modrovati in so uganili, da bogati ljudje dokaj prej kaj narobe naredo kakor revni.

Kadar se jim pa njih presita modrost oteplje, sami niso nikoli nič krivi, ampak vedno druge dolže.

»Če bi človek naletel na tako ukleto kraljično in na njeno doto, kaj, Marko?«

»Za tistega bi ne bilo napačno, kdor nima svojega dekliča. Kdor ga pa ima, je pa bolj prav, če ne naleti, ker pustiti bi bilo kraljično pustó, vzeti pa tudi pustó.« Marko se je spomnil tistih dni, ko je skušal pozabiti Ančko in se sprijazniti s Frčejevo Rezo.

»Ančka! Tudi okrog tebe se bo kmalu smukalo snubačev, da boš imela kaj izbirati.«

»Ne bom nič izbirala. Tistega bom vzela, ki ga bom rada imela, ali pa nobenega. In če grem koj izpred oltarja z njim beračit.« Ančka je tako odgovorila, da so vsi vedeli, da ima že nekoga izbranega. Cena je tudi uganil, da je tisti ,nekdo' Marko.

*

Soparno in zagatno je bilo na dan pred sveto Ano in pri kočah na Zelenici so bili vsi žejni. Voda pa se je na poti izpod Vajneša do kopišča tako segrela čez dan, da je pač zmočila usta, žeje pa ni ugasila. Trlejeva Meta je šla pod noč s škafom prav k izviru po ledeno mrzlo vodo, ki teče iz skale, kakor bi jo bil Mojzes s palico pritrkal.

Pri studencu je sedel tretjinek Tevž. Ni bil dobre volje.

Meta ga je ogovorila: »Kaj se pa ti potikaš pod noč tako daleč od koč?«

»Zato, ker sem v vsaki koči samo za napotje.«

»Zakaj si pa tak?«

»Kakšen tak? Kateri izmed majeric sem pa kaj žalega storil?«

»Tega ne morem reči. Pa vendar —«

»Če sva si pa s Podlipnikovim ovčarjem navzkriž. — Saj se tudi drugi fantje stepejo, pa jim dekleta tega ne zamerijo.«

»Že. — Ampak — če že ne moreš skriti nevoščljivosti, ker je Marko Podlipnikov ovčar in ne ti, bi bil vsaj jarce in Volkuna pustil pri miru in Manice nikar ne plaši, ko vendar veš, da jo imamo vse rade.«

»In Marka menda tudi,« je oponesel Tevž Meti.

»Tudi,« je pritrdila majerica, čeprav ji je bilo malo nerodno. »Drugačen bodi, bomo pa še tebe vse rade imele.«

»Kakšen drugačen naj pa bom?« se je izgovarjal tretjinek.

»Če tega sam ne veš, potem ti ne morem pomagati.«

Meta je zadela škaf na glavo in odšla. Tevž je stopil za njo in jo prijazno poprosil: »Meta! Ali greš jutri z mano k Šentáni?«

Meta se je začudila: »S tabo? — Nak! Ne grem.« Tretjinek pa jo je vendarle skušal pregovoriti: »Strdenja ti

bom kupil, kar ga boš mogla snesti; k Jurju v gostilno te popeljem; pečenko bova jedla in za vino bom dal in plesala boš, dokler se ti bo ljubilo. Pojdi!«

»K Šentáni pojdem, pa s tabo ne.«

»Zakaj ne?«

»Potem bi vsi rekli, da te imam rada.«

»Pa me imej.«

»Nočem.«

»Zakaj nočeš?«

»Zato, ker si tak.«

»Pa če postanem drugačen?«

»Najprej pokaži, da znaš biti drugačen.«

»Boš videla, da znam.«

Tretjinek je odšel zapirat v tamor dvoje zaostalih telet, Meta pa se je prismejala z mrzlo vodo v kočo. Ni pa hotela povedati, zakaj je take volje. Na tihem se ji je vendar dobro zdelo, da jo je Tevž prosil ljubezni, čeprav bi ne hotela postati njegova žena, tudi če bi se res predruščil. —

Jutro je bilo lepo. Tretjinek je spuščal živino iz tamorov, Bajtnikova Mica je molzla. Grdo se je držal Tevž, tako grdo, da ga Mica ni mogla več prenašati:

»Tretjinek! Če si kaj fanta, zaukaj, če ne bom jaz.«

»Se mi ne ljubi,« je čemerno odvrnil Tevž. Mica se je zravnila z žehtarjem v roki in se obrnila po dolini navzdol. Oči so ji obstale na Bledu. Vse druge kraje odnese-

ta na Zelenici očem Srednji vrh na desni in Begunjščica na levi:

»Jujujujujujuhuhuhu!«

Malo je bilo fantov, ki so znali tako zavriskati kakor postarana majerica Mica.

»Jujujujujujuhuhuhu!«

Pod Bukovo pečjo se je odzval Mežkov Joža.

Mica je bila njegovega vriska vesela. Vedela je, da zato tako podviza navsezgodaj s tropom, da bo potem lahko peljal Rezko k Šentáni: »Saj delati tudi zna; ne samo koledovati.«

Še bolj pa je bila vesela Joževega odziva majerica Reza.

Res je prispel na Zelenico h kočam prvi Joža. Kmalu za njim so se prismejali pastirji in majerice s Poljške planine in s Prevál. Od mačevskih koč pa so pripodrkovali Korošci.

Primoževega Marka ni bilo od nikoder in Manica ga je čedalje bolj nestrpno čakala.

Prišli so pa tudi fantje in dekleta in drugi od doma, iz vasi pod Pečmi, in so povedali, da Marko pase svoj trop v Rebri in ga soli.

»Aaa! Od Ančke god je,« se je domislila Mica in vse majerice z njo: »Ne bodi žalostna, Manica, ti bom jaz kupila veliko semnja.«

»In jaz. — Pa jaz,« so obljubovali tudi drugi.

Vesele gruče so se pomikale po stezi čez Zelenico k Šentáni pod Ljubeljem, po dva, po tri, po pet in še več, le eden je hodil sam, Rotijin Tevž.

Tevž je res vsem majericam kupil spomin na semenj pri Sveti Ani, le na najmlajšo je pozabil, na Primoževo Manico, in prav zaradi otroka mu je Trlejeva Meta oponesla, da ne zna biti drugačen in da bo ostal, kakršen pač je.

*

Anca in Ančka sta šli k maši na Rodine, kjer so tistega leta, ko je toča veje z drevja klestila, prizidali k cerkvi na moški strani novo kapelo, sveti Ani v čast, prav tako, kakršna je že stala na ženski strani, posvečena svetemu Frančišku Ksaveriju. Po teh dveh kapelah, ki imata zunaj na strehi vsaka svoj stolpič, se rodinska cerkev loči od vseh drugih cerkva na Gorenjskem.

Spotoma sta govorili o delu in polju. Ančka se je venomer ozirala v Reber, kjer je pasel Marko jarce; mama jo je pa na skrivnem opazovala. Od sinoči, odkar je Marko povedal štorijo o očnicah in ukleti kraljični in odkar je Ančka tako odločno izjavila, da bo vzela samo tistega, ki ga bo rada imela, ali pa nobenega, je pričela Ančka Podlipnico zares skrbeti. Tudi Cena je na to namignil in že sinoči in danes vse jutro je videla skrb na njegovem

obrazu. Sedaj, ko sta bili sami, je hotela mama natančno dognati dekličeve misli:

»Ančka! Če bi danes ali jutri ali čez eno leto ali dve prišel k nam, recimo, brhek in dober fant, že gospodar, in bi vprašal zate, kaj bi mu odgovorila?«

Ančka je vprašujoče pogledala mamo, potem je pa znova okrenila obraz proti Rebri: »Bi mu rekla, da se ne bom možila.«

»Ančka! Pomisli vendar!«

»Sem vso noč premišljevala.«

»Saj nič ne rečem. Marko je postaven in priden fant. Samo, ti si Podlipnikova, on je pa naš ovčar.

»To vem jaz in Marko. Zato pa ne bova silila v zakon. Drugega mi pa tudi nikar ne vsiljajte. Pa če pride zame vprašat sam španski kraljevič.«

Mama je sedaj vedela vse. Ni ugovarjala, ker je že večkrat opazila, da je odločnost Ančka dobila po očetu, po Cenu, katerega včasih ni mogel nihče pregovoriti, še ona ne, njegova žena, čeprav jo je imel tako rad.

Zadnji konec poti sta molčali. Pred cerkvijo pa je Podlipnica naročila Ančki: »Po maši me nikar ne čakaj. Kar sama pojdi domov in pristavi južino, če se bom predolgo zamudila.«

Vesela se je vračala Ančka z dekleti od maše. Tako lahko ji je bilo, ker je povedala mami, kaj misli. »Marko

bo vesel svojega deklīča, zato, ker ga ni pred domačimi zatajila.«

Anca je po maši dolgo ostala v pruki in je šele prav zadnja izmed žena pokleknila pred oltar svete Ane. Ni mogla moliti očenašev. Uprla je oči v svetnico in prosila: »Njena patrona si, sveta Ana, tebi jo izročam. Ti bolje veš kakor jaz, ki nič ne vem. Vem pa, da bi bila Ančka z Markom prav tako srečna, kakor sem jaz s Cenom. Ljuba mati nebeške matere! Saj bi šlo, ko bi pri nas ne bilo samo dveh . . . O, ljuba sveta Ana, ti, patrona moja, izprosi mi še par otrok! —«

Podlipnici so oči zalile solze. Nič več ni molila. Počasi je vstala in odšla domov. Ančka je v kuhinji veselo prepevala.

Podlipnica se je preoblekla. Ančka je kuhala, Anca pa je naredila iz murk, ki jih je njej prinesel Marko za god, dva šopka, h katerim je pridala tudi nekaj Ančkinih nageljnov in odnesla tako preurejeno cvetje v znamenje sredi vasi, kjer jih je postavila na ozek nazidek pred sveto Ano in prižgala tudi dvoje sveč, za Ančko eno in zase eno.

V Krnicah ni cerkve; spadajo pod rodinski zvon. Nekdaj so se trdno oklepali in se zatekali v priprošnjo k rodinskim patronom, k svetemu Klemenu, k svetemu Frančišku in k sveti Ani. Sezidali so na sredi vasi znamenje in postavili na majhen oltarček svetega Klemena,

na njegovo desno pa dali naslikati svetega Frančiška in na levo steno sveto Ano. Kakor stoje v cerkvi na Rodinah, tako so jih razvrstili v znamenju.

Znamenje je napolnil vonj talečega se voska, murke pa so dehtele v tihi toploti kapelice bolj in bolj močno, da je zadišalo tudi okrog znamenja po njih kakor po močnem vonju kadila.

Kakor bi rože molile.

*

Vas je potihnila.

V Podlipnikovem konjaku so na novo prekovani, dobra odpočiti konji bili ob steptano zemljo, da je bobnelo po vsej hiši. Kakor bi žival opominjala gospodarja, da je dovolj godovanja in da je treba znova zapreči in oditi na cesto.

Vsa hiša je že spala, le gospodar in gospodinja, oba utrujena od dela, sta še bedela ob migljajoči lojenki in se pogovarjala o gospodarstvu.

Cena je vstal: »Mislim, Anca, da sedaj veš, kako in kaj, dokler se spet ne vrnem.«

»Vem. Pa če bo vendar kaj narobe, ne smeš preveč zameriti.« Vesela je bila, ker Cena ni bil nejevoljen zaradi Ančke in Marka. Vzela je svečo, da posveti še v kamri, ko bosta legala spat.

Ona je odgrinjala postelj, on si je z zajcem sezuval škornjice. Čeprav ga je Ančka najbolj skrbela, je, da bi ne užalil žene, omenil, kakor mimogrede: »Anca! Že ta in oni me je vprašal, če sme priti njegov fant kaj v vas k nam. Zavoljo Ančke, veš.«

Anca je rahlo ugovarjala: »Saj je komaj odrastla otroškim letom. Ali ni še prezgodaj?«

Cena se je zresnil: »Morebiti je pa že prepozno. Na ovčarja mislim. Če prav vidim, ji je hudo vseč. Se ji ne čudim.«

»Ne smeš biti hud nanjo,« jo je opravičevala mama.

»Kaj bom hud. Samo Ančka naj vidi tudi druge fante, ki po postavi in pameti nič ne zaostajajo za Markom in imajo grunte. Morebiti se koga prav z veseljem oprime. Sama uvidiš, da bi bilo tako bolj prav.«

»Seveda bi bilo. Siliti ji pa nikogar ne smeva. Saj sam veš, kako pusto je bilo nama, ko so mi drugega vsiljevali, jaz pa sem hotela tebe.«

»Ne bom je moral, koga naj vzame. Samo vidi naj jih in spozna. Saj bo težko kaj, ker ti z njo držiš. Če ne očitno, pa v srcu.«

Podlipnica je pristopila k možu, mu popravila razkuštrane lase in ga ljubeče pogledala: »Cena! Ne zameri mi. Jaz vem, kako ji je hudo.«

Podlipnik se je zravnal in poljubil ženo: »Ančka!«

Upihnila sta luč in legla spat.

Po vseh Krnicah je bila tema, le v znamenju sredi vasi sta migljali pred podobo svete Ane luči, ki ju je Anca prižgala.

Podlipnikovi konji pa še niso vsi plegli. Najbolj spočiti so še vedno bili ob tla in klicali Cena od družine na cesto.

DESETO POGLAVJE

GORE SE SPOGLEDUJEJO

Podlipnikovi so na rovtih.«

To novico je zvedel Marko na Zelenici, kamor je zadnje dni skoraj vsak dan prišel. Ni bil nič več sam za Šijo, in je dokaj laže odšel od jarcev, na katere je medtem pazil Jok, ki se je bil tudi pomaknil s tropom v višave.

Manica, okroglolična je postala in sonce jo je ožgalo, se ga je vselej zelo razveselila in on nje. Pa samo zavoljo sestrice bi ne bil tolikokrat prehodil steze iz Šije na Zelenico. Prav gotovo ne. Z Ančko sta se bila domenila, da se bosta prvič zopet videla na rovtih in da bo že na Zelenici zvedel, kdaj bo poslala po mleko.

»Podlipnikovi so na rovtih in letos ne kuha nič več dekla, ampak Ančka.«

Manica je hitela pripovedovati: »Medve s Franco poneseva jutri same mleko in sir na rovte; Rozalka je tudi tam in Ančki pomaga kuhati; morda bi še mene za kaj rabili; ali greš z nama, Marko?«

»Ne utegnem, Manica. Moram jarce pasti.«

»Kaj?« je ugovarjala Franca. »Ne misliš se nič pokazati na rovtih. Ali bi se rad vsem pri hiši zameril?«

Marko pa se je smehljaj: »Ne imej me za tako zarobljenega. Podnevi ne utegnem, vedve pa zvečer ne. Zato ne moremo iti skupaj.«

»Mislim, da si kar vesel, da ne utegneš podnevi. Tudi jaz bi rajši šla zvečer, da bi posedela v družini pri ognju.«

»Verjamem. Posebno, če bi bil Miha med senoseki.«

Franci je bil všeč Markov odgovor in je tudi ona nje-ga podražila: »Le nagajaj mi. Pa te bom Ančki zatožila.«

Nočilo se je že, ko je prišel Marko čez vse tri Planje, spodnjo, srednjo in zgornjo, na vrh Šije. Ves čas je premišljal, kako bi razveselil Ančko, ki mu vse zaupa in vse pove, in ker ga je tako odločno priznala pred mamo. Ozrl se je na strme Vrličke, proti jutru obrnjene, z zelenimi jasami okrašene in s črnimi počmi in žlebovi pre-orane:

»Prinesem ji najlepšo očnico.«

Vesel je poskočil še nekaj korakov navzdol do ogradi in koč, tako vesel, kakor bi imel najlepšo očnico že zataknjeno za klobukom.

Drugo jutro se je Marko podvizal in je prej kot navadno odprl ograd in ukazal Volkunu dvigniti trop. Pa, namesto da bi ovce vodnice stopile skozi lesa, so prhnile in zatopotale z nogami. Jarci so se tesno stisnili in poskrili jagnjeta. Marko se je oziral naokrog, da bi dognal, kaj je prestrašilo živad. Ničesar ni videl. Že je hotel spo-

diti zgrda jarce iz ogradi, čeprav sta psa, Volkun in Hrust, renče obkrožila vsak svoj trop: »Alo, jarci neumni!«

»Stoj! Kaj ne vidiš orla?« Iz koče je hitel z robevnico v roki k svojemu, prav tako stisnjenemu tropu, Jok.

Izpod Vrlič se je peljal naravnost proti ogradi velik orel.

»Pazi, Marko! Napadel bo,« je opozoril Jok. Orel je šinil v sredo Markovega tropa. Jarci so se še tesneje stisnili, psa pa sta lajala, pastirja kričala in vihtela robevnici. Orel je odletel in odnesel v krempljih samo kosem volne.

Zasukal se je v loku in napadel drugič; to pot Jokov trop. Ni se pa zaletel dovolj na sredo in Hrust je preskočil krajne jarce, šavsnil po orlu in mu izpulil nekaj perja. Orel se je dvignil in odplul čez Zelenico proti Košuti. Že davno ga ni bilo več videti, preden so se šele jarci razstopili in sami od sebe prišli iz ógradi.

Jok pa je opomnil Marka: »Si rekel, da boš gnal danes skozi Vrlič. Nikar! Če se orel vrne, ti bo v strmini prav gotovo odnesel jagnje in v zmedi se ti bo nekaj jarcev utočilo in ubilo.«

Marko pa se je tako vživel v misel, kako bo zvečer na rovtih razveselil Ančko z očnico, veliko in lepo, kakršne še nikoli ni videla, da je s trmastim glasom ugovarjal Joku: »Jaz moram danes skozi Vrlič.«

»S tropom ne, če si dober ovčar.«

»Jarci bi mi smer kazali.«

»Če se ne upaš najti smeri sam, ostani kar spodaj.«

»Bom šel pa sam.«

»Prav. Ženiva v Plaznino.«

Zažvižgala sta vsak svojemu tropu, stopila predenj in ga odvedla navzdol. Debelo sta pela oba velika zvonca, drobili so manjši. Psa sta veselo poganjala, jarci pa, posebno jagnjeta, so živahno preskakovali kamenje, kakor bi se jim dobro zdelo, da so se srečno ubranili orla.

Marko je zastavil jarce, se zagledal v skale in jase in počí in žlebove v Vrličih in določil, kod bo hodil in plezal. Zasadil je robevnicó v samotén macesen: »Jok, še na moj trop malo popazi.«

Jok mu je opominjajoče požugal: »Bom. Fant, ti pa nase pazi, da se ne prevrneš.«

Marko je odšel naravnost po travnati strmini. Dasi je imel cokle podkovane s sekanci, mu je vendar nekajkrat spodrsnilo na gosti lasnici*, da se je moral tudi z roko poprijeti in se je z ostro travo do krvi urezal v mezinec.

Dosegel je ruševje in se oprijemal vej. Na planjavicah je rastlo vse gosto murk, ki pa niso več dehtele, ker so većinoma že zorile svoje cvete v zelenkaste glavice semená.

* tanka, dolga in ostra trava

Prepodil je gamsa. Nikamor se mu ni mudilo, kakor bi divjačina res ločila po vonju smodnika lovca od drugih ljudi. Marko je počival na skalnem robu ob Velikem plazu, gledal gamsa, ki se je umikal v Vrličce, se mu skrival in zopet prikazoval; in je sklenil, da bo šel sam po istih policah in ob istih skalah, ker je že večkrat slišal praviti, da kamor pride gams, tja pripleza tudi človek.

Velike skalne vetrnice in beli nizki mak so potrepeta-vali med blazinami drobnega rdečega cvetja okrog Mar-ka.

Odpil je iz čutare in se spustil v grušč. Ogibajoč se skal, ki so se v stoletjih navalile z višin, je prehodil pov-prek Veliki plaz, se vzel na polico, kjer je v rahli črni prsti zasledil razkrečene parkeljce gamsove noge. Tako na gosto je bila polica nasajena z živobarvnim cvetjem, da se ga včasih ni mogel ogniti in je pohodil marsikako rožo.

Pod njim in nad njim so cvetele očnice, kakor da je nebo nasulo zvezdic po skalah.

Počasi in varno se je prestopal Marko, se oziral na-okrog, odtrgal nekaj res lepih cvetov, a očnice, ki bi bila izredno velika in lepo in pravilno razcvetela, z dvojno krono listov, ni nikjer izsledil. Marsikatera roža se mu je zdela od daleč prav posebno lepa, ko pa je prišel do nje, je niti odtrgal ni. Tudi velika kresnica ga je prevarala, da

je preplezal zaradi nje nekaj sežnjev. Motilo ga je celo belo cvetje gorskega pelina.

Nedaleč od njega je prižvižgal kamen iz višine, treščil ob trdo skalo in se razletel na drobne kosce. Marko se je spomnil gamsa, ki je odšel pred njim skozi Vrlične in po čigar sledi je hodil. Urno se je stisnil pod narahlo prevešeno skalo, da se zavaruje pred kamenjem, katerega je že slišal ropotati nad sabo. Čeprav je vedel, da je popolnoma na varnem, mu je bilo vendar tesno, ko je gledal, v kako mogočnih odskokih brenči kamenje preko njega, in slišal, s kako strašno silo udarja ob skale, se razbija in proži nove plazove grušča.

Kavke, ki so gnezdele v skalnih pečeh, so preplašene odletele z gnezd, krožile visoko v zraku in se zadirale nad rušeče se kamenje. Marko se je spomnil, kako so pred nedavnim obkrožale ubitega mačevskega ovčarja Urha. Od tistega dne so se mu ti črni ptiči gnusili.

Kamenje se je umirilo. Marko pa še ni hotel oditi iz varnega zavetja; saj je bil potreben tudi odpočitka.

Zagledal se je v svet pod sabo. Pod Srednjim vrhom so se premikale majhne, rjave sence: »Tomaž je spodaj s konji.« Joževi jarci na Bukovi peči so bili kakor lisa snega. Njegov in Jokov trop, ki sta se pasla najbližje, saj je razločil celo oba velika zvonca, sta bila kakor obeljeno kamenje, razmetano po zeleni travi. In na Zelenici za

stranjo: »Ali je bukovina tako pordela? Ni. Na nezarasli planji paseta Lukež in Tevž krave.«

Človeka ni prav nobenega razložil, tudi Joka ne: »Najbrž leži kje v senci in gleda, kje sem. Morda je slišal bobneti kamenje in ga skrbi, ali me ni kaj zadelo.«

Majhen ptiček je priletel od nekod, sedel na skalo, se živahno oziral naokrog, pa ni opazil Marka. Ptiček se je pognal v travo, pobral črva in zopet odletel.

Izza črnega Srednjega vrha je gledala spredaj zelena, zadaj pa divje razdrapana Begunjščica; izza temno porasle Dobrče in Križke gore je dvigal svoj priostreni vrh Storžec; za njim so se neba dotikale visoke Kamniške gore.

Nebo je bilo od ponočne plohe kakor umito in ozračje, da bi Kuharjev Tonej spet govoril o barvah in platnu.

Marku se je sparila voda. Da bi ji izboljšal okus, je natrgal pelina, ga pomel v roki in natlačil v čutaro, poskusil, se grenko nakremžil in odšel naprej.

Za prihodnjo skalo je zagledal gamsa, ki je hitel po meli iz Vrlič v Srednjo peč. »Bom vsaj varen pred kamenjem. Smer si bom že sam poiskal.«

Opiraje se s hrbtom in koleni, s coklami v torbi, se je prerinil Marko skozi kratek žleb. Na desno je bil svet odprt, da bi brez posebnih težav lahko prišel prav do vrha Vrlič, na levo pa je bila dobra dva sežnja peč popolnoma gladka in malo nagnjena naprej. Za to neprestop-

no steno je bila skala zopet razčlenjena. In od tam, s poličice, komaj kakor dlan velike, je strmela v drznega plezalca izredno lepa očnica, kakor bi ga hotela vprašati: »Fant! Po kaj si prišel?«

Marko se je razveselil cveta, tako razveselil, da je začel sam s sabo glasno govoriti. Pokazal je s prstom ogledano očnico: »Tebe iščem.«

Očnica se je v vetru narahlo zamajala, kot bi nagajivo pomežiknila: »Mene? Hm. Poglej, kje sem!«

Marko je uvidel, da prek previsa nikakor ne more doseči prelepega cveta: »Ne gre? Z glavo skozi zid ne gre.« Spustil se je nazaj po žlebu, da poskusi doseči zaželeno rožo od druge strani.

Dolgo je motril od spodaj dohod, skušal celo določiti razdaljo med posameznimi oprijemi in je ugotovil: »Mogoče je priplezati gor, lahko pa ne bo. Ali bi ali ne bi?« Spomnil se je Ančke: »Poskusim.«

Odložil je vse. Celo nogavice je sezul. Previdno se je plazil ob skali, se dvignil z rokami čez majhen previs in ugledal zopet izredno očnico, ki je znova zatrepetala, kakor bi se ga bila ustrašila, ko je zagledala prihajati napadalca od druge strani. Marko je že od spodaj videl, da bo zadnji konec poti najtežji. Tega pa ni mogel naprej vedeti, da se oprijemi, na katere je računal, majejo. Ko bi očnice ne videl, bi morda odnehal. Narahlo nagnjena skala je bila za poldrugo njegovo dolžino pod njim glad-

ko odsekana: »Če mi spodleti . . . Morda se še ujamem, če pa ne, bom padel kakor kamen, kadar sem ga vrgel na strmo streho stolpa.«

Očnica ga je že naravnost dražila. Tako narahlo in urno, kakor bi še pol centa ne tehtal, je stopil čez oprijeme, izmed katerih se mu je en sam odtrgal.

Bil je pri očnici. Tako je bila lepo razcvela, da se je, pa sam ni vedel zakaj, začudil, kako da je ne varuje kača.

Stal je varno, dasi na tesnem prostoru.

Skrbno je odtrgal očnico, jo zataknil za klobuk in zajukal.

»Hooohoooj,« se mu je oglasil pri tropih Jok. Marko je še bolj veselo zajukal in krenil nazaj. Previdno je priplezal do nevarnega mesta. Preskušal je oprijeme. Spet se mu je eden odkrušil. Da se ni urno odgnal nazaj, bi bil padel. Tako si je ranil samo dlan.

Odločil se je preriti navzgor, pa je samo dognal, da nikjer ne doseže previsa. Zopet je sam sebi glasno pripovedoval svoje misli: »Kakor miš v mišnico sem se ujel. Miš pregloda včasih les in uide. Skale ne morem. Morem samo tam ven, kjer sem prišel noter. Moram!«

Poiskal je trdna oporišča in na vse mogoče načine skušal doseči v navznotraj upognjeni steni prihodnje oprijeme in se je trudil in trudil, dokler se mu niso pričela tresti kolena, da je moral zopet odnehati: »Noge in roke imam za laket prekratke. Ko bi bilo v tej preklica-

ni zagati vsaj toliko prostora, da bi imel kam sesti in počiti.«

Naslonil se je z obrazom na steno in, dokler se mu niso umirila kolena, ni mogel nič misliti. Čedalje bolj jasno se je zavedal, v kakšno stisko je zašel: »Pritrjene vrvi bi se moral oprijeti, pa je nimam in je nima nihče v planini. — Če prikličem Joka, bi mi šele jutri zjutraj prišli pomagat. — Če se mi pa zadremlje, bom zgrmel v globočino . . .«

Spomnil se je Ančke, Rozalke in Manice: »Ko bi vsaj ne bil pripovedoval o pastirju, ki se je ubil. — Ančka —!«

Poskušal je moliti, pa ni znal izreči nobene besede. Vedel pa je, da prav misli, ko se ves, živ in mrtev, prepušča sveti volji božji. Zamižal je in spregovoril: »Bog in ljuba sveta višarska Mati božja —«

Hotel se je še prekrižati. Desnica kar ni hotela od skale; držala jo je strjena kri.

Zavedel se je, se pobožno prekrižal, poiskal v žepu tolminca in narezal na podplatih kožo, na vsakem večkrat, trdno uverjen, da ga bo strjena kri obdržala na strmi, gladki skali, ko se bo pognal čez laket široko mesto brez oprijemov.

S hrbtom se je obrnil k steni in čakal, da se je prilepila leva noga. Z levo roko je držal za trden oprijem. Nato je pritisnil okrvavljeno desnico in desno nogo na skalo in čakal. Motril je strmino pod sabo in prav na nič druge-

ga ni več mislil, kakor samo to, kako bi se vendarle ujel, če ga kri ne obdrži. Okrog glave mu je prifrftal pisan metulj. Če bi mu bil sedel na čelo, bi ga ne bil mogel odpoditi.

Zopet so se mu pošibila kolena. Zavedel se je, da ne sme prav nič več čakati: »Zdaj!« . . .

Če bi se bil moral pognati le za komolec dlje, bi kri ne bila vzdržala; padel bi bil. Tako se je pa krčevito držal trdnih oprijemov, kakor bi sam sebi ne mogel verjeti, da je rešen.

Nadaljnja pot do torbe, cokel in čutare tudi ni bila lahka, pa jo je Marko preplezal, da niti enkrat ni pomislil na nevarnost.

Odžejal se je z opelinjeno vodo in se odpočil. Potem je še tretjič preplezal žleb, obul nogavice in nataknil cokle. Videl je v skali krvave odtiske svojih nog in desnice in mirno presodil, v kako nevarno peč se je zaskočil: »Naka! Tudi za konje in parizar ne grem še enkrat preskakovat tega mesta samo na lastno kri oprt.«

Hitro se je povzpenjal navzgor, obšel Veliki plaz, stopil na Čelu na rob in se oglasil Joku: »Da ne bo v skrbeh.«

Nad Vrličmi je krožilo in krakalo par krokarjev in Marko se je spomnil, kako malo je manjkalo, da ne obletavajo krokarji in kavke sedaj njega, kakor so obletavali

Urha, mačevskega ovčarja. In Ančka bi za pogrebom še jokati ne smela, da bi se ji ljudje ne posmehovali.

»Hvala Bogu.«

*

V nedeljo popoldne so kljub vročemu soncu oživela pota in steze čez Peči. Senoseki in grabljevke, skoro sami fantje in dekleta, redkokdo je bil oženjen med njimi, so odhajali nad Zavrh na rovtu. Bolj praznično kakor delavniško oblečeni, z nageljni in rožmarinom na klobukih in na modrcih, s koso ali grabljami čez ramo so postajali, peli in vriskali, da je bilo v vaseh pod njimi marsikomu hudo, ker je moral ostati doma.

Na njivah sta odganjali jeda in repa, po mejah je že zelenela otava, na Blatih, kjer raste le rudina in trdo seno, se je pa še vedno poznalo, kako široke redove so risale kose.

Ko se je znočilo, so zaplapolali ob pobočju Stola številni kresovi in kakor njim v odgovor so kmalu nato zagoreli kresovi tudi na Jelovici in Pokljuki:

»Blejci in Gorjanci so že kar vsi na rovtih.« In pesmi in vriski niso potihnili pozno v noč.

Vreme je bilo stanovitno in ni priganjalo k delu, pa so v ponedeljek vendar senoseki že navsezgodaj sekli, ker zjutraj kosa najbolj reže.

Ančka, katero so vsi pohvalili, kako dobre krape je skuhalo za kosilo, je imela z gospodinjstvom ves dan zadrego, dasi ji je pomagala Rozalka.

Po večerji so senoseki in grabljevke zakurili vrh rovta in plegli in posedli okrog ognja. Od vseh strani so prihajali vasovalci, večinoma fantje, pa tudi nekaj deklet, kakor bi se bili dogovorili, da pridejo pozdravit novo gospodinjjo na rovti, Podlipnikovo Ančko.

Ančke pa še ni bilo med družčino. Ob ognjišču pred bajto sta hiteli z Rozalko pomivati po večerji. Ločeno po gručah se je razpletal med vasovalci pogovor, ki se je tu in tam odtrgal v smeh. Molčala pa je pravljica, katero vsi poslušajo, in ni se oglasila pesem, katero vsi poprimejo.

Ančka in Rozalka sta pravkar pospravili pomito posodo in žlice, kar je planil iz teme k njima Volkun.

»Marko!« sta vzkliknili obe hkrati, se zagledali na stezo in čakali.

Marka pa dolgo od nikoder ni bilo in Ančka, ki bi bila čimprej rada v družčini pri ognju, saj so jo že klicali, je postala nepotrpežljiva: »Le kje se obira.«

Tudi Rozalki se je čudno zdelo, kako da je Volkun prišel toliko pred bratom. Ko je pa v svitu ognja opazila, kako se Marko počasi in varno prestopa, ga je šepetaje vprašala, ali je truden tako hudo ali ga noge bole.

Marko pa se ni izdal in jo je zavrnil precej osorno in glasno, da je tudi Ančka slišala: »Saj ni treba, da bi se mi vedno mudilo, kakor bi me medved podil.«

Ančka, ponosna na to, da kuha na rovtih, je pa z nekako očitajočim glasom oponesla ovčarju: »Malo bolj bi se bil pa lahko podvizal, da bi bil vsaj večerjal z nami.«

Marko, res truden in noge so ga skelele, čeprav je bil v nogavice pod podplate podložil liste divjega boba, je vprašujoče gledal Ančko in skušal uganiti, zakaj ni prijazna z njim: »Saj sem sam skuhal, sebi in Volkunu, da sva oba dovolj imela.« Tega pa ni povedal Marko, da sam skoraj nič ni mogel jesti.

Rozalka, ki je brata bolj poznala kakor Ančka, je vedela, da mu nekaj je. Molčala je in čakala. »Ne bom silila vanj, morda bo sam namignil.« Ker je molčala tudi Ančka, je Marko snel s klobuka očnico, ki jo je dopoldne v Vrličih odtrgal za Ančko.

»Ančka! Ali si videla že kdaj tako zvezdo?«

»Ne še.«

»Jaz tudi ne.«

»Jej, je lepa,« se je začudila Rozalka. »Ančka! Tvoja je.«

Marko je pričakoval, da bo Ančka, ko ji bo dal s tolikim trudom in nevarnostjo pridobljeni cvet, rekla kakšno tako besedo ali da ga bo tako pogledala ali da se bo božajoče dotaknila njegove roke, sploh da mu bo na en

ali drugi način povedala: »Ti, moj Marko, moj fant!« Da bi opazila vsaj njegovo ranjeno desnico. Pa je ni. Saj milovati bi se ne bil dal. Pa vendar —.

Ančka je sprejela rožo in vsa vzradoščena rekla: »No-coj se bom pa postavila.«

Marko je spoznal, po glasu in pogledu je spoznal, da Ančka ni prav nič mislila nanj, pač pa samo na to, kako se bo kot domača Podlipnikova hči, ki prvič gospodinji na rovtih, postavljala pri ognju med dekleti in fanti. In očnice ni bila vesela zato, ker ji jo je prinesel Marko, pač pa zato, ker nobena druga ne bo imela takega šopka na modrcu.

Marko je bil žalosten in ključalo mu je v podplatih. Dal je Rozalki izmed ostalih očnic druga dva najlepša cveta, namenil ji je sicer enega samega in bi bil potem vse cvetje poklonil Ančki, sedaj ga pa ni. Odšel je k ognju in je vse očnice razdelil med dekleta, še Manica je dobila svojo. »Samo Ančka in Rozalka bi se bili postavljali z očnicami, sedaj se bodo vse; naj se zahvalijo Ančkini nečimrnosti!« S to mislijo se je umaknil iz veselega kroga h Kuharjevemu Toneju, s katerim sta se pogovarjala o čebelah in sta pogovore drugih samo od strani poslušala.

Med fanti, ki so prišli vasovat, je imel prvo besedo Višnarjev Šimen iz Žirovnice. Bil je lep in zgovoren, da ni bil nikoli v zadregi za odgovor in doma je bil z ene

najpremožnejših kmetij. Ko sta prišli Ančka in Rozalka k ognju, se za Rozalko še zmenil ni, Ančki pa je stopil naproti: »Dober večer, Ančka! Kako si brhka danes in boš vsak dan gorši. Fantje, zapojmo ji pesem!«

In so zapeli. Pa kako. Najboljše pevce je pripeljal Šimen s sabo.

Ko je Ančka hvalila pesem in pevce, se je ustavila pred njo Manica: »Joj! Kako lepo očnico je prinesel tebi Marko.«

Preden je Ančka utegnila odgovoriti, je posegel vmes že Šimen: »Dekliček! Ko bi bil jaz Podlipnikov ovčar in bi imel tako čas kakor on, bi prinesel Ančki tako veliko rožo, kakor je monštranca na Rodinah.«

»Lažeš!« se je razhudil otrok. »Očnica kakor monštranca velika nikjer ne cvete. Kajne, da ne, Marko?«

»Nikjer, Manica.«

»No, si slišal?«

»Kaj misliš, otrok, da vaš Marko vse ve.«

»Toliko že kakor ti.«

Oglasila se je Ančka: »Manica! Nazaj k Ceneku pojdi in ne jezikaj odraslim.« Bodlo jo je, ker je Marko razdelil rože med dekleta.

Manica ni bila prav nič užaljena, saj jo je Rozalka vedno učila, da morajo biti otroci tiho, kadar govorijo odrasli. Umaknila se je k Ceneku, ki je bil istih misli z njo, da ima Marko prav in ne Višnarjev.

Rozalka se je namrdnila. Prav nič ji niso bile všeč Ančkinе besede. Marka so pa naravnost zabolele. Tonej, ki ni vedel, kako je med Markom in Ančko, mu je pošepetal: »Ali si slišal, kako bogati skupaj drže.«

Marko mu ni odgovoril. Samo pokimal je.

Ančka je sedla v družčino, Šimen poleg nje. Da so fantje Ančko kot domačo hčer izmed vseh deklet najbolj častili, to Marka ni prav nič žalilo; tako se spodobi na rovtih. Tudi žirovniškim fantom ni nič zameril, ker so pogovore čedalje bolj pogosto zaobračali tako, da so izzveneli v: »Šimen in Ančka, in Ančka in Šimen.« Saj zato jih je Višnarjev pripeljal s sabo. Hudo mu je pa bilo in ga je bolj bolelo kot bolne noge, ker Ančka tega namigavanja ni ustavila.

»Morda se pa motim,« jo je skušal opravičiti.

Spet se je k njemu nagnil Kuharjev: »Marko! Če prav vidim in slišim, je Višnarjev zavoljo Ančke prišel, in kakor kaže, ni naletel slabo. Saj, zakaj pa ne. Spadata skupaj.« Prav gotovo bi Tonej tega ne bil pošepetal Marku, če bi bil le malo slutil, kako ga bo zadelo.

Ker je Marko moral nekaj odgovoriti, je rekel: »Bogatija k bogatiji, da bo revež še večji revež.« Na zunaj je bil miren, srce v prsih pa je razbijalo in kričalo: »Rés je, rés je, rés je —«

Volkun je stekel v rovt in zalajal. Nekdo je spregovoril v temi in pes je utihnil. »Kdo gre?« Vsi so obmolknili in čakali.

»Dober večer, ljudje božji!« V krog svetlobe je stopil Vrbanek.

»O, Vrbanek!« Prijazno so mu odzdravljali.

»Pozno prihajate v vas, Vrbanek.« Ančka je hotela poudariti, kako veseli so vsi, da je prišel.

»Volkunu se zahvali, da sem se oglasil. Če bi me ne bil pes izdal, bi se bil nocoj zmuznil mimo vas, ker sem že pri Koširjevih vasoval. Tako sem mislil; ne bom lagal. Jutri večer sem se namenil k vam. Bom pa nocoj malo posedel. Saj mi menda tačas ne bo medved razmetal čebelic.« Pomežiknil je nekajkrat z očmi. Nič kaj mu ni bilo prav, ker je okrog Ančke videl samo fante iz tuje vasi. Ozrl se je naokrog, kakor bi nekoga iskal, obstal pred Ančko in ji pogledal naravnost v obraz: »Ančka? Ali je Volkun sam prišel tako daleč? Kje je pa Marko?« Iz polteme se je oglasil Kuharjev Tonej: »Tu ob strani se o čebelah pogovarjava. Ali ležete k nama?«

»Saj nisem neumen. O čebelah vidva govorita, ki sta stara; jaz pa, ki sem mlad, bom k dekletom sedel. Ančka, ali smem k tebi?« In ni čakal, da bi mu Ančka, ki je bila zaradi Marka v zadregi, odgovorila. Kar sedel je. Ančka se je z drugimi vred zasmejala, kakor se je težko; bila je

huda, pa ne nase, na Marka, ker ni bil blizu nje, da jo je zaradi tega Vrbanek zbodel.

Višnarjevemu ni bilo všeč, da je sedel Vrbanek k Ančki. Pomignil je svojim fantom, češ naj mu pomagajo ponorčevati se iz starčka, in je takoj začel: »No, očka, sedaj se pa le razvnemi, ko pri tako brhkem dekliču sediš.«

Šimen ni vedel, na koga je naletel. Prav nič ni bil Vrbanek v zadregi. Zravnal se je in pokazal nase: »Zakaj pa ne. Vdovec sem. Toliko tudi imam, da bi ne bila lačna, čeprav tako vzamem brez rok. In v teh dneh, ko celo mrtve gore od ljubezni ožive, se bo pa menda tudi živ človek lahko razvnel, čeprav je nekaj dni starejši kakor ti.«

»Kaj? Gore, da od ljubezni ožive?«

»Ha, ha, ha,« so se zasmeli Žirovničani.

»Se krohotate, pa ne veste zakaj.«

»O, vemo, vemo. Ha, ha, ha!« so poskušali ugnati Vrbanka.

»Če se na gore zanašaš, je najbolj prav, da greš h Kuharjevemu in Primoževemu v senco čebelarit.« Znova se je Šimen glasno zasmel in za njim njegova tovarišija. Pa jim ni nič pomagalo. Krničani, posebno dekleta, le Ančka je bila tiho, so zahtevali, naj Vrbanek pove, kako se imajo gore rade.

»To je tako, dekleta.« Vrbanek se je zvito nasmejal, dvignil desnico in kazalec na njej in začel razlagati:

»Vsako leto, ko dozori v rovtih seno in jukajo s hriba v hrib in z roba na rob fantje dekletom in jim dekleta s pesmijo odgovarjajo, zatrepetajo tudi srca v gorah. Stol in Golica, Vrtača in Kozjek, Begunjščica in Srednji vrh, Košuta in Storžec, Grintavec in Kočna, Rjavina in Triglav; vsem poka v osrčju.

Pa fantje pod noč prehodijo jarke in pridejo k dekletom v vas in se z njimi pogovarjajo. Gora pa h gori ne more in jim je tako hudo, da bi od bridkosti vse gore skoprnele, če bi ljubi Bog ne bil nasejal po skalah očnic in tako obdaril vsako goro s sto in sto in stokrat sto očmi, da se v čistem soncu iz daljave v daljavo vsaj lahko spogledujejo.«

»To je lepo,« se je oglasila ena izmed deklet.

»Vas gledam, dekleta, vse imate zataknjene očnice za rutami na prsih, Ančka najlepšo; tako, kakor bi srce gledalo s hrepenečim, nedolžnim očesom.

Pomislite, kako bi bilo hudo, če bi bile ve gore in vaši ženini in fantje tudi.

Pa bi bilo marsikaj bolj prav, če bi bili na rovtih namesto gora fantje v zemljo vkopani, ker se prerado kaj narobe naredi; včasih pa srce nazaj grede še bolj boli.«

Ančka je prav dobro razumela, da je Vrbanek meril nanjo in na Marka. Ko bi sedel Marko poleg nje, bi mu

znala povedati tako, da bi nihče ne opazil, naj ne bo hud in da ima samo njega rada. Pa se je namesto Marka sklonil k njej Šimen in ji pošepetal:

»Ančka! Mene bo nazaj grede srce bolj bolelo.«

Ančka, ki je morala biti prijazna, se je prisiljeno nasmehnila in odgovorila, da pač nekaj reče: »Ne verjamem.«

Iz polteme je opazoval Šimna in Ančko Marko. Požvižgal je Volkunu, se opravičil, da ima še daleč, voščil lahko noč in naglo, četudi so ga noge silno skelele, odšel navzdol.

Ančka se je zavedela, da bi bila morala za prelepo očnico Marka poljubiti, pa se mu še zahvalila ni: »Če bi ga poklicala in stopila za njim, češ da imam zanj moko ali sol? Ne. Bi ne verjeli. Vsi bi mislili, da odhajam zavoljo njega. Ne.«

Ko sta legali z Rozalko spat, tudi Manica je spala v koči, drugi so na svislih, je vprašala Ančka Rozalko: »Kaj je bilo danes Marku?«

»Mislim, da je nekaj bolan. Slišala sem ga celo, kako je potihem zastokal.«

»Ni bil dobre volje.«

Rozalka je že hotela reči: »Kako naj bo dobre volje, če si bila ti taka.« Pa se je premagala in končala pogovor: »Lahko noč! Zaspiva! Jutri bo zgodaj dan.« —

Marko je samo tako daleč hitel, dokler so mogli slišati do ognja škrtanje sekancev. Počasi in narahlo, opirajoč se na robevnico, je bolj lezel kakor šel po rovtih navzdol. Volkun, ki je tekel pred njim, se je dvakrat vrnil in obstal pred Markom, kakor bi ga hotel vprašati, zakaj tako počasi hodi.

Veter je prinesel do njega pesem; najbrž z Volkančevega rovta. Oglasil se je vrisk, bogvekje. Nepretrgoma pa je skozi gluho noč bučala v dolini Završnica.

Na družčino ni maral naleteti. Zato je zavil s steze v vlak in se spustil naravnost po strmini. Zakričal bi, tako ga je zbolelo, kadar je stopil nerodno. V temi je zajel na mlakužnatih tleh vodo v coklo. Za nekaj časa je bolečina odnehala. »V Završnici si ohladim noge.«

Pomočil je nekajkrat noge v ledeno mrzlo vodo. Kljuvanje v podplatih je malo odnehalo in Marko se je spomnil svoje prave bolečine: »Plezam zavoľjo nje, da bi se kmalu ubil, ona me pa komaj utegne pogledati. — Kar vzame naj ga, Višnarjevega, in naj sne besedo, jaz je ne bom in se pred njo ne bom ženil. — Nikoli se ne bom. — Za kužka ji pa tudi ne bom, če je stokrat Podlipnikova. Ne bom, ne, ker ne bom.«

Šel je mimo Jezerc. Jarci so mirno ležali. Pokljukarjev Ravš ni zalajal. Nekaj konj je stalo med tamori. Dimasto smolno so zadišale kočē in Marko se je spomnil, da se je še pred nedavnim kakor danes Šimen okrog Ančke on

sam v rodinski koči smukal okrog Frčejeve Reze in kako je bilo Mežkovemu Jožu tisti večer hudo: »Danes je meni hudo. Prav mi je.«

Luna, malo več kakor pol krajca je je bilo, je zahajala za Vrlič, ko je Marko narahlo, da bi ne prebudil Joka, odprl kočo za Šijo. Legel je na pograd, oblečen, kakor je bil, samo sezul se je.

Jok se ni oglasil, dasi ni spal in je do jutra molče poslušal pridušeno ječanje Markovo. Zjutraj pa, ko se je Marko opotekal okrog ognjišča, je skoraj zarežal nad njim: »Zakaj ne poveš, če si bolan. Kaj ti je?«

Marko mu je priznal, kako se je rešil iz Vrlič. Kakor mati otroku je kompostelski romar izpral obolelemu tovarišu vnete rane, nalil nanje arnike, raztrgal ponošeno, oprano srajco in mu jih obvezal.

Več dni ni mogel Marko s tropom na pašo. Poležaval je v koči, posedal pred njo in žalosten strmel v Vrlič, katerih se je tisti večer, preden je bil na rovtih, z vrha Šije tako razveselil.

Volkunu je bilo samemu čez dan brez Marka dolgčas pri jarcih. Ni se menil ne za Hrusta ne za Joka, samo svoj trop je skrbno zavračal. Zvečer pa, ko je segnal drobničo v ograd, je pritekel k Marku, se mu dobrikal in prilizoval, kakor bi ga hotel razveseliti in mu dopovedati, da ga ima on, pes, za vse na svetu rad.

Na rovtih je vsak večer čakala Ančka na Marka. Z Višnarjevim Šimnom ni bila nič več tako prijazna kakor prvi večer. Z Markom bi bila bolj. Pa Marka ni bilo.

Seno je bilo spravljeno v svisli, do vrha so bile natlačene, in Ančka in Rozalka sta naložili kuhinjo na voz, da jo Joža odpelje domov. Kobila je potegnila, dekleti pa sta stopili še v bajto po svoje drobnarije. Izmed dveh, narahlo stisnjenih deščic, je Ančka vzela prelepo očnico. Žalostno je pogledala Rozalko: »Rozalka! Vaš Marko včasih hitro zameri. Samo prvi večer je prišel.«

»Morebiti spet zverina nadleguje trope.«

Ančka pa ni verjela temu zagovoru: »Saj ti tudi nisi nič več tako prijazna proti meni, kakor si bila.«

»Samo zdi se ti tako,« se je skušala izviti Rozalka. Ančka pa je zataknila Markovo očnico za ruto na prsih in skoro vzdihnila: »Zame ni bilo lepo na rovtih. Pojdiva!«

»Ančka!« Zopet se je zasmilila Ančka Rozalki.

Na vrhu Črvivce se je Ančka zagledala čez Jezerca proti Šiji: »Bogve, kje Marko danes pase?«

»Kje? Na Vrtači nekje.« Rozalka je čutila, kako Ančka misli na Marka.

Marko pa tisti dan še stati ni mogel, tako so se mu ognjila stopala.

Nepremično in molče sta počivali Ančka in Rozalka. Okrog zamišljenih deklet pa se je smukal martinček, se sončil in lovil mušice.

ENAJSTO POGLAVJE

DAN SE JE NAGNIL

Kakor bi se mu bile noge pomladile, tako lahko je spet hodil Marko za jarci. Gonil pa je na pašo, če je mogel, v drugo stran kakor Jok, in kadar sta se tropa približala, mu je bilo tudi pet minut predaleč, da bi stopil do Joka in se z njim pogovarjal. Včasih pa, še ne davno, je prihitel po dvakrat na dan po pol ure daleč k svojemu postarnemu tovarišu, da je spregovoril z njim nekaj besedi, čeprav sta se zjutraj in zvečer nepretrgoma pogovarjala pri ognjišču v bajti. Pa takrat so cvetele še rože na rovtih in čebele in čmrlji, zlati hrošči in židani metulji so se pozibavali na cvetju. Marko pa je pulil med njimi zorečo kumino in muhe so pobrenčavale nevidno nekje nad njegovo glavo.

Takrat.

Sedaj pa —

Dišeča kumina visi posušena in ometa v platneni vreči doma pod streho, dobro četrnico je bo, in rože so stlačene med seno po svislih. Dan se hitro krči in zjutraj in zvečer ne ve Marko nič povedati in na Jokova vprašanja odgovarja kratko, včasih celo samo prikima ali odkima. Pozabil je tudi, da na Zavrhu v vsakem grmu raste

krajcar. In SVESTI TOVARSH, božje bukve, sameva v koči za Šijo, zaprt v pastirsko skrinjico.

Marko je zaostal za tropom. Skoro nepremično je sedel in gledal nekam, sam ni vedel kam. Volkun je zavračal jarce in jih usmerjal, postajal in se oziral, kdaj pride za njim gospodar. Pes se je vznemiril in nekajkrat zalajal, da bi opozoril ovčarja, naj mu ukaže potisniti žival navzgor ali navzdol. Marko se ni premaknil. Jarci so polegli h kratkemu odpočitku. Volkun se je umiril, sedel na mehko blazino mahu nad tropom ter čakal in bil na vse pripravljen.

Blizu mimo Marka je pritekel zajec; robevnico bi bil lahko vrgel za njim, pa ga še ganil ni.

Tudi Jok se ni kaj prida brigal za jarce. Pasel jih je Hrust. Skrit za skalo je Jok, Blažnikov ovčar, že dolgo opazoval Marka. Tudi on se ni zmenil za zajca, čeprav bi ga bil lahko s kamnom dosegel, ko je skakljal pod njim proti ruševju, v katerem je obstal. Mar mu je bil zajec. Zamislil se je bil v Markovo razmišljenost: »Je kar prav, če mladega fanta premetuje sem in tja, da se privadi viharju in burjam. Samo naravnost z glavo ne sme treščiti ob skalo, da se mu vse življenje ne pozna na pameti. Za Marka se bojim. Jernej mi ga je priporočil.«

Pred leti, še preden je Jok odšel romat, sta nekoč z rajnkim Jernejem slonela prav za to skalo. Kakor bi ga videl pred sabo, tako živo se je spominjal umrlega pri-

jatelja, in še vedno ga je slišal, kako je obljuboval Marku, da ga bo, ker je fante staknil skobec pod streho, nastavil lisici, ki jim je odnesla kuro, nastavljal pa tako nerodno, da se je ujel Volkančev pes, saj ni bil dosti vreden, in si zlomil nogo. In prav natančno je vedel, kako bi Jernej ugovarjal, če bi res slonel poleg njega, kakor je takrat. Takole bi: »Zavpij nad razmišljencem, naj se pomakne za jarci. Če pride volk, mu jih bo dokaj vrgel, preden bo pritekel do tropa. Neroda zamišljena.«

In Jok bi mu odgovoril: »Saj je Volkun pri živini.«

Jernej pa bi nič ne popustil: »Lahko prideta dva ali pa kaka sestradena jata in mu bodo še psa raztrgali.«

Še bolj bi ga nadražil: »Jernej! Volkovi se drže sedaj v najglobljih goščah. In še pozimi se v naših krajih strnejo v sestradane jate le v najhujšem mrazu in še takrat ne vselej.«

Jernej bi z robevnico udaril ob skalo: »Vseeno! Reda se mora navaditi fant, da bo kdaj kaj prida iz njega.«

Potem bi mu omenil Podlipnikovo Ančko in Jernej bi vzrožil:

»Saj sem mu naročil, naj si jo izbiye iz glave.«

»Zakaj pa ti nisi pozabil na svojo rajnico, ko si bil mlad?«

»To je bilo drugače. Midva sva bila primerna drug za drugega. Tadv pa nista. Bogatija in beračija. Kam?«

»Bo pa priženil.«

»Ko nikoli iz tega nič ne more biti,« bi se jezil Jernej. »Priženil! Seveda. Še tisto malo pameti, kar je ima, bo napravil, ne pa priženil.«

»Če pa ne more pozabiti. Saj sva bila midva tudi mlada.«

Jernej bi ne vedel drugega odgovoriti kakor: »Tebi tako ne pridem do konca, ko hočeš biti za vse moder.« Užaljen bi odšel k svojemu tropu. Zavrnil bi jarce, se vrnil in kakor bi se vse življenje ne bila nikoli sporekla, bi vprašal za nasvet: »Jok! Kako misliš ti zavoljo Ančke in Marka?«

Sedaj bi se Jok razodel: »Če prav sodim, se krha.«

Jerneju bi se obraz razveselil: »Ali res?«

»Res.«

»Hvala Bogu.«

»Fanta bo pa treba trdo vpreči v delo, da se ne razcmeri. Saj ni Mežkov Joža. Primožev je. Gospodar in ne kolednik.«

»Jok! Kakor veš. Tebi sem ga prepustil.«

Nič več ni videl Jok Jerneja, kakor bi bil res odšel. Stopil je izza skale: »Koj ga naprežem, če se bo dal.« Tiho se je bližal Marku.

Njegovi jarci so sprožili kamen, ki se je privalil v ruševje in znova prepodil zajca.

Nekaj sežnjev za Markovim hrbtom je Jok obstal. Marko je udaril s pestjo ob svoje koleno: »Kar vzame naj

ga, Višnarjevega. Kar! Za kužka ji ne bom.« Vstal je in pogledal za tropom.

Jok, ki je do takrat res samo slutil, zakaj je Marko potrtr, je sedaj zvedel iz njegovih lastnih besedi. Vesel je bil, da jih je ujel, in že je hotel odgovoriti: »Prav imaš, Marko, kar vzame naj ga.« Pa se je spomnil, da Marko najbrž samo samega sebe tolaži, misli pa vse drugače: »Utegnil bi ga raztogotiti. Potem bi za zlomka ne poprijel. Moram pa fanta vpreči. Če ne bo hotel sam stopiti v ojnice, ga prevarim. Ko bo vlekel, mu bo že odleglo.«

Jok se je oglasil: »Marko! Na koga se jeziš?« Prestrašen se je okrenil Marko: »O, nič, nič. Pa si tako tiho prišel kakor bos.«

»Morebiti le tebi šumi po glavi, da bolj malo slišiš.«

Marko ni nič odgovoril. Skrbelo ga je, ali je Jok razumel, kar je rekel: »Se bo že izdal.«

Jok pa je sedel poleg Marka: »Seveda. Če je človek le preveč sam, mora včasih spregovoriti, da mu jezik ne zastane. No pa, saj je že vsak dan dan krajši in bomo kmalu spet pasli okrog vasi, na Rebri in Blatih. Ali že kaj težko čakaš?«

Marko ni vedel, ali ga kompostelski romar skuša ali mu nagaja. Ostro ga je pogledal, pa ni mogel nič razbrati iz oči in obraza, zato se tudi sam ni hotel izdati:

»Meni je vseeno. Nekje človek živi.«

»Se mi je zdelo, da premalo misliš na to.«

»Zakaj?« je osupnil Marko.

»Zakaj?« Jok je nalašč pomolčal, da je bil Marko v skrajni zadregi, češ, bo potem bolj voljno stopil v ojnice: »Če te kakšna posebna nesreča ne zadene, katere te Bog varuj, boš, kakor kaže, kakšnega pol ducata jarcev pripasel. Ali si že pozabil, kako sta se s Podlipnikom dogovorila?«

Marko se je razvnel: »Nisem pozabil. In ne popustim Cenu niti za kosem volne ne. In če se do grda spreva. Zakaj bi imeli bogatini vedno prav. Saj prihodnje leto skoro gotovo ne bom več pasel pri Podlipniku. Si bom že poiskal kakšno drugo delo.«

Z vso dlanjo se je Jok drgnil okrog ust in po neobriti, resasti bradi, da je skril smeh, ki mu je uhajal. Prav dobro je vedel, kako bi Podlipnik svojega ovčarja lahko prikrajšal za dogovorjeno plačo, če bi si Marko in Ančka ne bila prišla navzkriž: »Pa ga ne bi. Preveč sam nase drži. Le hud bodi, fant, čeprav nimaš prav. Čakaj! Sedaj te vprežem.«

Jok je dvignil glavo: »Marko! Kam pa boš s pripaseni-mi jarci?«

»Prodal jih bom.«

»Jeseni, ko bodo na pol zastonj?«

»Čez zimo jih ne morem preživiti; imam premalo mrve.«

»Napravi jo!« Jok je vstal: »V Srednjem vrhu, kamor se z živino zavoljo zverine ne upamo, raste v nekaterih krajih do pasu visoka trava. In marsikje med skalami, kamor jarci ne morejo, človek pa pride, je tako gosta deteljica, da gre komaj kosa skozi njo. Po srp in po koso, po kladiva in rjuho stopi domov in seci in žanji, suši, s trtami v bremena* veži in vlači in v rjuhi na hrbtu nosi do poti; pod Srednji vrh, na kopišče. Kopo naredi in jo ogradi zavoljo živine. Za kravo lahko napraviš mrve, ne samo za nekaj jarcev, če si, kakor bi moral biti. Pozimi pa s samotnicami ponjo, da ti ne bo dolgčas brez dela. Veš, Marko, to pravim: dolgčas je za mladega človeka najbolj malopriden tovariš.«

Marko se je zavedel, da Jok pozna njegove težave in mu hoče pomagati: »Niti oče bi ne mogel biti boljši z mano.« Ni vedel, kaj bi rekel.

»No, kaj razmišljaš?« je opomnil Jok, pa precej trdo.

»Vidim, da so še ljudje na svetu, ki me imajo radi.«

»Tako govorjenje je za babe. Ali boš ali ne boš?« Marko je kratko premislil.

»Za konja napravim mrve, če treba. Kajžar je Podlipnik proti meni s svojim velikim rovtom. Moj je večji. Ves svet med Stolom in Begunjščico je moja seča.«

»Ta beseda se ti poda, ne pa, da se biješ po kolenih. Bo že, kakor vama je namenjeno.«

* s trtami povezan tovor sena

Jarci so vstali in Volkun pri tropu je začel besno lajati. Marko se je zganil: »Pes me kliče.«

»Tudi prej te je, pa ga nisi slišal.«

Marko se je samo nasmehnil in v skokih odhitel k tropu.

Spehan je lezel Jok navkreber k svoji drobnici. Oziral se je na Marka: »Kako zna pasti. Ančki utegne biti čez leta še žal, da se mu je skujala. Če se mu je —.«

*

Trudni od mlatve, saj je prav isti dan Joža zadnjič zavrteel Podlipnikov pajkel in sta Ančka in Rozalka opravili zadnje rešeto pšenice, sta dekleti kmalu ugasili lojenko in legli spat. Skozi odprto okno sta slišali, kako je nategnil Koširjev pes verigo, zalajal in se zaganjal kakor na neznanca, ki gre po stezi za vrtovi.

Pes je utihnil. Ančka in Rozalka pa sta razločno čuli, da je nekdo prišel pod njuno okno in se ustavil. Pridržali sta sapo. V nageljnih je zašumelo, kakor bi bil nekdo vrgel droben kamen v viseče rože. Še enkrat. Nato se je kamenček narahlo zadel v omrežje v oknu, da je kovinasto zazvenelo, priletel v sobico in udaril ob tla.

Dekleti sta pridušeno pošepetali med sabo. Pod oknom pa je na pol tiho nepoznani vasovalec poklical: »Rozalka!«

»Marko!« je zatrepetala v postelji Ančka.

Tudi Rozalka je brata po glasu takoj spoznala. Stopila je k oknu in zaradi lepšega vprašala: »Kdo je?«

»Kdo? Jaz.«

»Kaj pa bi rad? Ali je mar Manica zbolela?«

»Po koso, po grablje, po rjuho in srp sem prišel. Bom napravil za Šijo nekaj sena. Ključ od hiše mi daj.«

»Počakaj, da ga poiščem.«

Trdno prepričana, da bo Marko poklical Ančko, je odšla Rozalka po ključ.

Ančka je čakala. Natančno je že vedela, kako se bo hitro ogrnila in stekla k oknu, kadar jo Marko pokliče. Ančka je čakala. Marko pod oknom se ni oglasil. Še prestopil se ni.

Hotela je vstati sama od sebe, stopiti k oknu in mu voščiti dober večer. Odgrnila je že odejo, pa jo je hitro potegnila nazaj nase, da bi ne opazila Rozalka: »Ne. Ne morem, ne smem. Če je tak, pa naj bo.«

Pod oknom je kakor v zemljo vkopan stal Marko. Srce mu je bilo, ne v prsih, v grlu, kakor kadar je bil najbolj spehan med hojo po strminah. Sama so se odpirala usta, in močno se je moral premagovati, da ni poklical: »Ančka!«

Premagalo bi ga bilo, če bi si ne bil natihoma ponavljal: »Ne. Ne. Ne morem, ne smem. Če je taka, pa naj bo.«

Rozalka je že davno snela z žeblja ključ in ga držala v roki; z drugo pa je še vedno tipala po steni, kakor bi ga še vedno iskala, pa je le poslušala, kdaj se bo oglasil Marko.

Ančka je čakala. Rozalka je še vedno navidezno iskala ključ. Marko pa se je oglasil: »Ali ga šele kuješ ali kaj. Tak daj že vendar ključ.«

Vrgla mu je ključ na pesek pod oknom.

»V kradi ti ga bom pustil. Lahko noč!«

Utihnili so Markovi koraki. Ančka si je želela, da bi zalajal kak pes, kakor bi se bila bala, da bi v nočni tišini ne slišala Rozalka, kako kriči v njej: »Ni me poklical. Ni me naročil pozdraviti. Ni. Še vprašal ni po meni.«

In naj si je še tako ponavljala: »Če je tak, pa naj bo,« ni mogla prevpiti sama sebe. Niti poznala se ni več. Saj se je vsa spremenila v en sam bolesten krik: »Marko! Maaarkooo!«

Kakor sta bili dekleti trudni, tisto noč Ančka ni zatisnila očesa; Rozalki se je pa šele proti jutru za nekaj minut zadremalo.

Marko je takrat počival pri križu na vrhu krniške poti. Še vedno je imel v nosu plesnivo pust vonj, katerega se je nabral čez noč v zapuščeni lastni hiši: »Ni prav, da smo tako zapustili svoj dom. Ni prav. Oča bi bili žalostni, če bi še živeli.«

V vaseh so petelini klicali dan.

»Ni prav. Sama od sebe bi v kratkih letih hiša razpadla. In jaz sem tako odredil. Slab gospodar sem. Morda mi gre zato vse narobe.«

V Završnici se je napil vode.

Brez kosila je gnal trop na pašo.

*

Ančka in Rozalka sta se pokropili in stopili iz lope. Iz gruče fantov pred cerkvijo se je odtrgal Višnarjev Šimen in se jima pridružil.

Prijazno se je pogovarjal z Ančko, popravljaj ogrnjen suknjič, se poigral tu in tam s težko srebrno verižico, za Rozalko se pa še zmenil ni, kakor bi bilo njemu, gruntarskemu, prepovedano govoriti z lanovko.

Rozalka je pri prvi priložnosti zaostala in se pridružila drugim dekletom, ki so namigavale na Šimna in Ančko: »Brhek par sta.«

Polje in reber sta molčala, le v lipju je zakrakala vrana in takoj spet utihnila, kakor bi se bila ustrašila lastnega razklanega glasu.

Šimen pa je pripovedoval Ančki, da bodo postavili novo stiskalnico za sadje in da bi rad šel pogledat, kakšna je Podlipnikova.

»Kako je znal poiskati izgovor, da bo z mamom govoril in se ji skušal prikupiti,« si je mislila Ančka, ko ga je morala vabiti, naj le gre pogledat stiskalnico, če mu bo všeč

narejena: »Seveda. Mar sta mu sadje in stiskalnica. Saj je ne bo on delal.«

Ponosno je šel Šimen poleg Ančke in marsikatera dekle ji je zavidala, Ančka pa bi bila rada prav precej dala, če bi se ji ne bil pridružil: »Sedaj bodo začeli ljudje takoj govoriti. Pa, ko ga ne maram —«

Doma se je izmuznila preoblačit in je prepustila Višnarjevega mami. Kako ji je znal govoriti.

Ogledal si je stiskalnico in mama ga je povabila v hišo. Ančka se ni hotela nič pokazati in mama jo je morala poklicati, ko je Šimen odhajal.

»Še kaj pridi v vas,« je vabila Podlipnica, kakor se spodobi.

Kako je spet znal zasukati: »Ne vem, če je Ančki prav, ko se je ves čas skrivala.«

Ančka je mislila: »Naj mu pa rečem, da ga ni treba več. Saj ne morem. Ne bi se spodobilo. In še vpričo mame.« Rekla pa je: »Nič se nisem skrivala. Saj rada vidim, če kdo pride v vas; vsaj ni dolgčas.«

In prijazna je bila, kakor se spodobi.

Vseeno jo je Podlipnica učila: »Ančka! Ne smeš biti tako boječa. Kako prijazen zna biti Višnarjev. In v kako brhkega fanta je dorastel. Kar vesela bo lahko, katero bo povprašal. Kaj praviš, Ančka?«

»Nič mu ne vem reči.«

Odšla je na vrt, pobrala v predpasnik nekaj hrušk, ugriznila v eno, pa ji ni teknila. Napol dojedeno je vrgla prašičem, ki so bili v svinjariji.

»Da je še mama tako neumna. Saj ima prav. Nazadnje — če se Marko nič več ne zmeni zame. Naj pa sam sebi pripiše. Kaj bi bil tako na pičlem.«

Sršeni in ose so objedali zoreče hruške in v njenem vrhu je podričaval kakor sredi najhujše zime ščinkavec:

»Drič, drič, drič.«

Šimen je še večkrat prišel k Podlipniku in Ančka je morala biti vselej z njim prijazna. Njegovemu nagovarjanju se je pa znala izogibati tako, da fant ni vedel, pri čem je. Pa jo je imel le bolj za boječo kakor za nenaklonjeno: »Zakaj naj bi se ga branila. Njega, Višnarjevega.«

*

Pokljukarjev Ravs je prišel navsezgodaj na Zelenico h kočam. Ves je bil moker, skoro gotovo ne samo od rose, ampak je najbrž nekje brodil po vodi. Kljub temu so se mu na vratu in po prsih še poznale krvave lise. »Ali je zajčka zadušil ali srnjaka.« Nažrl se je, da se je čez dan komaj prestopal okrog koč.

Mežkov Joža je pogrešil eno jagnje. Pokljukar je pa naletel na okrvavljene ostanke in osledil na njih dlako svojega Ravsa: »Ti lump ti. Jaz mu preženem skomine po jagnjetini.«

Zvečer je prišel z vrvjo in težkim bičem na Zelenico po psa. Ujel ga je, privezal k smreki in potem tako neusmiljeno pretepal, kakor bi ga mislil ubiti, in venomer je ponavljal: »Ti lump ti. Jaz te odvadim potepati se. Lump. In kaj si še naredil. Lump.«

Pokljukar bi bil lahko glasno povedal Ravsov greh, saj bi ga nihče ne bil razumel, ker je pes cvilil in tulil tako presunljivo, da so celo krave postale nemirne.

Dasi je Ravs marsikdaj zarežal nad Manico, se ji je sedaj hudo zasmilil. Stekla je k Pokljukarju in prosila: »Pustite ga, pustiteee!« Naravnost kričala je. Pokljukar pa se še zmenil ni za njeno prošnjo, ampak je bíl in bíl: »Lump, lump!«

Pristopil pa je Marko, ki je prispel na Zelenico, in prijel Pokljukarja za roko: »Nehaj! Misliš, da pes ve, čemu ga pretepaš? Če ga pa nameravaš ubiti, ga pa s sekiro, ne z bičem.«

Pokljukar pa je bil jezen: »Tebi nič mar.« Spet je zamahnil.

Marko pa ni odnehal: »Imej pamet. Že zaradi otroka, ki te prosi, nehaj.«

Naenkrat se je oglasila Rotija. Marko še vedel ni, da je tudi ona na Zelenici. Bolj zadirčno menda ni mogla spregovoriti, kakor je:

»Pokljukar! Pa nehaj, če želi Primoževa strdena punčka.«

Marko jo je grdo in ježno pogledal: »Kaj pa se ti vti-kaš vmes.«

»Z isto pravico kakor ti,« se mu je posmehovala Rotija. »Mar misliš, da boš ti vsej vasi ukazoval in da te bomo hodili vpraševat, kdaj kdo sme pretepesti svojega psa? Seveda. Kaj pa si: Smrkov ovčar, čeprav pri Podlipniku paseš. Prav nič drugega.«

»Tiho bodi,« je zakričal nad Rotijo Marko.

»Saj sem šele začela. Ovčar, pa prav nič drugega. Prava reč, če si gledal za Podlipnikovo Ančko. Dobro te je vlekla. Ne veš, kako sta lep par, kadar gresta z Višnarjevim Šimnom iz cerkve.«

Marko je čutil, da postaja v glavo rdeč. Rotija pa je še bolj hitela: »No, saj Višnarjev skoro vedno tiči pri Podlipniku. To je fant za Ančko, ne pa ovčar. Prav privoščim ji ga, čeprav nismo kdove kako vzeti s Podlipnikovimi.«

»Pa ga brusi, če ne znaš nehati.«

Pokljukar med prerekanjem ni nič več udaril psa. Ko je odšel Marko z Manico v kočo k Franci, ga je odvezal in odpeljal na Jezerca. Rotija pa je še dolgo jezikala in se škodoželjno posmehovala.

Marko se je izgovoril na skorajšnjo temo in hitro odšel nazaj za Šijo. Franca mu ni branila, saj je videla, kako ga boli Rotijino posmehovanje.

Na Zgornji ogelnici je zopet zacvilil Ravs. Najbrž ga je Pokljukar brcnil.

Manica je po Markovem odhodu utihnila. Čez dolgo pa je, kakor bi se bila predramila iz sanj, povedala:

»Franca!«

»No, kaj?«

»Če bi bila jaz Podlipnikova Ančka, bi pa rajši imela našega Marka kakor pa Višnarjevega, ki je tako prevzet.«

»Manica, ne razmišljaj takih stvari. Premajhna si še.«

*

Zvečer so po cesti peli fantje. Ančka je spoznala med njimi Šimnov glas.

Ponoči je prebudila Ančko hoja pod oknom.

»Ne, Marko ni. Drugače hodi.«

Zbudila se je tudi Rozalka.

Obe sta slišali, kako je nekdo prislonil k oknu lestvo, zašumeli so nageljni in obe sta čutili, kako je stopal od klina do klina, dokler ni previdno prijel za kovano omrežje. Druga pred drugo sta se potuhnili, kakor bi spali.

»Ančka,« je narahlo poklical vasovalec. Obe naenkrat sta spoznali Šimna.

»Ančka, ali spiš?«

Noč je bila tako tiha, da bi človek skoraj svoje misli slišal.

Rozalka je ugibala, ali bi se Ančka oglasila Šimnu, če bi sama ležala v sobi, ali bi se ne. In če bi vstala in če bi šla k oknu in če bi dolgo z njim govorila in če bi ga poljubila: »O, bi. Ali pa ne.« Pa sama ni vedela, kaj Ančka bi in kaj ne bi.

»Ančka. Oglasi se!«

»Mir nama daj, da bova z Rozalko spali.« Ančka ni govorila pridušeno.

»Napoti sem jima,« je obsodila Rozalka.

»Nisem vedel, da spiš z lanovko.« Šimen je spet počasi in tiho stopal od klina do klina.

Ančko pa je skrbelo, ali ni pustil Višnarjev iz nagajivosti ali pozabljivosti k oknu prislone leste. Vstala je in se šla prepričat. »Jo je odnesel, jo je.«

»Rozalka, ali spiš?«

Rozalka se ni oglasila in je zopet obsodila: »Samo jaz sem jima napoti. Se bom že umaknila.«

Ančka pa je mislila, kako lepo bi bilo, če bi prišel Marko vasovat: »Poljubila bi ga.«

Zunaj pa je bila tako tiha noč, da je v temi Ančka slišala Rozalkine misli.

*

Tema je še bila, ko je odšla Rozalka s pisanim škafo v roki po mleko na Zelenico. Zato se je tako podvizala, ker

se je namenila iti čez Šijo, dobiti Marka še pri ógradih in se z njim pogovoriti:

»Naka! Napoti ne bo nikomur. Najmanj pa Ančki in Šimnu.«

Saj Marku ne bom povedala, da jo hodi Šimen klicat: »Ali pa bi. Da bo vedel, pri čem je.«

Marko je zagledal Rozalko že od daleč in se je je razveselil. Volkun ji je stekel naproti. Ko pa je Marko od blizu pogledal v Rozalkin zamišljeni obraz, ga je zaskrbelo, ali ni doma kaj narobe.

»Manico bi peljala domov pa koze bi s sabo vzeli in bi spet doma spali. Tako sama sem.«

»Kaj sta se mar z Ančko sporekli?

»Ne. Se nisva. Tako čudna je, odkar si bil ti na rovtih. Ne vem.«

»Morda se je prevzela, ko se tako imenitno moži.«

»Kdo pa ti je že povedal?«

»Rotija je oni dan na Zelenici prav na široko vpila in se norčevala iz mene.«

»Morda pa ni res, Marko. Tako žalostna postane, če kdo tebe omeni. In onikrat, ko si ponoči poklical, je bila zjutraj vsa objokana. Saj pravim; morda ni res.«

»Kaj ne bo res?«

Malo sta pomolčala. Potem pa je svetovala Rozalka: »Ko bi ti prignal na sol, bi se še najlaže dogovorila.«

»Nič. Bom do konca v planini solil. Za kužka ji ne bom.«

»Jaz ne vem.« Rozalka je postala zamišljena.

»Ali si videla, koliko sena imam že pod Srednjim vrhom?«

»Veliko. Priden si moral biti.«

Trop je gnal proti Zelenici in prav vesel je bil, da je Rozalka odgnala koze, ker se mu ne bo treba več ukvarjati z maslom in sirjenjem. Ko je bilo komaj vredno. Od dveh koz.

Volkun je zalajal za kozami, kakor bi hotel zavpiti: »Prav vam je. Nič več mi ne boste nagajale.«

Manica se je tudi že naveličala planine in je rada odšla domov.

Nekaj dni je bilo vsem majericam dolgčas po njej.

*

Jok in Marko sta sedela pred bajto. Jarci so že polegli in Volkun in Hrust sta čuječe postopala okrog ogradi, njuhalo v zrak, kakor bi hotela dognati, ali ni kje v bližini zverine.

Jok je ogrnil burnus: »Hladno je postalo in poletje gre h koncu. Po prvem dežju bo pognal doma po vrtovih in mejah podlesek in prišla bo jesen. Tudi meni že davno raste podlesek in kmalu me bo zasula zemlja.«

»Kdor o smrti govori, še dolgo živi.« Marko ni vedel drugega reči.

Jok, ki je sedel sklonjen, se je zravnal in prijateljsko udaril Marka po rami: »Pa bi res še rad dočakal.«

»Česa?«

»Kako se bo tebi življenje obrnilo.«

»Kako. Kakor vsem trpinom. Hudega dovolj; veselja malo ali nič.«

»Tega ne veš ne ti ne jaz; Bog ve.«

Marko je skomignil z rameni.

Jok pa se ni dal zmotiti: »Bog ve, ki vodi naše misli in pa naša srca. Leta in leta hodiš okrog pravega spoznanja, pa ga ne vidiš, kakor slepec. Pa posveti Bog . . .

Pred tremi leti sem preudarjal svoje življenje in me je zaskrbelo: Vsa poletja nič k maši; molil sem z usti in ne s srcem; in še ta in ona nerodnost; Jok, kako boš obstal pred Gospodom? In sem se odločil: Kar si zamudil, utegneš dohiteti na božji poti do svojega svetega patrona v Kompostelu. Dokaj truda sem prestal, nekateri nevarnosti srečno ušel in kaj cerkva obiskal. Pa kakšnih cerkva!

Se še spomniš pomladi, ko si prvič prignal v Reber in si Hrustu nastavil robevnico in dvignil mene iz resja. Marko! Nikoli v življenju in tudi na grobu svojega patrona svetega Jakoba v Kompostelu nisem tako s srcem molil kakor med zadnjimi vrtinci cvetočega resja na

domači gmajni. Tako molil, da se mi je življenje preobrnilo. Pa sem skoraj tri leta trpel za tiste minute in mi ni žal. Takrat, tisto uro, bi bil vdano umrl. Tudi sedaj bi, samo še to bi rad doživel, kako se bo tebi življenje zasukalo. Naj mi Bog tega ne šteje za hudo. Saj ni to babja radovednost; ljubezen je.«

Jok je obmolknil.

Marko pa je vzdihnil: »Vse bi bilo dobro, ko bi Ančka ne bila taka.«

»Če je res prevzetna, kakor praviš, bi ti morda kdaj oponesla, da ti je ona kupila konje in voz in da se imaš za vse njej zahvaliti. Do smrti bi te bolelo.«

»Res je.«

»Če pa ni —. Kakor vama je namenjeno . . . Čim bolj bosta drug za drugega trpela, tem bolj se bosta v zakonu rada imela.«

»Tudi to je res.«

»Voljno trpi, pa bo že Bog posvetil.«

Psa sta legla v ogrado vsak k svojemu tropu. Ovčarja pred kočjo sta utihnila, na nebu pa so angelci prižgali zvezde.

DVANAJSTO POGLAVJE

PLANINE SE PRAZNIJO

Miza pod smreko pri rodinski koči na Jezercih je bila vsa obložena s tisovimi vejicami in z zakasnelim cvetjem. Majerice so spletale vence kravam za okrog rogov.

Bajtnikova Mica ni bila dobre volje, kakor nikoli ne, kadar so bāsali z višave niže, z Zelenice na Jezerca ali pa z Jezerc domov. Jezno je odtrgala nit prediva, s katero je privijala tisove vejice in rože na motvoz, vrgla dopleteni venec v travo in udarila s klobčičem po mizi: »Pred nekaj tedni smo od samega cvetja bolehal, sedaj ni več poštene rože, da bi jo človek zataknil najboljši mlekarici za roge.«

Frčejeva Reza, ki ni vedela, da je Mica vsako leto, kadar se poslavlja od planine, nabrskana, jo je hotela umiriti: »Naletela sem na nekaj cvetov zaostalega sleča. Na, te vpleti!«

Mica tudi svoji privzeti hčeri ni prizanašala: »Se ti pozna, da si ob drugi pomladi, ob sleču, sfrlela, in ob tretji, ob murkah, tako ponorela, da se ti še na jesen pamet ne vrača. Ali pa si kakor tistole blede cvetje sleča, ki ni zaostanek, ampak le ni moglo dočakati pomladi in je že

sedaj strapalo. Tvoj kolednik, naj si ga za pamet zatakne, če je kaj ima!»

Brkovčeva Franca, kateri je Mica še pretekli teden pohvalila Mežkovega Joža, kako se je ves spremenil, in da bi moža z boljším srcem Rezka težko dobila, je hotela ustaviti njeno zabavljanje: »Mica! Čez teden boš pozabila na gore in ti bo tudi v dolini lepo.«

Franca je šele naletela: »Seveda, ti! Ki komaj čakaš, da se naješ svojega Miha. Ko bi bila jaz Podlipnik, bi mu še za božič ne ukazala priti domov. Misliš, da on tudi vedno za tabo zdihuje? Saj ni neumen. Manjka mu deklet po svetu! Na ostajanje ima lepših, kakor si ti.«

Poskusila je še Trlejeva Meta: »Takole raztogotena pa še nobeno leto nisi bila na ta dan.«

»Verjamem, da se tebi tudi mudi v dolino, da se brž komu obesiš, ko nisi mogla ujeti Primoževega Marka. Nič ne poskušaj. Še Rotijinega Tevža, našega tretjineka, boš rada vzela, če te bo le hotel.«

Meta bi se bila skoraj razhudila: »Pa ga ne bom; tega vem, da nikoli ne.«

Mica je opazila, da se majerice muzajo njeni razdraženosti in da zbadanja ne vzamejo resno. Začela se je umikati: »Babe neumne. Manica je bila še za vse tri pametna.«

»V njenih letih je še vsaka pametna,« se je zasmejala Franca.

Tudi Mica se je glasno nasmejala in je zapela:

»Ljubezen presneta,
ki moti dekleta.«

Pa je takoj pristavila: »Rezka! Kje pa imaš Joža? Zago-del bi nam. Kdo bi mu bil prisodil, da se bo tako hitro navadil na škant. Skoraj sram me je, da sem mu ga iz nagajivosti kupila.«

»Ne vem, kje hodi.« Rezka se je v zadregi ozrla.

Mici je bilo že žal, da je Rezko nahrulila: »Ne drži se tako kislo. Teh par tednov bosta že prestala drug brez drugega. Saj fant se dela. Še do sita se ga boš najedla.«

Pa so se mlade tri z očmi sporazumele in dražile Mico, dokler jih ni nagnala z navihankami.

Izpod Srednjega vrha je prignal Tomaž konje, s Podjavora je prišel pred kravami črednik Lukež; tretjinek Tevž je poganjal zadaj.

Prvi je bil pri majericah Tomaž: »Nič ne rečem. Ne podali bi se konjem rogovi; kadar pa brez nesreče pre-pasem vso planino, kakor sem jo letos, bi kar rad videl, če bi jim zadnji dan zrastli rogovi, da bi prinesli vence domov.«

Spet je ugovarjala Mica: »Saj ne veš, ali boš brez ne-sreče prepasel.«

»Eh, te dni, kar bom še ostal na Jezercih.«

»Kaj veš. Saj je tudi Žorga gnal vse vole zdrave v dolino, pa ni nobeden nesel venca, čeprav imajo rogove, da jim jarme privezujejo nanje. No?«

Mica se je zavedala, da je spravila konjarja v zadrego.

»Boštjan je neroden in se ne zna prikupiti dekletom,« se je skušal izviti Tomaž.

»Nazadnje boš še rekel, da bi bilo dobro, če bi bila tudi pri konjih kakšna majerica.«

»Zakaj pa ne. Saj Tatari, ki imajo najbolj vztrajne konje, tudi pijejo kobilje mleko.«

»Prašiči.« Majerice so se od gnusa skremžile.

»Ali si se res v vojskah z vsemi grdobijami sprijaznil?«

Mica se je hudomušno smehljala, ker je ugnala konjarja.

Ob jezercu je hripavo zavriskal Tevž. Mico je tako ujezil, da bi ga bila pošteno ozmerjala, če bi stal pod smreko. Tako se je neutegoma lotila črednika, ki je prihajal: »Kaj tretjineka trebuh boli, da cvili?«

Lukež se ji je pa smejal: »Vesel je, ker sva zadnjič prignala h kočam in ker ve pletete vence.«

Mica je bila kakor osa: »Saj bi jih ne, če bi ne bile krave bolj pametne kakor vidva in če bi jih ne bil Balantov junec varoval zverine. Vsakega desetega repa bi vama manjkalo. Kako bi ga ne. Črednik vse noči hodi vasovat k svoji ženi kakor najbolj prismojen fant, tretjinek pa ponoči drugim jarce iz staj spušča.«

Lukež je za hip zardel: »Mica! Letos si pa prav posebno nasajena.«

»Če sem, tebi nič mar.«

Tevž je prižvižgal. Mica ga še pogledala ni. Vedel se je, kakor bi bil samo on obvaroval krave vso planino nesreče.

Tomaž ga je ustavil: »Tretjinek! Ti pa za Balantovega junca spleti venec.«

Tevž se je razkoračil: »Za junca že vse poletje po najhujših strminah trga rože Primožev Marko, ker ga je rešil pomladi na Gojzdecu medveda. Jaz bom pa ovenčal Podlipnikovo lisko, če ste ve nanjo pozabile. Lisko bo najbrž privezal Cena za Ančkinе bale, ki jih bodo pred pustom vozili k Višnarju v Žirovnico.« In se je škodoželjno smejal.

Kakor bi jo bil pičil gad, je poskočila Mica in namerila Tevžu: »Tako te bom počila po gobcu, da ga ne bosta ne ti ne tvoja mati nikoli več odprla. Vso planino nam je skazil, sedaj ga bo pa še stegal in se nad Markom ujedal, katerega vsi pogrešamo, ker je izza Šije rajši gnal na Zelenico kakor nazaj na Jezerca, samo da ni pri istih kočah s takimle usmrajenim tretjinekom, kakor si ti. Prav ima.«

Tevž se ji je smejal.

»Proč! Če ne, boš še enkrat govno žrl, kakor si ga takrat, ko te je Marko pestil.«

Oglasil se je črednik: »Tevž! Svetogajeva junica stoji v vodi. Poženi jo ven, da se ne prehladi.«

Tretjinek je odhajal: »Saj vem, da me vsi grdo gledate. Sram vas bodi.«

Mica pa je zakričala za njim: »Kdo te bo maral. Pastir, pusti!« Togotna je odšla.

V koči pa je napol mislila, napol godrnjala: »Tako hudo naj se godi Podlipnikovi prevzetnici pri Višnarju, da bo vsak dan trikrat jokala. In večkrat naj bo tepena kakor sita. Če ni mislila z Markom zares, naj bi ga ne bila motila. Saj nič ne rečem Jožu, se bo že naredil in bosta z Rezko zadovoljno živela, ampak Marko ni. In gotovo bi se bila Marko in Rezka drug drugega navadila, če bi ne bila Podlipnikova motila fanta. In meni bi ne bilo treba skrbeti, pod katero streho naj jima posteljem. In pomladi bi Marko že lahko odpeljal s svojim vozom na Trst. Od samega ta spodnjega je svet.«

To jo je bolelo, to. Zato se je znašala za slovo od plnine kakor še nobeno leto ne.

Tudi mlade tri majerice so odhajale na molžo. Konjar Tomaž se je postavil prednje, kakor bi še vedno nosil kiras in čelado in jim je napol tiho zaupal: »Naj nikar ne misli Višnarjev, da krniški fantje tako brhkega dekliča, kakor je Ančka, kar tebi nič meni nič pustimo oditi v drugo vas. Šimen, ne boš voglaril in pristavljal lestev. Če so vsi zanič, pa jaz nisem. Krajcpataljon!«

Navihano so se namuzale majerice in odšle.

Konjar Tomaž pa je počil z bičem, da se je razleglo v Bukovo peč in Podjavor in v Srednji vrh in morda je slišal tudi Marko na Zelenico.

»Krajcpataljon!«

*

Zjutraj ob molži so majerice navezale kravam, ki so se v planini najbolje ponašale, vence. Izmed Podlipnikovih ga je nosila cika.

Ovenčane živali so ponosno nosile glave, kakor bi se zavedale pohvale.

Opoldne, ko so napajali na Kališčih, je tretjinek odvezal venec Podlipnikovi ciki in ga navezal liski. Cika je spet povabila glavo, liska pa je ni dvignila, ker ni znala nositi venca.

Na vrhu Komuna so pogledali pastirji v vasi in na polje. Jeda je že črnela in delala zrno, lipe so se že prav razločno ločile po zarumenelem listju od hrastov, kateri so bili še vedno polno zeleni, kakor bi se ne brigali za prihajajočo jesen.

Čopov Jaka, potepenil je tisti dan, bil je najbolj izurjen pomagač pastirjem, je stopil na skalo, zahohojal in zajukal. In ljudje po polju, ki so sušili otavo, so hiteli pri-povedovati drug drugemu: »S kravami so že na Vrheh. Gredo.«

Rodinska pot z Vrhov se v polje vidi medlo, kakor bi bil otrok s šibo potegnil po pesku. Pozno popoldne, sonce se je skrilo že za oblake nad triglavskimi gorami, so prizvonile okrog ovinka nanjo krave. Kakor bi nabiral rdeča jabolka na trto in jo vlekel prek meli v zeleno Reber, je prihajala čreda s planine.

Na Ločilu okrog črednika so kričali rodinski otroci nad mlajšo živino, ki ni rada zavila iz vrste in je hotela oditi s čredo v Krnico namesto domov na Rodine. Voliče je ugnal šele potepenjek Jaka.

V obeh vaseh, v Krnicah in na Rodinah, so gospodarji bahavo odvezovali vence kravam z rogov in jih obešali na hlevne duri, kjer naj ostanejo pozno do jeseni, da bo vsak lahko videl, kdo ima boljšo živino.

Črednik in tretjinek sta bila tisti dan pri Podlipniku na reji. Ančka jima je prinesla najprej skledo pšeničnega soka. Tevž se je hotel prikupiti:

»Ančka! Vaša majerica Franca je ciki navezala venec, jaz sem ga pa na Kališčih prevezal na lisko. Ali veš, zakaj?«

»Ne vem.«

»Pred dobrim tednom je bil Višnarjev na Jezercih in mu je bila izmed krav najbolj liska všeč. Kar stavim, da jo boš dobila za bale.«

Ančka je prebledela: »Kaj pa so Višnarjevemu naše krave mar. Trot! S pomivalko naj te očofa zato Franca.«

Odšla je, zaloputnila vrata in se ni več pokazala. Krape in mleko jima je mama prinesla na mizo. Ančka je priprla okno in legla. Čedalje bolj naredko so se oglašali zvonci v hlevu, dokler ni zvonkljanje obmolnilo. Zamizala je. V rahli dremavici je videla dolgo vrsto cikaste govedi, otvezene k jaslim, in kar slišala, kako živad spokojno prežvekuje.

Naglo, kakor bi jo bil sunil, se je prebudila. K njene-mu oknu je nekdo pristavljal lestvo. Potrkal je: »Ančka! Ančka!«

Ančka je spoznala Višnarjevega Šimna: »Le kdo mu je povedal, da sama ležim.« Huda je bila na Rozalko, ki jo je zapustila, in namenila se je, da bo tudi Marka oštela.

»Ančka! Ančka!« Višnarjev ni odnehal. »Stopila bi k oknu in bi ga sunila z lestve. Nič. Se bo že naveličal.«

In se je. Ko je začutila, da je odšel, je okno spodaj in zgoraj zapahnila.

*

Obrnjena z Zelenice v goščave Srednjega vrha sta Volkun in Hrust vznemirjeno renčala in nekajkratov grozeče zalajala. Jok je vstal, razbrskal pepel na ognjišču, razživil ogenj in naložil nad plamen nekaj dolgih polen.

S pogledom se je oglasil Marko: »Grem pogledat, kaj imata psa.«

»Sem te pravkar hotel poklicati.«

Marko je prišel med tamore. Psa sta utihnili, pritekla k njemu in se mu dobrikala. Jarci v tamorih so mirno počivali.

Psa sta zginila v temo proti Srednjemu vrhu, Marko pa je čakal pred kočo, če bosta znova zalajala. Ozek krajec lune je visel nad Pokljuko. Na blejskem gradu je gorela luč. Po vaseh pa je bila povsod tema.

»Bogve, ali Ančka spi?«

Živo jo je videl pred sabo. Žalostna je bila in huda obenem. Smilila se mu je.

Veter je gnal oblake po jugu.

Psa sta molčala. Marko se je spomnil Višnarjevega: »Mar je Ančki za ovčarja.«

Stopil je v kočo: »Nič ni. Vreme se bo spremenilo.«

»Škoda. Ker bo potem toplote za letos konec.« Jok je zazehal in zopet legel.

Marko pa je pravkar začel utrinjati polena, da jih pogasi in zagrebe žerjavico pod pepel, ko sta zunaj zarjula Volkun in Hrust tako togotno, da sta oba ovčarja na mah segla po robevnica, pograbila vsak svoje žareče poleno z ognjišča in planila iz koče.

»Medved!«

Tekla sta k tamorom, kričala in vihtela žareči poleni v kolobarjih, da je bilo, kakor bi tekli kolesi od gorečega Elijevega voza po Zelenici.

Pregnala sta medveda in zakurila kup hoste, da bi ogenj odganjal zverjad. Jok se je zagledal v dolino, kakor bi bil zahrepenel iz samote po družčini. Stresel ga je hlad: »Zverina že čuti zimo in ve, da je prešel pastirjem čas. Zato tišči iz goščav in hoče spet sama zagospodariti nad vsem Zavrhom. Če ti je prav, Marko, ženiva jutri pod noč na Jezerca.«

»Prav.«

»Lahko noč!«

Zjutraj so bili vrhovi v meglah in sonce se ni pokazalo. Marko je pasel čez Može proti Suhemu rušju. Jarci so se nemirno ozirali naokrog. Čedalje bolj pogosto so se oglašali, čedalje bolj so zategovali svoj beee: »Vreme čutijo. Morda se že snega boje. Neradi gredo navkreber. Pod Malo glavo jih spustim v dolino.«

Volkun je tekal pod tropom sem in tja, postajal in pogledoval ovčarja. Marko ga je poklical k sebi, nad trop. Božal ga je po glavi in se z njim pogovarjal: »Volkun! Zadnji dan paseva v vrhovih. Mračno nas že gledajo. V nižino moramo, da nas sneg ne prehit. Na Jezerca. Potem pa domov.« Pes mu je vdano položil glavo v naročje.

»Domov, Volkun. K Podlipniku. In ti boš veselo zalajal pred Ančko, poskočil in se vzpel in poskušal z jezikom doseči njen obraz. Jaz pa —? Mene ne mara več. Morda bo tudi tebe zapodila, ker si moj.«

Jarci se niso več brigali za travo. Z dvignjenimi glavami so blejali: mrkači, koštruni in ovce nizko, jagnjeta jokajoče. Po deset, dvajset, petdeset, pol tropa naenkrat, kakor bi trobili v zboru višavam v slovo.

Vodilna vrsta je zaokrenila navzdol in poskočila v skok. Za njo se je odtrgal ves trop. Marko je vstal in ukazal: »Volkun! Drži!«

Pes je šinil mimo tropa, ga prehitel, obstal in besno zalajal. Nekaj krajnih jarcev se je splašilo. Stekli so poševno v skok, poskakali za poldrug seženj globoko na zeleno polico in obstali. Nazaj niso mogli, naprej še manj. Pod njimi je bila skala odsekana za pol stolpa visoko.

Volkun je še enkrat poskusil zaustaviti trop, a jarci se niso več zmenili zanj. Mimo njega in preko njega so drli v dolino kakor plaz, ki v strmini pred sabo lomi vse, in pes se je moral prihuliti k tlom. Vstal je šele, ko je bil zadnji jarec že precej pod njim, pogledal je okrog sebe, kakor bi ga bilo sram pred ovčarjem. S povešenim repom je stekel za živadjo v nižavo.

Marko niti poskušal ni doteči tropa. Pogledal je na nebo, če ne bo začelo grmeti: »Ne kaže nič. Morda drobnica res vohta sneg. Mrzel veter se zaletuje v skale.«

Ogledal je zaskočeni tropič, dvaintrideset živali, in spredidel, da jih bo moral z vrvjo spustiti navzdol. »Pa nihče nima tako dolge vrvi v planini. In doma je tudi

nimamo. K Podlipniku bom moral ponjo. In če bova z Ančko sama, kakor takrat v čebelnjaku, ko mi je opo-nesla Frčejevo Rezo, ji bom povedal —. O, lahko bi ji očital, pa ji ne bom. Izognem se ji.«

Plaz snega se v dolini ustavi. Živ plaz jarcev pa je dvignil še drugega, Jokov trop, in so drli proti kočam in se hripavo zadirali. Psa, Volkun in Hrust, sta tekla ob straneh, z odprtima gobcema in iztegnjenima jezikoma.

Pri kočah je ostalo samo nekaj upehanih jagnjet. Drugi pa, okrog sedemsto voln, so zdrveli naprej čez Zgornjo in Spodnjo vogelnico pod Srednji vrh do Jezerc, kjer sta začela psa popadati, da sta zaustavila tropa.

Pod noč sta prignala Marko in Jok zaostala jagnjeta in pribasala tudi sama z Zelenice na Jezerca. Razločila sta tropa in natlačila jarce po hlevih in tamorih, da bi živad ponoči preveč ne trpela od mraza.

Konji so poiskali zavetja in žrebeta so se stisnila h kobilam.

Še preden so pastirji plegli, je začel rosiť dež, droban in mrzel. Volkun in Hrust sta prišla v streho pod napušč Podlipnikove kočē, legla tesno drug k drugemu in čula.

Dež, ki je čedalje bolj glasno drobil na skodle, je kaj kmalu uspaval utrujene ovčarje in konjarja Tomaža, ki se je planine že naveličal.

Proti jutru je pričelo Marka mraziti. Predramil se je in poslušal —?

Na strehe je še vedno mrlel dež. Marka so zaskrbeli zaskočeni jarci. »Če jih je zasnežilo?« Vstal je in stopil med vrata. Psa sta ležala trdo pri pragu. Stegnil je roko. Med dež se je mešal sneg. Z zelenimi goščavami porasli Srednji vrh se je belil skozi temo; bil je nižje kakor do polovice zapaden: »Zaskočeni bodo do kolena v snegu. Koj moram po vrh.«

Ogrnil je kožuh, pokril širokokrajnik in tiho odšel v temo in dež. Jarci po tamorih so ležali tako tesno drug ob drugem in tako mirno, da se ni oglasil noben zvonec.

Videl je komaj toliko, da se je izogibal mlak: »Dan se bo zavoljo megle in dežja zakasnil. Nič ne de. Podlipnica bo že pokonci. Drugi pa —? Še bolj prav. Se vsaj ne bova srečala z Ančko.«

Ančka je res še ležala.

Odbrala sta z gospodinjo močno opasilnico. Stisnil jo je pod kožuh, da bi se vrv preveč ne zmočila. Mudilo se mu je pa tako nazaj na Zavrh, da ni utegnil čakati na toplo mleko, katerega mu je ponujala Podlipnica.

Ančka je slišala, da je prišel Marko. Vstala je, se oblekla in premišljevala, kako bi ogovorila Marka, da bo zopet vse dobro med njima. Pa preden je domislila, se je Marko že poslovil od mame.

Stopila je k oknu. Dež se je prav takrat bolj ulil. Milovala je Marka, ki mora v takem vremenu na Zavrh in z jarci na pašo. Ni pa bila pripravljena na to, da se bo Marko ozrl v njeno okno. Pa se je; in še prav od blizu se je. Še manj pa je Marko pričakoval, da stoji Ančka pri oknu. Oba sta bila v zadregi. Oba sta začutila, da se morata marsikaj pogovoriti, pa —

»Dobro jutro!« je pozdravil Marko, nič bolj prijazno, kakor bi bil pozdravil vsakogar, ki bi ga bil srečal.

»Bog daj!« je odzdravila Ančka, nič bolj prisrčno, kakor bi bila odzdravila vsakomur, ki bi jo bil pozdravil.

Marko je odšel skozi vas, Ančka pa je stopila od okna k postelji in gledala za njim. Preden je zavil za ovinek, se je Marko še enkrat ozrl v njeno okno in Ančki je bilo hudo, da je tako, kakor je, pa ni vedela, kako naj bi bilo drugače.

Odšla je v kuhinjo.

»Ovčar je prišel že s planine, pa se mu je tako mudilo nazaj, da ni utegnil prav nič čakati, ali pa ni hotel,« je povedala mama.

»Sem ga videla. Po kaj je pa prišel navsezgodaj?«

Ančka ni spremenila obraza, čeprav ji je šlo na jok, tako jo je zbolelo, ker je mama rekla Marku ovčar: »Prej je bil Marko, Marko, Marko, sedaj pa, odkar Višnarjev hodi okrog hiše, je ovčaaar. Naj le počaka Višnarjev. Bom že dobila priložnost, da ga izplačam.«

Ozrla se je skozi okno. Dež je ponehaval: »To je dobro, da ne bo Marko preveč moker.«

Veter je pretrgal megle in razganjal oblake. Nebo se je jasnilo, obrazi ovčarjem se niso. Mračno so pogledovali v prezgodnjem novinčku bleščeče se vrhove. Samo Jokovi jarci so pritekli sinoči vsi h kočam, drugim jih je vsakemu nekaj manjkalo, največ Marku. Dogovorila sta se z Mežkovim Jožem, da bosta najprej spravila Markove zaskočene s skalne police do kopnega, potem bosta pa šla z Volkunom na Podjavor iskat Joževe zgublence.

Gazila sta stezo do Suhega rušja. Joža je pel, Marko je molčal.

Marko se je povzpел na polico in spuščal jarce drugega za drugim Jožu, ki je stal pod skalo, napol zasut v sneg. Kakor bi se bal, da bo ostal zapuščen v pečevju, je zadnji jarec, Cenetov koštrun je bil, sam skočil čez skalo, se prekotalil v snegu in urno vstal in stekel k drugim. Nič se ni pobil.

Uvrstila sta zaskočene na gaz. Marko jih je peljal, Joža jih je poganjal. Oba sta bila od snega in znoja premočena. Sneg se je bleščal v soncu, da se je od same svetlobe ovčarjema temnilo pred očmi. Jarci pa so se zaganjali kakor zaslepljeni.

»Se je že pripetilo, da je ovčarju, ko je iskal izgubljene jarce v novem snegu in soncu, vzelo vid,« je pripomnil Joža.

Marko je pomislil: »Če bi ga meni? Nikoli več bi ne videl Ančke. In —« Otresel se je puste misli, skoraj zamizal in gledal skozi trepalnice, kakor bi gledal v sonce.

Z drevja in skal je padal sneg in hitro kopnel. Ni manjkalo dosti do poldneva, ko sta prignala tropič na Jezerca. Marko, ki je sedaj imel zopet vse jarce, je molčal in razmišljal, kako sta se zjutraj videla z Ančko, Joža pa, kateremu je manjkalo še šest živali in ni vedel, ali jih bo dobil ali ne, je vriskal in se natihem veselil, da bo kmalu gnal domov, kjer bo zopet vsak dan po večkrat videl Rezko.

Samo Jok je gnal na pašo. Drugi tropi so se vrteli okrog koč in psa, Volkun in Ravs sta se dolgočasila pri njih. Ovčarji so iskali izgubljene jarce.

Na Podjavoru so se oglašali konjski zvonci.

»Morebiti je že Tomaž naletel na pogrešane jarce. Pojdiva do njega.«

Ustavila sta se na kopišču in čakala Volkuna, ki je preiskaval grmovje pod njima. Ptichi, ki so se umaknili snegu do kopnine, so se obirali po drevju. Raztreseno so se pasli konji. Konjarja nista nikjer čutila.

»Le kje tiči Tom —«

Marku je zastala beseda v ustih, tako presunljivo je pod bukvami nad njima zarezgetalo žrebe, zatopotalo v divjih skokih, kakor bi ga bila zajezdila smrt.

Neutegoma sta stekla ovčarja navkreber, da pomoreta žrebetu, pa sta kaj kmalu zaslišala, kako je žival telebila na tla med listje in hosto in obmolknila. Zasopla sta prihitela v bukovje. S poginjajočega žrebeta je poskočil ris, šinil na drevo in preskakujoč se od veje do veje zginitil v goščavo.

Pritekel je Volkun in besno oblajeval drevesa, ko ni mogel za sledom.

Z vihrajočimi grivami so drevili konji na ravnico, nemirno begali naokrog, pohrzavali in cvilili in bili okrog sebe. Tomaž je pokal z bičem in kričal nad njimi in jih miril, da bi se ne zbrcali in ne ogrizli med sabo.

»Vršičnikovemu žrebetu je ris izpil kri,« sta dopovedala ovčarja konjarju.

Tomaž je pomiril konje in prišel pogledat: »Pravi zlodej! Nič ga ni škoda, zamorjenca. Čemu sploh tako pokvečeno kobilu vodi.« Ujezil se je sam nase: »Prav mi je. Zakaj pa nisem že sinoči gnal domov, kakor sem mislil. Konjem je za letos planine dovolj in jaz sem je tudi že do grla sit.«

Spet je zašumelo listje in zahreščala hosta. Po nepotrebnem so se pripravili pastirji, da se sprimejo z zverino. Volkun je pripodil izgubljene Joževe jarce.

Ovčarja sta jih odgnala na Jezerca. Koj za njima je pogнал Tomaž konje, vihtel bič, godrnjal in se jezil.

Pozno popoldne je potegnil strupeno mrzel veter in v Stolu se je znova pokadil sneg. Tomaž je pospravil svojo basengo v vrečo in jo natovoril Podlipnikovi kobili. Naprosil je še Marka, naj ga pospremi do križa na Vrh, da pridejo konji srečno preko škarpe. Segnal je čredo iz zavetij na planjo, počil z bičem in ukazal: »Hiii! Domov!«

Kakor bi bili konji težko čakali dovoljenja, da smejo oditi s planine, so v rahlem diru stekli mimo spodnjega jezerca, se uvrstili na pot in po Basališču navzdol odzvonili proti mostu.

Divje jim je bobnela za slovo narasla in od dežja in snega kalna Završnica.

Na Rodinah pri svetem Klemenu je že odzvonilo Marijo, ko je zarezgetal v Krnicah na vasi Podlipnikov žrebec. Odzvalo se mu je kaj malo rezgetov. Gospodarji in fantje so lovili konje, jim natikali uzde, jim mašili s travo zvonce in jih odpeljavali na vse strani, da spravijo čimprej žrebeta v gorke konjake.

Tomaž je snemal svojo vrečo s kobile in je ogovoril Podlipnico, kakor bi se opravičeval: »Prignal sem na toplo, na Zavrhu po snegu smrdi.«

»Prav, Tomaž. Da se žrebeta ne prehlade.«

Joža in Cenek sta privezovala konje. Konjar pa je ustavil Ančko, ko je hitela po vodo: »Marko te pozdravlja, Ančka.«

Dekle se je začudila in razveselila: »Zakaj pa še on ni prignal domov?«

»Jarca skozi volno ne zebe tako kmalu.« Tomaž je spoznal, da ima Ančka Marka še vedno rada, in ni mu bilo žal, da si je pozdrav izmislil. In še to je pozvedel, da se Ančka brani iti k Višnarju v Žirovnico.

»Glej ga, Šimna, da ne spregleda. Mu bo treba posvetiti.«

Proti domu, v svisli spat, je šel Tomaž z nagajivimi in pretepaškimi mislimi, kakršnih je imel polno glavo v mladih letih, ko je fantoval in je bila Bajtnikova Mica njegov deklič in ga še niso vtaknili v kiras in pod čelado.

Še na risa in Vršičnikovo žrebe je pozabil. Globoko se je zaril v seno, se odel s kožuhom in zaspal.

*

Prvi krajec se je nanorel in ščip je spet ustanovil vreme. Tudi ogrelo se je toliko, da je v gorah skopnel sneg in da na Jezercih še ni padala slana. Noči so bile svetle.

Ovčarji so že pozaprli jarce, povečerjali in nakrmili pse. K Marku in Joku v Podlipnikovo kočo so se sešli na pogovor Pokljukar in Podgošar in Mežkov Joža, vsi ovčarji, da jim prej mine dolg večer.

»Še en teden.«

»Kaj je mar že sobota?« Pokljukar je zgrešil dneve.

»Seveda. In danes teden bomo za južino s tropi že na Rebri.«

»Da se je le ogrelo in se je zverjad spet umaknila.«

Zunaj so zapele podkvice na pesku.

»Kdo pa šari na noč okrog koč?«

»Saj gredo k nam.«

Vstopili so Višnarjev Šimen, Stojanov Jaka in Gros iz Most. Ovčarji so se začudili, zakaj vsi so imeli puške in sekire, na dolгих toporiščih nasajene.

»Kaj greste nad medveda?«

»Uganil si.«

»Ooo!«

Pokljukar je že ogledal puške. Niso mu bile všeč: »S temile puškami? To so koli, ne pa puške. Ni moja dosti vredna, pa bi še vedno zaleгла za vse vaše tri. Medvedu ne zabiješ tako lahko svinca pod kožuh.«

Višnarjev je ponudil ovčarjem žganja. Vsi so pili, tudi Marko ga je pokusil, da bi ne napravil zdražbe.

»Kam pa greste pravzaprav nad kosmatinca?«

»To ste pastirji,« se je delal imenitnega Višnarjev. »Kaj še tega ne veste, da hodi na Podjavor trgat Vršičnikovo žrebe, katero vam je ris pred očmi končal.«

»Ne verjamem,« je dejal Jok. »Medved sedaj še ne žre mrhovine; še volk komaj. Mogoče pa je, da je kakšen mežek tako negoden.«

»Ali je velik ali majhen, tega ne vemo. Je pa. Saj ga je sinoči Ažmanov Janez videl. Še zarenčal je nad njim. Tako se ga je prestrašil, da je napol mrtev prisopihal v Moste.«

Podgošar in Marko in Pokljukar so se spogledali. Razumeli so se. Vsi trije naenkrat so se spomnili, da je zjutraj smrdel Ravš kakor bud* po mrhovini.

Podgošar je pomežiknil ovčarjem in je poprijel besedo: »Jaz pa pravim, da bo medved. Tisti veliki bo, ki je na velikega šmarna dan pod Stolom vstal pred mojimi jarci iz grmovja. Saj naredil jim ni nič. Na ta dan ima medved gobec zaklenjen; je prevelik praznik. Bo, bo! Fantje!«

»Čim večji je, tem rajši vidimo,« je junačil Višnarjev. Tudi Jok je razumel, kam meri Podgošar, in je pomagal: »Nemogoče ni.«

»Kar pojdimo, da ga ne zamudimo.«

Voščili so jim srečno pot. Podgošar je še za njimi zaklical: »Šimen! Za eno taco se priporočim.«

»Obe prvi dobiš,« je obljubil Višnarjev.

Pokljukar je žvižgal in klical Ravsa, a psa od nikoder ni bilo.

* vodeb, smrdakavra

»Spet se je potepel, mrha!«

»Morebiti se pa komu ponesreči, da zadene, pa boš ob psa,« se je norčeval Podgošar.

»Škoda ga ni bogve kaj, pa, Višnarjevega bi pa le navil, da bi mi ga drago plačal. Bahač!«

»Saj bodo utajili.«

»Pojdimo za njimi.«

Marko in Podgošar sta bila takoj pripravljena. Kakor bi se bali zverine in jo hoteli preplašiti, tako glasno so šli medvedarji. Ovčarji pa so jim tiho sledili, vsak s svojo robovnicco in Pokljukar z nabito puško. Prvim trem se nikamor ni mudilo; ustavljali so se in obotavljali, da so se drugi trije naveličali, jih obšli in bili prej za Podjavorom, kjer so se prikrili za debela in čakali. Ravš je trgal mrhovino, in če je potegnil veter proti njim, so si stiskali nosove.

Prišli so medvedarji in se glasno pogovarjali:

»Najprej poiščemo žrebe.«

»Kar za nosom pojdi. Mrha že pošteno smrdi.«

Gros je šel stikat v senco pod bukve. Ravš je prenehal gristi meso in čakal. Gros je bil od njega le še nekaj korakov. Pes pa ni bil voljan pripustiti k plenu še koga drugega in je naenkrat zarenčal in tako togotno zagrabil za kost, da je zaškrtala.

Gros se je prestrašil, vsak bi se; zbežal je in kričal: »Medved, medved!« Sekiro in puško je vrgel proč in se pognal v veje samotne smreke.

Podgošar ga je hotel še bolj oplašiti. Zarenčal je kakor togoten medved in za njim sta začela lomastiti in renčati tudi Pokljukar in Marko.

»Bežita, tecita, cel brlog jih je,« je kričal Gros na smreki.

Celo Ravsa so premotili ovčarji, da je stisnil rep in stekel navzdol proti Šimnu in Jaku. Fanta pa pred njim v skok, v oglarsko bajto. Zaloputnila sta duri in jih podprla.

Ovčarji so še malo porentačili in polomastili, potem pa odšli spat na Jezerca.

Drugo jutro še pred dnem so videli pastirji Šimna in Jaka pri Završnici. Hlastno sta pila mrzlo vodo; užejalo ju je žganje. Šimen se je hotel postaviti pred Ančko, sedaj ga je skrbelo, če se bo zvedelo, kako so bežali. Gros pa se je oglasil pri ovčarjih in jih posvaril, naj nikar ne gonijo na Podjavor, kjer cel brlog medvedov oblega Vršičnikovo žrebe.

Ob kolena so se tolkli ovčarji, tako so se smejali, ko je odšel. Joža pa je zložil pesem o medvedu in psu, Grosu, Šimnu in Jaku. Vsi so se je naučili peti in so se namenili, da se ob priložnosti strupeno ponorčujejo iz Višnarjevega.

*

Zavoljo dežja in mrzle burje so prihajali ovčarji že med tednom s tropi na Reber. Marko je čakal termina, sobote, in ostal zadnja dva dni sam na Jezercih.

Podlipnikovo Ančko je Markova trma bolela, ker je dobro vedela, da zaradi nje Marko noče prignati domov. Znala si je poiskati taka dela, da je bila večinoma sama. Nerada se je pogovarjala z drugimi in ni marala, da bi jo kdo opazoval v zamišljenosti: »Nalašč mi nagaja. Naj ga nikar ne skrbi, se mu bom že ognila.«

Spomnila se je, kako so jo pomladi dražili, ko je Marko obesil njeni ovci veliki zvonec: »Ali ga bo prinesla s planine? Morebiti je pa Marko premenil zvonec, saj je tretjinek tudi kravam prevezal vence. Oh —«

Mama je opazila, da Ančki ni nekaj prav, pa se ji ni posrečilo zvedeti od nje, kaj jo mori: »Z Markom sta si prišla navzkriž zaradi Šimna. Saj je bolj prav tako.« Prepuстила je Ančko samo sebi. Pri tropu na Jezercih pa je Marko premišljeval, kaj poreče Ančki, ko se sreča z njo. Tako in tako in tako. Ko se je pa poslovil od koč, spet ni vedel kako.

Ančka je prepuljevala na njivi korenje, ko je v soboto pripel čez vrh Podlipnikov veliki zvonec. Marko ni zavriskal, ni zatrobil:

»Traa-taaa! Aan-čkaaa!«

»Morebiti ne vidi, da sem na njivi?«

Tiho je gnal čez melí na zeleno Reber in zastavil trop v pašo.

Kakor bi hotelo še sonce ponagajati Ančki, je kakor skozi okno posvetilo na Markov trop in se odbijalo od opranih belih voln.

Volkun je veselo oblajeval Manico, ki je prišla naproti bratu in da odžene zvečer ovco in jagnje domov. Otrok je vzkliknil tako glasno, da je Ančka slišala na njivo.

Manica je umirila psa, se obrnila proti polju, napravila z rokami trobilo in poklicala: »Aančkaa!«

Marko je molčal.

Ančka se ni odzvala Manici, kakor bi je ne bila slišala: »O, ve, ve, da sem na njivi, pa se ne oglasi. Morebiti je pa njemu prav tako hudo kakor meni. Ali pa še huje.«

Zadela je jerbas in naglo odšla domov. Po jedah so se preletavale in krakale vrane.

Skozi Krnice je prizvonkljal Podlipnikov trop. »Bum, bum, bum,« je pripel veliki zvonec mimo hiše. Ančka se ni mogla več premagati. Pogledala je skozi okno. Marko je spustil jarce prav takrat skozi lesa na dvor. »Ooo!« se je tiho začudila. Prva je šla njena ovca z velikim zvonicem in ves locenj je bil ovit v zakasnelo gorsko cvetje: »Če mu nisem smela voščiti srečne planine, ko je gnal čez Vrh, ga pozdravim, ko je prignal nazaj v ovčjak. Kdo mi more braniti!«

Odšla je na dvor. Pred podom se je vzpel k njej Volkun. Pobožala ga je, pritisnila svojo glavo k njegovi in gledala Marka, ki je zapiral ovčjak.

Marko je šel k njej. Odrinila je psa in ponudila roko ovčarju: »Marko!« Hotela je še reči: »Vesela sem, da si srečno prepasel planino.« Ko sta si pa pogledala v oči, se je nagnila in mu pošepetala: »Ti moj fant!«

Marko je stisnil njeno roko, pogledal naokrog, če ju kdo vidi, spustil robevnico na tla, potegnil Ančko k sebi, jo objel in poljubil: »Ančka! Deklič moj!«

Podlipnica se je tako začudila, ko sta se Marko in Ančka prismejala v kuhinjo in je Ančka nesla robevnico, ne Marko, tako se je začudila, da je pozabila odzdraviti ovčarju. Obrnila se je k Ančki: »Kaj nista skregana?«

»Sva bila, pa nisva več in nikoli več ne bova. Kajne, Marko?«

»Nikoli več, Ančka.«

»Kaj pa bo Šimen rekel?«

»Briga me Višnarjev. Marko je moj fant.«

»Atu to ne bo všeč,« je pomišljevala Podlipnica.

»Ga boš že pogovorila. Saj si moja mama.«

»Hm!« Podlipnica je skomignila z ramami.

Marko pa je prijazno stopil k njej: »Dober večer, mama! Bog daj, mi odzdravite in roko mi dajte, ker sem prignal s planine.«

»Bog daj, Marko!« Tesno ga je prijela za roko, kakor bi mu hotela reči: »Fant, le drži se! Jaz sem z vama.«

V kuhinjo je planil Volkun. Veselo je zacvilil in ni vedel, kateri bi se bolj prilizoval, Ančki ali Podlipnici.

TRINAJSTO POGLAVJE

DREVJE SE OBLETA

Po stogovih se je sušila jeda in veter je vrtil pred branami za ptiče razobešena strašila. Na njivah so najpridnejši že pulili in obrezovali repo in korenje in ga s konji in voli v koših vozili v repnice in kleti. In z zelnikov je bilo zelje do redkih glav, ki so se še trdile, že posekano.

Volar Žorga Boštjan, črednik Lukež Komar in Rotijin Tevž niso več gonili tropov na pašo. Goved se je pasla na otvezilu, raztresena po mejah in deteljiščih, in je dolgočasno mukala, če niso živine predolgo prebili.

V jatah so se preletavali po strniščih škrjanci od njive do njive, vedno proti jugu, da se čimprej umaknejo za kukavico, kobilarjem in lastovkami zimi.

V lipah so vrane stegovalе vratove in krakale, se pozibavale na vejah in prhutale ter prožile orumenelo listje v travo.

V listju pod grmi so brskali kosi in pošumevali strnadi, ki niso nič več kakor pomladi povpraševali: »Si ti kaj mooja!« in odgovarjali: »Sem, sem.«

Vse živo je bilo po polju ptičev, ki so prileteli že z gora in nekateri odhajali še dalje; pa so samo počivkavali, nobeden se ni oglasil s pesmijo.

Po Pečeh so se spenjale koze. V zarjavelo Reber je le še redek dan prizvonkljal kak trop jarcev. Ostriženo drobnico so pasli ovčarji po sečah, med lipjem in hrastjem, najrajši pa na ravnih Blatih, kamor je tudi Tomaž gonil žrebeta in nevprežne konje, bolj zato, da so se prehodili, predirjali in preskakali, kakor zato, da bi se napasli.

Najbolj nepokojen je bil Podlipnikov žrebec.

Kakor vsak dan je spet prišel Marko k Tomažu. Konjar mu je odzdravil in vrgel brzde: »Danes sam ujemi žrebca.«

Marko je pobral brzde: »In če me brcne?«

»Pazi, da te ne bo.«

Marko je potegnil škornjice, oče jih je nosil nekoč, čez kolena in odšel med konje. Okroglo uro se je sukal med njimi, preden je ujel žrebca za grivo in bradelj, ga obrzdal in pripeljal h konjarju.

»No, saj gre,« ga je pohvalil Tomaž.

»Skoraj vroče mi je, tako je nagajal, mrha. Primi ga, da grem po koc in stremena.«

Tomaž pa ni bil prav nič uslužen kakor druge dneve: »Priveži ga k hrastiču in ga sam osedlaj.«

Marko se je začudil: »Sam? Ko vendar Tomaž ve, da žrebec bije, kadar mu vržeš koc na hrbet.« Rekel pa ni nič. Molče je zaokrenil konja, ga odpeljal in privezal.

»Le navadi se konj, če misliš k vozarjem,« je zaklical za njim konjar.

Okrog hrastiča sta šele plesala Marko in žrebec. Pa mu je le pripasal koc in stremena, žrebcu razposajenemu: »Da bi me konj strahoval!«

Marko se je bil razvnel. Odvezal je žrebca, prijel za vajeti in streme in skušal zajezditi. Je premetaval žrebec ovčarja, dolgo ga je. Nazadnje je pa le ovčar sedel na žrebcu in prijahal k Tomažu.

Konjar je dvignil bič: »Nategni vajeti in stisni konja s koleni, če ne, boš odletel.« Tomaž je švrknil žrebca pod vamp in zategnil, da je konj z vsemi štirimi naenkrat odskočil. Marko se je moral oprijeti grive.

»Spusti grivo, saj imaš stremena in kolena,« je vpil nad ovčarjem konjar.

Marko je spustil grivo in v razpotegnjenih skokih odvihral na žrebcu po ravnih Blatih. Ustavil je skok in prešel v dir. Obkrožal je svoj trop. Volkun je od nestrpnosti cvilil, tako rad bi bil stekel z žrebcom in Markom, pa ni smel od jarcev.

Žrebec se je upehal in ni več rad dirjal. Marko ga ni maral siliti; popustil mu je na korak. Njegove misli pa so zdirjale z zelenih Blat na belo cesto, ki se je vila med

jesenskimi polji, med strnišči in z ozimino posejanimi njivami, skozi barvajoče se gozdove proti Kranju in Ljubljani in še naprej v Trst, k morju. Videl je samega sebe na ljubeljskih ridah, kako kot vozataj pretegne na ostrih ovinkih samo z zadnjim parom tako težko obložen parizar, da ga v ravnem klancu komaj zmagujejo trije pari: »Oh! In kadar bi odšel, bi podal Ančki roko s konja. In ponosna bi bila na Marka-vozarja in bi ga bila bolj vesela, kakor je vesela Marka-ovčarja. Skrbelo bi jo pa tudi, če mi morda oje ne bo zlomilo noge in da bi se mi ne pripetila kakšna druga nesreča, katere, nagosto kakor odrivači, preže ob cestah na vozarje. Oh! Še svet se vidi lepši s konja kakor s tal; in gore se kar sklanjajo k človeku, ki sedi v sedlu.«

Razjezdil je, molče odpel stremena in koc, razbrzdal žrebca in ga spet spustil na pašo k drugim konjem.

»In sedaj si misli, Marko,« je povzel Tomaž, »si misli: Več tisoč konj, tesno drug ob drugem. In tam na oni strani spet tisoče konj, tesno drug ob drugem. In na vsakem konju močan in zdrav fant, v čeladi in oklepu. Pa poženejo konje drug proti drugemu, vedno bolj hitro, in so si vedno bliže in zemlja bobni. Ti pa stiskaš konja s koleni, čedalje bolj trdo držiš sabljo, ker veš, da bo tam sredi polja nekje kakor sodni dan in ti lahko odleti glava, če je ne boš dovolj branil. To je ataka! Krajcpataljon!«

Tako je učil konjar Tomaž, ki je petnajst let s konja s kirasirji ogledoval svet, jezdariti ovčarja Marka, ki se je zarekel, da se prej ne bo ženil, dokler ne bo vozil s svojo vprego in s svojim vozom po svetu.

Zmotil ju je Podgošar: »Marko! Dvoje lanskih jagnjet mi je odletelo od tropa; tisti mrkaček, ki mu poganjajo rogovi, in ena bela ovčica, z volno kakor žida; med Jecolo in Globokim potokom se potikata in se ne primeta nobenih jarcev več. Če bi šel ti in jih z Volkunom in Hrustom poskusil prignati v vas. Bi jaz tačas pasel tvoj trop.«

Marko se je Podgošarjeve prošnje kar razveselil; saj bi bil tako rad spet enkrat pogledal Zavrh, pa ni mogel od jarcev: »Prav. Danes je že bolj malo dneva. Če jih ne uženem nocoj, bom ostal na Jezercih čez noč in jih bom jutri zjutraj ob novi sledi od zadaj prijel.« Poklical je Volkuna, odšel k Joku po Hrusta, se doma preobul v cokle in se opremil za Zavrh.

»Čudim se,« sta se pogovarjala Podgošar in Tomaž, »čudim, da jih niso že volkovi ali ris.«

»Veš, takole napol podivjan jarec je kakor srnjak. Vse bolj tenko sliši, bolj ostro vidi in bolj na daleč voha. In previden je kakor sam zlomek.«

Marko je obstal na Jecoli, psa sta odšumela v goščave, v katerih so slane pretekli teden prebarvale bukev in gaber, jesen in nagnoj, javor in brezo in vse listje; vsak list

drugače, da so bili jelovec in smreka, borovec in tisa kakor zelenje v vencih. Z macesni zarasli strmi Srednji vrh pa je bil samo zlato.

Nad Pokljuko je zahajalo sonce in rdelo oblake, ki so viseli nad bohinjskimi gorami. Marko se je dolgo trudil, da bi razložil oblake od gora, pa se mu ni posrečilo: »Objela sta se oblak in skala kakor ženin in nevesta.«

Zarenčal je Volkun, zašumelo je listje, zahrstela je hosta in iz goščave sta planila marogasti mrkaček in židano bela ovčica. Marko je vsul iz roženice soli na roko in poklical: »Bacek! Su, su!« Naglo, kakor bi bil poklical srnjaka in mu ponudil soli, sta se zgubljenčka zaobrnila in oddrevila nazaj v goščavo.

Marko je pridržal psa, odšel čez Gojzdec na Jezerca in skuhal sebi, Volkunu in Hrustu enako večerjo — nezabeljen podmet.

Po večerji, pri Skočirju je bil na reji tisti dan, je stopil konjar k Smrčarju na požirek vina in se je precej dolgo zagovoril. Prav ko je oddrgnil mošnjo, da bi plačal, je vstopil v gostilno Višnarjev Šimen, napol prazničen. Tomaž je potrkal z bičevnikom ob tla in pomislil: »Aha! Voglarit je prišel in krog Ančke sitnarit! Kaj je mar izvohal, da je Marko na Zavrhu?« Nato je ukazal: »No, Miha! Še en maseljč ga prinesi.« In je obsedel in odšel šele za Višnarjevim; pa ne domov v svisli, pod Ančkino okno.

Previdno, kakor bi zalezoval petelina, se je bližal: »Aha! Je že pristavil lestvo.« Potem je za hip podvomil: »Kaj pa, če Ančka z njim govori? Umaknem se potihem in Marku jo zatožim, tico, da bo fant za vedno ozdravljen.«

Stisnil se je v temo in prisluškoval.

Šimen je narahlo trkal in šepetaje prosil: »Ančka! Oglesi se! — Vsaj enkrat. — Za eno samo besedo. — Ančka! — No! Ančka! —«

Temo je presekala Tomažev bič in Šimen na vrhu lestve se je zvil od bolečine: »Hudič! Kdo je?«

Švrk, je udaril debeli jermen konjarjevega biča drugič ob jerhovino.

Šimen se je podvizal po klinih navzdol, pa na vsakem klinu ga je dosegel Tomažev bič.

Poskočil je na tla: »Kdo je?« Nihče se mu ni oglasil. Konjar je utonil v temo.

Ko je Šimen odšel, se mu je iz teme zasmel Tomaž: »Pa še sprašuje, kdo ga je. Ko se zdani, naj se ogleda. Saj ima na koži napisano, kdo ga je.«

Konjar je že zavil proti domu, pa se je domislil, da ne sme pustiti lestve pod oknom, ker je Ančka priden deklič in ima Marka rada.

Nesel je lestvo okrog vogala, se spomnil svojih mladih let in kako je pomladi v planini snubil Mico: »No, če bi me Mica sedaj srečala, bi me nagnala. Jaz bi se pa sme-

jal in bi ji ne povedal, kako sem Višnarjevega. Ker je bolj prav, da se ne zve, kdo ga je. Naj le Marka dolži, Višnarjev.«

Na Jezercih se je prebudil Marko. Bilo je že toliko dneva, da je razložil špranje v strehi. Ob ognjišču sta ležala, zvita v klobek, Volkun in Hrust in se nista ganila. Tudi Marku se še prav nič ni mudilo z ogretega pograda v jutranji hlad. Bedel je in premišljeval, kako bi ugnal podivjani par jarcev: »Poskusim, vse poskusim. Ančki bi se dobro zdelo.«

Psa sta dvignila glavi in postala pozorna. Vstala sta, previdno šla do vrat, povohala skozi špranjo, naježila hrbte in zarenčala.

Zunaj, nedaleč od koče, je zamomljal medved.

Psa sta zalajala. Marko pa je poskočil s pograda, odpahnil lino in pogledal skoznjo. Proti Srednjemu vrhu je počasi hlačal zastaven medved: »Ko bi imel puško, bi ga podrl. Z robevnico se ne upam nadenj. Pa sem potihem obljubil, da ubijem medveda, da bo Ančka vesela. Pa nimam puške. Še psov ne smem spustiti, če hočem ugnati podivjani par jagnjet.« In je gledal za medvedom, dokler ni zginitil v zlatečih se macesnovih goščavah Srednjega vrha.

Zaprl je lino: »Ej! Jok je vedel. Zima je pregnala pastirje v dolino in zverina je spet zagospodarila na Zavrhu.«

Zajtrka ni kuhal. Odlomil si je samo drobljanec kruha, razdelil ostali kos med Volkuna in Hrusta, ki sta ga kaj hitro pohlastala, ju zvezal za gradanici, da bi mu ne ušla za medvedom, pretepača, in ju odvedel mimo Jezerc proti Globokemu potoku.

Jezerci sta narahlo trepetali v jutranjem vetru. V vodo, na usahlo travo in na od živine razhojene steze se je usulo kakor redke, velike zlate snežinke, ki so srebrno udarjale ob mrzlo kamenje in listje, katerega je veter z višav zanesel nad dolino.

»V vrhovih je burja in psa bosta slabo sledila,« je zagodrnjal Marko. Pa Volkun in Hrust sta že izvohala podivjanega mrkača in ovčico. Marko je poslušal. Jarca sta bežala skozi goščavo v ravni črti kakor dvoje srnjakov.

Psa sta se upehana vrnila. Marko jima je na vse načine prigovarjal, naj gresta še enkrat iskat izgubljeni jagnjeti. Nista ubogala. S povešenima repoma sta se sukala okrog njega, kakor bi mu hotela povedati: »Živih ne uženeva, klati pa ne smeva, ker sva ovčarja, ki drobni-co varujeva in je ne trgava.«

Marko je uvidel, da sta mrkaček in ovčica za gospodarja izgubljena in da ju ujame le še Pokljukarjeva krogla: »Seveda! Če bi ne bilo toliko zverine in če bi ju ljudje pustili, bi se že prestradala čez zimo in v nekaj letih bi se pasel na Zavrhu divji trop jarcev brez psa in ovčarja.«

Poklical je Volkuna in Hrusta, oba pohvalil in pogladil in urno nastavil proti domu: »Seveda! Tudi jagnje zaželi svobode. Pa — to je tako tvegano, kakor če bi jaz odpeljal praznih rok Ančko v svet.«

Dokaj pred južino je prišel Marko že k Podlipniku. Na Ančko je naletel v veži.

»Marko!« Kar zrastle je, tako se ga je razveselila. In kako svetlo ga je pogledala.

Marko pa je prislonil robevnico v kot in snel izza traka šopek iz modrih, dlakastih cvetov jesenskega svedrca in iz košatega, vijoličastega encijana, ki napoveduje v gorah zimo kakor doma podlesek: »Ančka! Pušeljci ni kaj prida; pa, veš, drugačnega ni več; to je zadnje cvetje. Gora že premira in bo kaj kmalu otrpnila.«

»Marko!« Tako ljubezniva Ančka še nikoli ni bila z Markom. Kakor bi hotela popraviti, kar je zamudila takrat, ko ji je prinesel najlepšo očnico na rovte. Morda se je tudi res spomnila rovtov in žalostnih tednov, ki sta jih preživela z Markom zavoljo Višnarjevega: »Marko! Marko!« je vzkliknila naenkrat razposajeno, »nekaj ti moram povedati. To se boš smejal. Pojdiva v hišo, da ne bo slišala mama.«

V hiši sta se Marko in Ančka tako smejala, da je tudi Podlipnico, razumno in tiho ženo, premagala radovednost in je šla po tihem nastaviti uho na vrata in ujela iz šepetanja: »To ga je, Tomaž, pestuha, Višnarjevega. Veš,

za oknom sem oprezovala.« — »Prav je, prav je.« — »Pa bo gotovo Višnarjev tebe dolžil.« — »Naj me.« — »Pazi se.« — »Se ga nič ne bojim.«

»Ančka!« je poklicala mama.

»Kaj je, mama?«

Podlipnica je odprla vrata: »Marko je lačen in samega smeha se ne bo najedel. Žgance vsuj in mu jih naglo skuhaj!«

»Ni treba, saj grem k tropu na Blata.«

»Brez južine ne boš hodil. Saj morebiti danes nisi še nič gorkega jedel.«

»Res nisem, pa nič ne de.«

Ančka ga je prijela pod roko: »Hitro z mano v kuhinjo, mi boš tačas treske cepil.«

Odšla sta. V veži se je Volkun prihulil na tla, potem se pa vesel pognal v Marka in Ančko.

Podlipnica v hiši je pogledala na podobo svoje in Ančkine patrone: »No, ljuba sveta Ana. Ali si ju videla, kako bi bila srečna? Pomagaj mi, da bo prav.«

V kuhinji pa je pela sekira in med udarce se je usipal Ančkih smeh.

*

Drva, kar jih pogori v vaseh, ki so spadale k svetemu Klemenu na Rodinah, so bila že od nekdaj in so še danes povečini posekana na Zavrhu. Domov so jih zvo-

zili že v starih časih večjidel na Moste naokrog in jih zvozijo še dandanes, ko kraljuje fari Žalostna Mati božja s kamnitega brezniškega oltarja. Pozimi jih vozijo, ko vleče včasih na Zavrhu tako strupeno mrzla burja, da je še medvedov kožuh ne drži. Prav do Most pride zjutraj naproti živini in ljudem, se ves božji dan suče okrog njih in jih pod noč spremi proti domu do mosta v Mostah, odkoder odžvižga proti Šumu.

Burja, tako je strupena, da je ne kožuh ne volna ne držita.

Zato v Žirovnici niso postavili cerkve v vas. Zunaj vasi so jo, tam, preden cesta okrog Peči v burjo zavije. Svetemu Martinu so jo posvetili. In že več sto let sveti Martin na konju sedi in z ostro nabrušenim mečem tistim, ki hodijo pozimi na Zavrh po seno in drva, svoj plašč deli. Že več sto let ga deli in vselej vsakemu pol, pa mu ga ni še zmanjkalo in mu ga ne bo, dokler bo kaj lesa in sena na Zavrhu.

Na Martinovo nedeljo, tema je že bila, so stali v Žirovnici pod lipo fantje. Mednje je stopil še Višnarjev Šimen.

»Fantje! Kdo gre z mano v Krnice?«

»Danes boš hodil,« so mu ugovarjali, »ko je doma semenj.«

»Aha! K dekliču v vas ga vleče, pa se krniških fantov boji.«

»Brez skrbi pojdi. Saj Krničani danes v Žirovnici pijejo.«

»Zato vas vabim,« je razložil Šimen. »Podlipnikove mu ovčarju sem dolžan nekaj klofut in mu jih danes najlaže vrnem. Kadar pa vračaš dolg, je pa vedno bolj varno, če imaš priče zraven.«

»Tistega berača bi bilo pa dobro poučiti, da ne sme misliti na bogato Podlipnikovo Ančko.«

»Pojdimo!«

»Pojdimo!«

Samo trije največji gruntarski bahači so odšli s Šimonom in še Stojanov Jaka.

Drugi so ostali: »Mislijo, če so bogati, da bodo nam drugim ukazovali, katera dekleta nam smejo biti všeč.«

»Ko bi ne bili iz naše vasi, bi šel povedat Krničanom.«

»Da bi jih le krniški pastirji sami spodrepili!«

Pri Smrčarju je sedel Rotijin Tevž. Višnarjev mu je napil in ga naprosil, naj privabi Primoževega Marka v gostilno. Po ovinkih se mu je posrečilo, tretjineku.

Marko je prišel in takoj videl, da se je ujel. Oditi ga je bilo sram. Sedel je k peči k Vrbanku in Joku: »Če pride do pretepa, pomagala mi ta dva ne bosta nič. Tevž tudi ne bo držal z mano.«

Zavaroval si je hrbet in pazil.

Višnarjev se je razkoračil pred Markom: »Ovčar be-raški! V gostilni, kjer pijem jaz, ti ne boš pil. Ven!«

Marko je ukazal: »Miha! Prinesi nam trem polič vina!«

Šimen je prebledel od jeze. Zamahnil je, da bi prisolil Marku klofuto. Pa Marko je dobro pazil. Prestregel je udarec in sunil Višnarjevega, da se je opotekel po hiši. Žirovničani so planili izza mize. Marko jih ni čakal.

Žirovničani so se zakrohotali: »Dobro si ga, Šimen. Kako jo je popihal!«

»Mu bom pokazal, smrkavcu beraškemu. Še en bokal vina!« je razgrajal Višnarjev.

»Jaz pa tako povem,« se je oglasil Vrbanek, »da trot še nikoli ni vrgel sršena iz panja.«

»Tiho! Če ne, boš letel še ti.«

Vrbanek je obmolknil. Jok pa je naročil še enkrat tisti polič vina, ki ga je prej ukazal Marko, in odšel.

»Brž izpijmo in pojdimo!« je opomnil Stojanov Jaka.

»Jaz nikamor,« se je šopiril Višnarjev.

Tedaj sta se vrnila Jok in Marko; pa ne sama; z Volkunom in Hrustom. Žirovničani so se spogledali.

Jok se je mirno usedel: »Sedaj naj pa le puščobuje, kogar veseli, da bi se s pasjimi zobmi zgovarjal.«

Marko pa je stopil k Višnarjevemu in mu je vrnil klofuto, katero je prej prestregel. Volkun bi bil planil v Šimna, če bi ga ne bil Jok trdo držal za gradanico. Renčal je pa pes tako togotno, da se Šimen ni upal udariti nazaj. Krčmar je oba fanta ločil in posadil vsakega k svoji mizi.

Takoj nato sta prišla še konjar Tomaž z bičem in Mežkov Joža s škantom.

»Saj sem rekel, da bi bili odšli,« je pošepetal Stojanov Višnarjevemu.

Tudi Šimna je zaskrbelo. Poklical je račun. Fantje so hiteli piti.

»Ali ni škoda, da kar zlivate vino vase. Počasi pijte! Se vam nikamor ne mudi. Je za vse dovolj prostora,« je miril Vrbanek.

Tomaž je pa vstal, velik, da je segel do trama, in dvignil bič. »No, Šimen! Če se tegale bojiš, ga bom pa za peč spravil.«

Šimen je spoznal, da ga izpod Ančkinega okna ni pregнал Marko, ampak konjar Tomaž. Pastirji so se dregali s komolci in hudomušno smejali. Joža je že uglasil škant: »Žirovničani dobro požete in veliko pesmi znate. Kar je res, je pa res. Pa tudi mi pastirji kakšno vzdignemo; sedaj bomo eno novo. Jaka in Šimen, dobro poslušajta. Škoda, da nista še Grosa s sabo pripeljala.«

Jaka je dregnil Višnarjevega: »Ti! Vedó.«

Joža pa je že potegnil po strunah in pastirji so zapeli:

*Tam gori pod Stolom
vsak s svojim kolom
so stražo držali,
medveda čakali,*

*pred psom pa zbežali.
Samo Gros mu j'bil kos,
k' je utekel koj bos,
je cok'lce zmaknil,
se v smrek'co pomaknil.
Jaka pa v brezo
hladit hudo jezo.
Al' Šimen, k' je vodil,
je v vodo zabrodil,
da b' strah ne škodoval.*

Na široko so se zasmeli pastirji, Vrbanek in Smrčar; Žirovničanom ni kazalo drugega, kakor da so se tudi sami smejali, čeprav je v Šimnu vse vrelo.

Zunaj ob oknu je zašumelo, kakor bi iskala vešča pota k luči. Pa vešč jeseni ni. Le veter je prinesel padajoče listje in se je z njim poigral.

Žirovničani so odšli. Pastirji pa so ostali in še peli in peli.

Pesem, kako so čakali pod Stolom medveda, pa je šla od hiše do hiše, iz vasi v vas. Po vseh prejah so jo tisto zimo peli. Najbolj razposajeno so jo znale zapeti Podlipnikova Ančka in Primoževi dve, Rozalka in Manica.

ŠTIRINAJSTO POGLAVJE

SNEG NALETUJE

Poleti je bilo po hišah in hlevih vse črno muh, v jeseni pa roji osa in sršenov na sadju.

»Mrzla zima se obeta.«

Za vse svete so bile gore v vrhovih gladko zapadle in namesto da bi sneg kopnel, je silil teden za tednom nižje. Vsak dež je bil bolj mrzel; včasih se je komaj še tajal, včasih pa so bile kaplje že gosto pomešane s snežinkami. Tudi sam sneg se je včasih usul in pobelil za kratek čas slamnate strehe v vaseh pod Pečmi. Tal se pa ni prijel.

Na Blatih niso več skakali in divjali nevprežni konji in žrebeta. Konjar Tomaž je odpasel, spravil bič, sezul škornjice in hodil v coklah po vasi.

Ovčarji zavoljo vremena in mraza že trikrat niso gnali tropov na pašo in jarci so ostali ves dan v ovčjakih. V četrto jih je doma pridržalo, dva dni pred svetim Klemenom je bilo, ko je sneg pobelil vse Peči in silil že v Reber.

Muhovčev ovčar Blaž Pokljukar se je snega razveselil. Dogovoril se je bil z Podrobarjem, njegova sta bila podivjani mrkaček in ovčica, dogovoril se je bil, da bo ovčica njegova, če se mu posreči ustreliti oboje jagnjet;

če pa odbije eno samo, bo dobil dve četrti mesa. Vesel je bil Pokljukar snega: »Z jarci mi ni treba na Blata, ko jih voda zalija, in v novem snegu lahko tudi človek sledi in mu ni pretežko zalesti zverjadi, katero moti z drevja se obletajoči sneg.«

Odšel je s puško in Ravsom v Peči. Nizko je stala megla in ob Jelovici in ob vseh gorah prav tako nizko; spodaj je bila pa ravno odrezana in se ni premaknila, in je visela nad gorenjskim kotom kakor ob gore oprt strop.

Po gosti megli nad Zavrhom je ril Pokljukar in kmalu našel sled podivjanih Podrobarjevih jarcev. Pridržal je Ravsa: »Poskusim jih najprej zalesti. Moram jih dobiti, da bodo otroci in žena jedli za semenj meso.«

Kakor bi ga bil pes razumel, se je previdno pripogibal in plazil med grmovjem, da se je Pokljukarju kar čudno zdelo.

Sled je držala v gosto, mlado smrekovo goščavo. Pokljukar je pomišljal, ali bi ril skozi njo ali bi jo obšel in na drugi strani spet poiskal sled. V goščavi se je nekaj zgnilo. Pokljukar je segel po puško. Takrat se je iztrgal Ravs in planil v goščavo. Videl Pokljukar ni nič; le nekaj skokov je slišal in pasje renčanje.

Obšel je smrečje in se začudil. Sneg na jasi je bil razhojen in ves okrvavljen in sredi jase je ležal s pregriznim vratom podivjani marogasti mrkaček, tisti, ki so mu poganjali rogovi. Pogledal je še naprej. Ob deblu

smreke je moril Ravš židano belo podivjano ovčico. Kakor je bil vesel, da bodo jedli otroci in žena in on sam za semenj meso, ga je vendar ujezilo:

»Ti lump ti!«

Strel se je razlegel na Zavrhu in Ravš, podivjani Pokljukarjev ovčarski pes, je poskočil, se otočil po bregu in mrtev obležal za grmom.

Še mrtvemu je Pokljukar požugal: »Lump! Ali sedaj veš, da ne smeš biti volk, če si ovčar. Lump!«

Odrl je psa in namenil dati njegovo kožo v stroj, sebi in ženi za čevlje: »Kožušček od ovčice bom pa prodal, da bom imel v nedeljo, ko bo semenj, za vino. Bogve, katera izmed deklet se bo postavljala s tako židano belim kožuhom?«

*

Zjasnilo se je in zemlja je pomrznila.

Ovčarji so zadnji dan spustili jarce po polju in pasli na oziminah in deteljjiščih in trobili od jutra do večera, kakor bi razglašali vesoljnemu svetu, da bodo z nočjo rogovi obmolknili in se vso dolgo zimo, do zelenega svetega Jurija, ne bodo več oglasili.

V Pečeh jim je nagajivo odgovarjal kozar Peter Koraček.

V golih lipah so samevala zapuščena vranja in sračja gnezda, hrasti pa so sončili porjavele krone.

Na Rodinah in v Krnicah je dišalo po pogači in štrukljih. Marko je naročil Rozalki, naj ne skopari s strdjo, da bodo štruklji res sladki; saj je pridelal velik lonec strdi, čeprav je svoje štiri panje samo izpodrezal in nobenega podrl in nobene čebele zažvepljal, kakor ga je učil Kuharjev Tonej: »Naj spijejo stare delavke še tistih par kapljic medu. Saj ga nisi ti nanosil; same so ga. In pa gospodarno ni. S preužitkaricami pomoré tudi mladice in nič ne pomislijo, da je spomladi vsaka čebelica krajcar vredna.«

Podlipnica in Ančka sta vsadili že drugo peko štrukljev in pogače. Pomagala jima je Brkovčeva Franca in Cenek je delal vsem trem napotje in se ni dal odgnati.

»Pssst! Tiho!« Cenek je dvignil roko in vsi so posluhnili, mama, Ančka in Franca.

V stagnah so pokali biči, peketali konji in po zamrzli poti drdrali parizarji. Veselje je zasijalo z obrazov.

»Ata!« je vzkliknil Cenek in stekel naproti. »Hot, bistahor!« se je mračno čulo v kuhinjo.

»Miha!« Tudi Franca je stekla iz kuhinje.

»Kako se je razveselila Franca Miha,« je pripomnila Ančka.

»Kakor bi se ti Marka,« ji je ponagajala mama.

»Se ga tudi še bom.« In vesela, kakor bi bil Marko res že med vozarji, je odhitela Ančka na prag.

Podlipnica ni pokazala svoje nestrpnosti. Obrisala si je obraz in roke z belim predpasnikom in stopila prav takrat iz hiše, ko je zavil Cena s svojim parizarjem skozi leso na dvor. Gospodar ni sedel v sedlu. Z voza je vodil oba para; levega zadnjega konja pa je jezdaril Cenek: »Hi, hot!«

V konjaku je rezgetal in kopal žrebec. Žrebetka sta se oglašala in kobili. In vseh šest parov konj na dvoru je dvignilo glave in so veselo porezgetavali, čeprav so tisti dan privozili iz Celovca čez Ljubelj.

Podlipnica in Ančka sta pozdravljali izpred duri. Franca pa se ni mogla premagati, ko je poskočil Miha s sedla. Stekla je k njemu, mu stisnila roko in kar ni mogla od njega in ga je motila, da je Miha že zaskrbelo, če ne bo Cena zavpil nad njim, ker ne izprega konj.

Podlipnik pa je bil dobre volje in jih ni hotel videti. Vrgel je vajeti Jožu in se pogovarjal s Cenekom:

»No, Cenek! Si dobro gospodaril doma?« se je šalil.

»Dobro, ata!«

»O, ti.« Narahlo ga je udaril. »Pa je tudi mama kaj s palico gospodarila po tvojih hlačah?«

»Samo enkrat.«

»Sem vedel.«

Cenek pa je hitro zasukal pogovor: »Ata! Kje ste pa tegale fuksa kupili?«

»V Postojni sem ga za prama zamenjal.«

»Ste veliko pridali?«

»Precej. Pa mi ni žal, dobro pelje.«

Pred durmi pa sta se pogovarjali mama in Ančka:

»Še tretjega psa je pripeljal ata.«

»Saj res. Pa je še čisto mlad.«

»Letošnji.«

»Volkunu je podoben.«

»Saj je tudi kraševец.«

Po stagnah je pel veliki zvonec Podlipnikovega jarčjega tropa in manjši so mu drobili.

»Marko,« je hitela povedati Ančka mami.

Mama jo je pa spet podražila: »Se pa Brkovčevi čudiš, ki Miha od pomladi ni videla.«

»No, mama!« je zaprosila Ančka.

»Leso zapri, da ne zaidejo jarci pod konje.«

Prav takrat je ukazal Podlipnik Ceneku: »Ovčar žene trop. Leso zapri! Jarci ne smejo med konje.«

Cenek je poskočil in se takoj spet ustavil: »Saj jo je že Ančka.«

»A, tako. Pa ostani!« Podlipniku se je za trenutek pomračil obraz. Potem je ukazoval in pregledoval konje. K lesi se ni oziral, pa je vendar videl, kako sta si bila Marko in Ančka prijazna, ni poslušal, pa je le slišal, kako pri lesi dvoje mladih src v veselem smehu poskakuje: »Da ga ne more pozabiti, ovčarja.«

Miha je razkomatal zadnjega konja, Ančka je odprla lesa in ovčar Marko je prignal svoj trop na sredo dvora in ga zaustavil.

Pozdravil je gospodarja: »Bog vas sprimi!«, odložil robevnico, torbo in kožuh.

»Bog daj srečo, Marko!« mu je odzdravil gospodar, ki je bil vesel rejenih jarcev.

Marko pa se je pomešal nazaj med jarce in pričel snemati zvonce, kar od kraja. Cena je stopil k Anci.

»Naj pomagam, Marko,« se je ponudila Ančka.

Podlipnik je vprašujoče pogledal ženo.

»No le, če rada,« se je nasmejal Marko Ančki. »Sne-mi najprej veliki zvonec svoji ovci.«

»Ne znam odpeti locnja; pomagaj mi.« Ančka je navihano pogledala ata, kakor bi mu hotela reči: »Le glej, le, da boš videl, kako je z nama, z Markom in z mano, in ti ne bo treba praviti.« In nalašč je razkazovala atu, kako ima Marka rada.

Marko pa je bil v zadregi.

Za locnjem je nosila Ančkina ovca hrastovo mladiko z gostim rdečkastorjavim listjem. Ančka si je zataknila vejico za modrc.

Oglasil se je Cenek: »Vidva sta dva, pa sta snela šele dvoje zvoncev; jaz sem pa sam, sem jih pa že pet.«

Podlipnik je že odprl usta, da bi spregovoril, pa ga je Anca dregnila in mu pošepetala: »Tiho bodi in pusti jih pa z mano v kuhinjo pojdi.«

Molčé sta odšla.

Cena je postavil na mizo težko železno skrinjico, polno srebra, in potrkal po njej: »Anca! Kmetijo bi kupil s tem denarjem.«

»Res! Tako srečo si imel?« se je začudila Podlipnica.

Cena pa se je prepričal, ali sta sama, stopil k ženi, jo objel in poljubil. In ona ga je pobožala po razkuštranih laseh.

»Anca! Bom pa tiho zavoljo Marka in Ančke, če ti tako želiš.«

»Bolj prav bo.«

Cena se je zamislil: »Morda mi je prav ovčar Marko prinesel srečo k hiši, kakor Jakob Labanu. Judje so me kanili ukanjati, sem pa jaz Jude. Hahaha!«

»Ne pozabi, da je Jakob z golo palico prišel k Labanu.«

»E, drug drugega sta ciganila. Prav dobro vem, da se z Markom nikoli ne bi tako. Ne jaz ne on. Kaj pa je z Višnarjevim?«

»Ančka ga kratko in malo ne more videti.«

Na dvoru je trikrat zapel Markov rog.

»Zna, zna ovčarske navade in dobro je prepasel,« je pripomnil Cena.

»Nobeden ga ni posekal. Lahko se boš postavil v nedeljo z njim.«

»Saj se tudi bom, da bo Podrobar od nevoščljivosti zelen.«

V vežo so prizvonili, vsak s polnimi rokami zvoncev, Marko, Ančka in Cenek. Cenek je ostal zunaj, se igral in pozvanjal, Marko in Ančka pa sta prišla v kuhinjo. Z njima seveda tudi Volkun, ki ni pozabil pozdraviti gospodarja.

Marko se je ustopil na sredo kuhinje, postavil robevnico na tla in jo povesil. Volkun je sedel poleg njega. In je spregovoril Marko: »Hvala Bogu in sveti Neži! Za leto sem odtrobil in mislim, da boste zadovoljni z mano.«

»Lepo rejeno drobnico si prignal v ovčjak. Samo, za koliko jarcev si me opeharil, to mi po pravici povej,« ga je baral gospodar.

»Za nobenega.«

»Kaj?« se je razhudil Podlipnik. »Tako slabo si se branil zverine?«

»Opeharil za nobenega. Po dogovoru pa pripade meni najmanj pet vaših jarcev; če pa štejemo med zapasene tudi tista dva Podrobarjeva, ki ju je Pokljukar ustrelil, jih dobim šest.«

»Dobiš jih šest,« je odločil Podlipnik. »Jutri po maši pridi k obračunu in jih bova odbrala.«

Marko kar ni mogel verjeti, da bo res prezimoval osem jarcev. Spomnil se je sena, ki ga je v poznem poletju nanosil pod Srednji vrh, takrat, ko je bil hud na Ančko. Za ta del je bilo prav, da sta si prišla navzkriž.

Podlipnik pa je ponagajal hčeri: »Ančka! Ti pa lahko Marku daš tisto vejico, ki jo imaš zataknjeno za ruto, da bo imel pripasene jarce s čim krmiti. Le kje si jo dobila?«

»Fant mi jo je dal namesto pušeljca, ker ni več rož.«

»Ni res,« se je oglasil Marko. »Sama si jo ovci vzela z locnja. Še rekel sem ti, da nikar. V ogenj vrzi tisto listje, da se ti ne bodo še drugi smejali.«

»Če ti praviš, naj jo vržem v ogenj, jo pa bom.« In jo je. Zacvrčalo je listje, se pokadilo in pognalo visok plamenček.

»Lej, lej, kako ga uboga,« jo je zbodel Cena.

»Ko je pa moj,« je rekla Ančka in pogledala očeta.

Podlipnik se je srepro ozrl po ovčarju, da je Marka zaskrbelo:

»Kaj pa ti praviš, Marko, na to?«

Ančka se je ustopila za mamo in je vsa trepetala, kaj bo. Marko je molčal in gledal v tla.

»Fant! Kaj molčiš? Spregovori!«

Marko je priznal: »Rad jo imam, vašo Ančko, in si bom vse prizadejal, da bo moja žena in jaz njen mož, če se dvajset let čakava, in če me ubijete, ne morem drugače.«

Podlipnik je postavil pest na mizo in molčal.

Markovo priznanje je bilo kakor blisk, ki se je posvetil. In trije, Marko, Ančka in mama, so čakali, kdaj bo zagrmelo. Marko bi se ne bil prav nič začudil, če bi bil Podlipnik skočil vanj in ga vrgel skozi vrata. Še Volkuna bi bil miril, da bi ne popadel gospodarja. Ančka bi niti besedice ne bila zinila, če bi jo bil ata udaril. Samo zajokala bi. Mama, razumna in tiha žena, pa je bila pripravljena, da bo branila in mirila.

Večnost dolgo je bilo to tiho čakanje. »Da bi že vsaj zagrmelo,« si je zaželela Podlipnica.

V okno se je zaletela zakasnela muha in padla na tla.

»Mrr,« se je od nestrpnosti oglasil Volkun, vstal, se obregnil ob Markovo koleno in se odšel dobrikat Ančki. Podlipnik ni prezrl psa: »Dober in pameten pes.« Pa ni tega povedal. Še vedno je molčal. Naenkrat je videl Ančko stati tik ob Marku. Začudil se je, kdaj je prišla k ovčarju. In osupnil je, da tega ni mogel prikriti, ko je Ančka spregovorila prav z njegovimi besedami, s tistimi, s katerimi je terjal od Marka odgovor:

»Kaj pa vi pravite, ata, na to?«

Podlipnik je pogledal Ančko. V njenih očeh je gorel ogenj, ki ga je imela od njega, ne od mame, čeprav je bila na zunaj vsa taka kakor mama v njenih letih. Začutil je, da bi nasprotoval sam sebi, če bi nasprotoval Ančki. In zavedel se je tudi, kako nevarno je s silo dušiti ogenj,

ki prikrito gori že dolge rodove v očeh Podlipnikov in ob vsakem viharju vzplapola. Pogledal je Marka in prav dobro vedel, da bi se Marko niti branil ne bil, če bi ga bil vrgel čez prag, dokler ni stala Ančka ob njem. Sedaj ga ne more več, zaradi ognja v Ančkinih očeh. In prav dobro je vedel, da če se Ančke le pritakne, bo Marko udaril. Ni zastonj poznal njegovega očeta, Šimna, ki se je povozil. Odkrito si je priznal, da sta mu taka oba všeč, Ančka in Marko. Razklenil je pest in položil roko z vso dlanjo na mizo:

»Kaj mislim, bi radi vedeli vsi trije. Prav. Takole mislim: Vsak dan se smeš omožiti s fantom, ki bo imel premoženje, vredno tvoje dote.«

Marko je prebledel; iz ognja v Ančkinih očeh so se usule iskre in Anca se je obrnila k ognjišču in pokazala možu hrbet.

»Počakajte, še nisem vsega povedal. Če pa hočeš, da bo Marko tvoj mož, pa počakaj, da boš polnoletna, sama svoja. Jaz dovoljenja ne dam. Potem ti pa tudi ne bom branil in bosta dobila, kar ti je namenjeno. Kakor si boš postlala, tako boš ležala. Na gola tla lahko ležeš, samo sama boš odločila, čisto sama. Pa, če Marka prav poznam, bo postelja precej visoko nastlana. Morebiti v poznejših letih prav pod strop.«

Podlipnik je vstal in se namenil oditi.

»Ata!« ga je ustavila Ančka. Iz njenih oči je sijalo jasno sonce.

»Le pusti, Ančka. Moram po opravkih.«

Anca se je Cena mimogrede dotaknila in mu povedala vse. Tako rada ga že davno ni imela. Podlipnik se je tega tudi zavedal.

Marko pa je skoraj jecljal: »Tega nisem pričakoval.«

»Ti ni v sramoto, če nisi previsoko mislil.«

Podlipnik je že prijel za kljuko, pa se je še enkrat obrnil in prišel nazaj prav do Marka in Ančke: »Povem vama pa, pa — ne mislim, da bi nalašč hotela prej izsiliti poroko, nista taka, samo, mladost je norost, povem, da bodita pametna; ker, če se bi vama kaj pripetilo, da bi se, kakor pravijo, poroki mudilo, kakor gotovo sem Podlipnik iz Krnic, tako gotovo ne bosta nikoli poročena.« Sedaj je Cenu plapolal v očeh ogenj Podlipnikovih rodov.

»Ata!« je skoraj zašepetala Ančka.

»Nisem rekel žale besede. Kar sem pa povedal, sem povedal.«

In je že zaprl vrata, pa jih je spet odprl: »Marko! No-coj boš z nami, z vozarji, večerjal.«

»Preveč, vse preveč,« se je zahvaljeval Marko.

»Glej, da mi ne bo treba biti hud nate.« In je odšel.

Prva se je oglasila mama: »Ali sedaj poznata našega ata!«

Ančka pa je mislila samo na Marka in Marko samo na Ančko.

Mama in Ančka sta vzeli kruh iz peči, Marko in Cenek pa sta pospravila zvonce v podstrešje.

Večerja je bila bolj podobna gostiji kakor večerji. In vino je vse napravilo zgovorne, da so pripovedovali vozarji in je pripovedoval Marko. Ko je pravil o medvedarjih, se je Cena ob kolena tolkel, tako se je smejal in se mu je dobro zdelo; da Ančka ni marala Višnarjevega. In niso odnehali. Ančka je morala zapeti pesem od stražarjev pod Stolom.

Dolgo so posedeli.

Marko je šel od večerje. Na vasi je postal in poslušal. Vse je bilo tiho. Le jata gosi je priletela čez Gosjak, se sklicevala, na Blatih so jim zagagale race.

»Zavriskal bi; pa kaj bodo ljudje rekli. Da sem se napil. Naj rečejo, kar hočejo. Ančka bo vesela in Podlipniku se bo tudi dobro zdelo.«

Popravlil je klobuk, čeprav ga nihče ni videl. »Jujuju-huhu!«

Volkun je zalajal.

»Le lajaj, Volkun, da bodo vedeli, kdo je vesel, kakor še nikoli ni bil. Naj jih grize, Rotijo in Tevža in Podrobarja. Ko bi vedeli, da jukam zavoľjo Ančke in ne zavoľjo tistih šestih jarcev! Ančka pa ve in njena mama ve in njen ata ve.«

»Jujujuhuhu!«

Manica je že spala, z Rozalko sta se pa še dolgo pogovarjala, tako dolgo, da je navsezadnje sestra le uganila, zakaj je Marko jukal. Žal ji je bilo, da se je nekaj tednov tako izogibala Ančki: »Reva. Hudo ji je bilo.«

Na postelji, na kateri je umrl oča Jernej, je tisti večer Marko dolgo čez polnoč v mislih prezidaval hišo, pripravljaj les za hlev in skedenj, kupoval konje in premišljeval, kako bi bilo Ančki najbolj všeč. Ančki, dekliču.

»Nič. Primoževe bajte ne prezidam v hišo. Novo postavim, in hlev in skedenj; vse novo.«

Zaspal je in sanjal, da že gospodari na novem domu.

*

Za vasi med Savo in Pečmi nakupi miklavževino sveti Miklavž na Klemenovo nedeljo na rodinskem semnju.

Cerkev je bila za vse semnjarje dokaj premajhna. Ovčarji pa so se prav do zadnjega vsi pririnjili pod kor, ovčarji, ki so bili po dolgih mesecih zopet prazniško oblečeni, ovčarji, vse poletje samotarji, so zopet stopali med fante.

Rodinci so nabijali, da so bili zvonovi kar vroči. Pod Muhovčevimi lipami pa so pokali na kamne postavljene možnarji, da je odmevalo od gora in da so okna žvenketala in se je tresla zamrzla zemlja.

Mračilo se je. Utihnili so možnarji, obmolknili zvono-
vi. Otroci so že davno pojedli strdenje, ki so jim ga pri-
nesli z Rodin, dekleta in žene so se že nagledale židanih
rut, ki so jim jih za semenj kupili fantje in možje, in Pod-
lipnikova Ančka je tudi že spravila v skrinjo prečudno
lepo veliko srce iz malega kruhka, katerega ji je dal Mar-
ko za spomin.

Pa semnja še ni bilo konec.

Pri Smrčarju so se oglasili Bovčani s škantom, basom
in klarinetom in zavrteli so se pari, da se je hiša tresla in
da so sveče utripale.

Pri mizi v kotu so sedeli: Podlipnik in Ančka, Marko
in Rozalka, Miha in Franca, konjar Tomaž in Bajtniko-
va Mica, Mežkov Joža in Frčejeva Reza, stari Joža, Jok in
Vrbanek. Velik lesen krožnik narezanih klobas in dan-
ke je ukazal Cena postaviti sebi in svoji družbi na mizo
in hleb pogače in dvojni bokal vina. Dobro so se imeli.
Bovčani pa so godli:

*»Drom póm na bás
pa en jérbas klobás
pa vina en bokál,
da se bo déklič smejal.«*

Dekletom se je ljubilo iti plesat, pa Podlipnik ni pustil:
»Najejte se prej in napijte, da se bo imelo kaj potresti.«
V levem kotu ustnice mu je igral nasmeh in Joža, stari

hlapec, je spet ugibal in pogledoval Podrobarja, ki je sedel pri sosedni mizi in se prisiljeno smejal. Vedel je, da je njega vzel Cena na piko.

Podlipnik je poklical Miha, krčmarja Smrčarja, mu potihem nekaj povedal in naročil še en dvojni bokal. Smrčar je stopil mimogrede h godcem, jim pošepetal in pokimal Podlipniku. Cena je vstal izza mize, šel k Bovčanom, jim vrgel srebrn goldinar in povedal gostom:

»Ta raj je moj in moje mize.«

»Le katero bo prosil Podlipnik za ples?« so ugibali po hiši.

Cena pa ni prav nič pomišljal. Prijel je Primoževo Rozalko za roko: »Midva, Rozalka, bova rajala.« Rozalka je bila v zadregi, pa ni utegnila pokazati zadrege. Cena jo je že vrtil, da se je komaj še dotikala tal.

Za njima so plesali Marko in Ančka, Mežkov Joža in Rezka in Tomaž z Mico.

Pod stropom je pel klarinet in bas je grmel kakor iz kleti.

»Drom pom pom pom.« Podlipnik je zadnjič udaril s škornjico ob tla, Mica je zavriskala, da so si ženske zatisnile ušesa. Plesa je bilo konec in posedli so nazaj okrog mize.

Cena je nalil in prijel kozarec: »Marko! Ta ples sem ukazal tebi na čast. Zato sem ga, ker so mi pomladi vsi branili, naj te ne jemljem za ovčarja. Pa si mi jarce pore-

dil in sebi si jih šest pripasel, čeprav so ti nalašč nagajali. Bog te živi!»

In so domalega vsi pili na Markovo zdravje. Kdor pa ni, se je potajil.

»Kaj pa, če bi bil ovčar imel nesrečo in bi ti bili na njegov roš padli jarci? A?» se je oglasil Podrobar.

»Eee, ne bi ga pestil,« je bahal Podlipnik. »Saj nismo vsi tako stisnjeni, kakor je naš srenjski župan. Kaj pa se meni pozna ducat jarcev.«

Pastirji so pohvalno pritrjevali Podlipniku. Podrobar je pa še vedno ugovarjal: »S takimi dogovori bo razvadil ovčarje, da ne bo nikoli nikomur dovolj plače.«

Tedaj so pastirji zrastle in tiščali v Podrobarja. Smrčar pa je namignil Bovčanom in spet so se oglasili škant in bas in klarinet in udušili pogovor. To pot sta od mize v kotu plesala samo Marko in Ančka.

Zanaprej je Ančka z vsakim, ki jo je prosil, plesala samo enkrat, drugače pa vedno z Markom. Bovčani pa so godli in godli:

*»Pa drom póm na bás —
pa hólala dri,
fant dékle vrti.«*

Podlipnik je naročil pastirjem vina. Vsi so pili in nazdravljali Cenu in Marku in Ančki, le tretjinek Tevž je obsedel pri Podrobarju. Stikala sta glavi in pila iz poliča.

Godci so utihnili. Podrobar je vstal, stopil k Podlipnikovi mizi in bolj kričal kakor govoril: »Cena! Šest jarcev, praviš, da je pripasel letos tvoj ovčar. Meni se pa zdi, da ti bo izplel še eno ovčico, ki ni bila v planini.« Pokazal je Marka in Ančko. »Potlej boš pa videl hudiča!«

Vsi so se bali, da se bo Podlipnik spozabil in vsi krog njegove mize so bili pripravljeni, da ga zadrže. Cena se je pa široko nasmejal: »Kaj si mar mislil, da bom Ančko k vam dal, da bi bila soka lačna.«

»Kdaj sem te prosil zanjo?« se je raztogotil Podrobar.

»Prav zdaj. Vsi smo slišali.«

»Hahaha,« so pritrjevali Podlipniku.

»Ni res,« se je oglasil Rotijin Tevž.

»Podvihani palec, tiho,« ga je zavrnila Mica, »če ne te nesem pod kap, kakor sem te na Jezercih.«

»Ti bodi tiho, baba!« je rojil Podrobar. »Če ni res, pa ni res.«

Spet ga je podražil Cena: »Ali pa bi ti rad oddal Marjanco Primoževemu Marku. Zakaj pa je nisi pripeljal na ples, da bi razsodili, ali spadata skupaj. Ne smeš biti tako stisnjen, če si srenjski župan.«

»Rajši vidim, da gre s cigani,« se je togotil Podrobar, »kakor da bi vzela garjavega ovčarja.«

Sedaj sta se Marko in Ančka nasmejala, da sta se razločila od vseh drugih.

Tomaž je vstal in prek mize spregovoril: »Tak garjav ovčar je Marko, da bi se Marjanca pol leta sladko držala, če bi jo poljubil. Krajcpataljon!«

Med smehom je dregnila Mica Ančko: »Ančka, ali res?«

Zardela je Ančka in odgovorila: »Ne vem.«

Mica pa je sedaj prav dobro vedela, kako je z Markom in Ančko.

Podlipnik pa se je naslonil na zid, požvenkljal s tolarji v žepu in pomežiknil: »Kaj bi se prerekali, ko je že vse dogovorjeno. Ančka bo vzela Marka, Cenek pa Manico. Kadar pa jaz umrjem, bo naša mama vzela konjarja Tomaža, ki je vseh fantov vreden, če pa Anco preživim, imava pa že midva z Bajtnikovo Mico besedo.« In je odgovoril in ni odgovoril; vse obenem.

Razneslo bi bilo kmalu hišo, tako so se krohotali. Podrobar pa je odhajal, se med vrati obrnil in požugal Podlipniku: »Ti bo že še prišla za grinte, bahač bahavi.«

Pa je malokdo slišal Podrobarja, ker so večjidel vsi gledali Tomaža, ki je namerjal Podlipniku in se narejal hudega: »Mica je moja. Jaz Mice ne dam. Z bičem ti bom hlače izprašil, Cena, če te najdem pod njenim oknom.« In je odpeljal Mico na sredo hiše, se vrnil še po Ančko, Franco in Rozalko, plačal godce in plesal sam s štirimi dekleti, jih vrtil okrog sebe, hodil pod njihovimi rokami, poprijemal z vsako roko po dve in dve za roke,

poskakoval in bil s petami skupaj, da so zvene le podkvice kakor ostroge.

Plesalci so ga gledali, privzdigovali noge in mahali z rokami, dokler ni Tomaž odvedel deklet, po dve in dve na vsako stran, nazaj k mizi.

»Tako smo po zmagah kirasirji plesali in druge v nič devali. Krajcpataljon!«

Spet so godli Bovčani in spet sta plesala Marko in Ančka. Višnarjev Šimen pa je stal med vrati in ju opazoval. Ni se mogel premagati, da bi ne prišel pogledat Ančko, ki mu je bila bolj všeč kakor njena dota.

Za prihodnji ples je Šimen prosil Ančko. Ančka pa se je izgovorila, da je že trudna in da ne bo več plesala. Višnarjev je sedaj prav dobro vedel, da ga ne mara in da ima Marka rada.

Odšla sta Podlipnik in Ančka. Marko je prisedel k Joku in Vrbanku in ujel konec Vrbankovega modrovanja: »Da bi le Podlipnik naredil, kar je rekel. Ker preveč bogastva na enem kupu ni kaj prida. Tako je naš gospod Jezus Kristus učil. Bo že res.«

Marko je preslišal in začel drugačen pogovor. Pa je bil razmišljen; v mislih se je še vedno pogovarjal z Ančko in krčma se mu je zdela zakajena in dolgočasna. Odšel je domov obenem z Jokom in Vrbankom.

Konjar Tomaž pa je še ostal. Spomnil se je, da ni še zapil zadnje atake, tiste od pomladi, ko je v skok pognal

konje od krniškega mosta proti Jezercem in ustraheval za eno leto zverino, da se je morala umakniti v Srednji vrh, v svoje taborišče, ki ga bo še tudi razdejal, kadar bo suho in veter za to.

Okrog polnoči je prinesel še Mežkov Joža svoj škant in je tako dobro pomagal Bovčanom, da so ga s sabo med godce vabili, in jih je zato Bajtnikova Mica ozmerjala.

In ni hotelo biti konca:

»Drom póm na bás —«

*

Drobnega, suhega snega se je naletelo za dva prsta. Travo je pokril, strnišč pa ne. Pod hrasti je ostalo še kopno. Na cesti so ga hitro razvozili in v Rebri ga je vzelo popoldansko sonce.

Podlipnikov Cenek pa ni smel iz hiše ne v snegu ne v soncu, ker sta ga glava bolela in trebuh.

»Štrukljev si se preveč najedel,« ga je tolažil ata.

»Saj sem jih komaj dobro pokusil,« je ugovarjal Cenek.

»Nič ne maraj. Ko pridem nazaj, boš zdrav kakor riba.«

»Kam pa spet greste, ata? Tako malokdaj ste doma.«

»Pozimi bom doma, pozimi, Cenek. Sedaj pa moram še enkrat v kopnem pripeljati iz Trsta v Tržič, kjer imam

že cele krade blaga, ki ga bo vozil pozimi Miha s sanmi čez Ljubelj v Celovec, da konji ne zastanejo in da bo več zaslužka. Priden bodi in mammo lepo ubogaj, pa pojdeš enkrat z nami.«

Cenek se je pa prijel za glavo in ni nič odgovoril. Ata je odšel v kuhinjo.

»Anca! Kdaj se je Cenek tako prehladil?«

»Prehladil? Saj nič ne kašlja.«

»Kaj pa naj bi mu bilo?«

»Že od poletja bolehajo ljudje za vročino. Stagnarjeva je umrla.«

»Ko že prej ni bila zdrava.«

»Bolj prav bi mi bilo, da bi ne šel od doma in me ne puščal same v takih skrbah.«

Cena se je sprehodil po kuhinji: »Umrli ne bo. Če mu pa le ne bi odleglo, pošlji v Tržič po padarja, po Vencelja na Huša, ki zna zdraviti za vse doktorje. Se dobro pozna.«

Ponoči je Cenek vso noč stokal in mama ni zatisnila očesa.

Zjutraj niso vedeli, o čem bi govorili. Pa tako lepo jutro je bilo. Triglav je rdel v snegu in zarji, cesta je bila pomrzla in na dvoru so stali že vsi trije parizarji zapreženi. Cena pa se je obiral in obiral, da so že konji neradi stali: »Kar poženite, vaju bom že dohitel,« je ukazal in

se še enkrat vrnil v hišo. Joža pa je držal in miril njegove konje, ki so hoteli za drugimi z dvora.

Stopil je k postelji in prijel fantka za roko: »No, Cenek, sedaj grem in ti bom nekaj prav lepega prinesel iz Trsta.«

»Ata! Jaz sem bolan.« Tako žalostno je spregovoril Cenek, da se je vsem milo storilo.

»Pa ozdraviš in dorasteš,« je bolj sam sebe tolažil Podlipnik kakor sina, »in bova prevozila še sveta — zbogom, Cenek!«

»Srečno, ata!«

V veži je Cena še enkrat ustavila Anca: »Ali pa bi vendar ostal doma?«

»Bi. Pa ne maram, da bi ljudje rekli, kako sem navezan na otroka. Saj bom vozil kakor za stavo.«

Sedel je na voz in pognal: »Hi!« Voz se ni premaknil. Udaril je z bičem. Konji so se še bolj zmedli. Moral je v sedlo, da je odpeljal z dvora.

Mama in Ančka sta se molče spogledali: »Nesrečo vohajo konji.« Ko je zginil parizar v stagnah, sta se obe vrnili k Cenekovi postelji.

Cena je na cesti spet sedel na voz in z bičem pognal konje v tek. Pa ni malo udaril: »Mrhe!«

Pri Vrbju je dohitel prva dva voza. Sovražno je pogledal s snegom zapadle gore: »Ko bi bil Ljubelj kopen, bi ukazal pognati v Tržič in bi bil pojutrišnjem zvečer spet

doma. Tako pa —« Póčil je z bičem: »Poženi, Miha! Se mudi, kakor se še nikoli ni.«

Pred praznimi vozmi so se spenili konji. V Ljubljani Podlipnik ni hotel naložiti tovara, čeprav so mu ga ponujali: »Da nas sneg ne ujame,« se je izgovarjal. Prenočeval pa je že prvo noč na Vrhniki, ker se mu je mudilo kakor še nikoli ne.

Prav takrat, ko je ata na Vrhniki konje izpregel, jih je doma v Krnicah Cenek v vročičnih blodnjah zapregel in pognal: »Hi!« Pa je moral voziti po strašno strmih klančih navzdol, ker ni konj vso noč nikoli več pognal, ampak jih samo ustavljal: »E! — Oha!« In je vrtil z roko, kakor bi hitel zavirati: »Zavri! — Zavri!« In spet: »Coklo, coklo pod kolesa!«

Po strašno grdo razvoženi cesti je moral voziti ali pa po ledeni, ker je ukazoval: »Miha! Opri!« Pa si je hitro premislil: »Ne, ne, ne, ne! Steci, da te ne povozi.« Potem se je voz prevrnil: »Naaa!« Razprostrl je roke: »Porežite vrvi in rešite konje!«

Proti jutru se je napol zavedel. Mama in Ančka sta bili objokani: »Zakaj pa vekata? Molita rajši, da ne bo ata pvozilo, pot je tako ledena. Mi smo se zvrnili in fuks se je ubil. Pa tako dobro je peljal.«

Ančka je naglas zajokala, mamo pa je kar sunilo v srce, ker se je spomnila, da Cena noro vozi in se prav

lahko povozi. Odšla je v vežo in ukazala: »Joža! Naprezi in takoj po padarja v Tržič.«

Cenek je slišal in se zavedel: »Ančka! Jaz sem bolan.«

Ančka se je sklonila k njemu: »Si, Cenek. Pa ozdraviš. Moraš ozdraveti.«

»Saj bi rad. Da ne bodo ata hudi! Kje pa so?«

»Kmalu bodo prišli, Cenek, kmalu,« ga je mirila Ančka.

»Samo tako praviš. Že vem. V Trst so šli. Oh, da jih ni doma.« Potegnil si je odejo čez obraz in zaihtel.

Pa Ančka ga je spet odgrnila in videla, da joka. Tako hudo ji je bilo. K njemu na blazino je položila glavo in sta oba jokala, bratec in sestra.

Prišli so Primoževi trije. Manice Marko ni pustil preblizu bolnika, da bi kaj ne nalezla. Sam pa je sedel k postelji in je skušal Ceneka razvedriti:

»Ozdraviš, Cenek, kajpak, da ozdraviš. In drugo leto bom veliki zvonec obesil eni izmed tvojih ovca.«

»Že mogoče. Pa boš vendarle Ančko rajši imel kakor mene.«

Marko je bil v zadregi: »Saj imam tudi tebe rad. Cenek, tudi tebe.«

»Vem, da me imaš. Pa le imej Ančko bolj rad.«

Marko je ponudil Podlipnici: »Naj ostane Rozalka kar pri vas, dokler Cenek ne ozdravi, bom že sam doma kuhal.«

Hudo je ustregel Podlipnici in Ančki.

Pa se mu je tisto opoldne kaša prismodila. Kako bi se mu ne. Slutil je težke dneve in počutil se je, kakor bi nekdo hodil okrog ognjišča in se mu škodoželjno smejal.

S čisto premóčenim žrebcom je pripeljal Joža padarja Venceljna iz Tržiča. Precej trebuha je imel možakar, bil je plešast in obrit in rdeč v obraz.

»Dober dan, mama!« je pozdravil in odšel takoj k bolniku. »No, fantek,« je nagovoril Ceneka, »pravijo, da si bolan?«

»Saj sem res,« je odgovoril Cenek. »Trebuh me boli in glava.«

»Bova pogledala.«

Padar Huš je Ceneku preštel žilo, mu trkal po prsih, poslušal na hrbtu, mu obbobnal trebuh, ga prijel za glavo, mu pogledal v oči in na jezik in vprašal Anco: »Kje pa je Cena?«

»V Trst je šel z vozmi.«

»Prokleti furman nórcavi. Oklofotal ga bom.«

Podlipnica in Ančka sta se prestrašili. Vencelj pa je poiskal v torbi kroglice in kapljice in dopovedal, kako naj otroka zdravijo: »Pa po gospoda pošljite. Pa pazite, da še drugi ne nalezete.«

Vsa objokana je Anca vabila Venceljna na južino, pa je odklonil in Joža je moral takoj spet napreči, potem pa je tri ure stal s kobilo v Poljčah pred Jernejcem, da se je

dedec najedel in napil in mu spet sedel na voz: »No, tak. Pa poženi.«

Cenek v blodnjah ni več vozaril. Igral se je z Manico, klical Ančko in mamó in se sporekal z atom. V polzavesti je ujel pogovor ob postelji, ko so ugibali, ali bo prestal ali ne bo.

Proti jutru je bilo. Cenek je zadremal, Anca pa je sedela pri postelji in jokala. Cenek se je prebudil in videl mamó, kako si je zakrivala obraz, in slišal, kako je ihtela.

»Mama!« Šepetaje jo je poklical.

Podlipnica si je z dlanmi obrisala solze: »Kaj bi rad, Cenek?«

»Vode.«

Omočila mu je razsušene ustnice in z žlico napajala razžeganega otroka.

»Mama!« Tako ljubeče jo je pogledal.

»Cenek!« Sklonila se je k njemu in ga poljubila.

Cenek se je začudil. Da bi ji vrnil poljub, se ni domislil. Kako bi se? Nikoli ga mama še ni poljubila in nihče ne. Pa sta ga poljubovala mama in ata, ko je bil še tako majhen, da ni mogel pomniti tega. In zavedel se je, da ga ima mama hudo rada in ata tudi, čeprav mu tega nista nikoli kazala: »In Ančka me ima tudi rada.«

Premišljeval je, kaj naj pomeni, da ga mama poljubila: »Že vem.«

»Mama!« Spet jo je poklical in dolgo gledal z ugašajočimi očmi.

Mama ga je božala: »No, le povej, Cenek!«

»Umr! bom,« je dahn!l.

Anca ni nič odgovorila. Spet je poljubila Ceneka. Začutila je krivico, ki jo dela materam Gorenjski kot, ker jim ne pusti več poljubl!jati svojih rodni!h otrok, kadar toliko dorastejo, da shodijo; in včasih, še otroke v plenicah, smejo samo na skrivnem, da nihče ne vidi, ljubeče pritisniti k sebi: »Če bi dorastel in se v gorah pretegoval ali konje krotil, bi še razumela. Tako pa —? Ali naj sedaj med angelci robanti!«

»Mama!«

Pritisnila je glavo na njegovo blazino, ga poljubovala in jokala, da je Cenek začutil na licu njene solze.

»Mama! Nikar ne vekajte. Saj bom šel v nebеса in bom prosil Boga za vse: za vas, mama, in za ata in za Ančko in za —« Obmolkn!l je in vprašajoče gledal mamo.

Podlipnica je videla fantkovo zadrego: »In za koga še, Cenek?«

»Za Marka, če smem, če ne bodo ata hudi?«

»Nič ne bo hud. Le spomni se tudi na Marka in Ančko.« Tedaj se je zavedela, da mu je priznala, da tudi ona, njegova mama, nič več ne upa v njegovo ozdravljenje. Hotela je popraviti: »Pa kaj govoriva o tem, Cenek. Ti ne

boš umrl. Ti ne smeš umreti. Zavoljo mene ne smeš. Pa zavoljo ata ne smeš. Ne smeš.«

In Cenek je vedel, da bi mama rada umrla namesto njega.

»Maaama!«

Od takrat se ni več zavedel.

Drugo jutro mu je mama zatisnila oči, v katerih je ugasnil ogenj Podlipnikovih rodov.

Glasen jok se je razlegel pri Podlipniku. Vas se je zgrozila. Odraslim se je zasmilil Podlipnik: »Bog ve, kje vozi?«

Le Rotijin Tevž je škodoželjno pošepetal Podrobarju, ko ga je srečal: »Pa mu je prišlo za grinte. Bahaču baha-vemu.«

Podrobar pa ga je posvaril: »Tiho bodi! Tako nisem mislil.«

Otrokom je bilo žal Ceneka in Manica je jokala in jokala.

Pogreb je odložila Podlipnica, kar se je najdlje dalo: »Mora, mora ga še enkrat videti, čeprav mrtvega, Cena, svojega Ceneka. In pri pogrebu mora, mora biti. Le kdo naj ga gre poiskat, Cena, na cesto med Trstom in Tržičem?«

Spomnila se je: »Marko!«

Kopat pehar ovsa je vsul Joža žrebcu v korito in medtem ko je konj hrampal žito, je Marko konja sedlal. Pod-

lipnica pa je dopovedovala Marku: »Po mojem bo danes zvečer privozil Cena v Ljubljano. Naprej ne hodi. V Ljubljani čakaj!«

»Bom.« Žrebec je udaril. Marko se ni umaknil. Zakričal je in sunil konja s pestjo v bok, da je odskočil.

»Povej mu, da — saj veš — in, da, kaj bi govorila, bo sam bolje vedel kakor jaz.«

»Bom.« Marko je žrebca že odvezoval.

»Po mojem bo do jutri zjutraj doma, če privozi danes do Ljubljane. Pogreb bo šele pojutrišnjem.«

»Vem.« Marko je sedel že v sedlu.

»So ti stremena prav dolga?« je poskrbel zanj Joža.

»Prav.«

»Na Gašteju krmi s kruhom in vinom, v Ljubljani pa spet z žitom.«

»Bom. Hi!« V raztegnjen skok bi bil rad pognal Marko, pa je bila premalo svetla noč. Sklenil je bil, da pojde še od Ljubljane naprej, dokler ne sreča gospodarja: »Če prav pota ne poznam. Saj govore ljudje še daleč za Trstom po kranjsko, se že dovprašam.«

Ob svitu so v Kranju pri Jelenu preračunali Marku, da bo Podlipnik šele čez dva, tri dni vozil skozi Kranj.

Marko je zajahal po klancu navzdol, zamišljen gledal žrebcu v grivo in smilil se mu je gospodar, če ne bo več videl Ceneka. In Podlipnici bo hudo, in Ančki. Vsem.

»Mačke na tla!« Rezko je zadonel ukaz v jutranji mraz. Kakor bi ga bil sunil s pestjo v brado, tako hitro je Marko dvignil glavo. Spoznal je Podlipnikov glas, pozabil za minuto, kako žalostno sporočilo prinaša gospodarju. Razveselil se je, da ga je srečal v Kranju, ko ga je v mislih iskal na Krasu: »Še bo videl Ceneka. Bo pri pogrebu.«

Konji si niso zarezgetali v pozdrav.

»Dobro jutro!« je pozdravil Marko z veselim obrazom.

Podlipnik pa je gledal Marka, kakor bi ga hotel z očmi prebosti. Tako gledal, da se Marko ni upal spregovoriti.

»Ali je živ ali je mrtev?« je vprašal Podlipnik od parizarja.

»Mrtev,« je tiho povedal Marko.

Podlipnik se je prijel za ročico in vsi so dolgo molčali.

Prvi je spregovoril Podlipnik: »Tako. In ti se prismeješ do mojih parizarjev. Da se moreš.«

»Vesel sem bil le zato, ker sem vas tako kmalu srečal.«

»Kaj boš tega vesel. Saj si moral vedeti, če imaš kaj spremisleka, da vozim, kakor še nikoli nisem.« Miha je odpregel konje, da jih pripreže pred gospodarjev parizar.

Podlipnik pa je ukazal: »Ne bomo pripregli, čeprav konje pretrgamo.«

Cena je skočil v sedlo, pognal in prevozil prva dva parizarja. Samo v sredi klanca so se konji oddahnili. Na vrhu klanca pa je Cena ukazal: »Miha! Odprezi fuksa in vprezi v moj voz za zadnjega levega konja žrebca.«

Marko je molčal. Grizlo ga je, ker je nevede užalil gošpodarja. Pomagal je Mihi in premišljal, kako bi popravil svojo nerodnost. Pa se ni mogel domisliti nič pametnega in se ni upal nagovoriti Cena.

Podlipnik je zajezdil fuksa: »Marko! Na žrebca, in pelji moj parizar v Tržič.«

Marku se je odvalil kamen od srca. Urno je zajezdil žrebca. V sedlu je pa spet pozabil, da je Cenek umrl. Poprijel je z desno vajeti, z levo bič, počil in pognal. Konji so pretegnili. Marka pa je vsega prevzela misel, da vodi dva para konj in da cvrka za njim naložen parizar. Nič ni videl Podlipnika, kako ga opazuje. Šele ko ga je Cena sunil s stremenom v škornjico, se je ozrl in ugledal Podlipnikov jezni obraz. Strašen je bil. Če bi ga bil sunil s sedla, bi se ne bil Marko prav nič začudil. Pa ga ni. Le sikal mu je na uho, da nista slišala Miha in vozar, in trgal je besede: »Fant! Spet se smeješ. Uganil sem tvojo misel. Vesel si, ker je Cenek umrl, in misliš: Podlipnik, ta norec prismojeni, mi je obljubil Ančko. Sedaj dobim z njo največji grunt in parizarje in konje in denar in vse. Prekle-

to si se zmotil. Ne dam ti Ančke in če se do smrti najoka.«

Če bi ga bil Podlipnik s kolom pobijal, bi bil Marko manj trpel. Zatrepetala so mu usta in komaj je iztisnil: »Nisem mislil.«

»Dóbi drugega norca, da ti bo verjel. Jaz ti ne. In če imaš samega sebe le majčkeno rad, ne prestopi nikoli več mojega praga.« Podlipnik je udaril fuksa in odvihral.

Kakor bi vozil samega sebe k pogrebu, je vozil Marko prvič parizar, Podlipnikov parizar, po cesti iz Kranja v Tržič. Zasnežene gore so se mu pa tako daleč odmaknile.

Cena je prijezdil kakor v enem samem skoku v Krnice. Lesa na dvor je bila zaprta. Ni je utegnil odpreti. Udaril je upehanega konja, preskočil leso in odbil zgornji krajnik. Konj je bil tako razpenjen, da je bil bolj podoben belcu kakor fuksu.

Onemela je hiša. V veži je srečal Cena Anco. Glasno je zajokala: »Cena! Jaz nisem kriva.«

»Ne bodi otročja!« Odšel je mimo nje v hišo in pokropil Ceneka, kakor bi bil prišel kropit tujega mrliča. Srce mu je bilo, za grlo ga je stisnilo, vsa hiša je jokala, Cena pa se je premagal; niti solza mu ni stopila v oko.

Na fuksa so pozabili. Razpenjeni konj je zašel k vodnjaku, prepodil stržka, ki je napovedoval nov sneg, in se napil iz korita ledeno mrzle vode. Šele ko je fuks že bru-

sil vodo iz gobca, je pritekel Joža in ga odpeljal v konjak, namesto da bi ga bil znova zajezdil, pognal v skok in ga počasi ohladil. Se pač ni spomnil.

Ko so prišli vsi zasneženi od Cenekovega pogreba, je v konjaku ležal fuks mrtev.

Pa tako dobro je peljal!

PETNAJSTO POGLAVJE

SREN DRŽI

Do kolena je padlo težkega južnega snega. Vrabci so stikali na skednju za zrne, zgubljenimi ob mlatvi; strnadi se niso več bali jesti s kurami; senice so priletele na okna in na drevju v sadovnjaku so čakale vrane, kdaj nikogar ne bo na dvoru, da pogledajo na gnoj in poiščejo črva ali vsaj napol prebavljeno zrno žita.

Namesto trdega ropota voz so se oglašali s ceste in s potov bronasti konjski in pločevinasti volovski zvonci, za katerimi so tiho drsele sani.

Pa ni bil kaj prida saninec in v spodnjih krajih, okrog Ljubljane, gotovo še za manj; Podlipnik je bil take volje, da ga je vse bolelo. Rad bi bil zapregel in raztresel žalost za Cenekom po širokih cestah. Pa, kako? »Saj bi mi vsi norce kazali, če poženem na taka pota. — Smrt mi je vzela sina in žalost me je v skobec ujela, pa bom že počasi rešil nogo iz njega.«

Ančka se je ogibala ata, ker ni sama sebi zaupala, da se ne bo z njim sprla: »V teh dnevih žalosti. — Dovolj grdo bi bilo. — Če se ni znal premagati ata, se moram zatajiti jaz. — Kakor bi ne bilo že dovolj hudo, da mi je umrl edini brat, je pa še ata po krivem obdolžil Marka

škodoželjnih misli in ga zapodil. Pa naj le počaka ata, da malo pozabimo Ceneka. Marka ne dam, pa ga ne dam, zato ker ga ne dam.«

Podlipnica pa je videla možu in hčeri v dušo in trpe-la za tri: zase; za Cena, ki mu je Cenek umrl; in za Ančko, ki je zgubila brata in ostala edinka, ki ne bo mogla ostati sama in bo morala izbrati moža po pameti, ne po srcu, in bo srečevala Marka, ki se ne bo ženil, in ga ne bo mo-gla nikoli pozabiti pa bo morala z drugim živeti in dru-gemu roditi otroke. Joy! Vseh sedmero mečev je bilo za-sajenih skozi njeno srce, pa ni sebe nič milovala. Smili-li so se ji le Cena in Ančka in Marko: »Ooo! Res. Vedno sem bila bolj navezana na Ančko kakor na Ceneka. Saj vem, da to ni prav. Pa, če bi bil Bog mene vprašal, koga naj vzame, bi bila dala Ančko, ne Ceneka. Ooo! Ljuba sveta Ana —«

Zašla je po opravkih na zgornji vrh in naletela na ptič-nico, v katero je lansko zimo lovil Cenek ščinkavce, se-nice in brgleze, jih preživil skozi najhujši mraz in potem spet vse spustil. Prinesla je ptičnico v kuhinjo in vrgla v ogenj: »Čemu naj bo pri hiši, če ni več Ceneka.«

Nič manj pusto ni bilo pri Primoževih. Kar molčali so; še Manica. Ko je nehalo snežiti, Marko ni več strpel do-ma. Zadel je samotěžnice na hrbet in odšel po seno pod Srednji vrh. Vrnil se je prazen, ker so z živino pretrgali pot samo do Jezerc. Pa ni mogel čakati brez dela doma,

kdaj zamrzne in bo držal sren. Nak. Preveč sta ga grizla žalost in jeza. Vzel je lopato in kramp in odšel z Volkunom na Gojzdec in se lotil na stečini volčje jame. — Še dandanes ni do vrha zasuta. — Dober teden se je mudil, preden jo je izkopal, ograbil in pokril in nastavlil vabo: »Ko pomrzne in zima zares pritisne, ni zlomek, da bi ne premotilo kakšnega volka, da se ujame.«

Pritisnil je mraz. Sneg je tako trdo premrznil, da je sren konja držal.

Marko je vozil izpod Srednjega vrha seno in je pripeľjal na zadnjih samotežnicah sena tudi risa, ki ga je ujel na Podjavoru v skobce. Najbrže je bil to tisti ris, ki je Vršičnikovemu žrebetu izpil kri. Rozalka je bila vesela, ker risji kožuh je drag, Manica pa se je bala še ubite zverine. Marka pa je jezila misel, da ne sme nesti risa pokazat Ančki. Še za dne je odrl risa in našpilil kožo. Potem ni prijel za nobeno delo več.

Da si prežene puste misli in da si okrajša večer, je Marko prižgal leščerbo in odprl božje bukve SVESTI TOVARSH in ob migljajoči svetlobi bral:

DESSETA REGELZA.

Sa ta mladi folk, Synove inu Hzhhere, Hlapze inu Dekle.

Nobeden stan teh ludy ni v' vezhi nevarnosti, koker so ti mladi ludie, sakaj ony imajo veliko svoje dushe so-urashnikou.

»In jaz in Ančka imava za povrhu še veliko sovražnikov svoje sreče,« je pomislil Marko, bral naprej in obstal pri besedah iz Svetega pisma:

»En dober dar je ena dobra shena, leta dar bo dodilen timu, kateri se Boga boji k' polonaniu niegovih dobrih del.«

Marko je odrinil leščerbo in knjigo, naslonil glavo v dlani in razmišljal: »Boga se že bojim, pa premalo. Ampak. Dobra žena bo človeku dodeljena kot plačilo za dobra dela. In dobrih del nimam nič, prav nobenega, zato mi je bila Ančka odvzeta, namesto dodeljena.«

Volkun je vstal, šel do vrat, prijazno pomahljal z repom in čakal, kdaj se bodo vrata odprla. Marko v svoji zamišljenosti ni opazil, da je pes postal na nekoga, ki ga je začutil v veži, pozoren. Preverjen, da je prišla Manica ali Rozalka v hišo, se niti ozrl ni, ko je slišal, da so se vrata odprla in je nekdo vstopil.

»Marko!« Poklicala ga je Ančka.

Marko je bil tako iznenaden, da se je ves stresel. Naglo je vstal in prevrnil stol.

»Ančka! Ti se upaš priti k nam! Ali se ne bojiš ata?«

»Počemu? Saj je prepovedal samo tebi priti k nam, meni k vam pa ni.« Iz njenega glasu je donel upor lastnemu očetu, proti Podlipniku.

Marko pa se je bal za Ančko: »Ančka! Pa če zve, bo hud in te bo zmerjal in ti bo prepovedal.«

»Če bom ubogala!« To je tako povedala, da je Marko prav dobro vedel, da ne bo ubogala, in se je domislil, da bi potem Podlipnik Ančko lahko v jezi celo udaril, in se je še bolj bal zanj.

»Ančka! Saj ni ata kriv.«

»Kdo pa?« Udarila je ob mizo, da bi bila skoraj leščerbo ugasila.

Marko pa je vzel knjigo in ji prebral: »En dober dar je ena dobra shena . . .«

»Kaj hočeš s tem povedati?« se je čudila Ančka.

»Jaz sem kriv, da se je najino prijateljstvo tako čudno zasukalo.« Toliko žalosti je bilo v njegovem glasu, da se ji je zasmilil in ga je tolažila:

»Ne umem te, Marko.«

»Nimam dobrih del, zato si mi bila odvzeta in mi ne boš dodeljena.«

Ančka je sklenila roke: »O mili Bog! Le kaj si vteplješ v glavo. Nimaš dobrih del? Kaj to ni dobro delo, da tako lepo skrbiš za Manico?«

»Zanj o skrbeti sem dolžan.«

»Še to je dobro delo, da si risa ujel, ki dela ljudem škodo.«

»Sem ga sebi v prid.«

»Joka vprašaj ali pa gospoda vikarja in nikar naju ne môri še s svojo nabrano modrostjo, ko je že tako dovolj pusto!«

»Ančka! Moja Ančka!« Prijel jo je za roko.

Potem sta na vse pozabila in sta videla samo drug drugega in sta se dogovorila, da bo Ančka še prišla k Primoževim in da bo tudi Marko prišel k Podlipniku, kadar ne bo ata doma, da ne bodo ljudje opazili, da se Marko ogiblje Podlipnikove hiše. Tako sta se zagovorila, da je morala Rozalka opomniti Ančko, naj gre, da je ne bodo doma pogrešili.

Zunaj je bilo pa tako mraz, da so okna do vrha zamrzovala.

In po potih in gazih je škripalo pod nogami, kakor bi bile cikle narejene na škrip in pod sanmi, ki so ob južnem snegu tiho drsele za zvonci, je cesta kar žvižgala, tako trdo je premrznil sneg.

Borovčica je priletela prav na prag in mraz je prignal tudi volkove z gora.

Marko je šel pogledat na Gojzdec k jami, ali se je kaj ujelo. Ko se je pod noč obrnil na Krniškem robu in se ozrl nazaj, je videl, da sta šla po njegovi in Volkunovi sledi dva volka in sta šele pod Skokom obstala.

»Nocoj ponoči ne bi rad hodil okrog,« je rekel Marko sam pri sebi.

Prav takrat je Podlipnica legla. Slabo ji je bilo in bolečine je čutila v črevesju in pot jo je oblival.

»Pa vendar ni od Ceneka nalezla,« se je ustrašil Podlipnik.

Ančka je skuhala in hitro dala večerjo, ukazala dekli pomiti in odšla k mami v kamro. Opomnila je: »Mama, če ni vročina.«

»Ni, Ančka! Moja stara bolezen je, ki jo čutim od takrat, ko je bil Cenek majhen.« Spet se ji je zavzdignilo.

Podlipnik, ki je stal ob koncu postelje, se je moral prijeti za končnico. Najlepši par konj bi bil rad dal, če bi žena imela vročino, namesto da jo je napadlo v črevesju. Spomnil se je, kako mu je zabičeval padar Vencelj, da mora takoj poslati ponj, če se ženi čreva zavozlajo: »Dokler črevesje ne zateče, se še da popraviti. Če pa zamudiš, je treba iti samo še po gospoda in reči amen.«

»Morda odleže,« je tolažil ženo in Ančko, najbolj pa sebe.

»Pa če ne odleže?« ga je zbadlo nazaj.

Odšel je na dvor. Luna je vzhajala. »Precej je že manjka, pa bo vendar svetla noč,« je pomislil Podlipnik: »Pa kaj, ko imam konje in pse in vozarje v Tržiču. Žrebec še ne zna dovolj voziti, da bi šel s samim; se mi lahko ustavi. Če bi kobili zapregel —?« Urno se je okrenil, prislonil dlan k ušesu in poslušal: »Morebiti sem se zmotil?« Odšel je po stagnah tako daleč, da je bilo vse tiho in mirno okrog njega in je spet poslušal. Sedaj je razločno ujel. Na Jecoli je zatulil volk. In vedel je, da se to noč na cesti od Begunj do Tržiča nihče ne ogne volkovom; še pred Poljčami bi ga utegnili napasti, in vedel je, da bi po

cesti, speljani po ravnem polju, morda še šlo s kobilami, na cesti pa, polni ovinkov, klancev in mostičev, bi kobili, ko bi poskočil prvi volk na pot, zavili pod pot in se s sanmi in človekom vred otočili po bregu navzdol; vse bi se pobilo, da bi volkovom še klati ne bilo treba. Drugi imajo pa še za manj konje.

Odšel je nazaj proti domu in se tolažil: »Morebiti se pa niso čreva zavozlala. Morebiti pa ne bo tako hudo, kakor me je strašil Vencelj, morebiti ne bo še prepozno, če odpeljem za dne.«

Spet je zatulil volk.

»Preklete mrhe.«

Na pragu je srečal Ančko: »Kam?«

»Po Rozalko so mi ukazali mama. Sama ne zmorem več. Mami je čedalje huje. Ata, kaj bo?«

»Ne mudi časa in po Rozalko brž teci.« Podlipnik ni maral izdati, kako ga skrbi.

Pri Primožu so vsi trije klečali za pečjo, Marko, Rozalka in Manica, se grel in zmolili že ves rožni venec in dostavljali še očenaše. Marko je pravkar namenil očenaš: »Za rajnkega ata, za rajnko mamo pa rajnkega oča: Oče naš, ki si v nebesih —«

Bum, bum, bum, je poropotalo na okno, da so se vsi trije prestrašili in da je Volkun poskočil izpod peči. Pa preden je utegnil Marko vprašati, kdo je, se je že oglav-

silna Ančka: »Rozalka! Hitro pridi k nam. Mama so prav hudo zboleli.«

»O, Marija!« se je začudila Rozalka: »Že grem.«

Ančka je odšla. Marko pa je priganjal Rozalko: »Hitro se obleci.« Oblačil se je tudi sam: »Bom šel s tabo, da te ne bo strah.«

Rrrsk, rrrsk, rrrsk, je škripalo pod coklami, ko sta skoraj tekla skozi vas.

Manica pa je ukazala Volkunu poskočiti za peč, da jo je bilo manj strah. V levi pa je dogorevala treska. Nihče je ni utrinjal. Sami so padali ogorki od nje in pošumevajoč ugašali v podstavljeni vodi, dokler ni padel zadnji konec iz čelešnika. Manica se druge ni upala prižgati, jo je bilo preveč strah.

Za Rozalko so se zaprle Podlipnikove duri, Marko je obstal pred njimi. V hišo ni smel, ker je bil Cena doma, domov ni mogel, ker ga je preveč skrbelo, kaj bo s Podlipnico. Kakor da je tudi njegova mama, ne samo Ančkina. Obšel je hišo in se stisnil pod kamrno okno, da prisluhne in dožene, kako je.

Zunaj je bilo vse tiho, kakor bi bili še glasovi zamrznili, hiša pa je bila polna nemira.

Po hoji je Marko razložil, da sta šli Ančka in Rozalka na zgornji vrh po rože, da jih kuhata v kuhinji, da bosta naredili bolnici vroč obkladek: »Da bi le pomagalo,« je želel Marko.

Tisti trenutek so se Markove misli odtrgale za nekaj časa od Podlipnikove hiše. Slišal je v Pečeh zatuliti volka. Tako otožno obupan glas se je prizibal skozi zmrzlo tišino do Markovih ušes, kakor bi se bila oglasila lakota sama. Prvemu volku se je odzval drugi in potem še tretji. Marko je vedel: »Aha! V jato se zbirajo in bodo naredili škodo. Meni je ne bodo. Volkun je za pečjo, hlev pa je tudi dobro zaprt in zavarovan.«

Nadaljnje tuljenje volkov je preslišal. Vse njegove misli so bile v kamri pri bolnici, ki je začela bolešno stokati.

Podlipnik jo je tolažil: »Anca! Potrpi! Ko se toliko zdani, da se umaknejo volcje nazaj na Zavrnh, sedem na žrebca in bom pripeljal iz Tržiča padarja kakor na vetru, ne na saneh, in če vsi konji padejo. Anca, zdrži do jutra!«

»Kakor je božja volja.«

Podlipnica ni govorila glasno. In Marko je moral pritisniti uho prav do okna, da je razumel nadaljnji pogovor.

»Anca! Ančka! Ti ne smeš umreti.«

Podlipnica je zastokala od nove bolečine, potem je spet spregovorila, pa tako mirno, kakor bi se njena smrt nje same še tikala ne.

»Morda je božja volja, da umrjem, ko ti ne morem več dati otrok. Se pa drugič oženiš — —«

»Anca! Kaj govoriš,« je vzkipeł Podlipnik.

Še Marko pod oknom je po glasu spoznal, koliko lju-bezni je položil Podlipnik v ime svoje žene, v eno samo besedo: Anca. Mož je pobožal ženo in ji popravil lase pod ruto. Zavedel se je, da če se stokrat poroči, ne bo imel nikoli nobene ženske več rad, če umrje Anca. Mora, mora jo rešiti! Samo kako?

V kamri je bilo dolgo vse tiho.

Nato se je oglasil Podlipnik: »Anca, pojdem po padar-ja. Ti ne smeš umreti.«

Zavoljo teh besedi je Marko pozabil, da je na Podlip-nika hud.

Anca pa je pregovarjala Cena, naj nikar ne hodi v Tržič. Od nje, ko morebiti ne bosta več dolgo skupaj, in da bo še zjutraj dovolj zgodaj. Pregovorila ga je, da ni šel sedlat žrebca.

Bolnica je spet spregovorila, proseče kakor otrok, ki se boji s svojo prošnjo vznejevoljiti mater:

»Cena! Saj imaš prav. Res ne kaže, da bi se Marko pri-ženil k nam. Pa, saj boš sam sprevidel.« Obmolknila je in se zazrla v strop. Potem je s solznimi očmi dolgo gle-dala moža, nakar se je odtrgalo iz trepetajočih ust, kar je pravzaprav hotela prositi: »Cena! Pusti, naj gre Ančka k Primožu, pusti, naj se vzameta. Saj veš, kako bo ne-rodno Ančki, če dobi mačeho.«

»Aanca!« Podlipnikov glas je zamrl na blazini bolne žene.

Tedaj se je Marku posvetilo: »Moj Bog! Podlipnica me ima tako rada, jaz pa stojim tu in premišlujem!

Ne, Podlipnik ne sme zdoma. Jaz pojdem! Če me volkovi strgajo, naj me pa.«

Stekel je domov, da je sneg pod coklami kar žvižgal.

Manica za pečjo je že spala, pa se je prebudila, ko je Marko obuval škornjice. Ni je mogel preprostiti, da bi ostala doma sama brez Volkuna; moral jo je vzeti s sabo k Podlipniku, dasi bi bil rad kar na skrivnem odjezdil.

Potrkal je pri Podlipniku, izročil Manico Rozalki in odšel v konjak sedlat žrebca. Seveda, Manica ga je izdala. Ko je vrgel sedlo na žrebca, se je oglasil za njim Podlipnik: »Marko! Vzemi moje sedlo, ima bolj močna jermena. Ker, če se ti o nepravem času jermena odtrgajo, ne boš več jezdil. Razumeš!«

»Razumem.« Vrgel je staro, oguljeno sedlo na tla in vzel iz Podlipnikovih rok skoraj novo, gospodarjevo sedlo.

»In do Poljč te z Jožem s kobilami spremiva, da zvo-diva nazaj grede za sabo vsaj tiste volkove, ki tulijo v Pečeh, da ne bodo tebe gonili. Boš že še na druge naltetl.«

Marko je videl, da Joža že komatá kobilo. Kakor bi si nikoli ne bila prišla navzkriž, sta se pogovarjala Cena in Marko:

»Ali znaš streljati?« je vprašal Podlipnik.

»Znam.«

»Ti bom dal svojo pištolo na dve cevi. Strela se volkovi boje.«

»Imam tudi robevnico s sabo.«

»Če ti bodo volkovi tako blizu prišli, da jih boš z robevnico odganjal, potem —. No, če ne boš mogel naprej, skliči v kakšni vasi, morda te kdo pospremi; ali pa počakaj do jutra.«

»Ali se za žrebca bojite?«

»Misliš?« Otožno je pogledal Podlipnik Marka, kateremu je bilo že žal, da je Cena nekako užalil. Podlipnik je tudi bral na njegovem obrazu, da fant ni nič hudega mislil, zato je samo še naročil: »Če prideš v Tržič, se oglasi v Pošti. Vencelj bo najbrž še pil. Povej mu, da se mudi. Bodo že poklicali Miha. Naroči mu, da nocoj ni škoda ne denarja ne živine.«

V konjak je prinesla Ančka, vsa objokana je bila, polno skledo v vinu namočenega kruha, kakor ji je ata naročil. Za žrebca.

Joža in Cena sta vpregala kobili, Ančka se je pa pomudila v konjaku, da odnese prazno skledo v kuhinjo.

»Tak, ti greš, Marko?«

»Grem.«

»In če te volkovi?«

»Nič se ne boj!«

Potem sta molčala. Marko je krmil žrebca s kruhom in vinom kar iz sklede, Ančka je čakala na prazno skledo.

Podlipnik in Joža sta imela že zapreženo, ko je Marko pripeljal žrebca na dvor. Še premaknil se ni konj, ko se je Marko pognal v sedlo, nikar, da bi nagajal, kakor bi vedel, kako se mudi.

Marko je nataknil rokavice, prosil Ančko, naj mu poda robevnico, Podlipnik pa mu je dejal v torbo na desni prednji strani sedla nabito pištolo. Marko je zasukal žrebca in odjezdil skozi leso. Za njim so zapeli zvonci in zaškripale sani.

Vsi so bili zamišljeni, vsi so molčali. Volkun pa je pred križem na koncu vasi veselo zalajal, se nagajivo pognal žrebcu v gobec, ki je šavsnil po njem kakor za volkom, pa ne zares. Kakor bi se bil pes razveselil, da gre že vendar enkrat s konji in Markom na cesto, za kamor ga je vozil Primož kot majhno, zavaljeno kuže izza Trsta neke in ga ni pripeljal sam, drugi so ga, otrokom za spomin na očeta, ki se je bil povozil.

Noč je bila svetla. Kakor pajkove mreže so bile sence golih dreves. Hrasti pa, še vedno v listju, so stali na snegu kakor strahovi.

Nihče, ne Cena ne Joža ne Marko, ni vedel, ali še tulijo volkovi v Pečeh in kje so. Glušili so jih zvonci in preveč je škripala trdo zamrzla pot pod kopiti in sanmi. Ustaviti bi morali konje in prisluhiniti; pa, preveč se je mudilo. Le Volkun se je nekajkrat pognal proti Rebri, kakor bi ga mikalo na ravs in pretep.

Podlipnik je v Babjem potoku okoli oreha obrnil, voščil obenem z Jožem Marku srečno pot in se vrnil. Pred Krnicami je ustavil sani, poslušal in gledal. Vse je bilo tiho. Ob plotu med poljem in Rebrijo pa mu je Joža pokazal štiri, pet temnih senc, ki so se premikale. Podlipnik jih je bil vesel. Prepričan je bil, da mu je uspelo zvaбити volkove, ki so se priklatili v Peči, z Markove sledi.

Takoj nato ga je zaskrbelo, kaj je z Anco, in če je Marko že prišel skozi Presko, kjer je že sam večkrat videl švigati volka čez cesto iz gozda v gozd.

Pot v Tržič je Marko dobro poznal; jo je že večkrat prehodil. V lahnem diru in kar po bližnjicah, je prijezdil za Begunje. Preudarjal je samo to, kako prijezdi čim hitreje v Tržič.

Ukazal je Volkunu naprej, pripravil in napolnil pištolo, poprijel z levo, v kateri je držal vajeti, še robevnico, da jo bo imel hitro pri rokah, če bo treba, pognal v korak žrebca po klancu navzgor in želel samo še to, da, če se že mora srečati v Preski z volkovi, naj bi se ne na klancu, ampak šele zgoraj na cesti.

Prijezdil je na vrh klanca, na cesto, in takoj pognal v skok. Že je mislil, da ne bo videl volkov, ko je na ovinku Volkun zaostal, nagrebenil hrbet in zarenčal. Žrebec je postrigel z ušesi in ježno zaprhal. Marko je ugledal, da tečeta po zapadlih sečah nad njim dva volkova. Zaskrbelo ga je, če jih ni več: »Ne, samo dva sta.« Pustil ju je, da sta se približala in šele nato ustrelil s pištolo proti njima. Volkova sta zbežala, Marko pa je z žrebcom kar padel v Slatino, kjer je žrebca zaustavil in jezdil skozi vas v korak, potem je spet pognal v lahen dir, da ne upeha konja pred Vetrnim, da poleti kakor na ptiču, če bo treba, prek samotnih gmajn mimo Hudega grabna in skozi gošče pred Bistrico. Da se bosta volkova, ki ju je odgnal s strelom, vrnila na njegovo sled, je prav dobro vedel in je želel samo to, da bi se z ogibanjem vasi toliko zamudila, da bi ga vsaj do Hudega grabna ne dohitela.

Noben pes se ni nikjer oglasil. Marko je vedel, da so vsi pozaprti po hlevih in ovčjakih zaradi volkov.

S pištolo v roki je zavil okrog najbolj ostrega ovinka na vsej poti pred znamenjem na Vetrnem. Kar začudil se je, da ni ugledal nobenega volka. Čudno! Kakor bi bili volkovi psi, ki stražijo samotna znamenja na gmajnah.

Spravil je pištolo in pognal v skok: »Sedaj jim utečem, mrham.«

Žrebca je grelo vino, da je kljub napeti poti kar plaval.

Pred goščo je Volkun hotel zaostati. S tem je samo opozoril Marka, da mu volkovi slede. In Marko je postal oprezen.

»Volkun, naprej!« je rezko ukazal Marko, da je imel pot pred sabo varno, in je nameraval volkove za sabo, kadar se mu približajo, zaustaviti z drugim strelom.

Žrebec, ki ga je Marko že večkrat moral pognati, je sam od sebe raztegnil skok in drvel, kakor bi se bil splašil: »Volkove čuti,« je pomislil Marko, nategnil vajeti, da bi se mu konj ne spotaknil, napel pištolo in pripravil spet v levo k vajetom robevnico. Ni se dostikrat ozrl nazaj, da je zagledal volkove: »Več jih je kot dva.« Na to pa, da ga bodo morda raztrgali, niti pomislil ni.

Kljub temu, da se je oziral, ni Marko prezrl, kako je šinil Volkun po cesti naprej: »Zbal se je. Mu ne zamerim. Zadaj ga čaka gotova smrt.«

Bumf! je počila pištola. Pa Marko ni utegnil več pogledati, ali so volkovi obstali. Pred njim na cesti je nastal ravs, da so se mu lasje naježili. Kot blisk se mu je posvetilo, da je zašel med dve jati volkov, in sama sveta Barbara, ki je za srečno zadnjo uro, ga je navdihnili, da žrebca ne sme spustiti s ceste in da nazaj ne more, da mora samo naprej, četudi ga spredaj čaka smrt.

Še kadečo se pištolo je vtaknil v torbo, zagrabil z desno robevnico in že v istem trenutku poskočil z žrebcom, ki mu je hotel iztrgati vajeti, da osvobodi glavo in se sam

brani z zobmi, v živ klobek, ki se je valjal in ravsalo in cvilil na cesti, odbil z robevnico volka, ko se je pognal proti žrebčevemu vratu. In kakor vedomec je zdrvel Marko naprej po zmrzli cesti.

Šele ko je zajezdil med prve hiše v Tržiču, je popustil spet žrebcu, ki se je kljub hudemu mrazu od prepotnosti kadil, iz skoka v dir.

Spomnil se je Volkuna. Poklical ga je in mu večkrat požvižgal. Pa Volkun ni pritekel.

Pred Pošto je poskočil Marko s sedla. V noge ga je zeblo in roke je imel tako trde, da je komaj privezal žrebca. Ko pa je stopil na gorko med zakasnele goste, se mu je stemnilo pred očmi, da se je sesedel na klop in glava mu je omahnila na mizo.

Od pogrnjene mize se je oglasil padar Vencelj Huš: »No, tak. Ne verjamete, da ima človek čreva in kri kakor prašič. Poglejte ga.« Pokazal je Marka: »Tudi nažre se kakor svinja. Miha! Posadi ga v kot, da ne telebne na tla in se ne pobije.«

Miha je vstal in stopil k Marku. Prijel ga je za ramo in tako močno potresel, da je Marku zdrsnila kučma na tla in da se je napol zavedel in dvignil glavo. Miha je buljil vanj in se čudil.

Marko se je zavedel in vstal: »Miha! Padarja pelji v Krnice. In nocoj ni škoda ne denarja ne živine, je naročil Cena. Podlipnica umira.«

»Hudiča,« je zaklel pred Markom padar Vencelj.
»Urša! Žganja prinesi, da fanta zbrihtam.«

»Podlipnica? Cenova žena?« je šumelo med gosti. Padar pa je hitel spraševati Marka.

»Ali se mudi?« je vprašal Miha Venclja.

»Seveda se mudi. Pa, hudiča, če so volkovi na cesti.«

»Gospod,« je zamahnil Miha z roko, »skozi hudiče vas pripeljem, ne samo skozi volkove.«

»Naprezi!« je privolil padar.

Miha je naročil Marku jesti in piti, da se ogreje, in hitel buditi še druga dva vozarja.

Razsedlali so žrebca, osedlali par fuksov, zapregli par sircev, nametali kočev in kožuhov na sani, da ne bo padarja zeblo, nabili pištole in si jih še od drugih izposodili, prižgali plamenice, spustili vse tri pse, in še preden je Marko oglodal kost, odzvonili na saneh skozi dvoriščna vrata na trg. Na saneh zadaj sta se peljala Vencelj in Marko, spredaj jih je vodil Miha sam, pred njima pa sta na nevpreženih konjih jahala oba vozarja in pred njima so tekli psi. Če je dvignil le en sam pes gobec in posmrčkal proti gošči, je že kdo izmed vozarjev sprožil pištolo, da je zagrmel strel v mrzlo, gluho noč.

Pri Žegnanem studencu, tam, kjer je Marko semgrede preskočil ravsaajoči se klobčič, so psi na okrvavljenem snegu zatulili in zalajali, kakor bi bili pobesneli, in konji so pričeli ritati in so stopili čez vrvi. Miha je moral na tla,

da odmede konjem noge, jih prime spredaj za brzde in tako, sam ritenski, konji pa prav, pretegne čez kri, potem bo pa spet šlo kakor veter.

Tudi Marko je poskočil na tla in s plamenico v roki iskal po snegu. Obrnil je z nogo obgrizeno glavo: »Ne, to je volk.« Potem še eno: »Tudi to je volk. Morebiti jim je pa Volkun le ušel.« Potem še tretjo: »O, Volkun!«

Solze so mu stopile v oči od žalosti za zvestim psom. In je še posvetil po snegu. Nedaleč od Volkunove glave je ležala vsa okrvavljena Volkunova gradanica. Pobral jo je in sedel nazaj na sani. Takoj nato je Miha spet pognal.

Zvonili so zvonci, streljali vozarji, lajali psi, žvižgal je sneg pod sanmi in letel izpod kopit preko glav in bakle so plapolale. Ljudje po vaseh so se to noč že drugič budili in marsikoga je bilo strah ob misli, da se najbrže vozarji, ki so umrli nagle in neprevidne smrti, vicaajo s konji vred v noči in mrazu in snegu, preganjani od volkov.

Pod razpadajočim gradom Kamnom so vozarji izprožili zadnji strel. Saj so se čutili že kakor doma. Še psi so postali bolj mirni.

Za Rodinami je Vencelj vrgel baklo v sneg in oddal dva strela zapovrstjo: »Lej ga, dedca, še v Babjem potočku se je bal volkov in se čuti šele sedaj varnega,« so sodili vozarji.

Oba strela je slišal Podlipnik in planil na prag: »Res je. Njegovi zvonci pojejo.«

»Že gredo,« je hitel pravit v kamro. Postavil je iz omalice zelenko brinovca na mizo in kruh in nož iz miznice in tekel odpirat lesa in bil kakor iz uma, ko so dreveli njegovi psi, njegovi konji in njegovi vozarji in Marko in Vencelj na saneh, mimo njega na dvor.

»Vencelj!« Kar objel bi ga bil.

Padar je pa samo hladno vprašal: »Ali jo še boli?«

»Še.«

Marko je šel za padarjem in Cenom v hišo, sam ni vedel kdaj, in videl je Venclja, kako je vrgel rokavice in kožuh kar na tla in odšel s Podlipnikom v kamro. Mrmrjaje je povpraševal padar Podlipnico, ki je odgovarjala z oslabeлим glasom.

»Mama! Ni še prepozno,« je razločno povedal Vencelj.

»Kakor je božja volja,« je vdano spregovorila Podlipnica.

»Prav,« je rekel Marko in ugledal, kako ga izza peči začudeno gleda Manica.

»Manica, pojdi z mano domov, da ne boš v napotje.«

»Grem, Marko!«

»Pojdiva!«

Ko so vstopili vozarji, da se ogrejejo, je vprašal Podlipnik tudi po Marku, da bi se mu zahvalil. Pa ga ni bilo več. In Ančki je bilo hudo.

Marko in Manica sta prišla domov. V veži je poskrbela Manica za Volkuna: »Marko! Volkuna prikliči; ne sme ostati nocoj zunaj.«

»Manica! Volkuna ne bo več; raztrgali so ga volkovi.« Dolgo je moral tolažiti sestrico, ki je jokala za psom kakor za človekom.

Manica je zaspala. Marko pa je obrisal Volkunovo gradanico, zvil s trte obod in jo napel nanj. Zabil je nad svojo posteljo žebelj in obesil nanj okroglo napeto gradanico: »Noben pes je ne bo več nosil.«

Kakor trnova krona je visela gradanica nad Markovim zglavjem.

Pa Marko ni šel ležat. Sedel je pri mizi, strmel v bukve in premišljal besede iz Svetega pisma:

»En dober dar je ena dobra shena, leta dar bo dodilen timu, kateri se Boga boji k' polonaniu negovih dobrih del.«

»Nocoj sem storil dobro delo. Se že lahko reče, da sem rešil Podlipnici življenje, in Ančka ne bo v napotje mačehi in — ne bo moja žena. Kdo naj razume —?«

Legel je in slišal vse ure biti.

Tisto noč so prikopali pri Rmanu volkovi pod pragom v kozjak in raztrgali vse tri koze. Podlipnik je škodo povrnil, ker je on zvabil volkove iz Peči v Krnice, da niso sledili Marku, ovčarju, s katerim sta bila pravzaprav

sprta, pa sta se z njegovo hčerjo, z Ančko, zato tembolj rada imela; Marko in Ančka.

ŠESTNAJSTO POGLAVJE

REBER SPET CVETE

Sonce je vzelo že skoraj ves sneg v Rebri. Po polju pa, kamor se sonce ne more z močjo upreti, so gospodarji posuli ozimine s pepelom, da čimprej odkopne in se žito pod poledenelim snegom ne zaduši. Po mejah so razmetali seneni drob, da bi trava bolj gosto pognala.

Čez dan je sijalo sonce, zjutraj pa je še vedno držal sren, v sencah celo ves dan.

Pa je zapihal jug, začel je topiti sneg tudi v sencah, razdril saninec in opral zemljo z dežjem. Podlipnica je še vedno ležala. Razmišljala je o tem, kar se je bilo dogodilo tisto mrzlo noč, ko jo je napadlo, in je povedala možu:

»Cena! Od Ančke sem poizvedela, da naju je Marko pod oknom poslušal in je vse slišal, kar sva se v torek večer pogovarjala, pa ji noče povedati kaj, in sedaj hoče zvedeti od mene, pa bodi brez skrbi, ne bom ji povedala.«

»Bog obvaruj!« je pritrdil ženi Podlipnik. »Da je pa Marko pod oknom poslušal, je bilo prav in ga ni treba biti zato sram. Je pa že bolj nerodno meni, ki sem se ob Cenekovi smrti na kranjskem klancu prenaglil. Saj bi rad popravil, pa kaj, ko fanta ni blizu. Jaz grem pa tudi težko

k njemu. Saj, njegovega dela ne morem plačati; ni denarja za to. Psa mu pa moram vrniti. Naj pride in naj vzame, katerega hoče; saj ima tri na izbiranje. Ali pa naj ga drugod poišče, če mu naših nobeden ni všeč. Mu bom pa v denarjih povrnil.«

Podlipnik je čutil, kakor bi bil za vrat ujet v skobec, in Anca ga je dobro razumela: »Cena! Ni se ti treba poniževati. Pusti, bom jaz uredila. Ančka naj pride k meni.«

In Ančka, ki je pravkar premišljevala, kako bi se izmuznila od doma, da bi je ne pogrešili, je kmalu nato z atovim dovoljenjem in maminimi naročili tekla k Primožu.

»Spet tiščiš v knjigo, modrijan!« ga je podražila in se zasmejala.

»Vedno in vedno se mi odpira od dobre žene in dobrega daru, sem pa ta dva lista zlepil, da bom še drugod bral.«

»Prav si naredil.« Ančka se je zresnila in stopila k njemu.

Marko pa se je nagnil naprej in je ves trepetal, kakor hrast, ki ga zimska burja ukloni, in se igra in pošumeva z njegovimi premrlimi listi. Umirjeno in otožno je povedal: »Ančka! Uvidim, da ti ne moreš biti moja.« Pa je šinil žarek veselja preko njegovega obraza: »Mamo imaš

pa le še in ne boš dobila mačehe in ne boš v napotje pri hiši. Bolj prav je tako, Ančka!«

»Da. Mamo si mi rešil.«

»Ko bi bil še Ceneka mogel.«

Sedla sta tesno drug k drugemu, oba žalostna. Pa je znova zaprosila Ančka: »Marko! Povej mi vendar, kaj sta se ata in mama pogovarjala?«

»Nak. Tega ti ne povem. Sem že prej preveč rekel.«

»No, povej vse!« je silila vanj.

»Naj ti mama pove, če hoče.«

»Mi ni hotela.«

»Ima prav.«

»Povej ti!« S pestjo je potrkavala ob mizo in hotela biti huda.

»Se zastonj trudiš. Od mene ne boš zvedela nikoli.« Marko je vstal in se sprehodil po hiši.

»Nikooooli?« Otožno je zategnila besedo in tudi vstala, in še enkrat ponovila: »Nikooooli? In kadar bom tvoja žena, kajne, mi tudi ne boš vsega zaupal?«

»Vse bi ti zaupal, pa sem ti že povedal, da ti ne moreš biti nikooooli moja žena.« Sedaj je Marko otožno zategnil »nikooooli«.

Ančka se je ujezila in je udarila ob mizo: »Kaj ti veš!« Pa se je takoj umirila in šla k Marku, ga prijela za obe roki, pa ne za dlani, nad komolci, in se je s široko odprtimi očmi zagledala v njegov žalostni obraz: »Marko!

Meni pa nekaj pravi, da bova po vsem tem trpljenju morda še tako srečna.«

S trepetajočimi usti je bolj pošepetal kakor rekel Marko: »Bog te usliši, Ančka!«

Takrat je Ančko premagalo. Padla je Marku okrog vratu in jokala. Marko pa jo je tolažil: »Ančka! — Ančka! — Ančka! — Če mi boš res kdaj za ženo dodeljena, ti povem, ko ostaneva po svatbi sama, najprej to, kaj sta se v torek večer tvoj ata in tvoja mama pogovarjala. Ančka! Naj bo z nama kakorkoli, mamu imej rada. Le kako se je tvoj ata Boga bal in kakšna dobra dela je položil k božjim nogam, da mu je bila kot žena dodeljena tvoja mama. Sama sveta Ana, mati božje Matere, ni mogla biti boljša.«

»Saj jo imaš ti tudi hudo rad in ona tebe tudi.« Ančka se je skozi solze nasmehnila.

»No, Ančka, umiri se. Objokana ne moreš skozi vas. Posebno od nas ne. Kaj bi ljudje rekli. No, Ančka! Ančka!«

Ančka si je brisala oči: »Veš, ata tudi ve, da sem šla k tebi, pa ni nič rekel. Boš videl, da bo še vse dobro. Naročil je, da pridi po psa, ko so ti volkovi strgali Volkuna. Ali pa drugega kupi, bo že ata plačal.«

»Volkuna so strgali volkovi,« je zamišljeno ponovil Marko za Ančko in ji pokazal gradanico, pribito nad posteljo, in je vedela, kako hudo mu je za psom in je mol-

čala. Marko pa je v spomin Volkunu pristavil: »Zvest prijatelj mi je bil, življenje je dal zame. Pa tudi vaš Koca kaže, da bo dober pes. Ali še veš, kako nama je bilo o svetem Klemenu, ko ga je ata pripeljal, lepo.«

»Vem, Marko.«

»Bi vzel Koco, pa, čemu mi bo pes.«

»Jarce bosta pasla.«

»Ančka! Marko ne bo več pasel jarcev.«

»Kaj pa boš začel?« Strmela je vanj. Tako čuden se ji je zdel.

Marko pa je spet malo pomolčal in šele povem povedal: »Poskusil bom dobiti službo vozarja. Ko bi pa Rozalke in Manice ne bilo, odidem po svetu tako daleč, da bi več ne znal nazaj.«

Ančka pa mu je očitala: »Marko! Kaj me nimaš nič več rad.« Kar misliti si ni mogla, da bi Marka nikoli več ne videla.

Marko je očitek prav razumel: »Saj prav zato bi šel, Ančka, ker te imam preveč rad.«

Ko pa je Ančka odšla in je Marko ostal sam, si je priznal, da bi ne mogel oditi po svetu, čeprav bi ne imel sestrá, prav zato ne, ker ima Ančko preveč rad, čeprav bo žena drugega.

Ančka je vse natančno povedala mami, kako je opravila pri Marku. In čudno. Takrat se je prvič Podlipnici primerilo, da je čutila z Ančko, ne kakor s hčerjo, kakor

s prijateljico: »Ančka! Moj Cena in tvoj Marko, oba sta prestala hudo preizkušnjo. Ti že še povem, kakšno. Oba sta tako dobra, da jih človek mora imeti rad. Medve, Ančka, ju spet sprijazniva. In potem nam bo tako lepo —« Podlipnici se je milo storilo.

»O, mama!«

Še isti dan je Podlipnica pregovorila Manico, da je peljala Koco k Primoževim. Marko psa ni mogel vrniti, že zavoljo Manice ne, da bi laže pozabila Volkuna.

*

V Rebri so se razpuščale kurjice in marsikateri vrtinec resja se je že razcvetel. Z abrankov na leščevju se je že kadil cvetni prah in vrba je odganjala mucike. Po Pečeh so se spet vzpenjale koze, za plotom so zablejali jarci.

Marko je pogledal, kako se suši koža volka, ki se mu je bil v mrazu ujel v jamo, in se spomnil, da mora zaradi živine zamostiti in zasekati jamo na Gojzdecu. Vzel je sekiro in odšel na Reber kar skozi leso pri Vrbankovem čebelnjaku.

Miren, sončen dan je bil; brez vetra. Na klopici pri čebelnjaku so sedeli Vrbanek, Jok, Tomaž in Mežkov Joža, se greli in kadili, se pogovarjali in gledali čebele, ki so že pridno nosile obnožnino.

»Marko! Sem pridi, da se pogovorimo,« je poklical Marka konjar Tomaž.

Hrust mu je pritekel naproti in še potem, ko je Marko prisedel, grizel njegovo roko in se igral z njo.

In je povedal Tomaž, da ne bo več pasel konj, da se je naveličal, in da mu jih tudi treba več ni: »Pa sem premišljal, komu bi jih izročil? Marko! Ko bi bil ti kirasir in jaz tvoj polkovnik, bi ti dal za tvoj pojezd v Tržič medaljo. Ker pa ti nisi kirasir in jaz še manj polkovnik, ti ponudim, da te vsaj malo odlikujem: Pasi za mano konje.«

Marko pa se ni maral izdati in se je izgovarjal: »Bo žorga hud.«

»Boštjan ni za h konjem. Naj le z voli muka naprej.«

»Saj Podrobar, srenjski župan, ne bi dovolil, ko me ne mara.«

»Nima Podrobar vse besede. Če jaz rečem, da drugače ne zdravim več konj, ga bodo kmetje hitro prevpili.«

Marko ni vedel nobenega izgovora več in je molčal. Mežkov Joža ni mogel umeti, kako da Marko noče zameniti ovčarja s konjarjem: »Zakaj še pomišljaš? Si se mar res tako na Podlipnikove jarce navezal? Verjemi, da se bo še Ančki dobro zdelo, če prevzameš konje.«

Marko se ni mogel več prikrivati: »Se nisem navezal na jarce in bi koj prevzel konje, pa — ne bom več pasel.«

»Kaj?« so se mu začudili.

»Mi je že Lenček iz Vrbe obljubil, da me vzame za vozarja, če si ne premislim. In jaz si ne bom premislil.«

»Krajcpataljon!« se je razveselil Tomaž. »Še bolj prav, Marko. Med pastirji je konjar najvišja šarža, med vozarji pa lahko avanziraš do svojih konj in do svojega voza.« Konje je nato prepustil Mežkovemu Jožu, ki jih je bil noro vesel, ker se je spomnil, da se bo kot konjar pred pustom lahko oženil s Frčejevo Rezko. Takoj ji je šel pravit. Prav zato ga je tudi Tomaž določil za konjarja, da še on, Tomaž, malo pripomore k Joževi in Rezkini sreči, za katero se je Bajtnikova Mica toliko trudila: »Pa naj bosta ta dva srečna, če nisva znala biti midva z Mico.«

Marko je prijel Hrusta za uho, da je pes zarenčal in se naredil, kakor bi se bil razhudil: »Jok! Pri Podlipniku pa ti vprašaj za trop. Sta oba dobrih rok, on in ona. In letos imaš ti najboljšega psa in ga boš še dolgo imel, ko Volkuna ni več.«

»Bom povprašal, če ti res ne misliš več pasti.«

»Res ne.«

Med resjem in kurjicami je šel Marko preko Rebri. Vrbanek je s prstom pokazal za njim in se zvito nasmejal:

»Ne vem, ali Marko ne ve, da sta Podlipnica in Lenčkovica sestri in Podlipnik in Lenček kakor eden. Vozar bo, vozar, Marko. Samo čigav, se bosta pa šele najprej

dedca dogovorila, Cena in Lenček. In jaz mislim, da bo Marko vozil s Podlipnikovimi konji, ne z Lenčkovimi.«

»Skoraj ne morem verjeti,« je podvomil Tomaž.

»Na svetu je vse mogoče,« je pristavil Jok in odšel k Podlipniku.

*

Po vrtovih in po sečah se je razcvetel žafran, modri dolinski in beli gorski, kakor bi še roža vedela, da si v vaseh pod Pečmi segata v roko polje in planina.

V zatišju pod plotom so se na soncu igrali otroci, poskušali glasove brkončicam, in nazadnje kakor na majhne, svetle trobentice v zboru brčali, da jim je zmanjkovalo sape.

Od Krniškega roba do Straže je bila Reber spet pregrnjena z resjem, razcvetelim na sedem sort, med katerim so se belili široko odprti cvetovi kurjic. Tako je na svetega Telesa dan posuta pred velikim oltarjem rdeča preproga z belimi kresnicami. In Peči so bile zares kakor visok in širok, iz kamna izklesan oltar, katerega zgornji rob so zlatili dišeči cvetovi mešenikelcev*. Le bogec, svetemu križu naj bi bil oltar posvečen, le bogec na vrhu krniške poti za v tron oltarja, in sv. Peter nad Stražo za levega svetnika in sveti Lovrenc nad Zabreznico za desnega so bili za tako velik oltar večstokrat premajhni.

* avrikelj, *Primula auricula*

Čebele so tisto pomlad nekaj obolele. Kuharjev Tonej jim je janeža skuhal, ga primešal med strd in pokladal, da jim ozdravi bolne trebuščke. Dobravec jim je pa brinovca prilil med poklajo, pa preveč, zato jih je nadražil na rop. Njegov čebelnjak je napadel Kuharjevega, in Tonej je sporočil Marku, naj pride s krošnjo, da bo nesel svoje panje v Bitgovec, saj je na Zavrhu še boljša paša, in klanju je treba umakniti razvijajoče se čebelje družine.

Marko, ki je bil zadnje čase že večkrat pri Podlipniku, kadar ni bilo Cena doma — Podlipnica in Ančka sta umeli vezati raztrgano prijateljstvo —, je poslal k Podlipniku Manico pogledat, če ni Cena doma, da gre potem prosit krošnjo na posodo.

Manica bi se bila v veži skoraj zaletela v Cena, tako je pritekla k Podlipniku. Podlipnik jo je vprašal, kaj se ji tako mudi. In otrok je povedal, da jo je poslal Marko pogledat, če ni njega doma. Podlipniku je zaigral v levem kotu ustnic nasmeh: »Le povej Marku, Manica, naj kar brez skrbi pride po krošnjo; ne bo naletel name.« Vzel je sejalnico in odšel na polje k oračem.

Pa sta res umeli Podlipnica in Ančka vezati raztrgane vezi prijateljstva.

Marko je hodil k čebelam v Bitgovec in že takoj prve dni dognal, da je medved ovohal čebele in da kar vsako noč poskuša priti do njih. Šel je v Podgoro iskat na poso-

do medvedji skobec. Tako težak je bil, da ga je imel dovolj prinesiti čez Gosjak v Bitgovec. In tako trd je bil za nastaviti, da ga tudi najmočnejši možakar ni razpel samo z rokami. Marku ga je Kuharjev Tonej razpel z rajkljem, in on je nastavljal za vabo satič strdi. Zadrnil je k skobcu dolgo verigo in jo s tremi klanfami pribil na težko bruno, katero je bil privaril po bregu. Da zakrije skobec in verigo medvedu, ju je posul z mravljiščem, v katerem je bilo malo mravelj, pa vendar toliko, da jih bo vse črno na satiču, in medved, ki bo ovohal med, jim ga bo nevoščljiv, bo hlastnil po njih in — se bo ujel.

Marko je prišel čez Črvivico in rovte v Bitgovec. Že od daleč je opazil, da ni več skobca in bruna pri čebelnjaku, medveda pa tudi ni bilo nikjer. Iz za leskovega grma pod njim je gledalo za laketa bruna. Marko je pripravil ostro nabrušeno robevnico in oprezno stopal po strmini navzdol pogledat, če ni skobec medveda zadušil ali če se ni medved odtrgal. Pa je zarožljala veriga in Marko se je zdrznil, tako grozno je zarjul medved, se pogljal iz grmovja proti njemu, se vzel in silno zamahnil s prvima šapama, na levo je bil pripet skobec, da je bila zverina še pošastnejša. Težko bruno je ruknilo medveda nazaj in ga za trenutek zmotilo. Tisti hip je šinil Marko naprej, usekal z robevnico in kakor maček odskočil nazaj v strmino. Pojemajoče je zarenčal medved in se z brunom vred s presekanjo glavo zvalil za grm. Marko pa se

je umaknil še za nekaj korakov, bil vedno pripravljen, in prišel bliže šele, ko se že dolgo medved ni več ganil. Pa še potem se je bližal oprezno, a medved ni več vstal.

Nak. To pa ni bil mežek*. Stara mrcina je bil, z eno samo klanfo še pribit na bruno, in še tista se je že majala. Marko ga je prijel za kožuh in potresel: »Stric! Ko bi se bil odtrgal, ali če bi bil ti više v bregu kakor jaz, ko sva se srečala, ne vem, kdo bi sedaj ležal mrtev. Ti ali jaz? Najbrže jaz.« Nato je Marko zajukal, da se je razleglo po vsem Zavrhu.

Odzval se mu je Kuharjev Tonej, že čisto blizu, in se je vedel, ko je ugledal Marka in ubitega medveda, od samega veselja kakor otrok.

Tonej je ostal v Bitgovcu, Marko pa je šel domov v Krnice po voz. Spomnil se je, kako je obljubljal, leto bo skoraj od tega, da ubije Ančki v veselje medveda. In ga je. Stopil je v Péči in natrgal za Ančko mešenikelcev, izgrebel dve roži s korenino, da bo Ančka videla, kako lepo se zlati nad srebrnimi listi dišeči cvet: »Na okno naj jih vsadi. Nobena druga jih nima.«

Pri krniškem križu je Marko naletel na Petra Koračka. Počival je in se oziral nazaj v dolino, od katere je jemal slovo. Težka krošnja je stala poleg njega.

»Kam pa, Peter?«

»Čez Vrtačo v Mače in me več ne bo nazaj.«

* skalni, gorski medved, tudi mlad medved

»Beži.«

»Se bova z Majdo še pred planino vzela in letos bom jaz mačevski ovčar.« Veselje in žalost sta se mešala v Petrovih očeh, pa je bilo več veselja kakor žalosti.

Marko se je spomnil lanskega mačevskega ovčarja, Urha, in je rekel, ne da bi se zares bal za Petra, samo zato, da konča pogovor: »Glej, da se še ti ne ubiješ, kakor se je Urh.«

»Ne bom lezel za rožami, Majdi ni nič zanje.«

Marko pa se je spomnil Majdine zibeli, se otožno nasmešnil in pritrdil Petru: »Verjamem.«

Peter je pokazal s prstom mešenikelce, ki jih je držal Marko v roki: »A ti pa spet neseš Podlipnikovi rože?«

Za vse na svetu bi Marko ne govoril s Koračkom o Ančki, zato je pogovor kar pretrgal in podal Petru roko:

»Srečno živita z Majdo.«

»Tudi tebi in Ančki voščim jaz srečo, naj že bo kakorkoli.«

Ločila sta se. Marko je sam sebi rekel: »S ,kakorkoli' midva z Ančko ne moreva biti srečna,« in se je spustil v mel.

V Krnicah je šel naravnost k Podlipniku. Nič ni premišljeval, ali bo Cena doma ali ne. In je bila Ančka vesela in je bila Podlipnica vesela, ko jima je pripovedoval. Nerodno pa je bilo obema, ko je rekel, da gre Skočirja prosit, naj gre z vozom po medveda.

Pa je stopil iz hiše Cena in rekel: »Marko! Kaj pa, ko bi midva šla v Bitgovec po medveda? Saj bi moral tako enkrat preskusiti žrebca, ali zvleče prazen voz čez Peči, da bom vedel, če je dober za pred parizar. No, pa saj je Bitgovec tudi tako strm kakor pot čez Vrh.«

»No, le. Pa pojdiva,« je odgovoril Marko.

Podlipnica in Ančka sta se zavedali, da je padel zadnji kol plotu, ki ga je postavila med ata in Marka žalost za Cenekom, in sta bili obe veseli kakor že davno ne, in sta imeli Anca svojega Cena, Ančka pa svojega Marka še bolj radi.

Vso pot sta se Podlipnik in Marko pogovarjala: o medvedu, o vremenu, o konjih in vozovih, o letini in živini, o vsem, le pogovora o tem, o čemer sta oba vedela, da se morata pogovoriti, sta se oba skrbno ogibala. Šele za Mostami, tam, kjer so sedaj s cementom primorali Završnico, da se razliva v jezerce, je rekel kar med Markovo pripovedovanje Podlipnik:

»Marko! Da boš vedel. Ne mislim jaz, da si ti iz babje radovednosti poslušal pod oknom. Iz skrbi si. In to je lepo od tebe in te ni treba biti sram zato. Da si pa potem še jezdil v Tržič po padarja, v taki noči, ko si slišal, da če mama ozdravi, Ančka ne more biti tvoja —« Podlipnik ni vedel, kako bi povedal, zato je malo pomolčal in potem ni povedal začetih besedi do konca. Pa je od druge strani pokazal, kaj misli: »No,« je rekel, »napak sem te

obsodil na klancu v Kranju. Veš, se mi je od same žalosti kar temnilo pred očmi. Ne zameri in pozabi.«

»Nič, nič, nič,« je hitel Marko zabrisavati bridke spomine in še z roko je zanikaval, ves rdeč je bil v obraz, kakor bi ga bilo res sram.

Podlipnik pa je nadaljeval: »Veš, pa tudi mene ni nič sram pred tabo, čeprav vem, da si vse natančno slišal, kaj sva se tisti večer pogovarjala z Anco v kamri, in nje tudi ni treba biti sram. Pred tabo! Drugim pa nikar ne pravi, kako se imava z Anco rada.«

»Ne bom, ne bom,« je spet hitel Marko pomirjevati Cena.

Podlipnik pa je še govoril: »Kar se pa Ančke tiče, naj pa ostane pri tem, kakor sem vama o svetem Klemenu povedal, takrat v kuhinji, ko je prišla s hrastovim pušeljcem za ruto. Počakajmo, da bo sama svoja. Je še nekaj let do takrat in kdor je kaj prida, še marsikaj lahko naredi. Vedi pa, Marko, če boš kaj potreboval, da ti bo Podlipnik vselej pomagal, če ti bo le mogel. Si mi Anco rešil.«

Marka je vsega prevzelo, da ni mogel drugega reči kakor: »Ata!«

Podlipnik se mu je pa nasmejal: »Bi ti rekel, da me tikaj in reci Cena, pa, če si Ančka ne bo premislila, bi ti bilo nerodno, ko bi mi moral, kadar boš njen mož, spet reči ‚vi‘ in me klicati za ata.«

»Bi vas težko tikal.«

Oba sta vedela, da drug drugega spoštujeta. Obmolnila sta in Marko je zaostal.

Prav trdo za Mostami, ko sta se že vračala z medvedom, pa je Cena po daljšem premisleku ustavil konja in stopil k Marku in povedal še tole:

»Z Lenčkom sva tudi že govorila. Ti nič ne branim, silil te pa tudi ne bom. Samo prosim te: Pridi rajši k meni za vozarja.«

»Saj bi, pa vi jih že imate in ne maram nikogar izpodrivati,« je pomišljal Marko.

»Naj te nič ne skrbi. Ne boš nikogar izpodrinil. Samo reci, da prideš.«

»Veste, da najrajši k vam.«

»Prideš?«

»Pridem!«

»Velja?«

»Velja!«

Dala sta si roko. Podlipnik je končal pogovor: »Sedaj sva se pa midva vse pogovorila in sva dobro popravila, kar je bilo zavoženega.« Pognal je žrebca: »Hi!« Marko pa je zajukal, zajukal! V Mostah so mislili, da zato, ker je pripeljal medveda, pa je bilo to najmanj, zaradi česar je bil Marko vesel.

V dveh gostilnah sta se ustavila Cena in Marko in Podlipnik je plačeval za pijačo. Vse je drlo gledat ubitega

medveda, le Višnarjevega Šimna, Stojanovega Jaka in Grosa iz Most ni bilo blizu.

V Krnicah je Marko prosil Podlipnika, naj pelje medveda kar k Podlipniku, če mu je prav, ker ga on nima pravzaprav kje odreti, ko nima skednja. Res. Lahko bi ga odrll na vrtu, pa, saj ni Rozalki ali Manici obljubil, da ubije medveda; Ančki je, naj bo vesela.

Cena je rad zavil na svoj dvor, ker se je vselej rad postavil in je veliko dal na čast hiše in je vedel, da bodo Krničani tudi prav razumeli, češ, Marko ga je, Podlipnikov ovčar; kako je imel prav Cena, da se ni oziral na Podrobarja. O, Cena!

Bolj kakor medveda in časti sta bili veseli Ančka in Podlipnica, ko sta z obrazov in vsega videli, da sta se Cena in Marko vrnila vsa spremenjena in da bosta sedaj ostala do smrti prijatelja.

Vsa vas je prihajala gledat ubitega medveda; tudi Podrobar, Rotija in Tevž so prišli, le da so ti trije molčali, ko so drugi vsi poveličevali Marka in hvalili Cena.

Ančka ni strpela. Hitro je našla priliko, da sta bila z Markom sama in moral ji je vse povedati. Kar požirala je besede, se smejala in od veselja je imela solzne oči: »Kako je rekel ata? Če se Ančka ne premisli. Naj se ne tolaži. Ančka bo ostala do smrti teh misli, kakor je danes, in Marka ne da in ga ne da, zato ker ga ne da.«

Marko ji še odgovoriti ni utegnil, tako urno se je zasukala in tekla pravit mami.

Toliko veselja že več let ni bilo pri Podlipniku kakor ta dan. Le Cenu, ki je gledat otroke, ko so se prerivali okoli voza, in se je spomnil, kako bi bil Cenek danes vesel, se je za hip pomračil obraz. Pa je pomislil: »Če bi bil Bog takrat mene vprašal, koga naj vzame, bi bil v hudih zadregah. Danes pa ne več. Fanta bi dal, ne Ance.«

Zvečer je Marko zavriskal na vasi. Podlipnika še nista spala. In je rekla Anca njemu:

»Ali ga slišiš?«

»Slišim. Marko je. Lahko vriska.«

»Cena!« ga je skrivnostno še enkrat poklicala Anca.

»Kaj je, Ančka?«

»Ali boš kaj hudo žalosten, če bo dekliček in ne fantek?«

Cenu je kar sapa zastala, tako se je začudil: »Kaaaj! Aaančka!«

Podlipnica pa ga je pobožala po laseh, kakor je imela navado, in se mu je smehljala: »Res je, Cena.« Cena je sédel na postelji in široko zamahnil z rokami: »Dekliček ali fantek. Kakor je Bogu prav. In, pa. Saj sva se mlada vzela in sva še sedaj mlada, ko nama je prvega otroka že Marko prevzel.«

Marko je še enkrat zavriskal na vasi. Podlipnik pa je objel svojo ženo in od samega veselja skoraj vso noč ni spal.

*

Drevje je zelenelo.

V Krnicah na Podlipnikovem dvoru pa so stali zapreženi štirje parizarji. Predzadnji je bil nov. Na škarje za ojesom je bila na ta parizar prikovana kasa. Kot prednji par sta bila vprežena dva fuksa, kot zadnji par pa dva temna žrebca; gorje mu, kdor bi se drznil razbijati kaso za njihovimi kopiti. Na levem žrebcu je sedel Primožev Marko, šop vajeti je držal v desni, v levi pa težek koprivec*, od katerega je visel dolg bič. Vsak, kdor se količkaj spozna na konje, je lahko videl, da se žrebec in Marko dobro poznata in da Marko ni danes prvič zajezdil tega konja.

Na prični** pod parizarjem je ležal mladi Koca in od samega veselja polajeval.

Na pragu pa so stale Rozalka in Manica in Ančka. Ančki se je dobro zdelo, ker je vodil Marko tako lepo vprego, in težko ji je bilo, ker je odhajal.

* težak bičevnik, pleten iz koprivčevega lesa

** nizko pod parizar pripet podič z nizko ograjo; rabi za spravljanje verig in orodja

Iz hiše sta prišla Podlipnika, on in ona. Cena je vzel Jožu vajeti iz rok, sedel na zadnji parizar in ukazal: »Miha! Poženi!«

Srečno pot je voščila Mihu Franca, on pa njej srečno planino, počil z bičem in odpeljal skozi lesa.

Ančko je stisnilo za srce. Stekla je k Marku, da mu še enkrat stisne roko. Pa kako? Z desno je že nategnil vajeti, v levi je držal koprivec in ga ni smel spustiti, in leve roke sploh dati ne sme, pomeni nesrečo. Objela mu jo je z obema rokama, pa jo je morala takoj spustiti, ker je bil Marko že na vrsti, da požene.

Pok! »Hi, hot!« Marko je previdno vodil razigrane konje okrog vogla.

Po stagnah so ropotali parizarji, peketal konji, lajali psi in pokali biči. Podlipnikova Ančka pa je zamišljeno sedla k mizi v kuhinji. Pa je stopila k njej mama, da jo potolaži: »Vidiš, tako živimo žene vozarjev. Veliko veselega in veliko bridkega doživljamo, pa je vedno lepo. Boš videla, ko se navadiš.«

In Ančka je vstala in se zasukala po delu.

Po cesti čez Blata pa so drdrali štirje parizarji. Marko se je ozrl v Reber in videl trope jarcev, ki so se premikali kakor plazovi za pašo. Na Mali so stale krave, v Pečeh so bile raztresene koze.

Ovčarji so vsi trobili Marku v pozdrav in vozarji so jim s pokanjem bičev odgovarjali.

Kozarjev rog v Pečeh se pa ni niti enkrat oglasil. Pasel je namreč koze za Koračkom Tevž, ker ga ni maral Lukež več za tretjineka, da ne bo delal zdražb v planini, in tudi nobeden izmed gospodarjev ga ni hotel vzeti za ovčarja; so mu preveč zamerili, ker je spustil Marku jarce iz staje.

Vozarji so imeli domače gore za hrbtom in se niso več ozirali. Podlipnik pa je tako sedel, da je videl gore med Kranjsko in Koroško.

»Marko! Poglej!« je poklical Cena.

Marko se je okrenil na sedlu in videl Podlipnika, kako z bičem kaže nazaj v domače gore. Kar grozno je bilo videti velikanski dim, ki se je valil med Pečmi in Vrtačo, med Stolom in Begunjšico, kakor hudouren oblak, pred katerim trepetajo ljudje in živina. Iz Srednjega vrha pa so švigali plameni.

Marku, lanskemu ovčarju največjega tropa v Krnicah, Primoževemu Marku, ki je imel pastirsko kri v sebi in je ljubil obsežne paše in sovražil in preganjal zverino, katera trga živino in zapira pozimi pota, Marku, ki je komaj ušel volkovom in so mu Volkuna strgali, se ni dobro zdelo, da gori Srednji vrh, taborišče zverjadi. Pa sam ni vedel zakaj. Razložil je Podlipniku: »Tomaž je zažgal. Ali ni škoda lepih macesnov?«

Pa mu je začel nagajati desni žrebec, kakor bi ga hotel opomniti, da naj pozabi planine in se ves vtopi v vozove in konje in cesto.

Srednji vrh je gorel.

Med zelenečim in cvetočim drevjem pa so drdrali iz Gorenjskega kota po cesti proti Kranju, naprej proti Ljubljani in še naprej proti Trstu, do morja, štirje parizarji, in predzadnjega, na katerega je bila prikovana Podlipnikova kasa, je vodil, jezdeč Podlipnikovega žrebca, lanski Podlipnikov ovčar, Primožev Marko iz Krnic.

LETA

Flétno, flétno, flétno, flétno, flétno, flétno! Na Podlipnikovem dvoru, na prostornih saneh, sta pela dva škanta, se skušala klarinet in trobenta in brenčal je bas. Najbolj veselo so plesali glasovi na strunah konjarja Joža, ki ni bil nič več gostač. Primož je bil; kupil je s prihranjenim svojim in Micinim denarjem od Marka njegovo staro domačijo in se je včeraj z Rezo, svojo ženo, in z Mico, dobrotnico svojo, in štirimi otroki vselil pod lastno streho.

Nepočakano so bíli konji ob sneg in priganjali svate, naj hitreje sedajo na sani.

Na prag je prišel pogledat starešina Planjavec. Mlad je še bil, šele lani se je bil oženil in vzel Primoževo Rozalko, ki je bila na svatovščini za teto.

Planjavec je pogledal in odšel nazaj v hišo, potrkal na kamrina vrata in poklical: »Nevesta! Ančka! Čas je, da gremo.«

Iz kamre je stopila Ančka, nevesta, postavna in lepa, v odpetem židano belem kožuhu, izpod katerega so se svetili rdečkasta žida in črn žamet in težak srebrn sklepavnik. Na čelu ji je blestela, na sredo avbe z zlatom

uvezena, velika očnica, katero so kakor kraljico obkrožale druge gorske rože. Dva pramena temnih las sta sili-la izpod avbe na rožnat obraz, v katerem se je lesketa-lo dvoje zasolzenih oči kakor dva velika bisera.

Marko, ki bi bil Ančki najrajši padel k nogam in ji objel kolena, se je moral hudo premagovati, da ni pokazal, kako je ginjen, ker se to sploh ne spodobi v Gorenjskem kotu, najmanj pa od žgoče ceste, od burje in zimskih mrazov opaljenemu vozarju in še gospodarju nove, lepe domačije.

Lenčkov France, Ančkin strnič, ki je bil za druga, je ponosno popravil klobuk, in kar samo se mu je smeja-lo, ko je pomislil, da bo spremljal tako nevesto k poro-ki.

Manica, družica, se pa ni mogla premagati. Stopila je k nevesti: »Ooo! Kako si lepa, Ančka!«

Za vrati sta stala starešina in teta, pri mizi pa je miril dva fantka, Janezka in Francka, in šele dve leti staro de-kletce, Jerico, Podlipnikov Cena.

Podlipnica, ki je prišla za Ančko iz kamre, je vzela Je-rico v naročje, čeprav je bila v najlepši obleki.

Vsi so obmolknili. Za Ančko so prišle težke minute, ko se nevesta poslavlja od doma. Stopila je pred svoje: »Ata in mama! Bratca in sestra! Odpustite mi, kar sem vas žalila, mislite včasih name in Bog naj vam povrne vse dobro.«

Ančka je jokala in vse ženske; moški so povесili oči, otroci so se pa čudili.

Spregovoril je Podlipnik: »Ančka! Naj bo vse zbrisano, kar ni bilo prav. Domov še vselej pridi kakor domov, mi te ne bomo pozabili, vidva z Markom pa na Boga nikar ne pozabita.«

Pokrižal jo je z blagoslovljeno vodo in mama jo je tudi. Ančka pa je vsem dala roko, atu in mami in Janezku in Francku, le Jerice ni mogla mama pripraviti do tega, da bi dala sestri nevesti ročico, zato jo je Ančka poljubila na čelo in odšla z drugim na dvor. Kar poskakovali so glasovi, tako veselo so jo pozdravili godci.

Pisana vrsta sani je prizvonkljala iz Krnic na Rodine. Na Podlipnikovih in Primoževih, sedaj Markovih grobeh, sta goreli na vsakem dve sveči, ena od ženina, druga od neveste, kakor bi hotela ženin in nevesta še mrtve opozoriti, da si bodo od danes naprej v sorodstvu.

Kakor bi pogledal na z rožami obraslo zatišno jaso v gorah nekje, tako je bilo v cerkvi svetega Klemen, ko so posedli po klopih v pisane barve stare noše oblečeni svatje.

Pred oltarjem pa sta stala ženin in nevesta, Marko in Ančka; že dolgo ni videl sveti Klemen tako brhkega para pred svojim tronom. Poročal je Tomaž Baloh, Radolčan, ki je takrat oskrboval Rodine, pomagal pa tudi v Mošnjah. Ko jima je govoril o bogastvu in ljubezni in pohva-

lil bogastvo, ki naj pa ne napihuje v prevzetnost, in je nato ljubezen postavil nad bogastvo, sta se Marko in Ančka spogledala in oba mislila isto, da sta namreč z ljubeznijo premagala bogastvo in še vse drugačne težave.

Dvoje razločnih »ja« se je začulo po cerkvi in Marko in Ančka sta bila mož in žena, ki ju nihče drugi ne more več razdružiti kakor samo še smrt.

Ančka je pokleknila z ženinom med mašo na stopnico pred oltar in prosila za otroke, da bi jih ji Bog dal, zdrave in pridne, in gospod Tomaž jo je blagoslavljal. Drugu, Lenčkovemu Francetu, pa je prišla čudna misel: »Če bi Ančka postala svetnica pa bi jo v takile noši postavil na oltar, bi kar povzdignila lepoto cerkve.«

Ženina in nevesto je vozil nazaj grede Miha, ki je jukal, da so se konji plašili, čeprav je bil že davno oženjen s Franco, Podlipnikovo majerico. Marko in Ančka sta bila čez noge odeta z rdeče obšitim medvedovim kožuhom. Podlipnik ga je pred leti kupil od Marka in nalašč prihranil za ta dan, da spomni ženina in nevesto, kako je bilo pred leti. Gorko je bilo pod kožuhom, še bolj gorke pa pri srcih.

Svatje so se ustavili pred novo, lepo zidano hišo, kateri je stal nasproti obokan hlev, toliko odmaknjen, da ni jemal hiši sonca, hlev za tri pare konj in kar je treba krav in prašičev pri hiši. Nihče ni vstopil, dokler ni gos-

pod Tomaž blagoslovil, poškropil in pokadil hiše in hleva in blagoslovil na vogalu nad vatel visok, lesen in barvan kip svete Neže z jagnjičem v rokah. Marko ga je želel imeti na novi hiši, v zahvalo, ker mu je sveta Neža pomagala tisto leto, ko se je boril in trpel za Ančko, srečno jarce pasti. Preskrbel mu je pa ta kip Kuharjev Tonej, ki se je bil najprej na Dunaju slikarstva izučil in postal za tem cesarice Marije Terezije čebelar. Prav Marko mu je peljal na Dunaj prejšnjo pomlad šestnajst kranjskih panjev in nič ni zahteval za vožnjo. Kuharjev Tonej pa, Anton Janša, katerega danes čebelarji po vsem svetu poznajo, zato ker jim je razložil, da trotje ne nosijo vode, da le matice praše, in jih poučil, kako in kdaj in zakaj roji iz panjev leté, in še marsikaj drugega, Tonej je pa samo skomignil z rameni, ko ga je Marko pobaral, koliko mu je dolžan za sveto Nežo. Marko ga je vabil na svatbo, pa ni utegnil priti.

Na svatovščino je Marko povabil tudi vse pastirje in majerice, ki so planinili tisto leto, ko je bil on ovčar. Tudi Rotijinega Tevža, ki bi bil rad prišel, pa ga žena ni pustila, zato ker ni mogla z njim in mu je bila nevoščljiva. Hudo ženo je imel Tevž, Špelč so ji rekli, nekje v hribih jo je dobil. Prepire je delala v vasi in venomer zmerjala Tevža in Rotijo in tudi udarila, če ni bilo drugače. Drugi so pa prišli: Podgošar je skrbel za smeh, Žorga je molčal in jedel, Pokljukar pridno pil, Jok in Tomaž in pa

Mica so se pogovarjali, kako je bilo včasih, ko so bili še mladi. Franca, Mihova žena, se ni utegnila muditi, ker je imela doma otroka nekaj bolnega. Črednik Lukež je pa hotel prav posebno pohvaliti nevesto in je rekel Marku: »Če bi še pasel, Marko, bi pa letos vsako noč prikresal čez Vrh nazaj domov.«

»Ali ti še hodiš?«

»Nič več.«

Ančka je s kolenom dregnila Marka, da ne mara takega pogovora. In Marko je besedo hitro speljal drugam.

Jok in Tomaž sta se pa z vinom ogrela in bi se bila skoraj sporekla. Pa zakaj?

Jok je očital Tomažu, da je napak naredil, ko je požgal Srednji vrh: »Ali ni škoda tistih lepih macesnov, ki so se tako zlatili na jesen? In stare kočice na Zelenici je plaz vzela, da so jih morali potem nove na vetru postaviti. In obe jezerci na Jezercih je s prstjo zasulo, ki so jo plohe izprale s Srednjega vrha. Nič več ni tako lepo na Zavrhu, kakor je bilo tisto leto, ko je Marko pasel. Ali ni škoda, Tomaž!«

Tomaž pa, ki ni rad slišal, da je požgal Srednji vrh, se je razhudil: »Kaj! Škoda! Zverino sem pa le pregnal, da je domalega nič več ni. Krajcpataljon!«

Posegla je vmes Mica in ju pomirila.

Joža pa je godel in godel, godel in godel, da so ga nazadnje prsti boleli, in Meta, ki še vedno ni ujela fanta, na nobenega plesa zamudila.

Šele drugi dan pod noč sta Ančka in Marko ostala sama in sedla drug k drugemu h gorki peči. Manica je že spala na vrhu.

Marko je prijel Ančko za roko: »Ali še veš, Ančka, kaj sem obljubil, da ti povem, ko po poroki ostaneva sama?«

»Da mi poveš, kaj sta se tisto noč, ko si ti jezdil v Tržič, naš ata in naša mama pogovarjala.«

»Dobro se spominjaš.«

»Se. Pa mi ni treba več pripovedovati, mi je pretekli teden že mama vse povedala, in še več, samo da bi bila midva bolj srečna.«

V hlevu so bili konji ob steptano ilovico in Koca je zalajal za hišo.

Ančka se je pritislila še bliže k možu: »Marko! Ali imaš ti še v božjih bukvah zlepljena tista dva lista, kjer je pisano o dobrem daru in dobri ženi.«

»Še vedno.«

»Razlepi ju in preberi mi še enkrat.«

Ob trepetajoči sveči je bral Marko pri mizi; in Ančka, žena njegova, se je narahlo nanj naslonila:

»En dober dar je ena dobra shena, leta dar bo dodilen timu, kateri se Boga boji k' polonaniu negovih dobrih del.«

Ančka se je oklenila moža: »Marko! Da bi ti bila jaz dober dar!«

SVESTI TOVARSH je ostal vso noč odprt na mizi.

*

Pri Marku v Krnicah so že večji otroci pestovali manjše, ko je šele Podlipnik priboril svetemu Klemenu faro nazaj. Sveti Klemen, to je še doživel Marko, Ančka pa ne več, je pa zidal cerkev na Breznici v čast Žalostni Materi božji in ji prepustil tudi faro, njej, Kraljici vseh.

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-316-1